multum

arghezi
bacovia
barbu
blaga
fundoianu
maniu
pillat
vinea
voiculescu

prezentați de

laurențiu
ulici

in parvo

arghezi
bacovia
barbu
blaga
fundoianu
maniu
pillat
vinea
voiculescu

multum

Editura enciclopedică română
București, 1974

8/A76.

n parvo

arghezi
bacovia
barbu
blaga
fundoianu
maniu
pillat
vinea
voiculescu

756 380

LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" BUCUREȘTI
BIBLIOTECA

prezentați de
laurențiu
ulici

Coperta colecției:
GHEORGHE MOTORA

Prefață și comentarii:
LAURENȚIU ULICI

Cronologie:
EMIL MANU

Referent:
MATEI CĂLINESCU

Redactor:
NORA ALMOSNINO

Toate drepturile asupra acestei ediții sînt rezervate
EDITURII ENCICLOPEDICE ROMÂNE

ARGUMENT

Între «a face» şi «a scrie» istoria unei literaturi e o diferenţă de lărgime semantică, insesizabilă aproape în limbajul comun, evidentă însă imediat ce este vorba de cîmpul teoretic propriu literaturii. Că ele se confundă în vorbirea ordinară e uşor de constatat fie şi evocînd simpla şi, pînă la un punct, adevărata observaţie că Istoria unei literaturi este suma, indefinit crescătoare, ca atare deschisă şi dinamică, a tuturor operelor literare create în succesiunea diviziunilor convenţionale ale timpului într-un spaţiu definit. Ar fi aceasta o definiţie cantitativă a Istoriei literaturii ce mi se pare că acoperă suficient înţelesul unui verb de acţiune totală cum este «a face». Că ele nu se pot confunda în gîndirea teoretică asupra literaturii se vede iarăşi cu uşurinţă din orice încercare de definiţie calitativă a Istoriei unei literaturi, ce are în vedere din totalitatea operelor pe acelea care se pot constitui ca note de personalitate. Definirii calitative îi e proprie selecţia şi intenţia specificităţii, ceea ce sugeră — în dualismul terminologic de mai sus — un verb de acţiune selectivă cum este «a scrie».

Istoria unei literaturi *o fac* cei mulţi, fărădenumărul scriitorilor care se cuprind între graniţele ei temporale, dar de scris *o scriu* puţini ; puţini sînt aceia care-i dau culoarea, unghiul specific şi, în ultimă instanţă, axiologia. O atare afirmaţie are caracter universal şi axiomatic, nu se cere demonstrată, se cere numai recunoscută. Valabilă pentru istoria întregii literaturi ea este implicit valabilă pentru istoria diverselor domenii ale literaturii şi pentru istoria perioadelor în care literatura se dezvoltă. Nu vreau să se deducă de aici că aş minimaliza sau aş nega cumva aportul masei de scri-

itori la consolidarea ideatică şi tematică a literaturii, după cum nu urmăresc resurecţia unei teorii mai vechi aparţinînd singurului *autor* de sistem estetic din literatura română, Mihail Dragomirescu. Să dăm însă Cezarului ce este al Cezarului ; nicicînd şi niciunde personalitatea literaturii nu s-a confundat cu suma tuturor operelor ei ; nota dominantă a acesteia s-a supus mereu primelor trepte ale scării valorice, regăsindu-se fără îndoială şi în *întreg* dar mai ales ca reflectare, refacere, reconstruire *a părţii*. Încît, definitorii pentru conturul general al literaturii (la o privire fie sincronică, fie diacronică) sînt momentele de înălţare axiologică, direcţiile de dezvoltare ale compartimentelor, altfel zis operele infailibile sub aspectul valorii.

Conformîndu-se acestui principiu de valorificare, acestei tendinţe de conservare a personalităţii, istoria poeziei va consemna, în primul rînd existenţa — în succesiune sau în concomitenţă — a unor momente de importanţă excepţională pentru destinul poeziei şi pentru configuraţia peisajului său la o anume epocă ; o literatură în care ierarhia valorilor este indecisă nu poate pretinde organicitatea şi constanţa personalităţii. Fenomenul din urmă e specific literaturilor tinere sau celor în care s-au produs modificări bruşte ale criteriilor de apreciere. În cazul poeziei lirice, mai mult poate decît în cel al prozei, momentele cu semnificaţie accentuată se lasă mai greu descoperite şi cer o mai îndelungată perioadă de aşezare. Această situaţie caracterizează mai cu seamă secolul al XX-lea, atît de abundent în direcţii poetice spontanee şi, în definitiv, lipsit de şansa distanţării temporale faţă de lectorii poeziei lui. Ori poate neşansa e a lectorilor, şi atunci cu atît mai mult se impune confirmarea acelor momente ale poeziei care par a avea un coeficient de stabilitate suficient de ridicat pentru a rezista, deopotrivă, criteriilor esteticii şi oscilaţiilor gustului.

Fundamentale şi inepuizabile, două situaţii închid, în ultima instanţă, aventura eului liric : într-una, acesta, chinuit de propria lui condiţie îşi întoarce ochii de la lumea exterioară, se cufundă în peştera vulcanică a sufletului şi încearcă să se simtă liber într-o închisoare sublimă ; o asemenea atitudine nu are scop sau, mai bine zis, nu e dominată de un scop, ci se produce fatal în cazul unor structuri psihice în-

chise, încît, dacă ar fi să-i găsim o finalitate, ea nu ar putea fi decît de la *început* hotărîtă. Ca o predestinare. Eul liric aflat în această situaţie trăieşte exclusiv înlăuntrul fiinţei poetului şi impune poeziei caracterul de «mod existenţial». Poezia va rezuma felul de a fi al poetului, proiecţia în aparent a unei lumi lăuntrice secrete ochiului profan. Romanticii germani sînt cei care au făcut, nu primii, dar eficient, din poezie o *existenţă*, o lume alta decît cea fenomenală, propunînd-o circuitului vital ca pe o unitate de trup şi suflet, într-un paralelism indecis, cu unitatea antropomorfică. Ce anume stătea la baza acestei ezitări a Poetului de a ieşi din sine spre a se confrunta selectiv cu lumea obiectelor şi a «fiinţei gînditoare» aşezată în comunitate, se va afla mai tîrziu, odată cu critica freudiană a visului şi accentuarea de către Janet, iar apoi, extensiv, de către Freud, a rolului psihosexualităţii asupra personalităţii artistice. Dincolo de explicaţiile psihanalitice, *poezia-existenţă* pare a fi efectul unei gîndiri care procedează inductiv, ridicînd individualitatea din poziţia anonimă ce o ocupa în şirul categoriilor de existenţe, de la ispita întîmplărilor mărunte la problemele existenţei însăşi. Aşa se explică tenta metafizică a poemelor unor Hölderlin, Novalis, Eminescu, Rimbaud, Nerval etc. «Romanticii au ştiut că visul nu e fecund decît dacă prin el insul ar putea deveni mai profund şi s-ar întoarce de acolo în viaţa conştientă ; dar la o viaţă conştientă transfigurată de acum încolo, văzută cu alţi ochi.» (Albert Béguin).

În a doua situaţie eul liric este mai cu seamă atent la contactul cu lumea exterioară : poetul vede, aude, pipăie şi se emoţionează de toate acestea ; emoţia lui e imediată, cu un coeficient de concreteţe suficient de ridicat pentru a transmite gîndirii poetice aspiraţia pronunţată spre «poetizarea» deopotrivă a relaţiei cu exteriorul şi a obiectelor acestuia. Poetul îşi *interpretează* emoţiile şi, implicit, interpretează ceva din spaţiul, timpul, întîmplările, obiectele, cu un cuvînt din *conjunctura* în care ele se produc. Poezia va rezuma deci felul *de a vedea* al poetului, va fi proiecţia lumii aparente în microcosmosul lăuntric. Pentru poetul acestei situaţii se pune problema transformării lumii şi, nu mai puţin, aceea a «interpretării cît mai complete cu putinţă». Poezia-interpretare aşează omul în centrul lumii reale, analizează umanitatea pentru a găsi în încîlcita ei armonie cărările spre bă-

nuita eliberare ; chestiunea aceasta şi-o pune în egală măsură şi poezia-existenţă, mai acut încă, întrucît ajunge la metafizică. Dar poezia-interpretare presupune o gîndire care procedează deductiv ; o coborîre în particular, motivată psihologic şi ţintind comunicarea, afectivă în primul rînd, cu existenţa dată. «Orice s-ar spune, în şirul de secole, de la poeţi poţi şi ţi-e îngăduit să aştepţi impulsurile în stare să reaşeze omul în inima universului, să-l abstragă pentru o clipă din aventura sa distrugătoare, să-i aducă aminte că există pentru orice durere şi orice bucurie din afară un loc care se poate desăvîrşi la infinit, un loc al hotărîrii şi al ecoului.» (André Breton)

Poezia-existenţă e un fel de a fi în lume, poezia-interpretare — un fel de a vedea lumea. Una face să se vadă nevăzutul, să se audă neauzitul, dă formă imaterialului, cealaltă îşi asumă contingentul, re-formîndu-l, însă numai din elementele lui, face adică să se vadă *altfel* ceea ce se vede, să se audă *altfel* ceea ce se aude etc.

Cerul poeziei române interbelice se arată ochiului de azi ca o aglomeraţie stelară sub a cărei aparentă dezordine se pot distinge, tot mai uşor cu fiece clipă ce ne îndepărtează de el, cîteva constelaţii precise, diferite una de alta şi adunîndu-şi geometriile particulare, precum razele unui cerc imaginar, spre un centru unde grupul unor stele de intensităţi apropiate covîrşeşte spaţiul dimprejur cu o luminozitate puternică, de parcă o parte din strălucirea fiecărui corp al fiecărei constelaţii s-ar fi scurs, dintr-unul într-altul, spre grupul ordonat şi el ca un cerc-centru al cercului mare. Vîrfuri de constelaţii, stelele grupului compun ele însele o constelaţie. Privitorul acestui cer, dacă — după ce a văzut cercul mare şi şi-a plimbat privirea pe geometriile dinlăuntrul său — s-ar opri mai multă vreme asupra grupului de suverană luminozitate din centru, ar observa că din cele nouă-zece stele care-l fac, cinci au parcă o mai înaltă intensitate.

Ceea ce caracterizează, aşadar, acest cer al poeziei este multitudinea direcţiilor de dezvoltare a «poesis»-ului şi, în cuprinsul ei, prezenţa unor mari poeţi care, dacă n-au fost toţi deschizători de drumuri, au avut, în schimb, puterea de a-şi asuma, pînă la perfecta identificare, drumul pe care şi

l-au ales. (O revoluţie în organismul poeziei române culte nu s-a petrecut decît de două ori de-a lungul încă scurtei sale istorii : prin Eminescu şi prin Ion Barbu. Primul devine din ce în ce mai mult o legendă, celălalt a apărut ca legendă. Pe rînd au impresionat cîte cincizeci de ani de poezie românească. Şi impresia, în cazul lui Eminescu, abia în vremea din urmă, prin Călinescu, a putut fi analizată, în timp ce generaţia critică a lui Ion Barbu se lasă încă aşteptată. Poezia acestuia e dincolo de noi, aşa cum poezia lui Eminescu era dincolo de urmaşii săi imediaţi, spre finele primului sfert de veac XX. Eminescu şi Ion Barbu au privit poezia ca pe o variantă, lăuntrică şi indivizibilă, a existenţei. O existenţă care se comunică prin ea însăşi, atotcuprinzătoare, nemodificabilă în esenţă. Aceşti doi creatori de poezie-existenţă au determinat, paradoxal poate, modul de expresie al unor întregi epoci de poezie-interpretare.)

Arghezi, Bacovia, Barbu, Blaga, Pillat, la care se adaugă Fundoianu, Maniu, Philippide, Vinea şi Voiculescu au acoperit spaţiul poeziei dintre cele două războaie în tot ce avea acesta reprezentativ ca orientare ideatică şi ca viziune asupra lirismului, exceptînd avangardismul postsimbolist, în speţă suprarealismul, care, deşi foarte activ şi bogat în partizani, nu a dat, la noi, nici un mare poet. Artele lor poetice, aşa de deosebite în expresie lirică, au comun impulsul psihologic, efortul spre ieşirea de sub magnetismul eminescian, pe de o parte, şi dorinţa secretă de a reinventa poezia, pe de alta.

Afectul dezgolit într-o poezie ce se suprapune peste discursul lung dar steril de la bară sau peste patetica bisericească, dominase pînă la Eminescu. Acesta aduce un prim echilibru între sentiment şi spirit (ca intelect) prin estomparea excrescenţelor celui dintîi şi coagularea celuilalt. Păstrează însă dilatarea de discurs a romanticilor. Un nou dezechilibru, iniţiat şi împins la extreme de parnasieni şi de imitatorii nuzi ai lui Eminescu, avea să împestriţeze poezia română cu o masă enormă de efemeride, poeţi de o oră, meditativi ori isterici, complexaţi ori senili. Sămănătorismul definitivează mediocrizarea poeziei după o campanie obstinată întru provincializarea întregii literaturi. Efortul insular al lui Macedonski nu putea, fireşte, să împiedice năvala acultu-

rală a sămănătoriştilor de duzină şi, astfel, ultimul deceniu al veacului trecut şi primul din secolul nostru au făcut loc, din abundenţă, amatorismului poetic de tip vlahuţian şi unei confuzii axiologice cvasitotale. Istoria părea că s-a întors la vremurile preeminesciene şi numai Macedonski şi Goga mai aminteau, pe două drumuri diferite, că sensibilitatea şi gîndirea poetică îşi continuau, totuşi, mersul firesc. Primul dintre aceştia reuşise — în postură de îndrumător al unei generaţii noi — un lucru esenţial pentru dezvoltarea ulterioară a literaturii : îndreptase privirile spre capitalele literare ale lumii, deschizînd, întîiul, calea spre regăsirea timpului pierdut, spre, în fond, descoperirea naturii şi culorii particulare ale poeziei moderne.

Prin marii poeţi dintre cele două războaie, poezia română ia cunoştinţă sensibilă de aerul tare al lirismului european, pentru a se reîntoarce într-o ordine universală, elevată şi sintetică, în peisajul naţional. Aceştia acoperă cu creaţia lor direcţiile mari ale fenomenului poetic, dîndu-le, totodată, altitudine estetică de prag. În structura de atunci a liricii noastre ei sînt *momente* perfect conturate, inconfundabile şi suficiente lor înşile. Ceea ce le defineşte şi, în acelaşi timp, le diferenţiază între ele, este, sub aspect identic, o anume psihologie poetică, apoi o anume viziune asupra poeziei în care se implică o anume viziune asupra existenţei, în sfîrşit o anume tehnică poetică, scriitura.

Momentul Bacovia (primul în ordine cronologică, deşi, în condiţiile de cotemporalitate în care s-au ivit toţi aceşti poeţi, micile diferenţe de timp dintre ei pot avea importanţă pentru istoricul literar, nu şi pentru poezie), cristalizat încă de la prima carte a poetului, *Plumb* (1916), impunea o poezie construită cu mijloace simboliste, sub care se ascundeau însă liniile de forţă ale unei gîndiri şi sensibilităţi expresioniste. Mai mult decît corpul material al poeziei, mai mult chiar decît corpul ei ideatic, la Bacovia se reţine «bacovianismul», aerul lăuntric ţinînd direct de, aşa-zicînd, corpul psihologic al poeziei şi exprimînd o inadecvare existenţială, efect al unei structuri psihice nefericite. *Plumb* introducea în poezia română *tîrziul* şi *pustiul* ca determinări negative ale acestei inadecvări. Nu suferinţa este locul geometric al bacovianismului şi nici poza, dar un extraordinar narcisism al su-

fletului neguros, incapabil a se lăsa atins de altceva decît de sine însuşi. Viziunile încețoşate şi mortale sînt expresia acestuia, un fel special de a-şi asuma universul. E atît de epuizat efortul de a-şi concentra existența şi atît de totală divulgarea sufletului în poezie, încît, în afara ei, trebuie să ni-l închipuim pe Bacovia mut.

Momentul Blaga e anunțat de *Poemele luminii* (1919), nu atît prin noutatea şi abundența imagistică de aci, cît prin simptomele «bolii de eternitate» ce se va acutiza în *Paşii profetului* şi *În marea trecere*, pentru a intra într-o fază cronică, adică naturalizîndu-se poeziei, în *Lauda somnului* şi *La cumpăna apelor*. Poetica lui Blaga împrumută filosofiei aceluiaşi obsesia metafizică şi apetitul metaforic, pentru a împrumuta apoi la rîndu-i de la aceea «obiectul» ce-i va deveni univers predilect : satul arhetipal, matca originară, idealitate pură pentru nevoia interioară de stabilitate şi permanență spirituală. Prin această fericită şi reciprocă interferență între poezie şi filosofie Blaga se descrie în linie eminesciană, ca o prelungire de ecou resistematizat la o dimensiune nouă : gîndirea poetică trasă dintr-un sistem filosofic propriu poetului însuşi. Discursul liric e totodată la Blaga ecoul acomodării afective cu acea «imagine particulară a eternității», care este satul din adîncurile istoriei, păstrător fidel al sufletului inițial. Misterul e călăuza conceptualizată a acestei fascinante aventuri lirice *à rebours*. Dorul e aventura însăşi ca proces şi ca finalitate.

Momentul Arghezi izbucneşte o dată cu apariția *Cuvintelor potrivite* (1927) şi a *Florilor de mucigai* (1931). Prin excelență «poezie de cuvinte», lirica argheziană reprezintă, la noi, gradul cel mai înalt al poeziei-interpretare. Făcîndu-şi o permanență din mobilitatea psihologică, ea îşi schimbă cu repeziciune şi indiferență geometria interioară, punîndu-se, deseori, sub aspect general ideatic, în contradicție cu sine. Poezia are la Arghezi calitate instinctuală precum vorbirea ; de aici imposibilitatea de a o ordona într-o viziune unitară, fie ea estetică sau ideologică. Contactul aproape tactil cu universul acordă verbului său o siguranță extraordinară, cuvintele par crescute în solul poeziei şi nici o reordonare a versului nu e posibilă fără ca echilibrul armonic să sufere. Poetul şi poezia sa au dat foarte multora, în epocă, iluzia

accesului liber, necondiţionat, la transfigurarea lirică a indiferent cărei zone din mediul ambiental al fiinţei. Primul la noi Arghezi destramă prejudecata «cuvîntului frumos» şi, aliindu-se esteticii urîtului, demonstrează, probabil şi dintr-un acut spirit polemic şi printr-un inegalabil geniu lingvistic, că din orice se poate face poezie.

Momentul Ion Barbu îmi pare a fi episodul cel mai important din istoria poeziei române de la Eminescu încoace. Important în sensul pe care-l dădea Valéry cuvîntului cînd vorbea despre Baudelaire. *Joc secund* (1930) propunea, în primul rînd, o «artă poetică» insolită spaţiului nostru literar, axată pe unitatea, de tip hegelian, între Idee şi Formă, şi reclamînd travaliul spiritual pînă la excitarea funcţiei magice a acestuia. Aspiraţia poeziei e spre cercul supratemporal al universalelor, văzute ca realitate autonomă, în înţeles platonic, fireşte, şi hărăzite accesului numai printr-un limbaj simbolic, şi el ideal. Hermetismul poeziei lui Ion Barbu nu poate fi înţeles în afara demersului magic, similar unui ritual de iniţiere în tainele «lumii» spirituale. Scris cu o economie verbală ce nu era deloc proprie poeziei de pînă la el şi într-o sintaxă a cărei concentrare a rămas, pînă azi, neegalată, *Joc secund* sublima lirismul prin eludarea aparentă a afectului, lăsînd intelectului libertatea de a se sensibiliza *în* şi *prin el însuşi*. Poetul cu nostalgia Heladei nietzscheene a înţeles că pentru a salva poezia de la o evaporare primejdioasă trebuie să i se modifice statutul. I-a creat unul centrat pe o triadă : magic, indivizibil şi spiritual.

Momentul Pillat se conturează într-un interval de timp ceva mai lung, cu începutul în *Pe Argeş în sus* (1923) şi sfîrşitul în *Umbra timpului* (1939). Tradiţionalistă în cîteva elemente ale universului ei, poezia lui Ion Pillat face din aparentele moduri tradiţionaliste un pretext pentru introducerea unei mentalităţi poetice de frontieră ; spirit deschis şi înţelegător al gîndirii poetice moderne, concentric unui suflet elegiac de factură clasică. Obiectul predilect al contemplaţiei lirice e timpul ; particularitatea gestului stă în psihologia lui. Poetul se sustrage timpului, încercînd să iasă şi să se simtă în afara lui pentru a-l putea contempla cu un fel de obiectivitate care estompează tonul elegiac, albind dicţiunea şi calmînd-o. Determinările spaţiale, satul ca o comunitate în miş-

care, botanica antropomorfizată sînt, în același timp, modele ale unui exercițiu pictural în tehnică portretistică și condiție psihologică ideală pentru actul contemplării.

*

În vecinătatea acestor cinci momente decisive ale peisajului poetic interbelic, s-au așezat, fără, desigur, aceeași influență asupra poeziei ulterioare, dar ca personalități lirice distincte, Adrian Maniu, B. Fundoianu, Al. Philippide, Ion Vinea, V. Voiculescu.

Prestanța creației lor nu ținea de viziunea asupra poeziei, cu alte cuvinte, de coeficientul sau gradul reformulării statutului acesteia, dar de consecvența conservării aceluiași univers de-a lungul întregii existențe poetice. Adăugată aceasta unei exemplare capacități transfigurative.

V. Voiculescu (ordinea este de data aceasta biografic cronologică ; dincolo cronologia era a operei, din rațiuni lesne de înțeles) e poetul peisajelor agreste invadate de îngeri și contaminate de ortodoxism lăcrimos. O vocație epică fermă, confirmată de proza lui, îl atrage spre descriptivism și anecdotică pînă la a da poemelor — mai ales în *Poeme cu îngeri* (1927) și *Destin* (1933) — caracterul de povestiri versificate. În general, o poezie sentimentală, tradiționalistă prin voința poetului, și, nu în ultimul rînd, plină de un parfum vechi (aproape deloc gustat azi) ce vine deopotrivă din vocabular și din sensibilitatea aburoasă închisă în acesta.

Adrian Maniu, simbolist la început, aplecat spre tradiție mai apoi, și, peste această evidentă opoziție, colorist refugiat în cuvinte, transformă o tehnică în univers poetic. Lumea lui preferată este culoarea în expansiune, tratată pictural, cu rafinament care nu îngăduie altă sensibilitate decît aceea a ochiului. Ca atare ceea ce contează pentru poet este suprafața (învelișul) diverselor existențe (ființe sau nu) și foarte puțin dinamica lor interioară. Poezia e pur descriptivă, precum la Voiculescu, însă dintr-un unghi invers ; ce le lipsește «obiectelor» descrise e sufletul.

Publicînd în epocă poezii exclusiv în presă, *Ion Vinea* s-a bucurat de mare prestigiu printre avangardiști, mai mult pentru aportul lui cultural la dezvoltarea avangardei (a condus una dintre revistele cele mai radicale și mai solide ale

acesteia, *Contimporanul)*, decît pentru poezie, care nu avea corespondenţe de structură cu literatura acelora. Esenţial pentru Vinea este universul erotic, contaminat de neprefăcută tristeţe, privit cu nesfîrşită delicateţe, cum totemurile.

Priveliştile (1930) lui *B. Fundoianu* sînt desprinse, geografic, dintr-o Moldovă de tîrguri amestecate, înglodate în noroiul toamnelor şi plictisite de atîta împăcare, dar înfrumuseţate psihologic de simpatia poetului îndreptată spre ele ca spre spaţiul ireversibil al copilăriei. Univers propriu poeziei tradiţionaliste în care se insinuează, însă, semnele neliniştitoare ale alienării. Probabil un reflex figurativ al unui suflet obosit înainte de vreme.

În sfîrşit, *Al. Philippide* îşi construieşte un univers oniric dominat de peisaje devitalizate, îngheţate într-o geometrie hidoasă, şi de viziuni apocaliptice a căror origine trebuie căutată în psihologia poetului, incompatibilă cu zgomotul metalic al cetăţii moderne. Dualitatea visului — visul-vis şi coşmarul — dezvăluie o structură romantică nefericită, un suflet doritor de linişte, care refuză integrarea în dezordinea ordonată a idolilor de fier şi beton. Poezia unui romantic aflat în căutarea spaţiului clasic.

Asupra încă unui lucru se cade să insistăm : cerul poeziei româneşti interbelice trebuie închipuit ca un grup de constelaţii în mişcare, aflat pe o traiectorie sincronă, mai drept zis, în efort de sincronizare cu mişcările de pe cerul mai extins al poeziei europene moderne. Furtuni cosmice au împiedicat, întîrziind-o mai mult, această mişcare înspre maxima boltei încît la o privire foarte atentă şi emancipată de idolatrie provincială, se poate observa că grupul de constelaţii nu a ajuns, în fapt, să atingă curbura boltei, cea mai adîncă înălţime a ei, la care poezia veacului dinainte reuşise, sub un cer, se înţelege, de altă intensitate, să se înalţe prin Eminescu. Cine îşi imaginează că prin tumultuosul lirism interbelic poezia română şi-a dat măsura ultimă, decisivă sau definitivă, greşeşte de două ori : o dată că opune înţelegerii subterane a fenomenului poetic o mentalitate de negustor fatalist şi a doua oară că face dintr-un fragment de mişcare un fetiş cu valoare, în cele din urmă, de bumerang. O conştiinţă severă ne dictează să nu căutăm la infinit iluzoria supremaţie a poeziei interbelice, ferindu-ne să cădem

în idolatrie oarbă. Cum nicăieri în Europa, poezia română are o perseverentă vocaţie a începutului. Istoria ei, aşa scurtă cum e, dovedeşte cui vrea să vadă că abia cristalizate direcţiile poesis-ului au şi fost abandonate în favoarea altora, poate nu mai joase, poate nu mai înalte, pur şi simplu altele, într-o succesiune de începuturi, aparent fără nici o legătură între ele dar unite de acea realitate substanţială care face ca fiecare margine de vale să fie primul pas către un deal şi fiecare culme de deal să fie începutul unei văi. Chestiunea e de a şti şi de a recunoaşte că această înşiruire de începuturi sugerînd un peisagiu ondulat nu se produce pe un teren aflat mereu la nivelul mării, ci pe un plan înclinat. În virtutea unei atari dinamici istorice a fenomenului poetic de la noi sîntem obligaţi să recunoaştem poeziei de astăzi şi poeziei de mîine privilegiul de a nu-şi face din poezia interbelică un chip cioplit.

Cîteva cuvinte, acum, despre antologia ce urmează. Scopul ei este de a oferi cititorului nespecialist al literaturii, *dintr-odată*, sinteza materială a principalelor momente ale poeziei lirice din epoca interbelică şi, dacă se poate, un unghi de vedere asupra lor, care, cel puţin în intenţia noastră, s-a dorit unitar. În acest sens, în faţa poemelor fiecărui poet, am aşezat cîteva pagini de interpretare, conţinînd, de fapt, detailarea viziunii propuse de *Argument*. Se înţelege că, operaţie *«da capo al fine»* a unui singur om, acelaşi cu autorul punctelor de vedere, antologia va încerca să justifice existenţa acestora, încît ea nu răspunde doar unui anume gust, dar, deopotrivă, unor opinii ce s-au format înainte, la lectura integrală a poeţilor ce o compun. Într-un fel, prin situaţia ei specială, această carte poate fi considerată, în egală măsură, ca o antologie şi ca o operă de critică literară.

La începutul antologiei, o cronologie biobibliografică, alcătuită de Emil Manu, are în vedere la întocmirea ei necesitatea unei informări rapide şi esenţiale în faptul de istorie literară. Altfel, întreagă această antologie, nu pretinde a fi operă de istorie literară. Deşi, fără voia autorului, prin chiar «natura» şi sumarul dintre coperţi, ea este şi aşa ceva.

1880 *21 mai* — Se naşte, la Bucureşti, Ion N. Theodorescu (Tudor Arghezi).

1881 *17 septembrie* — Se naşte la Bacău, Gheorghe Vasiliu (G. Bacovia).

1884 *27 noiembrie* — Se naşte, în comuna Pîrscov, jud. Buzău, Vasile Voiculescu.

1891 *6 februarie* — Se naşte, în Bucureşti, Adrian Maniu.
31 martie — Se naşte, în Bucureşti, Ion Pillat.

1890 — Tudor Arghezi este elev la liceul Sfîntu Sava din
1896 Bucureşti, unde are colegi pe N. D. Cocea şi Grigore Pişculescu (Gala Galaction).
— Împreună cu ei scoate, în mai 1896, o revistă, *Zig-zag*.

1894 — Îşi începe studiile liceale, la Bacău, G. Bacovia.

1895 *19 martie* — Se naşte, la Cîmpulung-Muscel, Dan Barbilian (Ion Barbu).
17 aprilie — Se naşte, la Giurgiu, Ion Eugen Iovanake (Ion Vinea).
9 mai — Se naşte, în comuna Lancrăm, jud. Alba, Lucian Blaga.

1896 *25 iulie* — Tudor Arghezi publică în *Liga ortodoxă* articolul *Din ziua de azi* semnat Ion N. Theodorescu. (Primele pagini tipărite.)

30 iulie — Tudor Arghezi publică, în aceeaşi revistă, poezia *Tatălui meu*, prima poezie tipărită, semnată cu numele real. După această dată va semna Ion Theo.

10 noiembrie — Al. Macedonski publică articolul *Poezie şi poeţi contemporani*, în care remarcă elogios talentul lui Ion Theo (*Liga ortodoxă*, supliment literar, I, 4, p. 2).

1897 — Ucenic la un pietrar, laborant la fabrica de zahăr
1899 Chitila, Tudor Arghezi colaborează la *Revista modernă* (dir. C. Cantili), în octombrie 1897.

1898 — Tudor Arghezi colaborează la *Viaţa nouă* (dir. D. Caselli), semnînd Ion Th. Arghezi.

14 noiembrie — Se naşte, la Iaşi, Benjamin Wexler (B. Fundoianu). Îşi petrece copilăria la Herţa. Pseudonimul şi-l alege după numele satului Fundoaia de lîngă Herţa.

1899 — Tudor Arghezi se retrage «din lume» la mănăstirea
1905 Cernica. Mitropolitul Iosif Gheorghian îl hirotoneşte diacon la Mitropolie şi-l recomandă ca profesor la o şcoală de ofiţeri.

1899 *30 martie* — Apare în *Literatorul* poezia *Şi toate* de G. Bacovia, marcînd debutul poetului, semnată V. George.

1902 — V. Voiculescu, absolvent al liceului Gh. Lazăr din Bucureşti, se înscrie la Facultatea de litere şi filosofie, la care renunţă după un an.

1903 — G. Bacovia îşi începe studiile universitare la Bucureşti (Facultatea de drept).

— V. Voiculescu se înscrie la Facultatea de medicină din Bucureşti, pe care o absolvă în 1909.

1904 — Tudor Arghezi scoate împreună cu V. Demetrius revista *Linia dreaptă*, unde publică o parte din ciclul *Agate negre* (al doilea debut) şi eseul *Vers şi poezie*, semnînd Tudor Arghezi.

J 56380

1905 — Ion Pillat își continuă studiile, începute în țară, la liceul Henri IV, din Paris.

— Tudor Arghezi pleacă la studii teologice în Elveția, la Fribourg, la o mănăstire de călugări cordilieri.

1906 — T. Arghezi părăsește Fribourg-ul stabilindu-se la Geneva.

— Lucian Blaga se înscrie la liceul Andrei Șaguna din Brașov.

1907 — G. Bacovia își continuă studiile juridice la Iași.

1908 — Lucian Blaga se retrage de la liceul din Brașov și-și pregătește prin corespondență ultimele clase de liceu.

1908 — Tudor Arghezi trăiește, exercitînd meserii diverse,
1910 în Elveția și Franța, «cărînd cu spinarea în halele din Paris și vînzînd ziare cu brațul în Montmartre» *(Gazeta literară*, X, 14, 4 aprilie 1963, p. 2).

1909 — Ion Pillat își susține bacalaureatul la Paris ; se întoarce în țară pentru a presta serviciul militar.

— B. Fundoianu își începe liceul la Iași (Gimnaziul Alexandru cel Bun și Liceul Național).

1910 *10 februarie* — În *Viața socială* (I, nr. 1) apare poezia *Rugă de seară* de Tudor Arghezi, considerată ca al treilea debut.

decembrie — Tudor Arghezi se întoarce în țară pentru a-și aranja situația militară.

— V. Voiculescu e numit medic în plasa Ocolul, jud. Gorj.

— Lucian Blaga, elev la Brașov, publică primele versuri în *Tribuna (Pe mal, Noapte)* ; revista *Luceafărul* îi răspunde la Poșta redacției : «Sînteți prea tînăr ca să vă iertăm greșeala de a scrie versuri albe... se pare că aveți ceva de spus».

1910 — Ion Pillat e student la Paris ; licențiat în istorie și
1914 geografie, licențiat în drept.

1911 — Ion Pillat debutează în *Convorbiri literare.*

— Lucian Blaga face o călătorie în Italia, trecînd prin Constantinopol și Grecia.

— Împreună cu Th. Cornel, Tudor Arghezi redactează dicționarul bilingv (francez-român) *Figuri contimporane din România.*

— Tudor Arghezi colaborează la *Facla* lui N. D. Cocea.

1912 — G. Bacovia este numit învățător-suplinitor în Bacău și în comuna Călugăra, lîngă Bacău.

— Elevul Dan Barbilian (Ion Barbu), din clasa a VI-a a liceului Mihai Viteazul, reușește primul la un concurs al revistei *Gazeta matematică.*

— Fiind încă elev, I. Iovanake (Ion Vinea) scoate, împreună cu S. Samyro (Tristan Tzara), revista *Simbolul,* avînd printre colaboratori pe Alexandru Macedonski, Adrian Maniu, Ion Minulescu, Emil Isac.

— Debutul editorial al lui Adrian Maniu, cu volumul *Figurile de ceară,* poeme în proză.

— Ion Pillat publică volumul de versuri *Visări păgîne,* în colecția «Cărțile albe»; în aceeași colecție editează *Flori sacre* de Alexandru Macedonski și frecventează salonul literar al maestrului.

1913 — V. Voiculescu participă la campania militară din Bulgaria.

— Adrian Maniu publică în ziarul *Seara* (director Al. Bogdan-Pitești).

1914 — Ion Barbu urmează cursurile Facultății de științe din București.

— Apare volumul de poeme *Eternități de-o clipă* de Ion Pillat.

— Adrian Maniu colaborează la *Flacăra* (dir. C. Banu).

— Cu cîteva săptămîni mai înainte de izbucnirea războiului, Lucian Blaga își ia bacalaureatul. Ca să nu fie înrolat în armata austro-ungară se înscrie la Seminarul teologic din Sibiu. Colaborează la ziarul *Românul.*

— I. Iovanake semnează pentru prima dată cu pseudonimul Ion Vinea, în *Noua Revistă Română* (nr. 15). Absolvent al liceului Sfîntu Sava.

— B. Fundoianu debutează la *Viața nouă* (dir. Ovid Densusianu) cu două poeme *(Vin nori ca clipe*, noiembrie, și *Rondel de toamnă*, decembrie).

— Un grup de tineri, în frunte cu B. Fundoianu, inițiază strîngerea în volum a *Agatelor negre* argheziene.

1915 *12 februarie* — Apare primul număr al revistei *Cronica* (directori : I. Theodorescu-Arghezi și Gala Galaction), la care vor colabora : I. Vinea, Adrian Maniu și B. Fundoianu.

— G. Bacovia scoate la Bacău prima serie a revistei *Orizonturi noi.*

— Ion Vinea înființează împreună cu Tristan Tzara revista *Chemarea*, din care n-au apărut decît două numere (4 și 11 octombrie).

— Apare poemul *Salomeea* de Adrian Maniu.

— Ion Pillat tipărește volumul *Amăgiri.*

— B. Fundoianu colaborează la *Versuri și Proză* (dir. I. M. Rașcu).

1915 — Lucian Blaga colaborează la *Românul, Gazeta Tran-*
1916 *silvaniei, Pagini literare, Convorbiri literare.*

1916 *ianuarie* — Apare volumul de poeme *Plumb* de G. Bacovia, editat cu ajutorul și sub îngrijirea lui Ion Pillat.

— G. Bacovia este numit într-un post de copist în Ministerul Instrucțiunii.

— G. Bacovia este mobilizat, spre sfîrșitul anului, la Iași.

— Tudor Arghezi se căsătorește cu Paraschiva Burda din Buneștii Bucovinei.

— Debutul lui V. Voiculescu cu volumul *Poezii.*

— Ion Pillat este mobilizat și repartizat ca ofițer de legătură pe lîngă misiunea militară franceză.

— Ion Vinea este mobilizat la Iași.

— B. Fundoianu colaborează la *Facla* și *Flacăra.*

1916 — Lucian Blaga se înscrie la Universitatea din Viena,
1917 urmînd filosofia și, paralel, un curs special de biologie. Scrie eseuri, aforisme, poezii.

1917 — V. Voiculescu este numit şef al Spitalului militar din Bîrlad.

— B. Fundoianu îl cunoaşte în refugiu la Iaşi pe Ion Minulescu, prin care ia contact cu poezia nouă din Franţa.

1917 1918 — Rămas în Bucureşti, sub ocupaţie germană, Tudor Arghezi colaborează, alături de Ion Slavici, la presa oficială.

— V. Voiculescu, medic militar pe front, se îmbolnăveşte de tifos exantematic.

1918 — Ion Barbu debutează în *Literatorul*, I, nr. 14 (28 sept.), cu poezia *Fiinţa*.

— V. Voiculescu publică volumul *Din Ţara Zimbrului şi alte poezii*.

— V. Voiculescu este numit medic la Buftea.

— În colecţia revistei *Chemarea* din Iaşi apare volumaşul *Tăgăduinţa lui Petru* (însemnări critice) de B. Fundoianu.

— Cornelia Brediceanu, logodnica lui Lucian Blaga, trimite profesorului Sextil Puşcariu primul volum de versuri în manuscris al tînărului poet, *Poemele luminii*, primit elogios.

— Lucian Blaga participă la istorica Adunare Naţională de la Alba-Iulia, din 1 decembrie.

1918 1919 — Ion Vinea lucrează ca secretar de redacţie la *Chemarea*, ipostaza ieşeană a *Faclei* lui N. D. Cocea.

1919 — Ion Pillat participă ca secretar la lucrările Conferinţei de pace de la Paris. Scoate, într-un tiraj restrîns, la o tipografie pariziană, o ediţie bibliofilă din *Grădina între ziduri* ilustrată de Jacques Martin-Ferières.

— Adrian Maniu publică volumul de proze *Din paharul cu otravă*.

— Lucian Blaga colaborează la *Luceafărul*, *Renaşterea română*, *Lamura* ş.a. Apar volumele : *Poemele luminii* şi *Pietre pentru templul meu* (aforisme).

— Lucian Blaga este apreciat în presă de Sextil Puşcariu, Nicolae Iorga şi Ion Agârbiceanu.
— Tudor Arghezi este condamnat şi deţinut doi ani la închisoarea Văcăreşti pentru «activitate de presă» în timpul ocupaţiei germane.
— B. Fundoianu scrie cronici teatrale în *Rampa*.

1919 — Ion Barbu devine colaborator la *Sburătorul*; în nu-
1920 mărul din decembrie 1919, E. Lovinescu îl prezintă prin articolul *Un poet nou*.

1919 — Ion Vinea este redactor la *Adevărul*; colaborează la
1922 *Cuvîntul liber, Umanitatea, Gîndirea, Cugetul românesc, Clopotul, Facla, Facla literară*.

1920 — Apare ediţia obişnuită a volumului *Grădina între ziduri* de Ion Pillat.
— V. Voiculescu este transferat ca medic în Bucureşti.
— Lucian Blaga îşi ia doctoratul în filosofie la Universitatea din Viena cu teza *Kultur und Erkenntnis (Cultură şi cunoştiinţă)*. Colaborează la *Voinţa, Patria, Viaţa românească, Cele trei Crişuri*.
— Se căsătoreşte cu Cornelia Brediceanu şi se stabileşte la Cluj.
— B. Fundoianu îşi încheie studenţia ieşeană şi se mută la Bucureşti.

1921 — Apare volumul de poeme *Pîrgă* de V. Voiculescu.
— Ion Pillat publică *Antologia toamnei*.
— Lucian Blaga primeşte Premiul «Adamaki» al Academiei Române pentru *Poemele luminii*. Colaborează la *Gîndirea*. Apar volumele: *Paşii profetului* (poeme) şi *Zamolxe* (teatru).
— Ion Barbu îşi ia licenţa în matematici. Cu o bursă a Universităţii din Bucureşti, începe pregătirea doctoratului în matematici la Universitatea din Göttingen. În decembrie, pe cînd poetul era în Germania, apare la Bucureşti placheta *După melci*.

1922 *1 februarie* — Apare revista *Cugetul românesc*, condusă de Tudor Arghezi, ca director, şi de Basil Munteanu,

ca secretar de redacţie. Revista îşi încetează apariţia în 1924.

3 iunie — Ion Vinea scoate revista de avangardă *Contimporanul* (1922—1931).

— Apare versiunea românească a tezei de doctorat a lui Lucian Blaga, *Cultură şi cunoştiinţă* ; poetului i se acordă Premiul Universităţii din Cluj pentru piesa *Zamolxe.*

— Ion Barbu se mută la Universitatea din Tübingen, «de dragul lui Tudor Vianu», venit acolo pentru doctoratul în filosofie.

— Apare a doua carte a lui B. Fundoianu, *Imagini şi cărţi din Franţa* (cronici şi articole, publicate iniţial în *Cuvîntul liber,* sub titlul *În librăria Franţei).*

— B. Fundoianu colaborează la *Contimporanul, Sburătorul literar, Adevărul literar şi artistic* etc.

— B. Fundoianu înfiinţează, în fruntea unui grup avangardist, teatrul «Insula» din strada Corăbiei.

1923 — Tudor Arghezi conduce ziarul *Naţiunea.*

— Apare volumul lui Ion Pillat *Pe Argeş în sus.*

— Lucian Blaga publică piesa *Tulburarea apelor* ; colaborează la revista condusă de Tudor Arghezi, *Cugetul românesc.*

— Adrian Maniu colaborează la revista *Cugetul românesc.*

— B. Fundoianu pleacă în Franţa şi se stabileşte la Paris, fiind mai întîi funcţionar la o întreprindere de asigurări, apoi regizor de filme la casa Paramount ; semnează Benjamin Fondane.

— Ion Vinea îşi ia licenţa în drept la Universitatea din Iaşi ; este numit prim-redactor al ziarului *Facla.*

1924 — Adrian Maniu publică volumul *Lîngă pămînt* şi piesa *Meşterul* ; în colaborare cu Ion Pillat scrie piesa *Dinu Păturică,* după romanul lui Nicolae Filimon.

— Lucian Blaga se stabileşte pentru cîtva timp la Lugoj ; colaborează la ziarul cehoslovac *Prager Presse* şi la mai multe reviste româneşti (*Adevărul literar şi artistic, Arhivă pentru ştiinţe şi reforma socială* etc.).

Publică volumele *În marea trecere* (versuri) și *Filosofia stilului*. La Teatrul maghiar din Cluj i se joacă piesa *Zamolxe*.

1925 — Ion Pillat publică volumul *Satul meu*.

— Împreună cu Grigore Tăbăcaru, G. Bacovia scoate la Bacău revista *Ateneul cultural*.

— Apare volumul *Scîntei galbene* de G. Bacovia, pentru care i se acordă Premiul Societății Scriitorilor Români.

— Agatha Grigorescu îngrijește o ediție bibliofilă din poemele în proză, ciclul *Bucăți de noapte* de G. Bacovia.

— Adrian Maniu traduce drama *Peer Gynt* de H. Ibsen, jucată la Teatrul Național din București.

— Ion Vinea publică *Descîntecul și Flori de lampă*; este cooptat prim redactor al revistei socialiste *Luptătorul*.

— Apar mai multe scrieri de Lucian Blaga: *Fenomenul originar* (eseu filosofic), *Fețele unui veac* (articole), *Daria*, *Fapta* (teatru).

— Ion Pillat tipărește culegerile *Biserica de altădată* și *Florica*.

1925 — Ion Barbu funcționează ca profesor de matematici
1929 la Giurgiu și București.

1926 — Lucian Blaga este numit atașat de presă la Varșovia; colaborează la *Glos Prandy* și revista *Droga*; tipărește volumul de eseuri *Ferestre colorate*.

— Ion Vinea lucrează ca redactor la ziarul *Adevărul*.

— Ion Barbu este numit asistent la catedra de geometrie analitică a profesorului G. Țiteica, de la Facultatea de științe din București; colaborează la *Contimporanul*, *Cetatea literară* și *Sburătorul*.

— Adrian Maniu tălmăcește pentru prima noastră scenă piesa lui G. Hauptmann, *Clopotul scufundat*.

1927 *aprilie* — La Editura Cultura Națională apare primul volum de versuri al lui Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*.

— Ion Barbu publică în *Ideea europeană* (1 noiembrie) pamfletul *Poetica Domnului Arghezi.*

— V. Voiculescu tipărește volumul *Poeme cu îngeri* și o carte de *Amintiri despre Vlahuță.*

— Lucian Blaga este transferat ca atașat de presă la Praga ; tipărește în volum piesa *Meșterul Manole.*

— Ion Vinea funcționează ca redactor la ziarele *Dreptatea* și *Cuvîntul.*

1928 *2 februarie* — apare primul număr din *Bilete de papagal* (seria întîi : 1928—1929), director Tudor Arghezi.

— Lui V. Voiculescu i se decernează Premiul pentru poezie al Societății Scriitorilor Români.

— Căsătoria lui G. Bacovia cu Agatha Grigorescu.

— Apar volumele : *Limpezimi* și *Întoarcere* de Ion Pillat.

— Lucian Blaga este numit atașat și apoi secretar de presă la Berna ; colaborator la ziarul elvețian *Der Bund.*

— B. Fundoianu publică la Paris *Trois Scénarios — Ciné-Poémes (Trei scenarii — Ciné-poeme).*

1929 — Lui Dan Barbilian (Ion Barbu) i se conferă titlul de doctor în matematici pe baza tezei *Reprezentarea canonică a adunării funcțiunilor ipereliptice.*

— Apare volumul de poeme *Lauda somnului* de Lucian Blaga ; premiera piesei sale *Meșterul Manole* la Teatrul Național din București (5 aprilie) ; Premiera aceleiași piese la Berna (19 noiembrie) în traducerea lui Hugo Marti.

— Ion Pillat face o călătorie în Spania.

— Adrian Maniu publică eseul *La gravure en bois en Roumanie (Gravura în lemn în România)* ; împreună cu Al. O. Teodoreanu scrie feeria *Rodia de aur,* apărută în *Viața românească.*

— Apare volumul *Icoane de lemn* de T. Arghezi.

1930 — Reapar *Biletele de papagal.* Apare volumul *Poarta neagră* de Tudor Arghezi.

— Apare volumul lui Ion Barbu *Joc secund* (Ed. Cultura Națională).

— În colaborare cu Gh. D. Mugur, V. Voiculescu elaborează un chestionar folcloristic.

— Lucian Blaga publică studiul *Daimonion* şi piesa *Cruciada copiilor* ; premiera piesei la Teatrul Naţional din Cluj (16 aprilie).

— Apare volumul de poeme *Cu voi* de G. Bacovia, editat de G. Şt. Cazacu.

— Adrian Maniu tipăreşte placheta *Drumul spre stele.*

— Ion Vinea publică volumul de proză *Paradisul suspinelor.* Conduce *Facla* (1930—1940), fondată de N. D. Cocea.

— Apare volumul de versuri *Privelişti* de B. Fundoianu, cu un portret de C. Brâncuşi, dedicat lui Ion Minulescu (Ed. Cultura Naţională).

1931 — Lucian Blaga tipăreşte studiul *Eonul dogmatic*, primul volum din *Trilogia cunoaşterii.*

— Apar volumele lui Tudor Arghezi *Flori de mucigai* şi *Cartea cu jucării.*

— Ion Barbu publică în fruntea *Eulaliilor* lui Dan Botta parafraza *Veghea lui Roderick Usher.*

— Ion Pillat călătoreşte în Italia.

1932 — Ion Barbu este numit conferenţiar la catedra de matematici elementare şi geometrie descriptivă a Facultăţii de ştiinţe din Bucureşti.

— Ion Pillat tipăreşte volumul *Caietul verde ;* călătoreşte în Grecia.

— Lucian Blaga este numit secretar de presă, apoi consilier la legaţia română din Viena.

— B. Fundoianu tipăreşte eseul *Martin Heidegger sur les routes de Dostoïevski (Martin Heidegger pe drumurile lui Dostoievski).*

1933 — Tudor Arghezi publică *Tablete din Ţara de Kuty.*

— Ion Pillat iniţiază, împreună cu V. Voiculescu şi N. Herescu revista de poezie *Pleiada* ; în colecţia revistei publică volumul *Scutul Minervei.*

— Apare volumul de poeme *Destin* de V. Voiculescu. Poetul începe să funcţioneze ca şef al serviciului cul-

tural la Radiodifuziune, funcţie pe care o deţine pînă în 1945.

— La Paris apar volumele lui B. Fundoianu (B. Fondane) : *Ulysse* (versuri) şi *Rimbaud le Voyou (Rimbaud hoinarul).*

— Lucian Blaga publică volumele : *Cunoaşterea luciferică* (filosofie) şi *La Cumpăna apelor* (versuri).

1934 — Apare romanul *Ochii Maicii Domnului* de Tudor Arghezi.

— Adrian Maniu tipăreşte volumul de pasteluri *Cartea Ţării.*

— Lucian Blaga publică al treilea volum din trilogia cunoaşterii, *Cenzura transcendentală,* şi piesa *Avram Iancu.* Premiera piesei *Meşterul Manole* la Lwow.

— Apare, în Editura Fundaţiilor Regale, prima culegere din *Poezii* de G. Bacovia, cu o prefaţă de A. Maniu.

— V. Voiculescu tipăreşte poemul dramatic *În pragul minunii.*

1934— Ion Barbu face călătorii de studiu şi documentare la
1938 Göttingen.

1935 — Tudor Arghezi tipăreşte *Cărticică de seară.*

— Adrian Maniu publică volumul *Cîntece de dragoste şi moarte.*

— Lucian Blaga primeşte Marele Premiu Hamangiu al Academiei Române.

— G. Bacovia scoate, la Bacău, seria a II-a a revistei *Orizonturi noi.*

1936 — Apar volumele : *Versuri,* ediţie definitivă îngrijită de autor şi *Cimitirul Buna-Vestire,* de Tudor Arghezi.

— Lucian Blaga este ales membru al Academiei Române ; publică volumele : *Orizont şi stil* şi *Spaţiul mioritic,* primele din *Trilogia culturii.*

— G. Bacovia tipăreşte volumul de versuri *Comedii în fond.*

— Apar *Poeme într-un vers,* o ediţie întregită din *Caietul verde* şi volumul de eseuri *Portrete lirice* de **Ion Pillat.**

— Se acordă Premiul Național de poezie lui Arghezi și Bacovia.

— Apare, la Paris, volumul *La Conscience malheureuse (Conștiința nefericită)* de B. Fondane (B. Fundoianu).

— V. Voiculescu primește Premiul Național pentru teatru cu piesa *Umbra*.

1937 — Tudor Arghezi, scoate o serie nouă din *Bilete de papagal* și tipărește poemele în proză din *Ce-ai cu mine, vîntule ?*

— V. Voiculescu publică volumul *Urcuș*.

— Apare volumul *Țărm pierdut* de Ion Pillat.

— B. Fundoianu publică volumul de versuri *Titanic* (Paris).

— Lucian Blaga rostește discursul de recepție la Academie (5 iunie) : *Elogiul satului românesc*. Transferat la legația română din Berna. Publică al treilea volum din *Trilogia Culturii : Geneza metaforei și sensul culturii*.

1938 — Adrian Maniu își selecționează *Versuri*-le în ediție definitivă, la Editura Fundațiilor Regale.

— Lucian Blaga este numit pentru o scurtă perioadă subsecretar de stat la Ministerul de Externe, apoi ministru plenipotențiar la Lisabona. În același an i se creează o catedră de filosofie a culturii la Universitatea din Cluj. Apare volumul *La curțile dorului* (poeme).

— Ion Vinea este ales președintele Uniunii ziariștilor profesioniști.

— Apare, la Paris, volumul de eseuri *Faux traité d'esthètique (Fals tratat de estetică)* de B. Fondane (B. Fundoianu).

1939 — Tudor Arghezi tipărește volumul de versuri *Hore*.

— Lucian Blaga e numit profesor universitar la Cluj. Publică volumul *Artă și valoare*.

— Apare volumul *Întrezăriri* de V. Voiculescu.

1939 — B. Fundoianu este înrolat în armata franceză.
1940

1940 — B. Fundoianu intră în mișcarea franceză de rezistență.

— Apare, în colecţia «Universul literar» volumul de elegii *Umbra timpului* de Ion Pillat.

— Lucian Blaga se stabileşte la Sibiu, unde, temporar, se refugiase şi Universitatea din Cluj. Publică volumul *Diferenţialele divine.*

1941 — Lucian Blaga publică primul volum din *Trilogia valorilor : Despre gîndirea magică.*

— Lui V. Voiculescu i se decerne Premiul Naţional de poezie.

— Ion Vinea este numit redactor responsabil al ziarului *Evenimentul.*

1942 — Apare prima ediţie a romanului *Lina* de Tudor Arghezi.

— Ion Barbu este numit profesor universitar la catedra de algebră a Facultăţii de ştiinţe din Bucureşti.

— Apare ediţia definitivă a *Versuri*-lor lui Lucian Blaga. Din ciclul *Trilogia valorilor,* se tipăresc : *Ştiinţă şi creaţie, Religie şi spirit.*

— Ion Pillat publică volumul *Împlinire.*

1943 — Tudor Arghezi conferenţiază, în cadrul şezătorilor organizate de revista *Vremea,* despre Eminescu. Între 8 aprilie şi 30 septembrie colaborează cu tablete la ziarul *Informaţia zilei,* unde publică, în 30 septembrie, pamfletul *Baroane* pentru care este închis trei luni în lagărul de la Tg.-Jiu. În lagăr scrie ciclul de poeme *Letopiseţi,* datat : *Tg.-Jiu, 1943,* şi piesa *Seringa.* Apare a treia ediţie definitivă a *Versurilor* lui Tudor Arghezi.

— Lucian Blaga înfiinţează la Sibiu revista de filosofie *Saeculum.* Apare volumul de versuri *Nebănuitele trepte* şi, integral, *Trilogia cunoaşterii.*

— V. Voiculescu scrie *Demiurgul,* piesă în 4 acte, şi îşi strînge în volum lucrările dramatice.

— Ion Pillat tipăreşte culegerea de versuri *Asfodela.*

1944 — Tudor Arghezi scoate ultima serie din *Bilete de papagal.*

— Lucian Blaga publică piesa *Arca lui Noe* şi, integral, *Trilogia culturii.*

— În Editura Fundaţiilor Regale se tipăreşte ediţia definitivă a *Versuri*-lor lui V. Voiculescu în colecţia «Scriitori români contemporani».

— În colecţia«Scriitori români contemporani» a Editurii Fundaţiilor Regale apare, în trei volume, ediţia definitivă a *Versuri*-lor lui Ion Pillat.

— Apare ediţia definitivă a *Versuri*-lor şi a poemelor în proză (ciclurile : *Bucăţi de noapte* şi *Dintr-un text comun*) de G. Bacovia.

3 martie — B. Fundoianu este închis în lagărul nazist de la Champ de Drancy, împreună cu sora sa.

22 octombrie — B. Fundoianu este ucis de naziști, prin gazare, în lagărul de la Auschwitz.

1944 1946 — Ion Vinea colaborează la ziarele *Adevărul* şi *Victoria* (dir. N. D. Cocea).

1945 — Se publică în limba finlandeză o culegere antologică din versurile lui Lucian Blaga. Apare volumul de aforisme *Discobolul.*

18 aprilie — Moare, în urma unei congestii cerebrale, Ion Pillat.

1946 — În Editura literară a Casei Şcoalelor apare volumul de tablete *Bilete de papagal* de Tudor Arghezi, în colecţia revistei *Pygmalion* din Iaşi — *Manual de morală practică* şi în «Colecţia de buzunar» a Editurii de Stat — volumul *Versuri alese.*

— Tudor Arghezi primeşte Premiul Naţional pentru poezie.

— G. Bacovia este sărbătorit la 65 de ani de viaţă ; publică volumul *Stanţe burgheze* într-o ediţie de lux.

— Apare, în Bucureşti, *Trilogia valorilor* şi, în Italia, volumul *Orizont şi stil* de Lucian Blaga.

1946 1964 — Ion Vinea colaborează la *Gazeta literară, Steaua, Viaţa românească, Luceafărul* etc.

— Ion Vinea traduce *Macbeth, Hamlet* şi *Richard al II-lea* de W. Shakespeare, nuvele din Balzac şi alţi autori.

1947 — Editura de Stat publică *Una sută una poeme* de Tudor Arghezi. Premiera piesei sale *Seringa* la Teatrul Național.

— Apare la Cluj cursul lui Lucian Blaga *Despre conștiința filosofică.*

— Ion Barbu conferențiază despre Rimbaud și Moréas.

— V. Voiculescu este premiat pentru nuvela *Capul de zimbru,* la concursul organizat de revista *Provincia.*

— Tudor Arghezi colaborează la *Adevărul.*

— În *Cahiers du Sud* (nr. 287) se publică o parte din poemele postume ale lui B. Fondane (B. Fundoianu).

1948 — Lucian Blaga publică cursul său litografiat, *Aspecte antropologice.*

1949 — Lucian Blaga scrie *Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea.*

1950 — Lucian Blaga începe traducerea piesei *Faust* de Goethe.

1954 — Apare, în Editura tineretului, cartea pentru copii *Prisaca* de Tudor Arghezi și în Editura «Cartea rusă», *Fabule* de Krîlov în tălmăcirea lui Tudor Arghezi.

1955 — Tudor Arghezi este ales membru al Academiei R.P.R. Apare în Editura pentru literatură, culegerea de tablete *Pagini din trecut* și în Editura Tineretului, volumul *1907 — peizaje* (versuri).

— Editura pentru Literatură publică *Faust* în traducerea lui Lucian Blaga.

1956 — Apar două volume de Tudor Arghezi : *Simple povestiri* (Editura tineretului) și *Cîntare omului* (Editura pentru literatură).

— Ion Barbu publică în *Viața românească* (nr. 10.) poezia *Bălcescu trăind.*

— Apare, la Editura pentru literatură, un volum de *Poezii* de G. Bacovia, prefațat de Eugen Jebeleanu.

1957 — Tudor Arghezi primește Premiul de Stat și este ales deputat în Marea Adunare Națională. Publică, în Editura Tineretului, volumul *Stihuri pestrițe.*

— Apar traducerile lui Lucian Blaga cuprinse în volumul *Din lirica universală* (Editura pentru literatură).

22 mai — Încetează din viață G. Bacovia ; este înmormîntat la cimitirul Belu din București.

— Adrian Maniu traduce o selecție *Din cîntecele lui Li-Tai Pe.*

1958 — Apar, în Editura tineretului, două volume de Tudor Arghezi :*Lume veche, lume nouă* (tablete), și *Versuri alese* (colecția «Cele mai frumoase poezii»).

— Lucian Blaga publică un volum de traduceri din Lessing.

1959 — Se tipărește, la Editura pentru literatură, o ediție quasi completă, bibliofilă a *Poezii*-lor lui Tudor Arghezi.

1960 *21 mai* — Tudor Arghezi împlinește 80 de ani ; este decorat cu Steaua Republicii clasa I. Apar culegerile : *Tablete de cronicar* (Editura pentru literatură) și *Versuri* (col. «Biblioteca pentru toți», Editura pentru literatură).

1961 — Tudor Arghezi tipărește, în Editura pentru literatură, volumele : *Frunze* (versuri) și *Cu bastonul prin București* (însemnări). La Viena și Buenos Aires apar culegeri din opera sa.

— Lucian Blaga colaborează la revistele : *Steaua, Tribuna, Contemporanul.*

6 mai — Se stinge din viață Lucian Blaga ; înmormîntat în satul natal.

11 august — Moare Ion Barbu ; este înmormîntat la cimitirul Belu din București.

1962 — Începe, la Editura pentru literatură, tipărirea seriei definitive *Scrieri* de Tudor Arghezi proiectată în 61 volume.

1963 — Apar *Poeme noi* de Tudor Arghezi. În Editura Seghers din Paris, Luc André Marcel publică un volum selectiv din opera acestuia.

26 aprilie — Se stinge din viață, în București, V. Voiculescu ; înmormîntat la cimitirul Belu din București.

1964 — Apare tălmăcirea lui Adrian Maniu din *Cîntecul Nibelungilor*. Editura pentru literatură publică postum *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară de V. Voiculescu*, cu o prefață de Perpessicius.

6 iulie — Încetează din viață Ion Vinea ; cu cîteva zile înainte de moarte apare volumul de poezii *Ora fîntînilor*.

— Postum, apar volumele *Lunaticii* (roman), *Poeme* (colecția «Cele mai frumoase poezii» Editura tineretului), *Venin de mai* (roman) de același autor.

1965 — Tudor Arghezi primește Premiul internațional *Herder*. Este cinstit cu titlul de Erou al muncii socialiste și decorat cu Secera și ciocanul.

— Editura pentru literatură din București tipărește o primă antologie a operei poetice a lui B. Fundoianu, întocmită de Virgil Teodorescu, în care sînt traduse și poemele scrise în limba franceză.

1966 — Se publică, în Editura pentru literatură, o culegere retrospectivă din opera lui Adrian Maniu : *Cîntece tăcute* și *Versuri în proză*.

1967 — Apare volumul de poeme *Noaptea* de Tudor Arghezi. În 12 iulie poetul publică ultima poezie, în 14 iulie se stinge din viață ; este înmormîntat la Mărțișor ; apare volumul *Litanii*.

1968 *20 aprilie* — Se stinge din viață, în București, Adrian Maniu.

— Sub îngrijirea lui Aurel Rău apare o selecție din întreaga operă poetică a lui V. Voiculescu.

1970 — Apare o culegere integrală a *Poeziilor* lui Ion Barbu în îngrijirea lui Romulus Vulpescu.

— În Editura Minerva apar *Postumele* lui G. Bacovia.

— Editura Dacia tipărește postum romanul *Zahei orbul* de V. Voiculescu.

— În Editura pentru literatură și editura Cartea Românească apar volumele de versuri, *Crengi* și *XC* de Tudor Arghezi.

1972 — Editura Minerva publică ediții bilingve din opera lui Blaga (spaniolă) și Bacovia (rusă).

1973 — În editura Mihai Eminescu apar versurile postume ale lui Arghezi în vol. *Călătorie în vis.*

tudor arghezi

...dar trist de-atît noroc...

«Cel mai mare de la Eminescu încoace» este, totodată, și cel mai contradictoriu dintre poeții români. O inteligență poetică extraordinară ; o sensibilitate foarte dinamică, oprindu-se fără alegere asupra a orice și pornind din orice ; un stăpîn absolut al Cuvîntului, iubindu-l cu autoritatea unui suveran și, totodată, un suflet elementar. Avea, fără îndoială, geniu, dar unul mai mult lingvistic, ce se potrivea de minune unei gîndiri înclinate spre paradox, butadiforme, wilde-ene. Nu era inocent, își cunoștea foarte bine starea ; o inteligență practică, extrem de activă, îl oprea de la inocență, propunîndu-i în schimb o subtilă tehnică a mistificării. Pe de altă parte, s-a simțit totdeauna bine în psihologia bolnavului conștient de neputința înzdrăvenirii și s-a făcut ades că uită nepotrivirea dintre harul său lingvistic și preapuținul «lucrului» de pus în el...

«Trist de-atît noroc», poetul nu se îndoiește — cum s-a speculat pornindu-se de la numele său — de harul ce i s-a dat ; ceea ce pare să îl frămînte e mai degrabă o anume marjă de inutilitate derivată din recunoașterea, pentru sine, a faptului că harul, ca suveranitate asupra cuvîntului, nu e acoperit de fior existențial ; îndoiala are aici sens pozitiv, e o poartă deschisă speranței ; foarte lucid, Arghezi se cunoaște exact pe sine și singurul orgoliu pe care și-l permite e de a se îndoi nu de plinătatea sufletului, nu de har, dar de absența lui ; «Mă îndoiesc că sînt poet» — iată un gînd care deschide o dramă. «Mă îndoiesc că sînt nepoet» — iată un gînd care mimează o dramă :

Începe, Doamne, iar să-ţi pară rău
Că mi-ai ales un timp să fiu al tău ?
Îmi dăruiseşi un crîmpei de har
Şi-mi dovedeai că harul fusese în zadar,
Îngenuncheat nainte-ţi cu frică şi sfială
Mă încerca mereu şi cîte-o îndoială.

În acest sens, Ion Barbu l-a intuit : ceea ce Barbu n-a vrut să observe e libertatea absolută pe care Arghezi o avea faţă de propria-i situaţie. Viaţa omului este şi a poetului, între eul său empiric şi cel artistic identitatea e perfectă, dar, capabil să facă poezie din orice, şi-a permis, din cînd în cînd, să se lase înlocuit, în poezie, de propriile lui cuvinte, încît cine ar sta să-l caute printre cicluri va avea mirarea să-l descopere de fiecare dată altfel. Vreau să spun că Arghezi e mereu un poet mare nu doar prin priceperea, inegalabilă, de a potrivi cuvintele ; lectura, cititorul, se adaugă ca un punct de sprijin dinafară : neutralitatea, mai drept zis, inexistenţa unei anume stricte şi imobile stări poetice în litera versurilor, care să-l oblige pe lector să se raporteze la ea, deschide nebănuit posibilităţile de receptare, astfel că poezia nu mai impune acestuia o emoţie unică şi mereu repetată, ci se acomodează discret cu starea de suflet preexistentă lecturii.

Prin asta Arghezi este şi azi foarte modern. El refuză (pînă la un punct) să se spună cu adevărat şi univoc pe sine, lăsîndu-i lectorului întreaga libertate de a-i găsi fiinţa în desişul atîtor măşti...

Nu e mai puţin adevărat că — exceptînd poemele, puţine şi tîrzii, cu anecdotă — lirismul arghezian divulgă, dacă nu chiar o psihologie, cel puţin sechelele uneia răzgîndite înainte de a intra, cum se întîmplă cu oricare, în fixitate. Mobilitatea psihică a poetului nu înseamnă însumare de psihologii diferite, ci refuzul îngheţului într-una singură. Măştile succesive de la *Cuvinte potrivite* la *Psalmistul* prin *Flori de mucigai,* dar şi prin *1907* sau *Cîntare omului* dacă nu permit, în planul receptării analitice, deducerea unui ax liric cu putere de penetraţie în toate, îngăduie, în planul receptării imediate, senzoriale, o acomodare simplă, ce nu necesită decît efortul unei lecturi minime, ca o fotografiere a textului.

Aproape fiecare poezie argheziană se potriveşte cu oricare anotimp psihic, ceea ce face ca un număr indefinit de cititori aflaţi, fiecare, în altă stare sufletească, să poată recepta una şi aceeaşi poezie ca fiind în consens cu momentul afectiv al fiecăruia.

Eu am dorit de bunurile toate...

Nicăieri ca în *Psalmi* nu ies mai bine în relief inconsecvenţele de psihologie ale poetului. În ciclul acesta, scris toată viaţa şi reprezentînd tot ce este mai profund în creaţia lui, stau laolaltă dimensiunea autentică a «cantităţii de existenţă» şi dimensiunea paradată cu ajutorul dezinteresat al unui fluviu lexical uriaş.

Citite în succesiune cronologică, poemele *Psalmilor* descriu un cerc al «misticii» argheziene, înlăuntrul căruia schimbările de direcţie nu fac decît să sugereze motivele măştii, efortul de a le reduce şi condiţia structurală care face efortul inutil.

Laolaltă cu filosofii medievali, poetul începe prin a se apropia de dogme ; dintre cele două forme consacrate de gîndire sistematică, una a lui Augustin şi a scolasticilor urmărind interpretarea dogmelor prin mijloace raţionale, alta, a teologiei negative (de la vechiul Philon, alexandrinul, la, mai apoi, falsul Dionisie) propunînd cunoaşterea intuitivă a lui Dumnezeu pe calea extazului mistic, el o alege pe aceasta din urmă, dar cu nehotărîre, şi, mai ales, cu o încrîncenare afectivă mai cumplită, întrucît nu urmărea vreo utilitate epistemologică, ci cultiva o izolare cu aspect de frondă, edificată pe sentimentul «scîrbei» :

Vreau să pier în beznă şi în putregai,
Nencercat de slavă, crîncen şi scîrbit.
Şi să nu se ştie că mă dezmierdai
Şi că-n mine însuţi tu vei fi trăit.

Pregătindu-se pentru întoarcerea plotiniană, Arghezi urmează în continuare sensul teologiei negative, respingînd ca

inadecvată cunoştinţa lui Dumnezeu în operele lui, în lumea sensibilă, şi căutînd să afle ce este Acela în sine. Drumul ar fi fost spre o certitudine afectivă a prezenţei lui Dumnezeu (misticismul creştin neagă posibilitatea unei cunoaşteri altfel decît afective), văzut, el, ca abstracţiune pură. Iconofilia i se pare poetului o dovadă de neînţelegere şi incompatibilitate :

Pentru că n-a putut să te-nţeleagă
Deşertăciunea lor de vis şi lut,
Sfinţii-au lăsat cuvînt că te-au văzut
Şi că purtai toiag şi barbă-ntreagă.

Dar, mai departe, derutat de perspective, abandonează calea extazului, pare să uite aserţiunea platonică preluată de mistici, în virtutea căreia efectele seamănă cauzei, dar cauza nu seamănă efectelor, admite că Dumnezeu e o categorie oarecare de existenţe şi cade astfel, în teologie pozitivă. Nici drumul acesta nu-l va mulţumi. O îndoială extraordinară se instaurează în sufletul lui : de abstract, de spirit. Dintr-o imperioasă nevoie de certitudini şi nu din tăgadă cere el lui Dumnezeu materialitatea : «Vreau să te pipăi şi să urlu : — Este !»

Refuză orgolios ideea de Dumnezeu (ca spirit absolut), coborîndu-l din suprasensibil în sensibil, adică acolo unde el, poetul, trăieşte şi se simte puternic. Ceea ce pare a fi tăgadă :

Învierşunat de piedici, să le sfărîm îmi vine.
Dar trebuie,-mi dau seama, să-ncep abia cu tine !

este, de fapt, curajul disperat pe care numai o teamă grozavă şi ireductibilă îl poate provoca. Neputînd să accepte «ideea» de Dumnezeu, Arghezi paradează ironic, consimţind la nelinişte, construindu-şi, în jurul ei şi constrîns de ea, credinţa, dar păstrînd o oarecare distanţă zeflemitoare, cel mai adesea ineficace. Neliniştea are la el, după modelul mitologiei creştine, o justificare intelectuală, care este mărginirea cunoaşterii raţionale, şi una morală, care este intuirea în divin a priorităţii Răului : de altfel, sentimentul vinei şi

obsesia pedepsei sînt atît de puternice, încît Dumnezeu însuşi este închipuit mai ales în ordinea atributelor negative :

Doamne, aşa obişnuit eşti, biet,
Să risipeşti făptura ta încet.
Prefaci în pulbere măruntă
Puterea dîrză şi voinţa cruntă,
Faci dintr-un împărat
Nici praf cît într-un presărat,
Cocoloşeşti o-mpărăţie mare
Ca o foiţă de ţigare.
Dintr-o stăpînire semeaţă
Ai făcut puţină ceaţă.

Dacă sub aparenţa tăgadei citim sau admitem să citim cu oarecare uşurinţă prezenţa esenţială a fricii, nu mult mai complicat va fi să înţelegem aerul condescendent cu care poetul pare că priveşte divinitatea. Angajat într-un dialog fără răspuns cu Dumnezeu, căutîndu-l pe acesta, printr-un artificiu emanentist, în chiar sinele său, vreau să spun în materialitatea imediată a fiinţei, Arghezi se aşează, cu un superb teatralism, în poziţia celui care, speriat de imensitatea intuită a *Nepătrunsului,* consimte şi face eforturi să pară a nu avea nici un Dumnezeu. Misticismul arghezian fundamental naiv, îşi pierde, sub patosul disimulării, calitatea definitorie, părînd la fel de inautentic ca şi izbucnirea voluntară din ultimul psalm. El nu-l iubea pe Dumnezeu, îi era doar teamă, simţea posibilul existenţei lui, dar ştia că nu există. *Simţea* e însă mai puternic decît *ştia,* şi asta era de ajuns pentru a-l îngrozi şi a-l îndepărta. Încît, *Psalmii,* departe de a fi o aventură mistică, descoperă totuşi un suflet potenţial extraordinar pedepsit să nu treacă niciodată în act, dimpotrivă, să fie, de fiecare dată, în expresie, propria lui trădare. Între disponibilităţile psihice, de extremă varianţă, care-i tentau atenţia, Arghezi a şovăit să aleagă *una.* A refuzat opţiunea definitivă, mai bine zis şi-a permis libertatea de a nu alege. Aceasta poate fi, privind lucrurile dintr-un unghi larg, ea însăşi dovada unei opţiuni.

Inconsecvenţa psihică a poetului, foarte omenească de altfel, a derivat şi o inconsecvenţă a expresiei poetice : relaţia e banală şi nu cere demonstraţie, deşi tehnica totdeauna perfectă a versului lasă cu greu să se vadă unde sfîrşeşte buna inspiraţie şi unde începe lipsa ei. Aşa încît exemplele par a fi necesare. Undeva scrie o metaforă extraordinară, de mare efect şi sugerînd cît un poem întreg :

Cînd am plecat un ornic bătea din ceaţă rar,
Atît de rar că timpul trecu pe lîngă oră.

după care adăugă, în aceeaşi frazare impecabilă, două versuri (urmate apoi de altele) fără altă calitate interioară decît un presant ecou de romanţă :

I-am auzit întîia bătaie amîndoi,
Pierzîndu-se-n noiembre, prelungă şi sonoră.

Abia în finalul poeziei tensiunea se ridică din nou, făcînd şi mai evidentă căderea lirică anterioară, cu alte cuvinte inconsecvenţa expresiei. Sînt puţine poemele care se sustrag unor atari degradări de tensiune lirică.

A pune accidentul acesta pe seama numai a lipsei de inspiraţie e comod, însă ineficient şi, în parte, inexact, întrucît înseamnă, cel puţin din punctul nostru de vedere, să contrazicem prin limitare o disponibilitate poetică pe care am caracterizat-o ca fiind de extremă varianţă, ca atare susceptibilă de a se afla mereu în stare de inspiraţie. Inconsecvenţa expresiei e încurajată la Arghezi de voluptatea cu care el consimte să-şi exercite dictatura asupra Cuvîntului. Ca totdeauna în asemenea cazuri puterea se îmbolnăveşte de slăbiciune. Sînt poeţi mari care fac eforturi exasperate pentru poezie, Arghezi, dimpotrivă, nu i se poate opune. El e nevoit să primească tot, cuvintele îi vin gata aşezate în aparenţele poeziei, şi lui nu-i rămîne decît gestul supunerii. Fantastica şi aparenta sa putere asupra Cuvîntului e, în esenţă, dezarmare ; aşa cum capacitatea noastră de a vorbi nu mai poate fi astăzi o dovadă de putere, ci doar urma-

rea firească a neputinţei de a ne împotrivi cuvintelor. (Vorbirea, din efort al gîndirii de a se agăţa, într-o fază iniţială a dezvoltării ei, de ceva concret ieşit din ea însăşi, a devenit, e drept lent, insesizabil sincronic, un act reflex : «vorbim cuvintele», se ştia, «sîntem vorbiţi» spun, mai nou, alţii. Un lucru pare să fie sigur : vorbirea e tot mai mult un instinct, pe care nu-l mai putem stăpîni. O boală al cărei medicament, altă dată universal şi eficient — tăcerea — nu mai are asupra-i, azi, nici un fel de putere).

Calitate instinctuală, precum a vorbirii, are la Arghezi poezia. De aici imposibilitatea de a o supune, de a-i hotărî, cu sufletul, intensitatea şi, cu intelectul, altitudinea. Poezia e boala lui permanentă, insurmontabilă precum instinctul de conservare.

Arghezi restabileşte, mai bine zis augmentează dreptul gnoseologic al epidermei. El simte lumea de la acest nivel şi o cunoaşte integral, cosmic, fără să greşească, şi, mai ales, fără să sufere de complexul erorii. Nici nu-şi închipuie, cu alte cuvinte, că impresiile din care alcătuieşte imaginea lumii ar putea fi false. Contactul aproape tactil cu universul acordă verbului său o siguranţă fizică extraordinară, cuvintele au îngheţat parcă acolo unde au fost aşezate, nici o reordonare gramaticală nu e posibilă fără ca echilibrul armonic să se strice, nici un adaus semantic nu se poate strecura printre firele iniţiale fără ca ansamblul sensurilor să sufere. O posibilă influenţă a Orientului subhelenic (nu e improbabil ca poetul să fi citit, în versiune franceză, cărţile profeţilor sudici la care se adaugă, desigur, *Vechiul* şi *Noul Testament)* în contextul psihologiei poetului, atît de temătoare în adîncuri şi atît de nestatornică în act, ar explica întrucîtva reflexul psihic prin care se identifică elementaritatea în straturile superficiale din codurile consacrate ale relaţiei omului cu el însuşi şi cu lumea fenomenală. Receptată epidermic, lumea sensibilă nu lasă ochilor porţi închise, nici un fragment din ea nu pare poetului un ţinut fără intrare, ermetic, nici o întîmplare nu-i tulbură vederea spre a-l ademeni la metafizică.

Întrebările lui sînt circumstanţiale (mai puţin în *Psalmi),* pure artificii lingvistice emanînd poezie, forme interogative şi nu interogaţii propriu-zise. O astfel de condiţie a eului

liric explică deopotrivă instabilitatea lăuntrică, ceea ce mai devreme am numit masca argheziană, şi calitatea instinctuală a poeziei. A te apropia de lucruri doar pentru a le atinge şi a trece apoi mai departe, dar cu atîta forţă de transfigurare încît tot ce atingi să se facă pe dată poezie, şi a simţi în epidermă, deodată, mişcarea întregii lumi sensibile, presupune în chip inevitabil să renunţi la a-ţi mai provoca sufletul să-şi descopere, static şi obstinant, structura ultimă, presupune, cu alte cuvinte, să fii în gest ori în gînd, copia după ureche, deci infidelă, a însuşi sufletului tău, căruia astfel i-e dat să rămînă mereu ascuns. În această privinţă Arghezi este un poet inegalabil, şi atît de mare şi atît de singur.

MENŢIUNI CRITICE

«Atmosfera biblică, ideea duratei (veac), a morţii, a reîntoarcerii în lut străbat ca un fum de smirnă toate poeziile argheziene oricît de aparent pitoreşti ⟨...⟩. Al doilea profund al poeziei lui Arghezi, în afara oricărei poziţii noţionale, este sentimentul de oscilare materială între două lumi cu densităţi deosebite, cerul şi pămîntul. E vorba dar nu de antiteze de concepte ideal-real, ci de un proces, văzut în planul poeziei de metamorfoză, de osmoză între spiritual şi material, amîndoi termeni luaţi ca momente îndepărtate ale aceleiaşi materii ⟨...⟩. În majoritatea poeziilor existente în sens artistic, viziunea haotică a Cosmosului, intuirea procesului universal de înmulţire organizat şi dezorganizat, apocalipticul, întrepătrunderea între materia densă şi cea fluidă, aeriană, se împerechează dînd o impresie unică de hieratic, de mistic şi de profetic ⟨...⟩. Ne aflăm într-un mediu restrîns, concret, dilatat deodată la accepţia cosmică ⟨...⟩. Cu, *Flori de mucigai* arta lui Arghezi se preface în aşa fel încît, formal, putem afirma că poezia argheziană autentică, lipsită de orice ecouri străine, aci începe. Arghezi cel adînc nu se află în aceste versuri, dar a te înnoi mereu, a experimenta este un merit. *Florile de mucigai* sunt operă de rafinament, de subtilitate

artistică, ele presupun un cer al gurii dedat cu mirodeniile ⟨...⟩. Ca să înțelegi poezia lui Tudor Arghezi trebuie să ai vocația miturilor grozave, a viziunilor cosmice.»

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Fundația pentru literatură și artă, 1941, pag. 726, 727, 728, 730, 736.

«Nici poezia d-lui Arghezi nu constituie o poezie mistică în sensul adeziunii sensibile, dar nici nu voiește să fie privită drept ceea ce nu e. În ea găsim numai setea de divin, neliniștea în privința existenței lui și nevoia certitudinii materiale ⟨...⟩. Lipsa unei mărturii sigure a existenței divinului într-o epocă, în care îngerii nu mai circulă printre oameni, duce la o patetică luptă după certitudine ⟨...⟩. O astfel de atitudine nu se poate numi misticism, ci este mai mult efectul unei educații religioase în conflict cu realitățile vieții și cu datele științei. Trecut prin estetica argheziană a materializării, divinul ia reliefuri materiale și chiar familiare ⟨...⟩. Nu ridicăm, de altfel, problema misticismului ca pe o obiecție, ci ca pe o caracterizare; cît timp nu avem impresia unei disimulații, sub raportul estetic ne este indiferent dacă poetul crede sau nu, psihologic vorbind, incertitudinea și alternativele, în care se zbate, sînt chiar mai aproape de noi.»

E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane, III — Evoluția poeziei lirice*, București, Ed. Ancora [1928], pag. 330 și 332.

PSALM

Tare sînt singur, Doamne, şi pieziş
Copac pribeag uitat în cîmpie,
Cu fruct amar şi cu frunziş
Ţepos şi aspru-n îndîrjire vie.

Tînjesc ca pasărea ciripitoare
Să se oprească-n drum,
Să cînte-n mine şi să zboare
Prin umbra mea de fum.

Aştept crîmpeie mici de gingăşie,
Cîntece mici de vrăbii şi lăstun
Să mi se dea şi mie,
Ca pomilor subţiri cu gustul bun.

Nu am nectare roze de dulceaţă,
Nici chiar aroma primei agurizi,
Şi prins adînc între vecìi şi ceaţă,
Nu-mi stau pe coajă moile omizi.

Nalt candelabru, strajă de hotare,
Stelele vin şi se aprind pe rînd
În ramurile-ntinse pe altare —
Şi te slujesc ; dar, Doamne, pînă cînd ?

De-a fi-nflorit numai cu focuri sfinte
Şi de-a rodi metale doar, pătruns
De grelele porunci şi-nvăţăminte,
Poate că, Doamne, mi-este de ajuns.

În rostul meu tu m-ai lăsat uitării
Şi mă muncesc din rădăcini şi sînger.
Trimite, Doamne, semnul depărtării,
Din cînd în cînd, cîte un pui de înger,

Să bată alb din àripă la lună,
Să-mi dea din nou povaţa ta cea bună.

Cuvinte potrivite

MUNTELE MĂSLINILOR

Munte-ndreptat cu piscul în Tărie
Şi neclintit în visul de azur,
Bătut de-a mării veche duşmănie
Cu bici de lanţuri împrejur,
Pîndit să crească peste tine
Şesul turtit, flămînd de înnălţime,
Şi să te-ajungă praful care vine
Stîrnit de turme şi desime ;
Munte, cădelniţi de izvoare,
Altar de şoimi, sălaş de sori,
Care nu suferi floarea trecătoare
Să te îmbete cu miròs de flori —
Tu, în hotarul marilor mistere,
Eşti ca un semn de-a pururea putere,
Al vieţii noastre cea fără de leac,
Împresuratule de astre !
Sufletul nostru, şubred şi sărac,
Nu ştie de izvor şi roadă.
Nădejdea-ne pribeagă între noi
Îşi lasă urmă slabă, ca o roată
Cu spiţele de aur, în noroi.

Cuvinte potrivite

PSALM

Aş putea vecia cu tovărăşie
Să o iau părtaşa gîndurilor mele ;
Noi viori să farmec, nouă melodie
Să găsesc — şi stihuri sprintene şi grele.

Orişicum lăuta ştie să grăiască,
De-o apăs cu arcul, de-o ciupesc de coarde.
O neliniştită patimă cerească
Braţul mi-l zvîcneşte, sufletul mi-l arde.

Ştiu că steaua noastră, ageră-n Tărie,
Creşte şi aşteaptă-n scripcă s-o scobor.
Port în mine semnul, ca o chezăşie,
Că am leacul mare-al morţii tuturor.

Pentru ce, Părinte,-aş da şi pentru cine
Sunetul de-ospeţe-al bronzului lovit ?
Pîinea nu mi-o caut să te cînt pe tine
Şi nu-mi vreau cu stele blidu-nvăluit.

Trupul de femeie, cel îmbrăţişat,
Nu-l voi duce ţie, moale şi bălan ;
Numai suferinţa cerului, păcat
Nu-i cu ea să turburi apa din Iordan.

Vreau să pier în beznă şi în putregai,
Nencercat de slavă, crîncen şi scîrbit.
Şi să nu se ştie că mă dezmierdai
Şi că-n mine însuţi tu vei fi trăit.

Cuvinte potrivite

MÎHNIRI

E trist diaconul Iakint
Şi temerile lui nu mint,
Fur şi tîlhar întru Hristos,
El printre fraţi trecu sfiios.

Trupu-i bălan, de osîndit,
Cu pravila s-a răzvrătit
Şi, făcînd cruci, bătînd mătănii,
Se simte stîrv între jigănii.

Toţi sfinţii zugrăviţi în tindă
Cu acuarelă suferindă,
Ai cinului monahicesc,
Scrutîndu-l, îl dispreţuiesc.

Căci pe cînd schivnicii cu toţii
Se pedepsesc amar, ca hoţii,
Cu post uscat şi ascultare,
Jertfind în Săptămîna Mare,

La el, aznoapte, în chilie,
A-ntîrziat o fată vie,
Cu sînii tari, cu coapsa fină
De alăută florentină.

Şi Dumnezeu, ce vede toate,
În zori, la cinci şi jumătate,
Pîndind, să iasă, prin perdea,
O a văzut din cer pre ea.

Cuvinte potrivite

PSALM

Sînt vinovat că am rîvnit
Mereu numai la bun oprit.
Eu am dorit de bunurile toate.
M-am strecurat cu noaptea în cetate
Şi am prădat-o-n somn şi-n vis,
Cu braţu-ntins, cu pumnu-nchis.
Pasul pe marmur, tăcut,
Călca lin, ca-n lut,
Steagul nopţii, desfăşat cu stele,
Adăpostea faptele mele

Şi adormea străjerii-n uliţi
Răzimaţi pe suliţi.
Iar cînd plecam călare, cu trofee,
Furasem şi cîte-o femee
Cu părul de tutun,
Cu duda ţîţii neagră, cu ochii de lăstun.
Ispitele uşoare şi blajine
N-au fost şi nu sînt pentru mine.
În blidul meu, ca şi în cugetare,
Deprins-am gustul otrăvit şi tare.

Căci pe cînd schivnicii cu toţii
Se pedepsesc amar, ca hoţii,
Cu post uscat şi ascultare,
Jertfind în Săptămîna Mare,

La el, aznoapte, în chilie,
A-ntîrziat o fată vie,
Cu sînii tari, cu coapsa fină
De alăută florentină.

Şi Dumnezeu, ce vede toate,
În zori, la cinci şi jumătate,
Pîndind, să iasă, prin perdea,
O a văzut din cer pre ea.

Cuvinte potrivite

PSALM

Sînt vinovat că am rîvnit
Mereu numai la bun oprit.
Eu am dorit de bunurile toate.
M-am strecurat cu noaptea în cetate
Şi am prădat-o-n somn şi-n vis,
Cu braţu-ntins, cu pumnu-nchis.
Pasul pe marmur, tăcut,
Călca lin, ca-n lut,
Steagul nopţii, desfăşat cu stele,
Adăpostea faptele mele

Şi adormea străjerii-n uliţi
Răzimaţi pe suliţi.
Iar cînd plecam călare, cu trofee,
Furasem şi cîte-o femee
Cu părul de tutun,
Cu duda ţîţii neagră, cu ochii de lăstun.
Ispitele uşoare şi blajine
N-au fost şi nu sînt pentru mine.
În blidul meu, ca şi în cugetare,
Deprins-am gustul otrăvit şi tare.

Mă scald în gheaţă şi mă culc pe stei,
Unde dă beznă, eu frămînt scîntei,
Unde-i tăcere, scutur cătuşa,
Dobor cu lanţurile uşa.
Cînd mă găsesc în pisc
Primejdia o caut şi o isc,
Mi-aleg poteca strîmtă ca să trec,
Ducînd în cîrcă muntele întreg.

Păcatul meu adevărat
E mult mai greu şi neiertat.
Cercasem eu, cu arcul meu,
Să te răstorn pe tine, Dumnezeu !
Tîlhar de ceruri, îmi făcui solia
Să-ţi jefuiesc cu vulturii Tăria.

Dar eu, rîvnind în taină la bunurile toate,
Ţi-am auzit cuvîntul zicînd că nu se poate.

Cuvinte potrivite

PE PLOAIE

Ce demon am, ce sorţi, ce ţară ?
Şi pentru ce pămîntu-ntreg
Mai strîmt
Decît boltita mea cămară ?
Azi am un sceptru, mîine-l neg : —
S-a frînt ?

Mi-e frig din creştet la călcîie.
E umed fiecare gînd
Şi orb !
Mi-e sufletul bolnav de rîie
Şi pîn' la sînge se mîngîie
Cu ghiarele-i de corb.

Mai sus, mai sus de nori şi aştri,
E frig, pustiu, şi e-n zadar
Să pleci,

Minţit de-atîţi satiri albaştri, —
Spre stăvilarul secular
Înfipt în haos cu pilaştri, —
Căci nu-i făcut să treci.

Mai sus, mai sus ! Spre ce ? Spre unde ?
În loc de-a merge poate-n sus,
Te-mping spre beznele profunde,
De bronz, subt care doarme dus
Alt Nepătruns, alt Presupus.

Cuvinte potrivite

DESCÎNTEC

Lacăte, cine te-a închis
La uşa marelui meu vis ?
Unde ni-i cheia, unde-i păzitorul,
Să sfarăme zăvorul
Şi să vedem în fundul nopţii noastre
Mişcîndu-se comorile albastre ?
Un pas din timp în timp, greoi,
Se-apropie, dar a trecut de noi.
Toţi paşii se sfîrşesc şi pier
Pentru urechea ta de fier
De-o vînă-ntoarsă peste tine
Cred că atîrnă din văzduh glicine
Şi, de pe bolţi, zorele
Şi muguri şi ciorchini de stele.
Cine va pune-n uşa noastră cheie
O singură scînteie ?
Lumina ochiul şi-l aşază
Şi-n încăpere caută să vază.
Lacătul simte şi tresare
Cu bezna mea, ca de o sărutare.
Stea, nu poţi nu intra-n veriga lui
Şi lacătul tăcerii să-l descui ?

Cuvinte potrivite

NICIODATĂ TOAMNA...

Niciodată toamna nu fu mai frumoasă
Sufletului nostru bucuros de moarte.
Palid aşternut e şesul cu mătasă.
Norilor copacii le urzesc brocarte.

Casele-adunate, ca nişte urcioare
Cu vin îngroşat în fundul lor de lut,
Stau în ţărmu-albastru-al rîului de soare,
Din mocirla cărui aur am băut.

Pasările negre suie în apus,
Ca frunza bolnavă-a carpenului sur
Ce se desfrunzeşte, scuturînd în sus
Foile,-n azur.

Cine vrea să plîngă, cine să jelească
Vie să asculte-ndemnul nenţeles,
Şi cu ochii-n facla plopilor cerească
Să-şi îngroape umbra-n umbra lor, în şes.

Cuvinte potrivite

CÎNTARE

M-am apărat zadarnic şi mă strecor din luptă
În umbra lunii albe, cu lancea naltă ruptă.
Pusei pămînt şi ape, zăgaze între noi,
Şi sîntem, pretutindeni, alături, amîndoi.
Te întîlnesc pe toată poteca-n aşteptare,
Necontenita mută a mea însoţitoare.
Pe la fîntîni iei unda pe palme şi mi-o dai,
Iscată dintre pietre şi timpuri fără grai.
Ţi-ai desfăcut cămaşa şi-ntrebi cu sînii-n mînă
De vreau s-astîmpăr setea din ei sau din fîntînă.
Ai dus la ţurţur gura cu gura mea plecată,
Voind să bei cu mine scînteia lui deodată.
Amestecată-n totul, ca umbra şi ca gîndul,
Te poartă-n ea lumina şi te-a crescut pămîntul.

În fiecare sunet tăcerea ta se-aude,
În vijelii, în rugă, în pas și-n alăute.
Ce sufăr mi se pare că-ți este de durere,
De față-n tot ce naște, de față-n tot ce piere,
Apropiată mie și totuși depărtată,
Logodnică de-a pururi, soție niciodată.

Cuvinte potrivite

PSALM

Ruga mea e fără cuvinte,
Și cîntul, Doamne, mi-e fără glas.
Nu-ți cer nimic. Nimic ți-aduc aminte.
Din veșnicia ta nu sînt măcar un ceas.

Nici rugăciunea, poate, nu mi-e rugăciune,
Nici omul meu nu-i poate omenesc.
Ard către tine-ncet, ca un tăciune,
Te caut mut, te-nchipui, te gîndesc.

Ochiul mi-e viu, puterea mi-e întreagă
Și te scrutez prin albul tău veștmînt
Pentru ca mintea mea să poată să-nțeleagă
Nengenunchiată firii de pămînt.

Săgeata nopții zilnic vîrfu-și rupe
Și zilnic se-ntregește cu metal.
Sufletul meu, deschis ca șapte cupe,
Așteaptă o ivire din cristal,
Pe un ștergar cu brîie de lumină.

Spune tu, Noapte, martor de smarald,
În care-anume floare și tulpină
Dospește sucul fructului Său cald ?

Gătită masa pentru cină,
Rămîne pusă de la prînz.
Sînt, Doamne,-nprejmuit ca o grădină,
În care paște-un mînz.

Cuvinte potrivite

PSALM

Nu-ţi cer un lucru prea cu neputinţă
În recea mea-ncruntată suferinţă.
Dacă-ncepui de-aproape să-ţi dau ghes,
Vreau să vorbeşti cu robul tău mai des.

De cînd s-a întocmit Sfînta Scriptură
Tu n-ai mai pus picioru-n bătătură
Şi anii mor şi veacurile pier
Aci sub tine, dedesubt, subt cer.

Cînd magii au purces după o stea,
Tu le vorbeai — şi se putea.
Cînd fu să plece şi Iosîf,
Scris l-ai găsit în catastif
Şi i-ai trimis un înger de povaţă —
Şi îngerul stătu cu el de faţă.
Îngerii tăi grijeau pe vremea ceea
Şi pruncul şi bărbatul şi femeea.
Doar mie, Domnul, veşnicul şi bunul,
Nu mi-a trimis, de cînd mă rog, niciunul...

Cuvinte potrivite

POATE CĂ ESTE CEASUL

Poate că este ceasul, de vreme ce scoboară
Din arbori toată frunza ce-a fost şi strălucit,
Să ne privim trecutul în faţă, liniştit,
Cînd urma lui de umbră începe să ne doară.

Şi, fără umilinţă şi fără de mîndrie,
Să ne-amintim în noapte, de noi, din fir în fir,
Şi să privim zigzagul, pe stînci, de tibişir,
În care-şi puse pasul fragila mărturie.

O zi mărunţi, o noapte aprinşi cu foc de aştri,
Cînd răstigniţi, cînd slobozi şi mari şi-adesea mici,
Păstori de crizanteme, profeţi pentru furnici,
Deasupră-ne vultùrii pluteau în cer albaştri.

Și de ni-s rupți genunchii de căile spinoase,
De ce pentru-ntristare să fie tot ce-a fost ?
Nu-i toamnă ? Să ne facem din noi un adăpost
Și s-adunăm deșertul, la cald, pe lîngă case.

Să luăm cenușa stinsă pe vechile altare,
Să-i dăm din nou văpaia și-un fum mai roditor.
S-o-mprăștiem, sămînță, pe șesul viitor,
Nădăjduind culesul tîrziu, cu întristare.

Cuvinte potrivite

NEHOTĂRÎRE

Îmi voi ucide timpul și visurile, deci.
Cîrpi-voi pe-ntuneric mantaua vieții mele.
Drept mulțumire ști-voi că cerurile reci
Vor strecura prin găuri lumina unei stele.

Să las s-o umple cerul cu vastul lui tezaur ?
Înveștmîntat domnește, să trec cu giulgiul rupt ;
Pe coate cu luceferi, spoit pe piept cu aur
Și tatuat cu fulger, să nu-nving ? să nu lupt ?

Să bat noroiul vremii, cu ochii-nchiși. Hlamida
Să-mi scoată-n drum nerozii, rînjiți, din cîrciumi, beți.
Ca fluturii, ce rabdă să-i poarte-n praf omida,
Să rabd și eu în mine, povară, două vieți ?

Un om, trudit și-acela, îmi va deschide mîine
Mormîntul pomenirii cu mîna-i preacurată,
Ca să mă frîngă-n soare, schimbat prin moarte-n pîine,
Și fraților din urmă, șoptind să mă împartă.

Dar ziua care trece și mă rănește-n treacăt,
Îmi umilește cîrja și-mi încovoaie crinii,
Și inima urmează s-atîrne ca un lacăt
Cu cheile pierdute, la porțile luminii.

De ce nu pot să nu știu, de ce nu pot să n-aud
În ce stă rostul zilei și prețul de-a ți-o trece ?
Deschide-mi-te, suflet, prin șapte ochi de flaut,
Și cîntecul și viața și moartea să le-nnece.

Cuvinte potrivite

PSALM

Te drămuiesc în zgomot și-n tăcere
Și te pîndesc în timp, ca pe vînat,
Să văd : ești șoimul meu cel căutat ?
Să te ucid ? Sau să-ngenunchi a cere.

Pentru credință sau pentru tăgadă,
Te caut dîrz și fără de folos.
Ești visul meu, din toate, cel frumos
Și nu-ndrăznesc să te dobor din cer grămadă.

Ca-n oglindirea unui drum de apă,
Pari cînd a fi, pari cînd că nu mai ești ;
Te-ntrezării în stele, printre pești,
Ca taurul sălbatec cînd se-adapă.

Singuri, acum, în marea ta poveste,
Rămîn cu tine să mă mai măsor,
Fără să vreau să ies biruitor.
Vreau să te pipăi și să urlu : «Este !»

Cuvinte potrivite

ARHEOLOGIE

Sufletul meu își mai aduce-aminte,
Și-acum și nencetat, de ce-a trecut,
De un trecut ce mi-e necunoscut,
Dar ale cărui sfinte oseminte

S-au așezat în mine făr' să știu,
Cum nici pămîntul știe pe-ale lui,
În care dorm statui lîngă statui
Și-i zăvorît sicriu lîngă sicriu.

Un mùrmur nentrerupt, de epitafe,
Cari mai străine, care mai sonore.
Prin aer, timpu-i despărțit de ore,
Ca de mireasma lor niște garoafe.

Tăcerea vocile și le-a pierdut,
Care-o făceau pe vremuri să răsune.
Aud țărîna doar a vocilor străbune,
Cum se desface, cum s-a desfăcut.

Și, cîteodată, totul se deșteaptă,
Ca-ntr-o furtună mare ca Tăria
Și-arată veacurile temelia.
Eu priveghez pe ultima lor treaptă.

Cuvinte potrivite

PSALM

Pentru că n-a putut să te-nțeleagă
Deșertăciunea lor de vis și lut,
Sfinții-au lăsat cuvînt că te-au văzut
Și că purtai toiag și barbă-ntreagă.

Te-ai arătat adeseori făpturii
Și-ntodeauna-n haine de-mpărat,
Amenințînd și numai supărat,
Că se sfiiau de tine și vultùrii.

În Paradisul Evei, prin pădure,
Ca și în vècii triști de mai tîrziu,
Gura ta sfîntă, toți Părinții știu,
Nu s-a deschis decît ca să ne-njure.

Doamne, izvorul meu şi cîntecele mele !
Nădejdea mea şi truda mea !
Din ale cărui miezuri vii de stele
Cerc să-mi îngheţ o boabă de mărgea.

Tu eşti şi-ai fost mai mult decît în fire
Era să fii, să stai, să vieţuieşti.
Eşti ca un gînd, şi eşti şi nici nu eşti,
Între putinţă şi-ntre amintire.

Cuvinte potrivite

PSALM

Pribeag în şes, în munte şi pe ape,
Nu ştiu să fug din marele ocol.
Pe cît nainte locul mi-e mai gol,
Pe-atît hotarul lui mi-i mai aproape.

Piscul sfîrşeşte-n punctul unde-ncepe.
Marea mă-nchide, lutul m-a oprit.
Am alergat şi-n drum m-am răzvrătit
Şi n-am scăpat din zarea marei stepe.

Sînt prins din patru laturi de odată,
Şi-oricît m-aş măguli biruitor,
Cunosc ce răni şi-anume unde dor
Şi suferinţa mea necăutată.

Din vitejii şi biruinţi trecute
Am cîştigat puterea, ce-a rămas :
Nu mai străbat destinul meu la pas,
Ci furtunos de-acum, şi iute.

Nu lua în seamă cîntecele grele
Cu care turbur liniştea de-apoi.
Sînt leacuri vechi pentru dureri mai noi
Şi geme moartea-n trîmbiţele mele.

Cuvinte potrivite

JIGNIRE

Nepreţuind granitul, o, fecioară !
Din care-aş fi putut să ţi-l cioplesc,
Am căutat în lutul românesc
Trupul tău zvelt şi cu miròs de ceară.

Am luat pămînt sălbatec din pădure
Şi-am frămîntat cu mînă de olar,
În parte, fiecare mădular,
Al fiinţei tale mici, de cremene uşure.

Zmălţîndu-ţi ochii, luai tipar verbina,
Drept pleoape, foi adînci de trandafiri,
Pentru sprincene firele subţiri
De iarbă nouă ce-a-nţepat lumina.

Luai pildă pentru trunchi de la urcioare,
Şi dacă-n sîni şi şold a-ntîrziat
Mîna-mi aprinsă, eu sînt vinovat
Că n-am oprit statuia-n cingătoare

Şi c-am voit să simtă şi să umble
Şi să se-ndoaie-n pipăitul meu,
De chinul dulce dat de Dumnezeu,
Care-a trecut prin mine şi te umple.

Femeie scumpă şi ispită moale !
Povară-acum, cînd, vie, te-am pierdut,
De ce te zămislii atunci din lut
Şi nu-ţi lăsai pămîntul pentru oale ?

Cuvinte potrivite

TOAMNA

Străbatem iarăşi parcul, la pas, ca mai nainte.
Cărările-nvelite-s cu palide-oseminte.
Aceeaş bancă-n frunze ne-aşteaptă la fîntîni.
Doi îngeri duc beteala fîntînilor pe mîni.

Ne-am aşezat alături şi braţu-i m-a cuprins.
Un luminiş în mine părea că s-ar fi stins.
Mă-ndrept încet spre mine şi sufletul mi-l caut
Ca orbul, ca să cînte, spărturile pe flaut.

Vreau să-mi ridic privirea şi vreau să-i mîngîi ochii...
Privirea întîrzie pe pànglicile rochii.
Vreau degetul uşure să-l iau, să i-l dezmierd...
Orice vroiesc rămîne îndeplinit pe sfert.

Dar ce nu pot pricepe ea pricepu, de plînge ?
Apusul îşi întoarce cirezile prin sînge.
O ! mă ridic, pe suflet s-o strîng şi s-o sărut —
Dar braţele, din umeri, le simt că mi-au căzut.

Şi de-am venit ca-n timpuri, a fost ca, înc-o dată,
S-aplec la sărutare o frunte vinovată,
Să-nvingem iarăş vremea dintr-o-ntărire nouă
Şi să-nviem adîncul izvoarelor de rouă.

Şi cum scoboară noaptea, al'dată aşteptată,
Îmi pare veche luna — şi steaua ce se-arată,
Ca un părete de-arme, cu care-aş fi vînat.
Şi fără glas, cu luna, şi noi ne-am ridicat.

Cuvinte potrivite

ÎNTRE DOUĂ NOPŢI

Mi-am împlîntat lopata tăioasă în odaie.
Afară bătea vîntul. Afară era ploaie.

Şi mi-am săpat odaia departe subt pămînt.
Afară bătea ploaia. Afară era vînt.

Am aruncat pămîntul din groapă, pe fereastră.
Pămîntul era negru : perdeaua lui, albastră.

S-a ridicat la geamuri pămîntul pînă sus.
Cît lumea-i era piscul, şi-n pisc plîngea Isus.

Săpînd s-a rupt lopata. Cel ce-o ştirbise, iată-l,
Cu moaştele-i de piatră, fusese însuşi Tatăl.

Şi m-am întors prin timpuri, pe unde-am scoborît,
Şi în odaia goală din nou mi-a fost urît.

Şi am voit atuncea să sui şi-n pisc să fiu.
O stea era pe ceruri. În cer era tîrziu.

Cuvinte potrivite

RESTITUIRI

N-au mai rămas prea multe de-nvins şi de ştiut.
Şoseaua se strîmtează, cărările se-mbină.
Le simţi apropiate din ce în ce mai mult,
Ca spiţele din roată, crăpate de lumină.

Ne-apropiem. Văzduhul miroase-a vechi prin noapte,
Flori vechi răsar de-a pururi cu vechile lumini.
Un abur slab se cerne, un cer spoit cu lapte,
Departe-n orizonturi, se naşte prin tulpini.

E-o insulă ? un munte ? o apă ? un deşert ?
De ce-ar sfîrşi-n pustie călătoria noastră ?
Ne-a mai rămas s-ajungem, acolo, poate-un sfert
Din calea străbătută, jos verde, sus albastră.

Să ne oprim ? Un cîntec ne vine de la han.
E vinul bun şi patul adînc şi tu eşti dulce.
Şi-ai vrea, învăluită în părul tău bălan,
Pe jaruri carnea noastră, de vie, să se culce.

Nu. Mînă crîncen, timpul tu sparge-l cu potcoava,
S-apropiem vecia mai repede de noi.
Păstrează-ţi sărutarea, ca florile otrava,
Ca să o dăm ţărînii întreagă înnapoi.

Cuvinte potrivite

DESPĂRȚIRE

Cînd am plecat, un ornic bătea în ceață rar,
Atît de rar că timpul trecu pe lîngă oră.
I-am auzit întîia bătaie amîndoi,
Pierzîndu-se-n noiembre prelungă și sonoră.

Poate mai bate încă secunda de atunci,
Poate-a tăcut îndată și-așteaptă să mai vie
Îmbrățișarea veche, din nou precum a fost,
Și lacrimile tale, în gara cenușie.

Cu limbile oprite pe palidul cadran,
Ne-a urmărit plecarea, de sus, ca o fereastră
De casă părăsită, cu-o rază frîntă-n geam.
Nu l-ai simțit că este părtaș la jalea noastră ?

Te-ai împăcat sau suferi de vremea ce-a crescut ?
La ce visezi cînd ziua pe lampa ta se curmă
Și cade-n geam zăpada la ceasul cunoscut,
Tu, care-ai stat bătaia s-asculți, pe cea din urmă ?

Cuvinte potrivite

PSALMUL DE TAINĂ

O, tu aceea de-altădată,
ce te-ai pierdut din drumul lumii !
Care mi-ai pus pe suflet fruntea
și-ai luat într-însul locul mumii,
Femeie răspîndită-n mine
ca o mireasmă-ntr-o pădure,
Scrisă-n visare ca o slovă,
înfiptă-n trunchiul meu : săcure.
Tu ce mi-ai prins de cîntec viața
cu brațe strînse de grumaji
Și m-ai pornit ca să mi-o caut
la tine-n palme și-n obraji.

Pe care te-am purtat brățară
la mîna casnică-a gîndirii.
Cu care-am năzuit alături
să leagăn pruncul omenirii.
Pur trandafir, bătut în cuie
de diamant, pe crucea mea
Și care-n fiece mișcare
pierzi cu-o petală cîte-o stea.
Cămin al dorurilor mele,
fîntîna setii-nverșunate.
Pămînt făgăduit de ceruri
cu turme, umbră și bucate.

Tu care mi-ai schimbat cărarea
și mi-ai făcut-o val de mare,
De-mi duce bolta-nsingurată
dintr-o vîltoare-ntr-o vîltoare,
Și țărmii-mi cresc în jur cît noaptea,
pe cît talazul mi se-ntinde,
Și ai lăsat să rătăcească
undele mele suferinde ;
Unde ți-s mîinile să-ntoarcă
în aer căile luminii ?
Unde sînt degetele tale
să-mi caute-n cunună spinii ?
Și șoldul tău culcat în iarbă,
pe care plantele-l cuprind
Și-ascultă-n sînul tău suspinul
iubirii, cucerit murind ?

Tu ce-nfiori pe șesuri plopii
cînd treci, din creștet la picioare,
Și prinzi de tot ce te-ntîlnește
o plasă caldă de răcoare.
Tu ce scrutezi, scoțîndu-ți sînii
pe jumătate din veștminte
Ca să-i sărute focul gurii,
cuprinși de mîini cu luare-aminte,
Pustia vremii, străbătută

de şoimi de scrum şi de nisip,
Cărora vîntul le-mprumută
o-nfăţişare fără chip ;

Tu te-ai pierdut din drumul lumii
ca o săgeată fără ţintă,
Şi frumuseţea ta făcută
pare-a fi fost ca să mă mintă.

Dar fiindcă n-ai putut răpune
destinul ce-ţi pîndi făptura
Şi n-ai ştiut a-i scoate-n cale
şi-a-l prăvăli de moarte, ura ;

Ridică-ţi din pămînt urechea,
în ora nopţii, cînd te chem,
Ca să auzi, o ! neuitată,
neiertătorul meu blestem.

Cuvinte potrivite

PSALM

Vecinul meu a strîns cu nendurare
Grădini, livezi, cirezi, hambare.
Şi stăpînirea lui se-ntinde-acum
Pîn' la hotarele de fum.
Soarele-apune zilnic şi răsare
Într-ale sale patru buzunare.
Văzduhu-i face parte din avut
Cu-al zalelor de stele aşternut.
Luînd şi lumina-n ţarcul lui de zestre,
O potcovi şi-o puse în căpestre.
Din cer ia fulgeri, din pămînt grăsimi,
Adîncuri înmulţind cu înnălţimi,
Şi fostul meu vecin de ţărm se ţine
Vecin de-o vreme, Doamne, şi cu tine.

Urechea lui, închisă pentru graiuri,
Cu scamă s-a umplut, de mucegaiuri,
Gingia moale, înţărcată, suge,
Ochiul porneşte blînd să se usuce,

În pîntec spini, urzici şi aguride
Dau ştiri de beteşugul ce-l ucide.
Creştetul gol poţi să-l încerci
Puhàv subt pipăit, ca pe ciuperci.
Şi-i şubred ca o funie-nnodată,
Cu căpătîiu-n barca înnecată.

Doamne, aşa obişnuit eşti, biet,
Să risipeşti făptura ta încet.
Prefaci în pulbere măruntă
Puterea dîrză şi voinţa cruntă.
Faci dintr-un împărat
Nici praf cît într-un presărat.
Cocoloşeşti o-mpărăţie mare
Ca o foiţă de ţigare.
Dintr-o stăpînire semeaţă
Ai făcut puţină ceaţă.
Zidind, schele-nnalte şi repezi ridici,
Încaleci pe lespezi cît munţii, melci mici.
Păretele-i veacul pătrat,
Şi treapta e veacul în lat,
Şi scara e toată vecia.
Şi cînd le dărîmi, trimiţi clipa
Să-şi bată arìpa
Dedesubt.
Musca mută a timpului rupt.

Cuvinte potrivite

DUHOVNICEASCĂ

Ce noapte groasă, ce noapte grea !
A bătut în fundul lumii cineva.
E cineva sau, poate, mi se pare.
Cine umblă fără lumină,
Fără lună, fără lumînare
Şi s-a lovit de plopii din grădină ?
Cine calcă fără zgomot, fără pas,
Ca un suflet de pripas ?

Cine-i acolo ? Răspunde !
De unde vii şi ai intrat pe unde ?
Tu eşti, mamă ? Mi-e frică,
Mamă bună, mamă mică !
Ţi s-a urît în pămînt.
Toţi nu mai sînt.
Toţi au plecat, de cînd ai plecat.
Toţi s-au culcat, ca tine, toţi au înnoptat,
Toţi au murit detot.
Şi Grivei s-a învîrtit în bot
Şi a căzut. S-au stîrpit cucuruzii,
S-au uscat busuiocul şi duzii,
Au zburat din streaşina lunii,
Şi s-au pierdut rîndunelele, lăstunii.
Ştiubeile-s pustii,
Plopii-s cărămizii,
S-au povîrnit păreţii. A putrezit ograda...
Ei ! cine străbătu livada
Şi cine s-a oprit ?
Ce vrei ? Cine eşti,
De vii mut şi nevăzut ca-n poveşti ?
Aici nu mai stă nimeni
De douăzeci de ani...
Eu sînt risipit prin spini şi bolovani...
Au murit şi numărul din poartă
Şi clopotul şi lacătul şi cheia.

S-ar putea să fie Cine-ştie-Cine...
Care n-a mai fost şi care vine
Şi se uită prin întuneric la mine
Şi-mi vede cugetele toate.

Ei ! Cine-i acolo-n haine-ntunecate ?
Cine scobeşte zidul cu carnea lui,
Cu degetul lui ca un cui,
De răspunde-n rănile mele ?
Cine-i pribeag şi ostenit la uşă ?

Mi-e limba aspră ca de cenuşă.
Nu mă mai pot duce.
Mi-e sete. Deschide, vecine.

Uite sînge, uite slavă.
Uite mană, uite otravă.
Am fugit de pe Cruce.
Ia-mă-n brațe și ascunde-mă bine.

Cuvinte potrivite

VOCI

Tot sufletu-i un clopot mișcat în vînt pe toarte.
L-auzi printre utrenii sunînd în ceasul vieții,
I-asculți bătaia moale, a unuia, departe
Și depărtat în brumă și noaptea cu drumèții.

Îl știi șoptind în zarea durerilor trecute
Și, drept ecou, răspunde o șoaptă de regret,
Și suferința veche pe cea de-acum se-ascute
Și simți cum vine zilnic ecoul mai încet.

Ți-ai rechemat grădina din timpuri, deșteptată :
Duminici în cîmpie, zorele pe zăbrele,
Cămeșile sumese și umbra lor curată,
Și-un zmalț în geamul casei, din liniștea din stele.

Sunați în amintire, voi, suflete, pe rînd,
Cîte-ați trecut prin mine și cîte-ați mai rămas,
Cîte v-ați stins de-a pururi și cărora un gînd
Sau licăr de lumină vă ține loc de glas.

Cînd sufletele toate detot vor fi tăcut
Va mai rămîne, poate, un clopot viu la poartă.
Cine-o veni atuncea din vechiul tău trecut
Să sune-n întuneric și-n timp cu mîna moartă ?

Cuvinte potrivite

PSALM

Ca să te-ating, tîrîș pe rădăcină,
De zeci de ori am dat cîte-o tulpină,
În cîmp, în dîmb, în rîpi și-n pisc,
Viu cînd mă urc, și trist cînd iar mă isc.

Am fost un pai și am răzbit în munte,
Molift înnalt și mîndru că pui punte
Pe creștete, din lume către veac.
Și-am ascultat bătaia-i de tic-tac.

Hrănit cu piatră și-adăpat cu vînt,
De-a fi-n vecii o strajă mă-nspăimînt.
Mi-e foame de nisip și lut
Și doar de apele din care n-am băut.

M-aș umili acum și m-aș ruga :
Întoarce-mă, de sus, din calea mea.
Mută-mi din ceață mîna ce-au strivit-o munții
Și, adunată, du-mi-o-n dreptul frunții.

Cuvinte potrivite

DE-A V-AȚI ASCUNS...

Dragii mei, o să mă joc odată
Cu voi, de-a ceva ciudat.
Nu știu cînd o să fie asta, tată,
Dar, hotărît, o să ne jucăm odată,
Odată, poate, după scăpătat.

E-un joc viclean de bătrîni
Cu copii, ca voi, cu fetițe ca tine,
Joc de slugi și joc de stăpîni,
Joc de pasări, de flori, de cîni,
Și fiecare îl joacă bine.

Ne vom iubi, negreșit, mereu
Strînși bucuroși la masă,
Subt coviltirele lui Dumnezeu.
Într-o zi piciorul va rămîne greu,
Mîna stîngace, ochiul sleit, limba scămoasă.

Jocul începe încet, ca un vînt.
Eu o să rîd și o să tac,
O să mă culc la pămînt.
O să stau fără cuvînt,
De pildă, lîngă copac.

E jocul Sfintelor Scripturi.
Aşa s-a jucat şi Domnul nostru Isus Hristos
Şi alţii, prinşi de friguri şi de călduri,
Care din cîteva sfinte tremurături
Au isprăvit jocul, frumos.

Voi să nu vă mîhniţi tare
Cînd mă vor lua şi duce departe
Şi-mi vor face un fel de înmormîntare
În lutul afînat sau tare.
Aşa e jocul, începe cu moarte.

Ştiind că şi Lazăr a-nviat,
Voi să nu vă mîhniţi, s-aşteptaţi,
Ca şi cum nu s-a întîmplat
Nimic prea nou şi prea ciudat.
Acolo, voi gîndi la jocul nostru, printre fraţi.

Tata s-a îngrijit de voi,
V-a lăsat vite, hambare,
păşune, bordeie şi oi,
Pentru tot soiul de nevoi
Şi pentru mîncare.

Toţi vor învia, toţi se vor întoarce
Într-o zi acasă, la copii,
La nevasta, care plînge şi toarce,
La văcuţe, la mioarce,
Ca oamenii gospodari şi vii.

Voi creşteţi, dragii mei, sănătoşi,
Voinici, zglobii, cu voie bună,
Cum am apucat din moşi-strămoşi.
Deocamdată, feţii mei frumoşi,
O să lipsească tata vreo lună.

Apoi, o să fie o întîrziere,
Şi alta, şi pe urmă altă.
Tata nu o să mai aibă putere
Să vie pe jos, în timpul cît se cere,
Din lumea ceealaltă.

Şi, voi aţi crescut mari,
V-aţi căpătuit,
V-aţi făcut cărturari,
Mama-mpleteşte ciorapi şi pieptari,
Şi tata nu a mai venit...

Puii mei, bobocii mei, copiii mei !
Aşa este jocul.
Îl joci în doi, în trei,
Îl joci în cîte cîţi vrei.
Arde-l-ar focul !

Cuvinte potrivite

ION ION

În beciul cu morţii, Ion e frumos.
Întins gol pe piatră, c-un fraged surîs.
Trei nopţi şobolanii l-au ros
Şi gura-i băloasă-i ca de sacîs.

Cînd cioclu-l ridică-n spinare,
Ion parc-ar fi de pămînt.
De-l pui poate sta în picioare.
Dar braţul e moale şi frînt.

În ochii-i deschişi, o lumină,
A satului unde-i născut,
A cîmpului unde iezii-a păscut,
A încremenit acolo străină.

Departe de vatră şi prins de boieri,
Departe de jalea mămuchii,
Pe trupu-i cu pete şi peri,
În cîrduri sînt morţi şi păduchii.

Flori de mucigai

MORȚII

Ies morții...
Subt bolta cu clopot a porții,
Sînt zece la număr
Și, umăr de umăr,

Se duc, cîte doi, în coșciuge,
Fără mumă, fără popă, fără cruce.
Se duc împreună
Pe-ngheț și pe lună.

Din condică zece s-au șters,
Vărsați în univers,
Cu brațele puse domol
Pe pîntecul gol.

Flămînzi, ei nu știu de foame
Și, țepeni, uitat-au de ger.
Răni vinete, semne infame,
Vor fi vindecate la cer.

Portarul în drum i-a oprit
Și-i numără-n boltă cu bățul.
Mort pare și calul-nlemnit
Și omul ce mînuie hățul.

Drum bun ! către groapa comună.
Țărîna vă fie mai bună
Ca domnii ce v-au osîndit,
Ca preoții ce nu v-au citit.

Și băgați
De seamă, să nu vă-ncurcați.
Căci mîine seară, poate chiar diseară,
Pe la aprinsul stelelor de ceară,
Mai treceți o dată
La judecată.

Flori de mucigai

RADA

Cu o floare-n dinţi
Rada-i un măceş cu ghimpi fierbinţi.
Joacă-n tină
Cu soarele-n păr, ca o albină.
Se-apleacă, se scoală, sare,
Cu sălbiile zornăitoare,
Ca nişte zăbale spumate.
Se încovoaie pe jumătate,
Opreşte şoldu-n loc, zvîrle piciorul
Spre pîlcul, în cer, unde Săgetătorul
Aţine noaptea drumul vultùrilor de-argint.

Şi-a dezvelit sărind
Bujorul negru şi fetìa.
Parcă s-a deschis şi s-a închis cutìa
Unui giuvaier, de sînge.
Aş pune gura şi-aş strînge.

Statuia ei de chihlimbar,
Aş răstigni-o, ca un potcovar
Mînza, la pămînt,
Nechezînd.

Spune-i să nu mai facă
Sălcii, nuferi şi ape cînd joacă,
Şi stoluri şi grădini şi catapetezme.
Sînt bolnav de mirezme.
Sînt bolnav de cîntece, mamă.
Adù-mi-o, să joace culcată şi să geamă !

Flori de mucigai

CEASUL DE-APOI

În cer,
Bate ora de bronz şi de fier.
Într-o stea
Bătu ora de catifea.

Ora de pîslă bate
În turla din cetate.
În ora de lînă
Se-aude vremea bătrînă
Şi se sfîşie
Ora de hîrtie.

Lîngă domnescul epitaf
Bate glasul orei de praf.

Azinoapte, soră,
N-a mai bătut nicio oră.

Flori de mucigai

ÎNVIERE

De cînd mi-ai pus capul pe genunchi, mi-e bine.
Nu ştiam că mă voi vindeca de mine cu tine.
Vorbele, gîndurile, împletirile crezusem că-mi ajung.
Nu ştiam. Mi-au zvîcnit umerii, mi-au crescut braţele : fusesem ciung.
Mi-am simţit coapsele, gleznele, spinarea tari ca un luptător.
M-am vindecat şi m-am născut, sărutîndu-ţi talpa unui picior.
Fusesem slăbănog, fusesem orb, rătăcit
Între uragane, miazănoapte şi răsărit.

Mîna îţi atîrnă-n nisip şi pietriş,
Linsă de valul curmeziş
Care vine-mblînzit să-ţi pupe unghiile, inelele şi-o brăţară
Şi îţi aduce daruri dintr-altă ţară,
Zale rupte, firimituri de coifuri şi de scuturi,
O poală de odăjdii argintii şi fluturi.

Pentru leacurile din măceşii sînului tău
Am înfruntat mînia lui Dumnezeu.
Vezi ? Corabia din zare pluteşte lin, plecată pe sfert,

Plumbuită ca într-un nămol de cositor fiert.
Merge marea, merge cerul împovărat de stele.

Numai corabia și noi ne-am oprit între ele.

Logodnă

MAI MULT PĂMÎNT

Duc pămînt pe tălpi
Cît cuprinde pămîntul.
Mi-am făcut opinci din șesuri,
Corăbii din talaze
Și àripi din vînturi.
Mai multe ape clocotesc în mine
Decît în matca mării,
Mai multe stele au sclipit,
Văzduh mai mult a fugit,
Umbră mai multă a trecut
Prin pasurile sufletului
Decît printre piscuri.

Drumețul înghețat pe creste
A fost adus pe targă.
Încălzește-i mîinile, maică,
La icoane,
Luminează-l cu candela.
E bine în chilia ta,
E bine în sufletul tău.

Dă-i puțintică miere și-o prescură,
Ține-l o sută de ani ascuns,
S-asculte, noaptea,
Lîngă mîinile tale-mbătrînite,
Toaca blîndă de utrenii.

Cîntece cu gura-nchisă

SINGURE VIN

Singure vin lucrurile din trecut,
Duhul lucrurilor fără ființă, fără umbră.
Vin din buruienile vremii,
Din catifeaua putregaiului,
Din iasca lui, din pluta scorburoasă,
Însoțite de zboruri de libelule.
Tristețile de demult,
Dintr-alte vieți ale vieții.
Unele mă știu, altele m-au uitat,
Mi-e frig...

Cum o chema nu mi-a spus.
Am văzut-o de sus
Încă o dată.
De două ori o am văzut,
Înstrăinată.
O dată, la fîntîna Samaritencii,
O dată, pe stradă, subt umbrelă.
Nu mai e fata zveltă cu doniță pe umăr,
E un lucru, amestecat
Cu lucrurile fără umbră.

Cîntec cu gura-nchisă

DE PE PODUL RÎULUI

De pe podul rîului
M-am uitat în unda lină,
Prin care s-a strecurat
Fumul vremii albastru.
Au trecut înnot pasările albe,
Cenușii și pestrițe,
Împinse de umbră de sălcii.
Au trecut și luntrile,
Au trecut și îngerii oglindiți.
Peste umărul meu se uită în ape
Mulțimea.
M-am ridicat : podul era pustiu.

M-am aplecat : mulţimea s-a întors.
Am vorbit şi nu mi s-a răspuns.
Se uita şi un copil în rîu,
Uimit şi el de frumuseţea lui.
Vezi să nu cazi !
Vezi să nu cazi !

Cîntece cu gura-nchisă

DORMI ?

Dormi, sufletul meu, te-ai culcat ?
Plouă şi singur mi s-a urît.
Vreau să nu te supăr.
Te-am văzut citind la lampă
Şi n-am băgat de seamă
Cînd ai închis oblonul din grădină,
Tărcat cu dungi egale de lumină.

Am bătut încet în fereastră
Şi iar am bătut, mai tare,
Şi am intrat în încăperea ta.
Curată rînduială !
Cartea sta deschisă la pagina albă :
Toate paginile cărţii erau albe.
Ce citeai tu într-o carte fără slove ?

Patul era nedesfăcut,
Cearşaful nou, perina proaspătă.
Unde ai plecat ?
Unde umbli noaptea singuratic ?
Încălţămintea ţi-este neatinsă.
Nu e gunoi la tine.
Te-mbraci cu cămaşă de piatră
Şi te încingi cu funie de-argint.
Tu n-ai nici sudoare,
Nici praf, nici scuipat.

Un ac îmi înglodeşte inima străpunsă,
Medicule fără de prihană.
Sau e un cui de la Crucificat
Sau un ghimpe din cununa lui.
Vindecă-mă, suflete.
Vin-acasă, suflete.
Adu leacuri, suflete.

Cîntece cu gura-nchisă

HAR

Îmbrăcaţi în straie de iască
Sînt gata cartofii să nască.
S-au pregătit o iarnă, de soroc,
Cu cîrtiţele launloc,
Cu întunericul, cu coropijniţa şi rîmele,
Şi din toate fărîmele
Au rămas grei ca mîţele,
Umflîndu-li-se ţîţele.
Auzi ?
Cartofii sînt lehuzi.
Ascultă, harul a trecut prin ei
Virginal, candid şi holtei,
Dumnezeieşte.
Cel-de-Sus şi din veac binevoieşte
Să-şi scoboare sfintele scule
Pînă la tubercùle,
Şi pentru negul cartofilor cald
Face descîntece, ca pentru zmarald.
Într-o noapte
Li s-au umplut straiele cu lapte
Ca să-şi hrănească un pui
În fiecare vîrf de cucui.

Buruieni

MĂ UIT

Mă uit în cer, mă uit în pămînt.
M-am întrebat cine sînt.
Gînduri se duc, vin
Din vînt, din senin,
Ca nişte pasări rotunde.
Încotro ? De unde ?

Glasuri mă strigă cu nume străine.
M-aţi chemat pe mine ?
Sînt eu cel căutat ?
Mi se pare că vîntul s-a înşelat.

Cîte puţin sînt dator
Fără să-mi fi dat nimic, tuturor —
Şi lemnului uscat, şi bălţii stătute,
Şi florilor, şi pietrelor, şi vitelor bătute,
Şi oamenilor din răstignire.
Cu ce să plătesc nefire şi fire ?

Sîngele meu nu-i al meu.
Mi-e teamă să zic «mie» şi să zic «eu».
Cu ce fel de drept
Mi-aş umfla bîrnele din piept
Şi mi-aş întinde pe zarea
Toată, spinarea ?

Ce martor aş întreba
Ca să-mi răspundă întrucîtva
Măcar dacă sînt ?

Mă tot uit în cer, mă tot uit în pămînt,
În baltă şi stuh
Şi adînc în văzduh.

Buruieni

CEL CE GÎNDEŞTE SINGUR

Cel ce gîndeşte singur şi scormone lumina
A dat o viaţă nouă şi-un om de fier, maşina,
Fiinţă zămislită cu gîndul şi visarea,
Neînchipuit mai tare ca braţul şi spinarea.
Cu ea brăzdezi pămîntul în lung şi lat şi sameni,
Şi una ţine locul la mii şi mii de oameni.
Topitorii, cuptoare, mori, puţuri, fierăstraie,
O sîrmă dă lumină, o ţeavă vîlvătaie,
O lampă duce graiul şi dă-n văzduhuri veşti
Că omul zămisleşte puterea din poveşti.
Se face depărtarea mai scurtă decît pasul,
La mii de poşti s-aude şi se cunoaşte glasul.
Vorbeşti cu fundul lumii la tine, din odaie,
Secunda-ntrece veacul şi timpul se-ncovoaie
Pe-o sfoară cît e firul de păr şi se agaţă
Vecia, nesfîrşitul, pe un crîmpei de aţă.
Se-nnalţă slabul, omul, pe aripi în Tării
Şi-aduce de acolo noi legi şi mărturii.
Iată-l, scoboară-n hăuri cu coiful lui rotund
Şi rîcîie oceanele pe fund.
El trece prin vîlvoare, prin cremene şi ghiaţă.
Pornise de cu seară, s-a-ntors de dimineaţă,
Şi nu l-a ars dogoarea, nu l-a-mpietrit nici gerul.
E ţara lui pămîntul şi l-a-mpletit cu cerul.
Şi-aprinde lîngă Argeş luleaua, şi văpaia
Din pipă încă-i arde, ajuns pe Himalaia,
Şi pîinea coaptă-acasă, într-un cuptor domol,
I-o gustă pinguinii tot proaspătă, la pol,
Şi, în sfîrşit, urmaşul lui Prometeu, el, omul,
A prins şi taina mare, a tainelor, atomul.
El poate omenirea, în cîteva secunde,
S-o-ntinerească nouă pe veci, ori s-o scufunde.

E timpul, slugă veche şi robul celui rău,
Tu, omule şi frate, să-ţi fii stăpînul tău.

PSALMISTUL

Ce-mi mai lipseşte mie să ştiu că nu mă mint ?
Să cred ce spune cartea cu scoarţe de argint ?
Amestecat cu ceaţă şi tăvălit în stele,
Să cred că viaţa trece şi dincolo de ele ?
Să mi se pară clipa de azi nemărginită,
Ostròv pierdut, cu luntrea legată de-o răchită
Încovoiată-n soare şi adormită-n undă ?
Să cred că nu se-nneacă şi-n veci nu se scufundă,
Şi că din ţărm, plutită pe-o dîră de lumină,
Ar duce pîn' la tine,-ntr-o insulă vecină ?
Că un sobor de îngeri m-ar aştepta, din lume,
Să-mi ia din luntre vîsla şi-n stuf să mi-o îndrume ?
Eu, ridicat în luntrea tăcerii, în picioare,
Smerit, plecat din umeri şi piept, la cingătoare
Cu cheile de-acasă, cu cheia de la poartă,
Ţi le voi da în grijă, mîhnit, cu mîna moartă.

Tu poate-ai să te tulburi de cei rămaşi. Atunci
Trimite-le arhangheli cu àripile lungi.
Ivirea lor pe prispă, şi şoapta lor adîncă
Să-i facă să tresară, uitînd să mai mă plîngă.
Copiii, duşi pe gînduri tăcute, nu-nţeleg
Cum piere de odată un veac de om, întreg.
Aibi grije mai cu seamă, strămoşule, de fată.
Mi-e frică ce se face, pe lume, fără tată.
Simţirea-i prea gingàşe şi fragedă, de floare,
Mă urmăreşte-n taină şi noaptea, şi mă doare.

Tu nu ştii, cred, ce viaţă trăim în neamul meu,
Îndrăgostiţi în toate şi-mbrăţişaţi mereu.
Pe maica lor frumoasă, copilă şi cuminte,
Sînt şapte vîrste pline de-atunci, mai ţii tu minte ?...
Am luat-o-n cîmp de mînă şi i-am şoptit ceva :
— «Copilă nenuntită, n-ai vrea să fii a mea ?»
Ea mi-a răspuns, în trestii, dînd ziua într-apus :
— «Dacă mă iei cu tine...» Am luat-o şi ne-am dus...
Ce va simţi fecioara de-atunci, de-odinioară,
Că voia ta, aceeaşi, uneşte şi omoară ?

Mă ispiteşti cu visuri, miresme şi mărgele,
Dar zdruncini temelia încredinţării mele.
Eu, totuş, slugă veche a Domnului rămîn,
Că nu pot pribegie să-ndur fără stăpîn,
Şi zic, la urma urmei, că domnilor bogaţi
Le stă să nu le pese de robi şi de argaţi.
De-o viaţă, nepăsarea ţi-o rabd robind aici,
Înghemuit în suflet şi-n spini, ca un arici.

Îngerii tăi să vadă de staul, cum se cere,
Să cate să nu scadă nici apa din ciubere,
Să mai vegheze pomii livezii pîn' s-or coace,
Şi să păzească drumul de pe la tine-ncoace.
Şi poate mi-ar aduce, din cînd în cînd, şi-o ştire
De la ai mei, de-acasă, la tine-n mînăstire...
Îţi dau şi-o însemnare de capre şi de cîni,
Unii fătaţi de-o vară, şi alţii mai bătrîni.
M-aşteaptă-n poarta mică, din fund. Cu înţelepte
Poveţe, fă-i să plece, să nu mă mai aştepte.
Că, Doamne, vezi, şi cele numite dobitoace
Sînt suflete, silite de trup să se dezbrace.
Mîngîie-i cu îndemnuri blajine, că, vezi bine,
Ei îmi ştiau şi pasul, şi ascultau de mine.

Cînd îi trezea năluca de prin ograda noastră,
Veneau, pe întuneric, la mine, la fereastră.
Îţi las în grije bună pe iedul, mai ales,
Cel sprîncenat şi-n frunte cu scîrlionţul des,
Şi dacă mi-ai da voie, ţi-aş face şi-altă rugă :
Să-l laşi să te apuce de deget, să ţi-l sugă...
Cînd îi frămînt aluatul de lapte cu tărîţe
Ia mîinile, -n copaie, drept ugere cu ţîţe.
Mai am şi-un căţelandru, pui fraged şi dulău,
Să-l laşi să-ţi ia papucii şi fă-l căţelul tău.
Mai e şi zvăpăiatul pisoi, după căţel,
Dă-i ciucurele bărbii şi joacă-te cu el.

Îmi mai lipseşte, poate,-o fărîmă de scînteie
Să mai mi-aprindă viaţa-n vîrtej de curcubeie.
Să nu mă mai ştiu vitreg în marea ta vecie,
Strein şi singuratec, pe stînci, cînd va să vie

Sorocul, cînd şi zarea şi timpul se-ntrerup.
Bătut de viscol negru, ca fiara frîntă-n trup,
Înspăimîntat, în haos să-l văd cum se destramă,
Cusut cu fir şi umbre şi flori, ca o năframă,
M-adun într-o nădejde ; de-abia că se-nfirìpă,
Şi clipa-mi şi ucide nădejdile de-o clipă.
Mi-ai dat pe negrăite, de ce, nu ştiu un har
Pe jumătate dulce, însă mai mult amar,
Căci drojdia din fundul potirului ales
Dă cuminecăturii otravă cel mai des.
Şi vinul de deasupra, de aur, cînd mi-e sete,
N-ajunge niciodată cu nimbul să mă-mbete.
A-toate-frămîntarea răgazuri nu-mi mai lasă,
Din stea în stea mă duce orb, ca din casă-n casă.
Cerşesc la uşi odihnă, pe unde şi neunde,
Şi, la bătaia nopţii, niciuna nu răspunde.
Pe uliţele-albastre, din cerurile tale,
Sînt mii şi mii de sate şi tîrguri toate goale,
Cătunele deşarte-n cerdac au, fiecare,
O candelă-n opaiţ şi-un muc de lumînare.
Isus mi se-arătase la lună, prin livede.
Parc-ar fi spus în şoaptă : «Nu cerceta, ci crede».
Să fi fost el, sau zvonul stîrnit de prin Scripturi,
Rătăcitor prin noapte, prin vii, prin arături,
Ca broaştele-ţestoase, sobolii şi zefirii ?
Prins între-nchipuire şi unda nălucirii
Nu mă-ncumèt răspunsuri să caut, şi m-ascund
De ochiul cu scînteie de cremene, rotund.
Dar sufletul se roagă-n genunchi pe piatra goală :
«Mai scapă-mă, Părinte, măcar de îndoială».

Te-am dus de-a lungul vremii, în mine ca un semn,
Şi, făr-a te cunoaşte, mi-ai fost imbold şi-ndemn.
Mi-ai pus neşters şi mirul sfinţirilor pe frunte,
Şi toate ale tale, menite să mă-nfrunte,
Au fost ca nişte slove cuprinse-n umbra mare
De veşnicii rostite în cîte-o scăpărare,
Izvoarele şi stînca, pădurea, umbra, vîntul.
Al tău e şi cuvîntul închis, ca şi pămîntul.

Şi în furtuni şi viscol, ca şi-n tăcerea sfîntă,
Se-aude vocea lumii că blèstemă şi cîntă.
Dar semnele, doar semne, răzleţe şi-adunate,
Nu mai mi-ajung, părute şi nici adevărate.
Vreau tîlcul plin să-l capăt şi rostul lor întreg
Să-l pipăi dintrodată, să pot să-l şi dezleg,
Nu lacăte-ncuiate, zăvoare şi crîmpeie
Cu mii de chei ştirbite, şi fără nicio cheie.
Să număr codrii-n piscuri şi nuferii din baltă,
Mi-a ostenit răbdarea din stepa ceastalaltă.
Că nici numărătoarea n-o mai pricep, în şir,
Între statui şi candeli şi sfincşi de cimitir.
Luceafărul spusese : «Răsar, în loc să scapăt,
Şi-mi deapăn zilnic firul, luat zilnic de la capăt».
Mă-mbraci în strălucite odăjdii şi veştminte
Şi mă-ncununi cu lauri. La ce folos, Părinte ?
Cine mi-a spus că omul e înnălţat şi mare
Pentru că ştie singur dintre făpturi că moare ?
Că-i trestie plăpîndă, cu trestia de-o fire,
Hirotonit, el singur, cu harul de gîndire ?
Ce nu afla maimuţa, din spusa nimănui,
Ar fi o-ndreptăţire şi o nobleţe-a lui.
Fantomă trecătoare, el ar fi fost să fie
Dumnezeiasca lumii sublimă mărturie.
Atîta avuţie ascunzi, şi-ntre comori
O socoteşti deşartă pentru că ştii că mori ?

S-a prăbuşit vecia. Pe marginile gropii,
În bîlciul de morminte, rămîn să plîngă plopii...

Ritmuri

g.
bacovia

Un Bacovia simbolist, în tradiția «decadenților» francezi, iată o constatare cvasigeneală a criticii, postulată încă de la primul contact, în ordine cronologică, firește, cu poezia lui. A intrat atît de mult în conștiința de azi, și a criticii, și a cititorilor, această aserțiune, încît a o nega ar părea un act de erezie, dacă nu chiar absurd. Fără îndoială, motive de apropiere față de Verlaine, Rollinat sau Moréas oferă poezia lui Bacovia din abundență, chestiunea e dacă și cît țin ele de structura psihică a poetului, de substanța poemelor sale. Persistența într-o culoare, linia melodică, repetarea sintagmelor sau stabilitatea lexicală nu sînt, în cazul lui Bacovia, purtătoarele unei estetici simboliste, ci numai un împrumut de tehnică pentru psihologia poetică particulară și prea sever închisă, spre a-și inventa forme. Atmosfera *Plumbului* nu e deloc un aspect al formei ; ea ține de o poziție existențială diferită de a simboliștilor orientată spre centrul realității printr-o zvîcnire antipozitivistă și printr-un exces de sensibilitate deformatoare, ca în peisajele suferinde ale lui Georges Rouault. Bacovia e primul nostru expresionist. Mai mult decît Blaga, adică și mai adevărat și mai pur, întrucît nu avea maeștri și nu-i cunoștea pe Rouault, pe Klee, pe Ensor sau pe Kandinsky, și nici doctrinele lor. Inocența îl salvă de la epigonism, în schimb îl adînci, la epuizarea mijloacelor, într-o sterilă imitare de sine. Nicolae Manolescu face, într-o prefață la ediția din 1965, o afirmație foarte exactă, în linie călinesciană : «Dintre poeții români, Bacovia e singurul care s-a coborît în infern». Nu e vorba, firește, de un gest dantesc, ci de manifestarea unei serioase neîncrederi în condiția privilegiată a spiritului, care la poetul nostru ia aspectul su-

ferinţei universale, în timp ce expresioniştii, mai cu seamă cei germani (în poezie) şi cei franco-belgieni (în plastică), adăugau suferinţei un determinant social, opunîndu-se cu extraordinară vervă oricărei mistificări şi în primul rînd filistinismului burghez. Bacovia e, în acest sens, cu mult mai gratuit ; coborîrea lui în infern nu e pentru a protesta sau pentru a se opune cuiva, rostul ei e de a-i linişti psihicul, strict terapeutic, dar o terapeutică întoarsă : suferinţa *pare* a fi a lumii, şi el, poetul, *pare* că suferă mai mult din generozitate faţă de aceasta decît dintr-un cataclism interior. Într-o *Nevroză* e descris întreg procesul, de la constatarea, iniţial cu uimire, a suferinţei altuia sau alteia, sau altora, sau tuturor, pînă la propria-i cădere în suferinţă :

Iubita cîntă-un marş funebru,
Iar eu nedumerit mă mir ;
De ce să cînte-un marş funebru...
Şi ninge ca-ntr-un cimitir.

Ea plînge şi-a căzut pe clape
Şi geme greu ca în delir...
În dezacord clavirul moare,
Şi ninge ca-ntr-un cimitir.

Şi plîng şi eu, şi tremurînd
Pe umeri pletele-i resfir...
Afară tîrgul stă pustiu
Şi ninge ca-ntr-un cimitir

Sigur, Bacovia se lasă «impresionat» de durerea lumii, dar această lume este, ea însăşi, ireală, proiecţia în afară a unui *eu* suferind, expresia lui în fenomenal. Eul poetului terorizează universul, asumîndu-l condiţiei sale. Infernul în care coboară Bacovia e, de fapt, obiectualizarea propriei psihologii. Curiozitatea e că poetul se lasă impresionat de acesta făcîndu-se a nu şti că lumea, de a cărei durere se contaminează, nu există decît ca proiecţie a unui suflet bolnav.

Expresionismul bacovian e încă mai evident în latura «picturală» a poemelor din *Plumb*. Decorul mohorît, cu multă boală şi multă moarte, străzile pustii ale unui oraş provincial, el însuşi depopulat, timpul de moină generalizată, ago-

nic, sau permanenta stare de amurg nu ajung în poezie prin bunăvoința retinei, prin poetizarea impresiilor dintr-o realitate care, ea, ar fi în posesia acestor atribute. Blaga spunea despre Van Gogh că fuge de impresia dată din afară, căutînd expresia încărcată de suflet dinăuntru. Nu altceva încearcă Bacovia. El se apropie de partea individuală a lucrurilor, exagerînd-o, construind astfel o corespondență psihicului său și coborînd apoi în ea ca în realitatea însăși. Procesul este în afara intenției, mai pur decît la expresioniștii doctrinari și, fără îndoială, deloc polemic. De aceea ar fi absurd să-l bănuim pe Bacovia de a fi încercat să restabilească dreptul «creator al spiritului» ; expresionismul său e involuntar, reflex artistic fericit al unei structuri psihice nefericite ; și extrem de particulară (e unul dintre rarii poeți fără precursori) și foarte încîlcită în firele unei damnațiuni despre care poți ști numai unde poate ajunge, nu și de unde vine. Solitarismul blestemat al poetului supune poezia, și iese din această bizară «asuprire» un chinuitor acord de clavir nins, dar, mai ales, o stare de apocalipsă care nu are nimic de-a face cu poza :

E albul aprins de sînge-nchegat
Și corbii se plimbă prin sînge... și sug ;
Dar ceasu-i tîrziu... în zări corbii fug, —
Pe cîmp la abator s-a înnoptat.

Ninge mereu în zarea-nnoptată...
Și-acum cînd geamuri triste se aprind
Spre abator vin lupii licărind
— Iubito, sînt eu la ușa înghețată.

Poemele din *Plumb* transcriu o atitudine în fața existenței, fără ca poetul să se întrebe despre rostul și originea ei. Tot ce poate face e să se divulge continuu în materie, mereu în zona incertă, dintre viață și moarte, dintre organic și anorganic, a acesteia, cu sentimentul neputinței de a se analiza, gîndul chiar simțindu-și-l de plumb. La subsolul tuturor poemelor din prima carte stă o stare de suflet atît de puternică și atît de imobilă, încît paralizează dinamica sentimentelor, le anulează contrarietatea reducîndu-le, în fapt, la nimic, desființîndu-le. O lipsă de egalitate între sentimente

mergînd pînă la refuzarea dreptului de existență. Unul singur își impune dictatura, iar celelalte nu devin auxiliare, nu i se supun, mor. Poate fi cel al morții, întrucît moartea e un motiv obsedant al poeziei bacoviene. Însă mai atent citit, poetul nu pare a se lăsa chinuit de gîndul morții, vreau să spun nu trăiește moartea, *nu moare*. (Sentimentul morții în afara trăirii ei, figurate desigur, e numai o stare de stil.) El e, în fond, un martor al morții, privind-o destul de aproape și obișnuit, pentru ca vederea ei să nu-l înspăimînte, dar suficient de departe pentru a putea totuși reacționa.

Atitudinea expresionistă nu e nici o clipă la Bacovia o artă poetică ; e numai explozia inocentă a unui suflet întru totul primar, care se refuză oricărei didactici, spunîndu-se pe sine, și nu gîndindu-se. (De altfel e simptomatic faptul că dintre toate mișcările de avangardă artistică ale acestui secol, expresionismul e singura fără un manifest. Preocupări teoretice au existat, dar priveau în exclusivitate pe unul sau altul dintre artiștii mișcării. Pentru poezia expresionistă am putea totuși aminti încercarea de sinteză a lui Kasimir Edschmid, apărută la Berlin în 1924, însă redactată și difuzată într-o conferință cu șapte ani înainte. Cîteva fraze din ea pot fi edificatoare, potrivindu-se, surprinzător poate, poetului nostru : «Artistul expresionist își transfigurează mediul. El nu vede, privește ; nu povestește, trăiește ; nu reproduce, creează din nou, nu găsește, caută ; ⟨...⟩ în afara culiselor, eliberat de jugul unui sentiment falsificat de tradiție, iese omul pur și simplu, nu sălbaticul primitiv, ci chiar omul curat și lipsit de complicații. Inima lui se lărgește, plămînii i se deschid, el se abandonează firii create în care nu este doar o parte, ci ea este aceea care se mișcă în el după cum o oglindește el ; viața lui se aranjează fără ajutorul logicii, al raționamentului, fără obstacolele moralei, nici ale cauzalității, ci numai și numai după măsura amplă a sentimentului său. Prin această extroversiune a interiorului său se leagă de toate : închide în el lumea, are în el pămîntul...») Contactul cu poezia simboliștilor francezi nu l-a făcut pe Bacovia simbolist, cum se crede, ci a dat atitudinii sale expresioniste o înfățișare pe cît de neprevăzută, pe atît de fericită. Simbolismul — tatăl recunoscut al aproape tuturor pozițiilor de avangardă — închidea întreg universul în cîteva motive a căror dezvoltare făcea gustul particular al fiecărui competi-

tor chiar dincolo de valoarea în sine a poeziei. Corespondențele baudelairiene puteau fi un asemenea motiv de dezvoltat.

Era apoi intenția, adeseori răspicat exprimată, de a pune pe fața poeziei o perdea aducătoare de infinite sugestii și posibilități de interpretare (să nu uităm că Mallarmé e unul dintre «fondatorii» teoriei «operei deschise», prin *Le livre*, dar și prin *Un coup de dès...*), ceea ce echivala cu o veritabilă reconsiderare a poeziei față în față cu ea însăși. Nimic din toate acestea la Bacovia. Folosind mimetic arsenalul tehnic al poeticii simboliste, poetul nostru a intuit mai mult decît a cunoscut pozitiv natura polivalentă a simbolismului, capacitatea acestuia de a genera estetici care, din el fiind pornite, să fie cu totul altceva decît el.

Bacovia n-a avut niciodată o conștiință estetică, și Eugen Lovinescu e primul care observă că poezia lui «e expresia celei mai elementare stări sufletești, e poezia cinesteziei imobile ce nu se intelectualizează». *Plumb* e expresia poeziei ca stare de suflet, cuvîntul nu are nici o putere, e obligat să transmită starea, fără a i se permite suveranitatea. Ceea ce se reține din Bacovia e bacovianismul, adică starea, nu cuvîntul, nu versul, tăcerea contorsionată și dramatică, dinamizată spre exterior prin — încă o dată expresionist — atribuire de concret, cu alte cuvinte prin invenție de realitate.

Bacovia introduce în poezia română *tîrziul*. E timpul lui predilect, dar, în primul rînd, e esența bacovinismului, ridicarea unei singure stări de suflet la rangul de unic mod existențial. Atît de generalizat e acest timp lent ca o rostogolire pe o pantă lină, atît de mult se implică în existența poetului, încît el, *tîrziul*, pare a fi primul personaj al *Plumbului*. El e prezentul, e trecutul, e viitorul, și e blînd ca un treptat crepuscul sau înfricoșător ca un huruitor apocalips. E, de fapt, nu timp, ci lipsă de timp. El vine ca un bucium agonic, de foarte departe, de undeva «din fund», o veșnică apropiere de moarte cu un întreg ritual, dar fără actul propriu-zis al extincției ; aproape o nostalgie a morții :

Departe pe cîmp,
Cad corbii domol ;
Și răgete lungi
Pornesc din ocol.

Tălăngile, trist,
Tot sună dogit...
Şi tare-i tîrziu,
Şi n-am mai murit...

El vine cu o cohortă de atribute, toate concepte negative, care-l exprimă şi-l parcelează, fiind adică reflexul său în lumea manifestărilor individuale, în afect ca şi în intelect. «Pustiu», «gol», «obosit», «trist», «agonic», «singuratec» sînt cele mai frecvente.

Tîrziul e totodată parafraza naivă, încă nu cu totul conceptualizată, a plictisului existenţial, a unei derute fără scăpare deopotrivă în faţa vieţii şi a morţii. Această pierdere a controlului asupra înţelegerii raţionale se traduce la Bacovia într-o stare incomodă : îl cufundă în abulie şi-i adoarme sensibilitatea. Dacă n-a fost stăpînit de vreo idee fixă şi, în general, de nici o idee, poetul a avut (în schimb ?) o sensibilitate fixă care n-a ieşit din geometria iniţială decît pentru a se nega prin sine, şi nicidecum pentru o alta. Şi cum Bacovia e un poet pur, un avatar al autorului versetelor *Vechiului Testament*, pentru care expresia poetică e echivalentul absolut al sentimentului, monotonia şi repetarea acestuia din urmă atrage după sine monotonia şi repetarea expresiei. De aici oboseala care, mai întîi, cade asupra poetului însuşi ca o umbră peste umbră, statornică şi aducătoare de neîncredere, insinuîndu-i în suflet inutilitatea — sentiment cabotin şi perfid :

— Poţi să te culci, e ora şi noaptea-ntîrziată,
Vei scrie, altădată, orice, şi tot nimic.
O umbră eşti acuma şi pot să te ridic,
Lăsînd odaia goală şi lampa afumată.

Laolaltă cu *tîrziul* şi într-o relaţie secretă cu acesta stă, ca un spaţiu predilect al sensibilităţii, *pustiul*. El e de fapt lipsa de spaţiu, aşa cum *tîrziul* era lipsa de timp. Suspendat între aceste două unde negative, devorat de ambele egal, eul liric se destramă, încercînd totuşi, pentru a se păstra, soluţia cea mai nefericită sufletului său orgolios : anonimatul («Eu trebuie să beau, să uit ceea ce nu ştie nimeni. / Ascuns

în pivnița adîncă, fără a spune un cuvînt, / Singur să fumez acolo, neștiut de nimeni...»). *Tîrziul* ca absență sau anihilare a duratei și *pustiul* ca absență sau descompunere anarhică a spațiului ajung să caracterizeze și lumea exterioară individului, devenind din sau, mai exact, pe lîngă dimensiuni ale universului psihologic individual, dimensiuni ale realului. E interesant că în proza lui Bacovia aceste două sentimente obsesive ale poeziei se încarcă de materie, fixîndu-se convingător în real. Timpul cotidian predilect al prozelor este noaptea, de fapt înnoptarea, tîrziul serii, cînd gîndurile neliniștitoare sînt favorizate de tăcerea lucrurilor, de singurătatea într-un mediu închis, de intimitatea pe care întunericul încă nedecis o creează între plictisul maladiv al poetului și lumea obiectuală din vecinătate. Spațiul corespunzător unei astfel de valențe temporale este camera cufundată în semiobscuritate, strada părăsită, parcul desfrunzit și depopulat, toate sugerînd permanența pustiului, cea mai potrivită haină a realității pentru un suflet stingher ce nu are nici dorința, nici puterea de a-și striga nefericirea ci numai de a o transmite șoptit, ca printr-o sită filtrantă a sunetelor. Dramatismul notațiilor bacoviene ține în fond de iluzia invenției : tîrziul și pustiul ca dimensiuni ale realului preexistă unei psihologii individuale construite pe aceleași dimensiuni. De aici constatarea unui soi de eternitate a celor două atribute, părerea că «altfel nu a fost niciodată» mai deprimantă încă decît dacă poetul și-ar fi asumat iluzionist paternitatea dimensiunilor. Nevroza bacoviană, așa cum lasă să se vadă o lectură comparată a poeziei și prozei, este expresia în exterior a unui suflet bolnav, accentuată și complicată de găsirea în real, în lumea aparențelor, a dimensiunilor proprii psihologiei poetului. Conformarea cazului individual adaugă nevrozei originare atributul, și el negativ, al disperării tacite, împingînd la însingurare... În singurătatea lui Bacovia există tăcere dar nu există liniște.

Consimțind la tăcere și închizîndu-se în ea, el își mai poate permite — vină sau consolare ? — să contemple propria-i cădere în crepuscul. Era asta condiția dintîi a supraviețuirii ? De aici înainte poetul e obligat să se uite mereu pe sine și mereu să se reamintească sieși. Altfel, cum spune, «e greu pe pămînt...»

MENȚIUNI CRITICE

«Poezia lui G. Bacovia a fost socotită, în chip curios, ca lipsită de orice artificiu poetic, ca o poezie simplă, fără meșteșug (E. Lovinescu, A. Maniu). Și tocmai artificiul te izbește și-i formează în definitiv valoarea. De altfel, luată în total, ea este o transplantare, uneori pînă la pastișă, a simbolismului francez, însă pe temperamentul unui Traian Demetrescu ⟨...⟩. Simbolismul poetului e acela din tradiția sumbră a baudelairianismului, care a cîntat ploaia insinuantă, rece, provincia, urîtul funebru, monotonia burgheză, tristețea autumnală. Prototipii sînt Rodenbach, Rimbaud (mai puțin) și Verlaine. Cadavrele în putrefacție, sinii surpați ai iubitei sînt o reminiscență din Baudelaire, iar toamnele insalubre, tusea și ftizia vin de la tuberculosul Jules Laforgue. În sfîrșit, nevrozele, macabrul, sentimentalismul morbid, claviristele care cîntă marșuri funebre de Chopin își au originea în Maurice Rollinat ⟨...⟩. Din modelele franceze Bacovia și-a făcut, lucrul este evident, o existență proprie, susținută de un sentimentalism fundamental și în genere de capacitatea de a trăi personal toate aspectele împrumutate ⟨...⟩. Poetul are o poză pe care și-o menține, puerilă ca orice mecanism și deci de un secret humor. E foarte probabil că el crede în poză, ceea ce e o ingenuitate, folositoare însă procesului de sugestie. Toată problema estetică stă în putința acestei convenții de a simboliza în chip de neuitat, ca o viziune stranie, momentele de mare sinceritate, ceea ce se și întîmplă uneori. Poetul este deci nu un simplu liric, ci un ilustrator al propriei sale lumi, un creator de contururi și gesturi proprii.»

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Fundația pentru literatură și artă, 1941, p. 627.

«Poezia d-lui Bacovia este expresia unei nevroze. Prin concordanța peisagiului interior cu cel exterior, impresionează în ansamblu, fără să rețină, totuși, prin nici un fel de amănunt. Nicăieri nu se pune mai tulburătoare problema „poeziei

de atmosferă" decît la Bacovia. Cele două note stridente ale cocoşului de pe casă, în mijlocul unei nopţi sinistre de toamnă, creează cu siguranţă o „atmosferă", dar nu formează o muzică. Arta poetică a d-lui Bacovia este tot atît de elementară ca şi cîntecul cocoşului metalic ; ea se reduce la cîteva note de o sumbră simplitate. Atmosfera iese din limitarea senzaţiilor, a imaginilor, a expresiei poetice şi din repetarea lor monotonă şi indefinită. Obsesia dă chiar impresia unei intensităţi şi profunzimi, la care spiritele vaste şi mobile nu ajung ⟨...⟩. Cultul bacovian nu poate fi privit decît ca o reacţiune împotriva unei literaturi saturate de estetism, prin jocul cunoscut al societăţii ce împinge pe rafinaţi spre primitivism.»

E. Lovinescu, *Critice*, vol. V. Ediţie definitivă, Bucureşti, Ed. Ancora [1928], pag. 171—172.

«Eul bacovian răsuceşte un tragic, un obsedant scîncet, suferinţa se clatină într-o semisomnolenţă în care instinctul vital alterat posedă nu ştiu ce încordată luciditate ; materia în dezagregare are un fel de conştiinţă de sine, vizibilă în însuşi propriul ei proces de dezatomizare, ea umple toată conştiinţa reflexivă a poetului, manifestată printr-o atentă notaţie. Oricîtă simplitate şi stîngăcie verbală dovedeşte linia bacoviană, acestea sînt şi semnele neîndoioase ale lucidităţii lui artistice ⟨...⟩. Fără această conştiinţă artistică încordată, poetul n-ar fi putut exprima psihologia lui singulară ; asta s-ar fi redus atunci la un fel de alfabet Morse, cuvîntul fiind înlocuit cu semne convenţionale. Altminteri, acel scîncet de care vorbeam ar fi neexpresiv, rămînînd la interjecţie. Fireşte, arta cuvîntului bacovian nu este abundentă, ci acumulează notaţii, creind o atmosferă ⟨...⟩. Am putea spune, fără nici o intenţie de paradox, că poetul orbecăie lucid prin universul său moral dezintegrat, făcîndu-ne sensibilă tocmai această dezintegrare.»

P. Constantinescu, *G. Bacovia — Opere*, în *Scrieri*, vol. I, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1967, pag. 157.

DESTUL

Cînd voi fi liniştit, voi scrie un vers
În care veţi vedea că sunt părăsit —
Voind să descifrez ceea ce era şters,
Aproape, nu mai ştiu ce-am voit...

Plîngînd, mi-am spus să nu mai plîng —
Eu aveam...
Cine mai ştie, şi eu, ce gîndeam,
Altădată, în crîng !

Voi scrie un vers, cînd voi fi liniştit...

Cu voi

În 1927, cînd apare în *Viaţa literară*, nr. 61, această poezie ce concentrează fără echivoc şi fără poză desperarea resemnată a poetului, Bacovia strînsese tot ce era de strîns dintr-o vocaţie poetică de constituţie meteorică şi se găsea în grăbită coborîre din vîrful, la fel de repede urcat, al *Plumbului*. Poetul mai avea încă, la acea dată, multe de spus, dar se pare că îşi epuizase în prima carte toată dispoziţia lingvistică rămînîndu-i în continuare sufletul eminamente poetic fără şansa de a se oglindi într-o expresie pe măsură. Cum poezia este expresie, consolarea cu un fond psihic apt de a se consuma în ordinea lirică nu are nici o valoare, aşa încît condiţia nefericită de violonist pe o singură coardă departe de a-l ispiti prin raţiunea unică a virtuozităţii incluse îndeobşte într-un asemenea exerciţiu, îl dispera prin cea mai consistentă realitate a ei : absenţa restului de strune al viorii. Fără să-şi transforme sterilitatea procedeelor într-un manifest poetic (încercase Ion Barbu, în aceeaşi epocă, o atare operaţie, în alt plan însă, iar aptitudinea teoretică a lui Bacovia e nulă) autorul *Plumbului* o strigă. Imitarea de sine şi sărăcia lucie a limbajului poemelor de după *Plumb* dove-

desc poate nu atît regresiunea forței lirice a poetului cît dezechilibrul tot mai accentuat între psihologia permanent viscolită și expresie. Vacarmul lăuntric i-a interzis liniștea necesară căutării expresiei de care nici un poet nu se poate dispensa. Spuneam mai devreme că în poezia lui Bacovia există tăcere dar lipsește liniștea. O propoziţiune ca «Voi scrie un vers, cînd voi fi liniștit» e mai mult decît recunoașterea resemnată a condiției nefericite, este amestecul, cu valoare terapeutică, de disperare și hotărîre, prin care se justifică perseverența întru poezie și prin care poetul își acordă un ultim credit. Nevoia de liniște, obsesivă prin insatisfacere, e axul afectiv al poemului acesta și rezumă complexul psihic de caracter invariant colportat de toată poezia bacoviană ulterioară *Plumbului*. Între cele două forme grafice ale versului menționat, constituind polii de semnificație ai poemului, tot ce încape este sentimentul unei însingurări derutante : «În care veți vedea că sînt părăsit —/ Voind să descifrez ceea ce era șters, / Aproape, nu mai știu ce-am voit...». Pustiul și tîrziul, dimensiunile de autoritate ale lirismului poeziei lui Bacovia, apar în *Destul* constrînse la nivelul afectului, retrase spațiului și timpului din afară, într-o reducție la punctul germinal care e plînsul într-un labirint lăuntric : «Plîngînd, mi-am spus să nu mai plîng / Eu aveam... / Cine știe, și eu, ce gîndeam, / Altădată, în crîng /». Poemul e o biografie lirică a deliricizării sub presiunea unei absențe : liniștea, și în prezența echivocă a însingurării. De aici, două interpretări posibile, luminînd în schimbarea de grafie sintactică a versului prin cele două atribute aparent disjuncte, în fond complementare : desperarea resemnată și hotărîrea : — cutremurat sau poate numai obosit de atîtea nepotriviri născătoare de nelinişte poetul încearcă o combinație de antinomii în iluzia ieșirii nemistificate din propria-i istorie : spațiul salon (clasic) într-un timp de liniște interioară (împăcare) e chemat ca o condiție a creației («cînd voi fi liniștit, voi scrie un vers»), dar poezia nu va putea eluda dezastrele intime («În care veți vedea că sînt părăsit») încît combinația antinomică își trădează intenția și nu face decît să accentueze criza lăuntrică : — liniștea invocată, dacă nu se confundă cu calmul modificărilor psihice sau cu împăcarea superficială neangajată, cu trecerea prin timp, tre-

buie să tenteze un raport esenţial pentru existenţa însăşi ; ori, adevărata, în acest sens, linişte vine cînd dispare posibilitatea alegerii, cînd conştiinţa de sine a eului se varsă în implacabil, renunţînd la notele particulare, cînd aşteptarea se ascunde sub orizont ; liniştea de dinaintea trecerii Styxului. Destinul poetic suportă intervenţia voinţei («voi scrie un vers») spre apropierea de clipa neaşteptării («cînd voi fi liniştit»). Citit astfel, versul întreg poate părea o promisiune acceptată ca o iluzie.

PLUMB

Dormeau adînc sicriele de plumb
Şi flori de plumb şi funerar vestmînt —
Stam singur în cavou... şi era vînt...
Şi scîrţîiau coroanele de plumb.

Dormea întors amorul meu de plumb
Pe flori de plumb, şi-am început să-l strig —
Stam singur lîngă mort... şi era frig...
Şi-i atîrnau aripele de plumb.

Plumb

PASTEL

Buciumă toamna
Agonic — din fund —
Trec păsărele,
    Şi tainic s-ascund.

Ţîrîie ploaia...
    Nu-i nimeni pe drum ;
Pe-afară de stai
    Te-năbuşi de fum.

Departe, pe cîmp,
Cad corbii, domol ;
Şi răgete lungi
Pornesc din ocol.

Tălăngile, trist
Tot sună dogit...
Şi tare-i tîrziu,
Şi n-am mai murit...

Plumb

DECOR

Copacii albi, copacii negri
Stau goi în parcul solitar :
Decor de doliu, funerar...
Copacii albi, copacii negri.

În parc regretele plîng iar...

Cu pene albe, pene negre
O pasăre cu glas amar
Străbate parcul secular...
Cu pene albe, pene negre.

În parc fantomele apar...

Şi frunze albe, frunze negre ;
Copacii albi, copacii negri ;
Şi pene albe, pene negre
Decor de doliu, funerar...

În parc ninsoarea cade iar...

Plumb

LACUSTRĂ

De-atîtea nopţi aud plouînd,
Aud materia plîngînd...
Sunt singur, şi mă duce-un gînd
Spre locuinţele lacustre.

Şi parcă dorm pe scînduri ude,
În spate mă izbeşte — un val —
Tresar prin somn, şi mi se pare
Că n-am tras podul de la mal.

Un gol istoric se întinde,
Pe-aceleaşi vremuri mă găsesc...
Şi simt cum de atîta ploaie
Piloţii grei se prăbuşesc.

De-atîtea nopţi aud plouînd,
Tot tresărind, tot aşteptînd...
Sunt singur, şi mă duce-un gînd
Spre locuinţele lacustre...

Plumb

GRI

Plîns de cobe pe la geamuri se opri,
Şi pe lume plumb de iarnă s-a lăsat ;
I-auzi corbii, mi-am zis singur... şi-am oftat,
Iar în zarea grea de plumb
Ninge gri.

Ca şi zarea, gîndul meu se înnegri...
Şi de lume tot mai singur, mai barbar, —
Trist cu-o pană mătur vatra, solitar...
Iar în zarea grea de plumb,
Ninge gri.

Plumb

SONET

E-o noapte udă, grea, te-neci afară,
Prin ceaţă — obosite, roşii, fără zare —
Ard, afumate, triste felinare
Ca într-o crîşmă umedă, murdară.

Prin măhălăli mai neagră noaptea pare...
Şivoaie-n case triste inundară —
Ş-auzi tuşind o tuse-n sec, amară —
Prin ziduri vechi ce stau în dărîmare.

Ca Edgar Poe mă reîntorc spre casă
Ori ca Verlaine topit de băutură —
Şi-n noaptea asta de nimic nu-mi pasă.

Apoi, cu paşi de-o nostimă măsură
Prin întuneric bîjbîiesc prin casă,
Şi cad, recad, şi nu mai tac din gură.

Plumb

TABLOU DE IARNĂ

Ninge grozav pe cîmp la abator
Şi sînge cald se scurge pe canal ;
Plină-i zăpada de sînge animal —
Şi ninge mereu pe-un trist patinor...

E albul aprins de sînge-nchegat
Şi corbii se plimbă prin sînge... şi sug ;
Dar ceasu-i tîrziu... în zări corbii fug
Pe cîmp la abator s-a înnoptat.

Ninge mereu în zarea-nnoptată...
Şi-acum cînd geamuri triste se aprind,
Spre abator vin lupii licărind.
— Iubito, sunt eu la uşa îngheţată...

Plumb

SPRE TOAMNĂ

Pe drumuri delirînd,
Pe vreme de toamnă
Mă urmăreşte-un gînd
Ce mă îndeamnă :
— Dispari mai curînd !

La casa iubitei de-ajung,
Eu zgudui fereastra nervos,
Şi-o chem ca să vadă cum plouă
Frunzişul, în tîrgul ploios.

Dar, iată, şi-un mort evreiesc...
Şi plouă, e moină, noroi —
În murmure stranii semite
M-adaug şi eu în convoi.

Şi nimeni nu ştie ce-i asta —
M-afund într-o crîşmă să scriu,
Sau rîd şi pornesc înspre casă,
Şi-acolo mă-nchid ca-n sicriu.

Şi mereu delirînd,
Pe vreme de toamnă,
M-adoarme un gînd
Ce mă îndeamnă :
— Dispari mai curînd !...

Plumb

DECEMBRE

Te uită cum ninge decembre,
Spre geamuri, iubito, priveşte —
Mai spune s-aducă jăratec
Şi focul s-aud cum trosneşte.

Şi mînă fotoliul spre sobă
La horn să ascult vijelia,
Sau zilele mele — totuna —
Aş vrea să le-nvăţ simfonia.

Mai spune s-aducă şi ceaiul,
Şi vino şi tu mai aproape ; —
Citeşte-mi ceva de la poluri,
Şi ningă... zăpada ne-ngroape.

Ce cald e aicea la tine.
Şi toate din casă mi-s sfinte ; —
Te uită cum ninge decembre...
Nu rîde... citeşte-nainte.

E ziuă şi ce întuneric...
Mai spune s-aducă şi lampa —
Te uită, zăpada-i cît gardul,
Şi-a prins promoroacă şi clampa.

Eu nu mă mai duc azi acasă...
Potop e-napoi şi-nainte,
Te uită cum ninge decembre,
Nu rîde... citeşte-nainte.

Plumb

NEGRU

Carbonizate flori, noian de negru...
Sicrie negre, arse, de metal,
Vestminte funerare de mangal,
Negru profund, noian de negru...

Vibrau scîntei de vis... noian de negru,
Carbonizat, amorul fumega —
Parfum de pene arse, şi ploua...
Negru, numai noian de negru...

Plumb

NEVROZĂ

Afară ninge prăpădind
Iubita cîntă la clavir,
Şi tîrgul stă întunecat,
De parcă ninge-n cimitir.

Iubita cîntă-un marş funebru,
Iar eu nedumerit mă mir ;
De ce să cînte-un marş funebru...
Şi ninge ca-ntr-un cimitir.

Ea plînge şi-a căzut pe clape
Şi geme greu ca în delir...
În dezacord clavirul moare,
Şi ninge ca-ntr-un cimitir.

Şi plîng şi eu, şi tremurînd
Pe umeri pletele-i resfir...
Afară tîrgul stă pustiu
Şi ninge ca-ntr-un cimitir.

Plumb

RAR

Singur, singur, singur,
Într-un han, departe —
Doarme şi hangiul,
Străzile-s deşarte,
Singur, singur, singur...

Plouă, plouă, plouă,
Vreme de beţie —
Şi s-asculţi pustiul,
Ce melancolie !
Plouă, plouă, plouă...

Nimeni, nimeni, nimeni,
Cu atît mai bine —
Şi de-atîta vreme,
Nu ştie de mine, —
Nimeni, nimeni, nimeni...

Tremur, tremur, tremur,
Orice ironie
Vă rămîne vouă —
Noaptea e tîrzie,
Tremur, tremur, tremur...

Veşnic, veşnic, veşnic,
Rătăciri de-acuma
N-or să mă mai cheme —
Peste vise bruma,
Veşnic, veşnic, veşnic...

Singur, singur, singur,
Vreme de beţie —
I-auzi cum mai plouă,
Ce melancolie !
Singur, singur, singur...

Plumb

SEARĂ TRISTĂ

Barbàr, cînta femeea-aceea,
Tîrziu, în cafeneaua goală,
Barbàr cînta, dar plin de jale, —
Şi-n jur era aşa răscoală...
Şi-n zgomot monstru de ţimbale
Barbàr, cînta femeea-aceea.

Barbàr, cînta femeea-aceea...
Şi noi eram o ceată tristă —
Prin fumul de ţigări, ca-n nouri,
Gîndeam la lumi ce nu există...
Şi-n lungi, satanice ecouri
Barbàr, cînta femeea-aceea.

Barbàr, cînta femeea-aceea...
Şi-n jur era aşa răscoală...
Şi nici nu ne-am mai dus acasă
Şi-am plîns cu frunţile pe masă,
Iar peste noi în sala goală, —
Barbàr, cînta femee-aceea

Plumb

CUPTOR

Sunt cîţiva morţi în oraş, iubito,
Chiar pentru asta am venit să-ţi spun ;
Pe catafalc, de căldură-n oraş, —
Încet, cadavrele se descompun.

Cei vii se mişcă şi ei descompuşi
Cu lutul de căldură asudat ;
E miros de cadavre, iubito,
Şi azi, chiar sînul tău e mai lăsat.

Toarnă pe covoare parfume tari,
Adu roze pe tine să le pun ;
Sunt cîţiva morţi în oraş, iubito,
Şi-ncet, cadavrele se descompun...

Plumb

TOAMNĂ

Răsună, din margini de tîrg,
Un bangăt puternic de armă ;
E toamnă... metalic s-aud —
Gorniştii, în fund, la cazarmă.

S-aude şi-un clopot de şcoală,
E vînt, şi-i pustiu, dimineaţă ;
Hîrtii şi cu frunze, de-a valma,
Fac roată-n vîrteje, pe-o piaţă.

Se uită în zări catedrala,
Cu turnu-i sever şi trufaş ;
Grădina oraşului plînge,
Şi-aruncă frunzişu-n oraş.

Şi vine, ca-n vremi de demult,
Din margini, un bucium de-alarmă,
E toamnă... metalic s-aud —
Gorniştii, în fund, la cazarmă.

Plumb

TRUDIT

Iubito, şi iar am venit...
Dar astăzi, de-abia mă mai port —
Deschide clavirul şi cîntă-mi
Un cîntec de mort.

Şi dacă-am să cad pe covoare
În tristul, tăcutul salon, —
Tu cîntă-nainte, iubito,
Încet, monoton.

Plumb

PANORAMĂ

Plîngea caterinca-fanfară
Lugubru în noapte tîrziu...
Şi singur priveam prin ocheane
Pierdut în muzeul pustiu...

Şi-n lumea ocheanelor triste
Mă prinse sinistre gîndiri —
În jurul meu corpuri de ceară,
Cu hîde şi fixe priviri.

Şi-acea caterincă-fanfară
Îmi dete un tremur satanic ;
În racle de sticlă — princese
Oftau în dantele, mecanic.

Şi-atunci am fugit plin de groază
Din sumbrul muzeu fioros,
Oraşul dormea în tăcere,
Flaşneta plîngea cavernos.

Plîngea caterinca-fanfară
O arie tristă, uitată...
Şi stam împietrit... şi de veacuri,
Cetatea părea blestemată.

Plumb

PLUMB DE TOAMNĂ

Dejà, tuşind, a şi murit o fată,
Un palid visător s-a împuşcat ;
E toamnă şi de-acuma s-a-nnoptat...
— Tu ce mai faci, iubita mea uitată ?

Într-o grădină publică, tăcută,
Pe un nebun l-am auzit răcnind,
Iar frunzele cu droaia se desprind ;
E vînt şi-orice speranţă e pierdută.

Prin tîrgu-nvăluit de sărăcie
Am întîlnit un popă, un soldat...
De-acum pe cărţi voi adormi uitat,
Pierdut într-o provincie pustie.

Dejà, au şi pornit pe lumea eronată
Ecouri de revoltă şi de jale ;
Tot mai citeşti probleme sociale...
Sau, ce mai scrii, iubita mea uitată ?

Plumb

SCÎNTEI GALBENE

Vom spune că toamna a venit... foarte trist
La o fereastră melancolică, mi s-a părut ceva,
Însă m-a trezit un glas pozitivist...
Vînt umed, şi frunza zboară, undeva.

Am ajuns, acum, pe un cîmp cu ape...
În luncă, medita un poet cunoscut —
Părea că de oameni nu mai încape ;
De-această-ntîmplare, atît de rău mi-a părut.

Eu nu mai ştiu nimic, şi m-am întors acasă,
Uitaţi-vă ce gol, ce ruină-n amurg —
Amurgul galben m-a-ngălbenit, şi m-apasă,
Ca geamuri galbene, cu lacrimi ce nu mai curg.

Scîntei galbene

GOL

Dă foşnet frunza măruntă,
Umbra e rece-n pădurea sonoră —
O mirare tăcută, poate cruntă,
O ameţire de toamnă, de-o horă.

Un haos vrea să mă ducă
De unic uitînd, şi de număr —
Un foşnet uscat mă usucă,
Pe-un arbore plîng ca pe-un umăr.

Şi sfîrîie-o ploaie uşoară
Pe rîpi, pe pădurea uscată —
Caverna de-odinoară...
Şi zarea-ntunecată...

Scîntei galbene

UMBRA

Mă prăfuise timpul dormind peste hîrtii...
Se întindea noianul de unde nu mai vii ;
O umbră, în odaie, pe umeri m-apăsa —
Vedeam ce nu se vede, vorbea ce nu era.

— Poţi să te culci, e ora şi noaptea-ntîrziată,
Vei scrie, altă dată orice, şi tot nimic.
O umbră eşti acuma, şi pot să te ridic,
Lăsînd odaia goală, şi lampa afumată...

Scîntei galbene

NOCTURNĂ

O, nu mai cînta, harmonie pribeagă,
Că plîng, şi nu ştiu unde să mă duc,
În toamna care plînge pe-o veche modestie,
Cu ploaia care curge în mahalaua bleagă,
În noaptea asta-n care am devenit năuc.
Oh, plouă, şi tu gemi cu plîns de armonie...
— Tot altuia, de mine, aminte să-i aduc...
O, nu mai cînta, harmonie pribeagă, —
Că plîng, şi nu ştiu unde să mă duc.

Scîntei galbene

PLUMB DE IARNĂ

Şi iar... aceeaşi oră de dimineaţă...
Pe toate mocnind acelaşi secret ;
Un frig violet, şi faţa e creaţă —
— O, cum omul a devenit concret...

Lungi plictiseli în turnurile sumbre...
Noian de superstiţii, cu hohot sec tîrziu ;
— Vei merita o lampă-n mohorîte umbre
Şi corbii azvîrliţi de-al nopţilor pustiu.

În noaptea viforoasă de vei putea învinge
O tristă-ngăduire, sau un humor secret —
Vor auzi în turnuri, se vor uita cum ninge...
— O, cum omul a devenit concret...

Scîntei galbene

ÎNTRE ZIDURI

Cum trec pe lîngă case mari... cătînd pe nu ştiu cine...
O, toamnă-n foşnetul de somn s-adorm şoptind cu tine...

Pe strada goală vîntul deodată face-un salt,
Tăcere e în ganguri şi în ogrăzi de-asfalt.

Cum totu-i glorios... cu niciodată pace...
O, toamnă-n foşnet lung şopteşte-mi cum se tace...
O, nu-i nimic, nimic, a fost un vis înalt,
Tăcere e în ganguri şi în ogrăzi de-asfalt.

Scîntei galbene

EGO

Tot mai tăcut şi singur
În lumea mea pustie —
Şi tot mai mult m-apasă
O grea mizantropie.

Din tot ce scriu, iubito,
Reiese-atît de bine —
Aceeaşi nepăsare
De oameni şi de tine.

Cu voi

MISTER

Clavirile plîng în oraş
Pe-o vreme de toamnă pustie...
Şi plopii plîng tot în oraş,
Şi-n totul e-o grea agonie.

Par casele triste castele...
Amorul, aici, a murit,
Şi poate că plîng la clavire
Fecioare cu păr despletit...

Trec singur... şi tare mi-e teamă...
Şi, unde mă aflu, nu ştiu —
Vai, plopii detună oraşul...
Clavirile plîng în pustiu...

Cu voi

POEMĂ FINALĂ

Eu trebuie să beau, să uit ceea ce nu ştie nimeni,
Ascuns în pivniţa adîncă fără a spune un cuvînt,
Singur să fumez acolo neştiut de nimeni —
Altfel, e greu pe pămînt...

Pe stradă urle viaţa, şi moartea
Şi plîngă poeţii poema lor vană...
Ştiu...
Dar foamea grozavă nu-i glumă, nu-i vis —

Plumb, şi furtună, pustiu,
Finis...
Istoria contemporană...
E timpul... toţi nervii mă dor...
O, vino odată, măreţ viitor.

Eu trebuie să plec, să uit ceea ce nu ştie nimeni,
Mîhnit de crimele burgheze fără a spune un cuvînt,
Singur să mă pierd în lume neştiut de nimeni —
Altfel, e greu pe pămînt...

Cu voi

ECOU DE ROMANŢĂ

S-a dus albastrul cer senin
Şi primăvara s-a sfîrşit —
Te-am aşteptat în lung suspin,
— Tu, n-ai venit !

Şi vara, cu nopţile ei,
S-a dus, şi cîmpu-i veştejit —
Te-am aşteptat pe lîngă tei,
— Tu, n-ai venit !

Tîrziu, şi toamna a plecat,
Frunzişul tot e răvăşit —
Plîngînd, pe drumuri, te-am chemat,
— Tu, n-ai venit !

Iar, mîni, cu-al iernii trist pustiu,
De mine-atunci, nu vei mai şti —
Nu mai veni, e prea tîrziu,
— Nu mai veni !

Comedii în fond

DE IARNĂ

Un hoit, un corb, un cîmp, şi eu.
Iarnă... şi-ncepe a ninge —
Ninsoarea-mprejur cu cerul s-atinge...
Nimeni, zăpadă, şi ninge mereu.

— O, corb !
Ce rost mai are-un suflet orb...
Ce vine singur în pustiu —
Cînd anii trec cum nu mai ştiu,
O, corb !
Ce rost mai are-un suflet orb...
— Chiar !

— O, corb !
Ce rost mai are-un suflet orb —
Întîrzieri, mormînt închis —
E oare viaţă, sau e vis —
O, corb !
Ce rost mai are-un suflet orb...
— Chiar !

Tîrziu, şi ninge, noaptea se lasă
Sunt singur acum...
Iată oraşul, nimeni pe drum —
Pace, nimic, am ajuns acasă !

Comedii în fond

TĂCERE

Ce mai este... cărţi de noapte
Mai citesc, şi-mi pare că sunt viu —
Cine iar aprinde lampa
Cînd e prea tîrziu.

Ţăcănă un ceas pe-o planşă...
Toate cîte sunt, eu să nu le ştiu ?!
Noapte...
Cine iar aprinde lampa
Cînd e prea tîrziu.

Comedii în fond

CONTROVERSĂ

Ascultam acele poveşti,
Deşi nu era vremea lor —
Cum nu-nţelegi cînd priveşti
Aerul morţilor.

«Era acel tînăr prea singur !
Dar toţi îl iubeau...
— Atunci, nu era aşa singur !
Sau ceilalţi nu erau.

Şi-o tînără fată cu dînsul
De-abia în lume-au plecat
Încît îţi vine şi plînsul
Printre-ntrebări, ne-ncetat.

Şi iată, din toate, nimicul —
Un înger, apoi, s-a născut...
— Acestea erau, deci, nimicul
Şi-ndată orice a tăcut !

Întoarce-te-n alţii, sau singur
Şi-orice poveşti înţelegi
Acel tînăr prea singur
Ajunse printre moşnegi.»

Ascultam acele poveşti,
Deşi nu era vremea lor —
Cum nu-nţelegi cînd priveşti
Aerul morţilor.

Comedii în fond

IDEI

Cîntec, deasupra cetăţii
Îmbătrînire ?!
Eternităţii, i-am zis :
La muzica asta frumoasă,

Sînt lipsuri
În sîngele meu.
Îngerii, deasupra cetăţii,
Emotive
Despre ceva mai nou ?!
Telegraf,
Telefon din sfere...
Sînt lipsuri
În sîngele meu.

II

Visări demult, mocnite
De nu cumva
Mi-am pierdut Umbra
Între normal,
Şi ispite.
Un vin,
Oricît de-alintător,
Excludă-acest fatal :
Contract
Cu răul Negustor.

Stanţe burgheze

VIZITA

Veacul m-a făcut
Atît de cult,
Încît mă uit
Peste oameni.
Am învăţat atîtea
În timpul din urmă,
Că sîntem
La un punct însemnat.
S-ar putea face
Multe reforme.
Mă gîndeam singur.

Eram fără nimeni.
Şi tocmai, azi
Au venit musafiri.
— Tu ce dai, eu ce dau...
A, de cînd nu ne-am văzut...

Stanţe burgheze

PERPETUUM MOBILE

Nu cîştig nici un gînd
Pentru a-l descrie,
Compozitor de vorbe...
În culori, reverii, armonii.
Pentru a trece tăcerea grea.
Compozitor de vorbe...
Lumea se schimbă.
Egalitate, idei tumultuoase,
Organizarea viitorului întrevăzut,
Sînt grade,
Sînt posturi de răspundere...

Stanţe burgheze

AIUREA

Blestemată mai fie şi toamna,
Şi frunza ce pică pe noi —
Blestemat să mai fie şi tîrgul
Ursuz, şi cu veşnice ploi...

— Cetate — azilul ftiziei —
Nămeţi de la pol te cuprind...
Cetate, azi moare poetul
În braţele tale, tuşind...

Arta, Iaşi, an. L, nr. 22, 12 aprilie 1904, p. 6.

DIALOG DE IARNĂ

Fereastra e-o poemă de plumb şi de scîntei...
Oraşul doarme troienit.
Mult mai tîrziu de miezul-nopţii sînt orele trecute...
În haosul vieţii nici noi nu ne-am găsit
O, vino, cel puţin, acum, prin forţele necunoscute :
— Să viu ?
— Oh, mi-i frică...
— Vezi !
— Hai !
— Am venit ;
— Unde ?
— Lîngă tine ;
— Plîng...
— Plîng...
— Taci...
— Hai...
— Hai...
— În infinit...
— Cîntă
— Vis :
— Da...
— Nu.
— Nu...
— Minus :
— Minus...
— Plus :
— Plus...
— Armonie
— Armonie...
— Cînd ?
— Cînd...
— Poate :
— Poate...
— Of !
Fereastra e-o poemă de plumb, şi de scîntei...
O zi de promoroacă în cameră pătrunde...

Sirenele de muncă vibrează, plîngător ;
Oraşul e-un gheţar de fum, de clopoţei,
Şi de fior...
— Unde... unde ?!

Orizonturi noi, Bacău, nr. 1, mai 1915, p. 3.

FRIG

Sînt lîngă un gard rupt,
Şi vîntul bate cu frunze ude —
Sînt mai urît, sînt supt,
Frigul începe sticla s-o asude.

Pe strada aplecată la vale
E-o toamnă ca o poezie veche —
Vîntul împinge fusta femeilor în cale,
Cu una din ele nu mai putem fi o pereche.

Toamna rupe afişe şi flori,
E mai trist departe-n prăpăstii —
Să faceţi foc pe zi de mai multe ori ;
O, trebuie să fie trist departe-n prăpăstii...
Fulgi de zăpadă rătăcitori.

Gîndirea, Cluj, an. 1, nr. 18, 15 ian. 1922, p. 331.

[DA...]

Da, m-am dus pe străzile de care îmi scrii tu...
E o jale de toamnă pe-acolo...
Pe la spital, la cazarmă, e trist, cad frunze...
La tribunal a fost un proces interesant...

Oh, într-o librărie au zburat cîteva frunze uscate,
E toamnă, aş vrea să-ţi scriu versuri...

La grădina publică, un alcoolic francez
Se uita zîmbind la un strat cu pansele,
Pe pavilionul muzicii era un corb,
L-am întrebat de tine și nu mi-a răspuns nimic.

E toamnă, cu toții se grăbesc, dar e-atît de pustiu.

Da, orașul își duce balanța comercială,
E puțin mai trist, fiindcă e toamnă —
Eu încă nu mi-am găsit nimic,
Îți voi scrie mai pe larg altă-dată.

Căminul nostru, Bacău, an. II, nr. 12, noiemb. 1927, p. 3 (fără titlu, într-un fragment de proză intitulat *Cîntec tîrziu*).

BELȘUG

Culori, și fum de toamnă, plîns de poet,
Apa e rece, frunzele plouă —
Vorbește încet, pășește încet,
Că totul cade cu o jale nouă.

Vinul, și mierea, și grîul tot
Le-au strîns, pe grabă, cine-a putut...
Tuse, și plînset visele scot,
Du-te, oriunde, frunză de lut...

Și-o păsărică în grădina brumată,
În liniștea rece, a iarnă a făcut —
Am strănutat pe o stradă curată,
Frunzele toate încă n-au căzut.

— A fost odată... va fi odată...
Nu spune zarea, dar spune omul —
Numai acuma e niciodată...
Adînc, prezentul, închide tomul...

BUCUREȘTI LICEUL „GHEORGHE LAZĂR" 156380

Mă duc, tot acolo, în marea clădire.
E ora, de la care rămîn închis —
O emoţie... o amorţire...
E toamnă... mi-au dat de scris...

Ateneul cultural, Bacău, an. III, nr. 2, 1927, p. 3 (cu titlul *Toamnă*).

RENUNŢARE

În grădina moartă
Am sărit aseară, peste zidul mort —
Pasul meu, încet, se oprea în loc, —
Conştient de soartă, de durere orb,
În grădina moartă
A sosit un mort.

Se uita-n grădina moartă
Luna albă, moartă —
Plumb, — corpul meu căzu
Pe banca de piatră.

Se-auzea de-afară
Viaţa proletară —
Numai umbra mea după zidul mort,
— Pentru totdeauna, mai plîngea în noapte...
În grădina moartă
A sosit un mort.

Tribuna literelor, Bacău, an. 1, nr. 1, iunie 1930, p. 3 (cu titlul *Niciodată*).

ion
barbu

Cine citeşte frecvent şi cu atenţie pe Ion Barbu va observa, fără îndoială, traiectoria ciudată a destinului său poetic. După un debut nezgomotos, cu poezii care, în epocă, puteau trece chiar anacronice nu din pricina parnasianismului mereu acuzat, dar în primul rînd pentru claritatea gestului poetic şi conservatorismul literal, o primă schimbare la faţă cu poemul *După melci* — interesant mai ales ca fabulă — pentru ca dintr-o dată *Jocul secund* să-l detaşeze de toată poezia contemporană, aureolîndu-l definitiv şi ridicîndu-l pe neaşteptate în «grupa mare» a poeţilor vremii. De aici încolo, Ion Boarbu dispare ca existenţă poetică şi ca nume activ, poemele scrise după *Joc secund* fiind cele mai multe, ocazionale. De unde şi de ce o asemenea soartă, amintind, în ultima ei parte, de aceea a lui Rimbaud ? Un proces de conştiinţă dublat de o criză psihică în legătură cu găsirea adevăratei vocaţii ar explica întrucîtva întîmplarea. Într-adevăr, poezia pare a fi abandonată în favoarea matematicii nu din capriciu sau nemulţumire, ci pentru că cea din urmă putea fi — iar opera matematică lăsată de Dan Barbilian confirmă ipoteza — la rîndul ei vocaţie, chiar una mai puternică decît poezia. Nu e însă întrutotul convingătoare această ipoteză ; poetul a mai scris şi după *Joc secund* dar poeziile acelea, cu una sau două excepţii, erau secvenţe lirice ocazionale, foarte departe, din toate punctele de vedere, de poemele ce l-au consacrat. O tulburătoare scădere a disponibilităţilor lirice, un declin în pantă abruptă e toată lirica barbiană ulterioară *Jocului secund.* Dar caracterul ocazional indică un exil voluntar dincolo de graniţele poeziei şi abia această întîmplare trebuie explicată. Pentru că ascunde mai mult decît o simplă

fugă din fața poeziei, ascunde, ca să zic așa, o fugă cu finalitate. Poezia, ar fi pentru el, o Circe inepuizabilă care-l ademenește și cu care consimte să se prindă într-un sărut de o clipă, unul singur, dar atît de total și de unificant, încît îl sleiește de orice putere, nu-l mai poate repeta și e obligat să fugă, izgonit, spre un țărm mai prielnic și mai puțin devorator. Nici o rațiune în acest destin. Totul pare a fi supus unei forțe umbroase, care înalță pentru a prăbuși și ucide pentru a supraviețui. I s-a întîmplat lui Rimbaud, i s-a întîmplat lui Ion Barbu. Numai că poetul francez a schimbat poezia pe deșertul Saharei, din instinct; Ion Barbu avea conștiința sinucigașului: poezia îi dăduse totul, dar o singură dată, și respins pentru totdeauna din formele ei notorii, nu mai avea alt drum pentru a rămîne decît dispariția. Dacă ar fi avut această conștiință, Rimbaud ar fi făcut poezie din negustorie, așa cum Ion Barbu a făcut poezie din matematică. Căci în matematică, și mă gîndesc la căile ei cele mai abstracte, Barbu e un poet refulat. Așadar nu numai vocația l-a îndreptat către matematici, ci și orgoliul poetului refuzat de poezie.

Că retragerea la refuzul Poeziei de a-l mai primi este de fapt o trecere spre o formă mai pură — o spune Ion Barbu în poema care încheie ciclul *Isarlîkului* și totodată *Jocul secund*, după cum o spunea și Dan Barbilian, încercînd să se justifice sau poate să se convingă pe sine: «Personal mă consider un reprezentant al programului de la Erlangen, al acelei mișcări de idei care, în ceea ce mă privește întinderea cunoștințelor și răsturnarea punctelor de vedere, poate fi asemuit *Discursului metodei* sau *Reformei* însăși. Specializării strîmte ori tehnicității opace, de dinainte de Erlangen, se substituie un electism luminat. El continuă adîncirea fiecărei teorii în parte, fără să piardă din vedere omogenitatea și unitatea întregului. Astfel, cercetarea matematică majoră primește o organizare și orientare învecinate cu aceea a funcțiunii poetice, care, apropiind prin metaforă elementele distincte, desfășoară structura identică a universului sensibil.» Credința în acest spațiu nou al poeziei, în fond, urmarea aceluiași orgoliu al poetului refuzat:

Eu, sub piatra turcă, luat de Isarlîk,
La o albă apă întru — bîldîbîc!

Fie să-mi clipească vecinice, abstracte
Din culoarea minţii, ca din prea vechi acte
Eptagon cu vîrfuri stelelor la fel,
Şapte semne, puse ciclic : El-Gahel.

Prima mare prejudecată a istoriei literare aplicată cu obstinaţie lui Ion Barbu ori de cîte ori i se aducea în discuţie poezia era descrierea universului poetic prin raportare sau, mai bine zis, plecînd de la notele teoretice, exprimate de poet în diverse articole şi interviuri, care se voiau, e drept, măcar în ascuns, discursuri pro domo. Ne închipuim, poate, că vorbind despre propria-i poezie, un poet este tot una cu cel care a scris-o. Greşim, laolaltă cu Edgar Poe. Comentîndu-şi poezia poetul este un cititor, mai mult sau mai puţin banal, mai mult sau mai puţin atent. El cunoaşte desigur, deseori, sensul propriei sale creaţii, dar unul anume, unul intenţionat, pe care poezia, odată scrisă, îl poate confirma, dar mai ales îl poate trăda. Cazul din urmă e şi cel frecvent, din nişte motive ce ţin de chiar structura poeziei. Orice vers — dacă nu e versificaţie — poartă în el, ca pe un dar al naturii, ambiguitatea. La care se adaugă, în receptare, poziţia diferenţiată a lectorului, unghiurile de vedere niciodată aceleaşi.

Acest mare orgolios care era Ion Barbu avea voluptatea teoretizărilor aplicate cu egală dezinvoltură poeţilor francezi din grupa inovatorilor, ca şi propriei poezii. Îi citesc propoziţiile care-i rotunjesc concepţia estetică şi ştiu că ele spun adevărul despre ceea ce *el crede* că trebuie să fie poezia, dar simt că ele mint cînd şi le apropie de poezie. Poetul e demiurg numai sub inspiraţia ce-i eliberează versul din neantul aglomerat de metafore latente, şi nu e decît un trecător oarecare prin spaţiul poeziei cînd devine totuna cu cititorul de toate zilele ; poate mai iniţiat şi mai atent, la fel însă închis în anume simţuri şi anume gînduri din care nimic nu-l poate scoate, fără a-i primejdui individualitatea...

Obişnuinţa consacrată teoretic de a lega emoţia poetică respectiv înţelegerea poeziei, de procesul mental, automatizat prin exerciţiu, prin care se încearcă identificarea în *imaginea* poetică a unor sensuri comune, transmise printr-un *cod* ordonat de o *logică* a poeziei, a impus, deopotrivă, un codex al

creației ce s-a păstrat, ca o definiție a poeziei înseși, de-a lungul întregii istorii a acesteia, un invariant prezent sau doar subînțeles în toată diversitatea istorică a modurilor lirice, și un codex al receptării, păstrat și el, în linii mari, cu caracter de invariant. De fapt, în cele mai dese cazuri, prin logica poeziei se înțelege un sistem de relații între semn și sens care permite descoperirea unor echivalențe în sistemul de relații propriu logicii comune. În fața unei metafore, oricît de șocante, reacția banală a oricui s-ar zice că este emoția descoperirii unei rostiri insolite, aberante, în raport cu rostirea logică. În realitate însă, ce se produce dacă nu mai întîi, în orice caz mai frecvent, este reacția de echivalare, de refacere, de recunoaștere, în țesutul lingvistic al metaforei, a sensului comun. O poezie construită din imagini care îngăduie eficacitatea acestei reacții va fi întotdeauna o poezie despre care, virtual, se poate spune totul, analizabilă așadar, traductibilă narativ și, în consecință, epuizabilă. Ce se întîmplă însă cu poezia a cărei logică internă nu îngăduie o descoperire imediată a echivalențelor în logica zilnică ? O astfel de poezie dacă produce emoție la lectura de primă instanță, faptul se datorează fie mișcării tropilor, fie muzicalității, fie unui retorism uzual lirismului, în nici un caz comunicării lirice care rămîne ascunsă în structurile textului pînă la relevarea schemei logice. Majoritatea poemelor barbiene și totalitatea celor din ciclul *Joc secund* nu pot impresiona, în primă instanță, decît prin muzicalitate și ritm, eventual prin absența legăturilor aparente cu semantica ordinară, precum în pictura nonfigurativă. Sensul propriu comunicării lirice din poemele lui Ion Barbu scapă înțelegerii după criteriile normate de, bunăoară, poezia tradițională. Poetica lui, extrem de riguroasă, o rigoare precum a geometriei, atribuie exprimării în simboluri calitate de condensator liric absolut, în virtutea ideii, trasă din estetica hegeliană, că fiecare formă își conține — fără numaidecît a o sugera — semnificația, că, mai departe, fiecare gest poetic este și început și sfîrșit pentru o aceeași mișcare, de unde și imaginea — la Hegel — a cercului ca simbol al perfecțiunii.

În ordine platonică *Jocul secund* e de fapt terț. Poezia e *Joc secund* față de *Grupurile apei,* adică față de realitatea

omului social, care în viziunea platonică este şi ea «copie imperfectă». (Apa este la Ion Barbu echivalentul simbolic permanent al societăţii : cîteva exprimări cu acest sens : «Atlanticei sînt robul», «Pendulul apei calme, generale», «Rîu încuiat în cerul omogen».) Actul poetic e un act magic, care construieşte realitatea a treia prin evocarea celei de a doua şi invocînd-o pe prima. Ambiţia aparentă a poeziei e spre identitatea cu lumea ideilor înghețate, dar gîndul ei ascuns îndrăznește o treaptă mai sus, spre o realitate zero, deasupra tuturor celorlalte, conţinîndu-le esenţa, însă existînd în afara lor, aşa cum Dumnezeu conţine fiinţa — spun miturile creştine — fiind altceva decît ea.

Ar trebui un cîntec încăpător, precum
Foşnirea mătăsoasă a mărilor cu sare :
Ori lauda grădinii de îngeri, cînd răsare
Din coasta bărbătească al Evei trunchi de fum.

Realitatea simţurilor şi revelaţia magică intersectează spaţiul neutru dintre cunoaşterea pozitivă şi religie, făcînd să se rupă echilibrul sever al Logosului. Poetul intuieşte în invizibila alcătuire a Gîndirii pata de mister, unde, coborînd trepte de cavou, trecînd adică «pietrele apunerii egale», s-ar afla «ideea sensibilă» în stare latentă, oarbă, care, luminată de un flux alternator de luciditate şi transă, s-ar elibera din strînsoarea increatului devenind cîntec guvernat de muzici hipnotice şi de viziuni tranchilizante. Poezia barbiană din *Joc secund* pare a fi efectul artistic al unui proces de precogniţie ; oficiind magic asupra imaginarei lumi paradisiace, stăpînite de spirit — «supt văile respinse ce nu sunt» — poetului îi e de ajuns să se oprească la un singur element al acesteia, idee pură, bunăoară («fulger străin»), pentru ca, asemeni clarvăzătorilor (metagnomici) să fie capabil de a descrie într-o superbă coerenţă simbolică întreaga ei geometrie. Mare parte din poemele ciclurilor *Joc secund* şi *Uvedenrode* sînt, înainte de altceva, uluitoare performanţe de metagnomie în expresie poetică şi, probabil, ar spune foarte multe la o cercetare din unghiul parapsihologiei. Curentul magic (şi nu mistic, cum s-a insinuat) care traversează acest decor din poezia lui Ion Barbu ţine, aşadar, să ilustreze infinitul existen-

ţei (incognoscibil, prin definiţie dar imaginabil numai prin poezie şi filosofie) pornind de la intuirea drumului fără început şi fără sfîrşit al Ideii ; un elogiu în cel mai curat spirit hegelian adus cercului («Gestul închis»). Existenţa e posibilitate spre acţiune şi cunoaştere, însă prin invocaţie misterioasă :

Fulger străin, desparte această piatră-adîncă :
Văi agere, tăiaţi-mi o zi ca un ochean !

La Ion Barbu infinitul existenţei nu devine niciodată neant, ca la existenţialişti, spre exemplu, pentru că la el existenţa are totdeauna sens. Magia nu refuză raţionalul şi nici nu implică obligatoriu şi exclusiv iraţionalul, cum s-ar crede. Ea e la interferenţa lor, constituindu-se în cazul poeziei barbiene, ca o modalitate de cunoaştere. Pe de altă parte, intensitatea excepţională cu care Ion Barbu îşi trăia existenţa poetică găsea în magie o ideală exteriorizare. (Concentrarea frazei barbiene e un semn al acestei neobişnuite trăiri.) Dacă un Camil Petrescu avea obositorul şi inesteticul obicei de «a vedea idei», Ion Barbu le simţea aproape tactil. *Jocul secund* şi *Uvedenrode* sînt încărcate pînă la margine de ele, sublimînd lirismul, făcîndu-l adică ne-aparent şi adîncindu-l înspre zonele magice ale comunicării. De aici şi caracterul progresiv ale emoţiei în receptare ; de la mişcarea iniţială, de primă lectură, la sentimentul, adesea covîrşitor, al descoperirii unui spaţiu nou, derivat din înţelegerea în adîncime a textului poetic şi ţinînd de intrarea în rezonanţă la ambiguitatea sublimă a expresiei (interpretarea simbolurilor).

Jocul secund era în poezia română o noutate în primul rînd de timbru. Dificultatea receptării lui venea din lipsa de spaţiu, de atmosferă în sensul unei mase de particule diverse, în care poezia să existe. Lipsa, cu alte cuvinte, a unei tradiţii. Aerul ciclului nu e cel pe care sîntem obişnuiţi a-l găsi în poezie, cu îngrămădirea de elemente necesare respiraţiei normale, ci unul pur, insensibil prin efort comun, dar ameţitor în momentul unui efort ascuţit de sensibilizare. Inteligenţa absorbită în magic făcea numai onorurile poeziei,

un fel de interimat în absența fortuită a atmosferei. Dar o structură poetică chiar atît de congruentă în «rătăcirile» ei magice printre abstracțiuni, cum e a lui Ion Barbu, nu putea rămîne fără compensația celeilalte componente a psihospiritualității : afectul. Ciclul balcanic, *Isarlîkul*, e, în acest sens, semnul ridicării afectului la treapta intelectului. *Isarlîk* e Sentimentul în varii ipostaze și este, totodată, replica trupului, trăitor la vedere, strigată fratern castelului de ghiață al Gîndirii. Dacă în *Joc secund* emoția afectului e neaparentă, trimisă adică înapoia emoției intelectului, în *Isarlîk* se întîmplă invers. E și aici magie, dar una a simțurilor aflate într-o mobilitate halucinantă *(Domnișoara Hus)* sau în relaxarea aproape de împietrire *(Isarlîk)*. Cuvîntul evocă senzorialul, acoperindu-se pentru a-l colora mai puternic, de o aură veche, pitorească și misterioasă, ce caracterizează identic spațiul de interferență a miturilor și religiilor de la est și de la vest, de la nord și de la sud : Balcanii.

La vreo Dunăre turcească,
Pe șes veșted, cu tutun
La mijloc de Rău și Bun,
Pîn' la cer frîngîndu-și treapta,
Trebuie să înflorească
Alba,
Dreapta
Isarlîk !

Contaminată de memorie, poezia pare a redescoperi memoria, mai bine zis o calitate neobișnuită a ei : proiectarea într-un trecut fără margini a unui fapt datat, dar cunoscut nu aievea, ci prin intuiție sau chiar prin întoarsă precogniție. Așa privit, «Isarlîk» este o lume prin vis, circumscriind într-un *timp* ce se suspendă, egal eternității dar numai ca semn minus al infinitului, un spațiu psihospiritual singular și ciudat. Dîra uleioasă a caiacului turcesc e tot ce mai rămîne din aventura gnomică a unui Nastratin din stirpea, deloc obișnuită în spațiul Balcanic, a înțeleptului Wiswamitra. Nastratinul acesta, «sfînt trup și hrană sieși», refuzînd Isarlîkul, negîndu-l ca esență superioară, prin chiar actul refuzului îl caracterizează, opunîndu-l ascetismului deificator.

Nastratin e trimisul *Jocului secund*, abstract şi pur, în lumea simţurilor, concretă şi impură, a Isarlîkului. Acesta e un trup imens, putrezind de vitalitate, dar fără cap. De abia acum, prin ciclul balcanic, poezia lui Ion Barbu compensează emoţiile, acordînd afectului — sublimat în *Joc secund* — prioritate şi transparenţă.

Uvedenrode, iată un titlu de misterioasă sonoritate deschizînd o poezie pe măsură. «Joc indescifrabil» şi «fervoarea senzualităţii» sînt două sintagme impuse de Tudor Vianu în legătură cu acest poem. În contextul poeziei barbiene *Uvedenrode* este o didactică în sensul *Artei...* lui Boileau, ascunsă însă sub falduri grele de simboluri şi aluzii discrete. Spaţiul creaţiei, e vorba de creaţia poetică, se află în afara lumii fenomenale, limitat la momentul inspirator existînd prin respingerea aparenţelor, într-un cuvînt, la «rîpa Uvedenrode».

La rîpa Uvedenrode
Ce multe gasteropode !
Suprasexuale
Supramuzicale,

Ţinut al gasteropodelor, patria dintîi a melcului. Dar melcul e Ideea. Ideea rece, starea pură, necoruptă, deasupra oricărui senzorial, deasupra oricărui făcut, mereu aceeaşi, neschimbătoare, ordonată eleat prin condiţia de gheţar perpetuu. Ideea insensibilă, neutră. Poezia e procesul metaforic : puterea creatoare («încorporată poftă») atinge magic, încălzind şi modificînd prin diluţie, curbura de gheaţă în care lumina («varul deasupra») ţinteşte spiralic increatul.

Încorporată poftă,
Uite o fată :
Lunecă o dată
Lunecă de două
Ori, pînă la nouă
Pînă o-nfăşori
În fiori uşori,
Pîn-o torci în zale
Gasteropodale ;

Sub semnul autotelismului, Poezia are expresia ideală a lui *Unu multiplu*, ignoră Timpul fluid şi pluralitatea impusă a individualului (Moda) :

Pendular de-ncet,
Inutil pachet,
Sub timp,
Sub mode
în Uvedenrode.

MENŢIUNI CRITICE

«Poetul care s-a ridicat pînă la simbolul *Copacului* şi al *Arcei*, care ne-a dat fiorul iniţiatului în aşteptarea marilor mistere ale naturii din *Pentru marile Eleusinii*, poetul care a avut graţioasa viziune a *Banchizelor* ce răspîndesc în mările sudului lumina absolută din efluviile boreale, poetul care a însufleţit natura printr-o emoţie reală, nu e un poet descriptiv. Poezia lui nu e o poezie exterioară decît în aparenţă. Sub *lavă* ca şi sub *munţi*, sub *banchize* ca şi sub *copac* este o emoţie intelectuală. Prin ea, d-l Ion Barbu aduce o notă relativ nouă în literatura noastră de azi. Rămîne numai ca viitorul să ne fixeze asupra lărgimii şi intensităţii acestei inspiraţii.»

E. Lovinescu, *Iarăşi d. Ion Barbu*, în *Sburătorul*, nr. 38, 3 ianuarie 1920.

«Nu există un alt poet român care să spună mai mult în mai puţine cuvinte. Concizia este virtutea capitală a stilului lui Barbu şi ar fi o gravă eroare să luăm drept o lipsă ceea ce este numai lipsa prisosului. Ceea ce s-a numit *obscuritatea* poeziei lui Ion Barbu provine astfel fie din obligaţia la activitate şi colaborare pe care o impune cititorului ei, fie din

felul asociațiilor neobișnuite pe care le implică, fie din sintetismul stilului pe care îl folosește ⟨...⟩. Creația devine pentru poet un act de inhibiție, de zăgăzuire a fluxului afectiv și spiritual. Materia psihică nu se mai revarsă în formă, ci cristalizează. Disociată de materia pe care o conține, dar n-o lasă să fie întrezărită, forma capătă în sine ceva anorganic și urcă o treaptă mai sus în procesul transfigurării. Între formă și conținutul ei, de intuiții, se introduce astfel o nouă diferență de potențial și este una din marile satisfacții pe care ni le rezervă această poezie : faptul de a ghici, sub recea armură a unei forme riguroase, flacăra unui spirit în supremă tensiune.»

T. Vianu, *Ion Barbu*. În *Scriitori români*, vol. III, Ed. Minerva, 1971, pag. 399—400, 458.

«Matematician de profesie, poetul a fost ispitit să desprindă numai spiritul disciplilnei sale, adică alunecarea de la ș es, la pisc, zborul în absolut, spre ultima esență, și să-l aplice liricei în înțelesul că, dată fiind o ascunsă ordine în univers, jocul simbolurilor să fie o cheie de inițiere. Iată dar sensul temperamentului mai mult decît esteticei lui I. Barbu : pitagorismul poetic, sublinierea obiectului pînă unde îngăduie arta, restabilirea unei ordine pe planul al doilea, a unei corespondențe oculte între simboluri, instruirea de lucrurile fundamentale, inițierea în această ordine lăuntrică prin imagini esențiale și practice muzicale. Poezia se intelectualizează, fără a cădea în inteligibil, căci poetul caută inefabilul macrocosmic, revelator al lucrului în sine, fugind de contingență, pitoresc, analiză, de claritatea clară, rațională, cultivînd muzica de sfere, cunoașterea exotică, orfismul.»

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Fundația pentru literatură și artă, 1941, pag. 808.

ÎNFĂȚIȘARE

«Lo'tis a gala night.»

Edgar Poe

Pudrează rîul tragic în oglindă,
Cu de-amăruntul, cristalin, de bal ;
Săltate-n coc, volutele să prindă
Perucii de argint — un encefal.

La balul liniștit, de mare gală,
De vrei să placi frumosului tău Domn :
Treaz, poleiește-ți masca facială
Și dinții înverziți de duh de somn ;

Luminile odăilor le stinge !
Să-nceapă marea pară de opal,
Gînd înghețat, din iarna care ninge
În creștet, ca-ntr-un parc, pe encefal.

— Fii Domnului statură luminoasă,
Cu gîndul — sprinten fulger viitor !
Să-ți fie brațul spadă bătăioasă
Și ochiul : disc lunar lunecător.

Uvedenrode

Un mod de a gîndi liric universul prin referire la ordinea cosmică : macrocosmosul infinit al «decorului» ceresc și microcosmosul infinitezimal al ființei umane comunică nu prin contemplația mecanică kantiană («Bolta înstelată deasupra și legea morală în mine») ci prin contemplație extatică. Ochiul este oglinda din spatele căreia subiectul afectiv pri-

veşte, în nopţile «de gală» perfect transparente, nesfîrşitul geometriilor stelare, iar subiectul intelectual se recunoaşte ca purtător de raţiune *înlăuntrul* şi, totodată, *sub* argintata dîră a Căii lactee («Pudrează rîul tragic în oglindă, cu de-amăruntul, cristalin, de bal»). Poetul gîndeşte universul («Săltate-n coc, volutele să prindă / Perucii de argint — un encefal») dar fără luneta şi hărţile astronomilor, fără rigla de calcul a geometriilor şi fără curiozitatea interogativă a filosofilor. Extatic. Ceea ce presupune pregătirea, iniţierea, acomodarea specifică («La balul *liniştit*, de mare gală, / De vrei să placi frumosului tău Domn : / Treaz, poleieşte-ţi *masca facială* / Şi dinţii înverziţi de *duh de somn*»), abstragerea din contingent : conservarea fizionomiei imobile a somnului — «masca facială» — şi, totodată, păstrarea intactă a acuităţii simţurilor esenţiale din starea de veghe — «treaz» —. Nu e nici o contradicţie şi cu atît mai puţin o incompatibilitate : extazul este eliberarea de fenomenal a eului prin fortificare psihică şi orientarea întregii tensiuni psihologice spre «obiectul» de cunoscut («Luminile odăilor le stinge ! / Să-nceapă marea pară de opal, / Gînd îngheţat, din iarna care ninge / În creştet, ca-ntr-un parc, pe encefal»). Sensul călătoriei extatice — anabasis cu viteza luminii dacă nu chiar a gîndului — este «înfăţişarea», avînd, la rîndu-i un scop precizat : contaminarea de veşnicie sau, în cazuri mai modeste, escaladarea inversă a drumului emanentist («Fii Domnului statură *luminoasă* / *Cu gîndul*-sprinten fulger viitor ! / Să-ţi fie braţul spadă bătăioasă / Şi ochiul : disc lunar lunecător»). A gîndi universul se traduce aşadar în realizarea extatică a mirajului comunicării cu esenţa lui, a i te înfăţişa şi a fi înfăţişat deopotrivă.

Poemul are o desfăşurare didactică exemplară, ce începe cu descrierea printr-o supermetaforă a motivului incitant (prima strofă), continuă cu sugerarea metaforică şi metonimică a etapelor «înfăţişării» sau cunoaşterii extatice (următoarele două strofe) şi se încheie cu un apel în modelul folcloric al ursitoarelor sau al urărilor de «sorcovă» din tradiţia sărbătorilor de iarnă (ultima strofă).

Muzicalitatea specială a fiecărui vers concură, din exterior, la sugerarea stării de extraordinar angajament lăun-

tric... Hermetismul îşi dovedeşte şi aici, ca şi în toate poemele ciclului *Joc secund,* sursa şi finalitatea : ieşirea din redundanţa lirică spre esenţializarea lirică. Poezia este prin excelenţă redundantă. De la Pindar, prin Gongora şi apoi Mallarmé, poeţii au tot încercat să evite redundanţa. Printre cei puţini care au reuşit, într-un fel involuntar, a fost, pînă acum, Ion Barbu.

ELAN

Sunt numai o verigă din marea îndoire,
Fragilă, unitatea mi-e pieritoare ; dar
Un roi de existenţe din moartea mea răsar,
Şi-adevăratul nume ce port e : Unduire.

Deci, arcuit sub timpuri, desfăşur lung ţesut
De la plăpînda iarbă la fruntea gînditoare,
Şi blondul şir de forme, urcînd din soare-n soare,
În largurile vieţii revarsă un trecut.

Din călătoarea undă, din apele eterne,
Îmi însuşesc vestmîntul acelor care mor,
Şi înnoit şi ager alerg — subtil fior —
Prin săli orgolioase ori umede caverne...

Şi astfel, în pămînturi croindu-mi vaste porţi
Spre ritmuri necuprinse de minte vreodată,
Aduc Înaltei Cumpeni povara mea, bogată
De-atîtea existenţe şi tot atîtea morţi.

Din Periodice

COPACUL

Hipnotizat de-adînca şi limpedea lumină
A bolţilor destinse deasupra lui, ar vrea
Să sfarăme zenitul, şi, -nnebunit, să bea,
Prin mii de crengi crispate, licoarea opalină.

Nici vălurile nopţii, nici umeda perdea
De nouri nu-i goneşte imaginea senină :
De-un strălucit albastru viziunea lui e plină,
Oricît de multe neguri în juru-i vor cădea...

Dar cînd augusta toamnă din nou îl înfăşoară
În tonuri de crepuscul, cînd toamna prinde iară
Sub casca lui de frunze un rod îmbelşugat,

Atunci, intrînd în simpla, obştească armonie
Cu tot ce-l limitează şi-l leagă împăcat,
În toamna lui, copacul se-nclină către glie.

Din Periodice

PANTEISM

Vom merge spre fierbintea, frenetica viaţă,
Spre sînul ei puternic, cioplit în dur bazalt,
Uitat să fie visul şi zborul lui înalt,
Uitată plăsmuirea cu aripe de ceaţă !

Vom coborî spre calda, impudica Cybelă,
Pe care flori de fildeş ori umed putregai
Îşi înfrăţesc de-a valma teluricul lor trai,
Şi-i vom cuprinde coapsa fecundă, de femelă.

Smulgîndu-ne din cercul puterilor latente,
Vieţii universale, adînci, ne vom reda ;
Iar nervii noştri, hidră cu mii de guri, vor bea
Interioara-i mare de flăcări violente.

Şi peste tot, în trupuri, în roci fierbinţi — orgie
De ritmuri vii, de lavă, de freamăt infinit,
Cutremurînd vertebre de silex ori granit,
Va hohoti, imensă, Vitala Histerie...

Din Periodice

PEISAGIU RETROSPECTIV

I.

O, desfrunzirile din urmă !
Te uită, vastele păduri
Stau veştede sub greaua turmă
De nori haotici şi obscuri.

Te uită, soli ai crustei albe
Ce-o să se-aşeze de pe-acum,
În dantelări de fine salbe,
Pe tufă umedă, pe drum.

Un cinic puf au nins scaieţii...
Şi totuşi, iată-mă venit
În faţa toamnei şi-a tristeţii
Cu gîndul iarăşi ispitit,

De-avîntul surd care destinde
Tot mai departe largu-i zbor
Deasupra zărilor murinde,
A sumbrei văi, a tuturor.

Din Periodice

CÎND VA VENI DECLINUL

Cu mîini învineţite de umblet lung prin ger
Voi reintra în mine cînd va veni declinul ;
Voi coborî să caut, pierdută-ntr-un ungher,
Firida unde arde c-un foc nestins Divinul.

Şi flăcării voi spune : «Fior al caldei firi,
Joc viu ori şovăielnic de galbenă maramă,
Vibrare necurmată, zigzag de pîlpîiri,
Uşoară şi fierbinte văpaie, te destramă ;

Redă nemărginirii fugarul tău mister...
Mereu mai străvezie, mereu mai necuprinsă,
Prin sure şi înalte pustiuri de eter
Desfăşură pe hăuri o horbotă aprinsă.

Deasupra ta, deasupra haoticului drum,
Cupolele nocturne te-or strejui hieratic ;
Iar tu vei fi parfumul lunecător, de-acum,
Pe-a lumilor întinsă tipsie de jeratic.

Curînd, sub faldul umbrei nu vei mai desluşi
Nici recea Astartee, nici încruntata Gee...
Doar spuza sidefată în depărtare, şi
În preajmă — goana unor năluci opiacee.

Vultùri de flăcări, aştrii spre tine s-or purta.
Vîslirii lor solemne deschide-atunci ferestre
Şi bea din plin vîrtejul stîrnit în preajma ta
Cum altădată boarea pădurilor terestre.

Respiră, creşti mai vastă... în plasma unde doar
O singură năvală de năzuinţi se-aprinde,
Asemeni unui mare şi lacom protozoar,
Înmugurindu-ţi braţe, în noapte le întinde.

Al tău, al tău, cuprinsul întregului dintîi,
Din negura-Andromedii la sorii din Centaur,
Stăpînitoare, soarbe tot cerul, şi rămîi
Prin marea de funingini năvodul plin cu aur.»

Din Periodice

UMANIZARE

Castelul tău de gheaţă l-am cunoscut, Gîndire ;
Sub tristele-i arcade mult timp am rătăcit,
De noi răsfrîngeri dornic, dar nici o oglindire
În stinsele-i cristale ce-ascunzi nu mi-a vorbit ;
Am părăsit în urmă grandoarea ta polară
Şi-am mers, şi-am mers spre caldul pămînt
de miazăzi,
Şi sub un pîlc de arbori stufoşi, în fapt de seară,
Cărarea mea, surprinsă de umbră, se opri.

Sub acel pîlc de arbori sălbateci, în amurg.
Mi-ai apărut — sub chipuri necunoscute mie,
Cum nu erai acolo, în frigurosul burg,
Tu, muzică a formei în zbor, Euritmie !

Sub înfloriţii arbori, sub ochiul meu uimit,
Te-ai resorbit în sunet, în linie, culoare,
Te-ai revărsat în lucruri, cum în eternul mit
Se revărsa divinul în luturi pieritoare.
O, cum întregul suflet al meu ar fi voit

Cu cercul undei tale prelungi să se dilate,
Să spintece văzduhul şi — larg şi înmiit —
Să simtă că vibrează în lumi nenumărate...

Şi-n acel fapt de seară, uitîndu-mă spre Nord,
În ceasul cînd penumbra la orizont descreşte,
Iar seara întîrzie un somnolent acord,
Mi s-a părut că domul de gheaţă se topeşte.

Din Periodice

GEST

Toiagul vechi, pe care l-a ciuruit, l-a ros
Şi cariul, şi custurea, ţi-l trec de-acum. Ca mine
Vei ispiti la rîndu-ţi temutele destine,
Urcînd şi tu sub cerul de fier şi chinoros.

Te-aşteaptă mohorîrea pustiului pietros !
Nu şovăi, străbate-o : iar cînd — diamantine —
Pădurile de gheţuri se vor ivi pe cline,
Încrezător azvîrlă ciomagul de prisos :

Din povîrniş, în steiuri, din stînci, în văgăune
Izbit de lespezi, ciotul va face să răsune
Cu lung şi mare vuiet tot hăul de granit,

Dar sus, sub îngînata lumină-abia născîndă,
Lăsînd să scape rîsul din pieptul rău sporit,
Acopere căderea cu hohot de izbîndă.

Din Periodice

REGRESIV

Din văi defuncte strig acele patrii
Pășunile reptilei spume-ntîi
Cenușa în orb Nil a Cleopatrei
Ereb, termen de sulf ca un lămîi.

Știu lire cardinale date centre
Acestei reci acustici de firizi
Uimiri și mari zăceri adiacente
Genunii adiate pe Atrizi.

Contimporanul, ianuarie 1932

JOC SECUND

Din ceas, dedus, adîncul acestei calme creste,
Intrată prin oglindă în mîntuit azur,
Tăind pe încercarea cirezelor agreste
În grupurile apei un joc secund, mai pur.

Nadir latent ! Poetul ridică însumarea
De harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi,
Și cîntec istovește : ascuns, cum numai marea
Meduzele cînd plimbă sub clopotele verzi.

Joc secund

TIMBRU

Cimpoiul vește luncii, sau fluierul în drum
Durerea divizată o sună-ncet, mai tare...
Dar piatra-n rugăciune, a humei despuiare
Și unda logodită sub cer, vor spune — cum ?

Ar trebui un cîntec încăpător, precum
Foşnirea mătăsoasă a mărilor cu sare ;
Ori lauda grădinii de îngeri, cînd răsare
Din coasta bărbătească al Evei trunchi de fum.

Joc secund

GRUP

E temniţa în ars, nedemn pămînt.
De ziuă, fînul razelor înşală ;
Dar capetele noastre, dacă sînt,
Ovaluri stau, de var, ca o greşală.

Atîtea clăile de fire stîngi !
Găsi-vor gest închis, să le rezume,
Să nege, dreaptă, linia ce frîngi :
Ochi în virgin triunghi tăiat spre lume ?

Joc secund

ÎNECATUL

Fulger străin, desparte această piatră-adîncă ;
Văi agere, tăiaţi-mi o zi ca un ochean !
Atlanticei sunt robul vibrat spre un mărgean,
Încununat cu alge, clădit în praf de stîncă,

Un trunchi cu prăpădite crăci vechi, ce stau să pice,
Din care alte ramuri, armate-n şerpi lemnoşi,
Bat apele, din baia albastră să despice
Limbi verzi, şuierătoare, prin dinţii veninoşi.

Joc secund

ORBITE

Colo, dimineaţa mea,
Viu altar îţi miruia :

Ca Islande caste, norii
În, dorită, harta orii,

Ageri, şerpii ce purtai,
Şerpii roşii, scurşi din rai,

Şi, cules, albastrul benţii
De pe jerbele Juvenţii.

Lăncile de iarbă mici
Le păzea căţeaua Bitsh,

Inimi mari dormeau pe ţară
Munţi, cu sîngele afară...

Cunoscut acelor zori
În fîntîni,
în şerpi,
în nori.

Joc secund

STATURĂ

Să nu prelingă, să nu pice
Viu spiritul, robit în ea,
La azimi albe să-l ridice :
Sfiit pruncia ei trecea.

Sori zilnici, grei, ardeau sub dungă,
Uşor sunau în răsărit ;
Şi nori ce nu ştiau s-ajungă
Şi munţii, cîţi va fi-ntîlnit,

Suiau cu iezerii, să cate
La anii falnici, douăzeci.
Vedeau din ceasul ce nu bate
— Din timp tăiat cu săbii reci.

Joc secund

ÎNCREAT

Cu Treptele supui văditei gale
Sfînt jocul în speranță, de pe sund,
Treci pietrele apunerii egale
Supt văile respinse, ce nu sunt.

Ți-e inima la vîrste viitoare
Ca șearpele pe muzici înnodat,
Rotit de două ori la mărul-soare,
În minutare-aprins — și încrestat.

Joc secund

IZBĂVITĂ ARDERE

Curcanii au mutat pe soare șirul
De gîturi cu, nestinși, cartofii roșii.
La cerul lăcrămat și sfînt ca mirul
Rotunzi se fac și joacă pîntecoșii !

Șuvița stelei noi întinge-n ape,
Un stăpînit pămînt ascultă ani,
Pămîntul s-a lipit de steaua-aproape.
Nuntesc, la curtea galbenă, curcani.

Joc secund

POARTĂ

Suflete-n pătratul zilei se conjugă.
Pașii lor sunt muzici, imnurile — rugă.
Patru scoici, cu fumuri de iarbă de mare,
Vindecă de noapte steaua-n tremurare.

Pe slujite vinuri frimitură-i astru.
Munții-n Spirit, lucruri într-un Pod albastru.
Raiuri divulgate ! Îngerii trimeși
Fulgeră Sodomei fructul de măceș.

Joc secund

LEMN SFÎNT

În văile Ierusalimului, la unul,
Păios de raze, pămîntiu la piele :
Un spic de-argint, în stînga lui, Crăciunul,
Rusalii ard în dreapta-i cu inele.

Pe acest lemn ce-aş vrea să curăţ, nu e
Unghi ocolit de praf, icoană veche !
Văd praful — rouă, rănile — tămîie ?
— Sfînt alterat, neutru, nepereche.

Joc secund

AURĂ

Mire, văzut ca femeea,
Cu părul săpat în volute,
De Mercur cumpănit, nu de Geea,
Căi lungi înapoi revolute ;

La conul acesta de seară,
Cînd sufletul meu a căzut
Şi cald, aplecatul tău scut
Îl supuse, ca pata de ceară,

Crescut, între mîini ca de apă,
Ce lucru al tainei cercai ?
Sub verdele lumilor plai
Arai o lumină mioapă.

Joc secund

MOD

Te smulgi cu zugrăviţii, scris în zid,
La gama turlelor acelor locuri,

Întreci oraşul pietrei, limpezit
De roua harului arzînd pe blocuri,

O, ceasuri verticale, frunţi tîrzii !
Cer simplu, timpul. Dimensiunea, două ;
Iar sufletul impur, în calorii,
Şi ochiul, unghi şi lumea aceasta-nouă.

— Înaltă-n vînt te frîngi, să mă aştern
O, iarba mea din toate mai frumoasă.
Noroasă pata aceasta de infern !
Dar ceasul — sus ; trec valea răcoroasă.

Joc secund

MARGINI DE SEARĂ

Pendulul apei calme, generale,
Sub sticlă sta, în Ţările-de-Jos.
Luceferii marini, amari în vale ;
Sălciu muia şi racul fosforos.

Un gînd adus, de raze şi curbură
(Fii aurul irecuzabil greu !)
Extremele cămărilor de bură
Mirat le începea, în Dumnezeu.

Joc secund

STEAUA IMNULUI

«Asemenea seri se întorc,
zice-se, de demult.»
M. I. Caragiale (*Craii de Curtea Veche*, pag. 36)

Rîu încuiat în cerul omogen,
Arhaic Unt din lăudată seară,
Scurs florilor, slujind în Betleem,
Cînd gărzile surpate înviară.

Să port, — sub raze deget șters înting, —
Un liniștit, un rar și tînăr mugur
Prin ger mutat, prin tufele de zinc,
La stîncile culcate : să le bucur.

Joc secund

DESEN PENTRU CORT

O, veacul legiuise militar
În litere ca turnul țuguiate !
Urzite căi, neverosimil var,
Prin dimineața ierbii înmuiate.

Spălări împărtășite ! Înnoiți
Arginturile mari botezătoare
Și inima călărilor — spuziți
De dreaptă ziua aceasta suitoare.

— Ei vor sălta, la drum cu Novalis,
Prin șvabii verzi, țipate în castele,
Să prade tremuratul plai de vis,
Prielnic potrivirilor de stele !

Joc secund

EDICT

Această pontifică lună
Cuvînt adormiților e,
Din roua caratelor sună
Geros, amintit : ce-ru-le.

O sobă, cealaltă mumie.
Domnește pe calul de șah,
La Moscova verde de-o mie
De turle, ars idol opac.

Dogoarea, podoaba : răsfeţe
Un secol cefal şi apter.
— Ştiu drumul Slăbitelor Feţe,
Ştiu plînsul apos din eter.

Joc secund

PĂUNUL

Se ploconea, răsăritean şi moale,
Mălai din mîna ta să ciugulească.
Albastru pîlpîia şi cald, în poale,
Cu pînzele alcoolului în ceaşcă.

Pe butură, nebunul tău cu scufă
Ochi inegali grozav de trişti rotea,
Şi mîna ţi-a sucit, cum storci o rufă,
Şi-a rupt şi gîtul păsării, care bătea.

Uvedenrode

RIGA CRYPTO ŞI LAPONA ENIGEL

BALADĂ

— Menestrel trist, mai aburit
Ca vinul vechi ciocnit la nuntă,
De cuscrul-mare dăruit
Cu pungi, panglici, beteli cu funtă,

Mult îndărătnic menestrel,
Un cîntec larg tot mai încearcă,
Zi-mi de lapona Enigel
Şi Crypto, regele-ciupearcă !

— Nuntaş fruntaş !
Ospăţul tău limba mi-a fript-o,
Dar cîntecul tot zice-l-aş,
Cu Enigel şi riga Crypto.

— Zi-l, menestrel !
Cu foc l-ai zis acum o vară ;
Azi zi-mi-l stins, încetinel,
La spartul nunţii, în cămară.

Des cercetat de pădureţi
În pat de rîu şi-n humă unsă,
Împărţea peste bureţi
Crai Crypto, inimă ascunsă,

La vecinic tron, de rouă parcă
Dar printre ei bîrfeau bureţii
De-o vrăjitoare mînătarcă,
De la fîntîna tinereţii.

Şi răi ghioci şi toporaşi
Din gropi ieşeau, să-l ocărască,
Sterp îl făceau, şi nărăvaş,
Că nu voia să înflorească.

În ţări de gheaţă urgisită,
Pe-acelaşi timp trăia cu el,
Laponă mică, liniştită,
Cu piei, pre nume Enigel.

De la iernat, la păşunat,
În noul an, să-şi ducă renii
Prin aer ud, tot mai la sud,
Ea poposi pe muşchiul crud
La Crypto, mirele poienii.

Pe trei covoare de răcoare
Lin adormi, torcînd verdeaţă,
Cînd lîngă sîn un rigă spîn
Cu eunucul lui bătrîn
Veni s-o-îmbie cu dulceaţă :

— Enigel, Enigel,
Ţi-am adus dulceaţă, iacă.
Uite fragi, ţie dragi ;
Ia-i şi toarnă-i în puiacă.

— Rigă spîn, de la sîn,
Mulţumesc dumitale.
Eu mă duc să culeg
Fragii fragezi, mai la vale.

— Enigel, Enigel,
Scade noaptea, ies lumine,
Dacă pleci să culegi,
Începi, rogu-te, cu mine.

— Te-aş culege, rigă blînd...
Zorile încep să joace,
Şi eşti umed şi plăpînd,
Teamă mi-e, te frîngi curînd,
Lasă. — Aşteaptă de te coace.

— Să mă coc, Enigel,
Mult aş vrea, dar, vezi, de soare,
Visuri sute, de măcel,

Mă despart. E roşu, mare,
Pete are fel de fel ;
Lasă-l, uită-l, Enigel,
În somn fraged şi răcoare.

— Rigă Crypto, rigă Crypto,
Ca o lamă te blestem
Vorba-n inimă-ai înfipt-o !
Eu de umbră mult mă tem,

Că dacă-n iarnă sunt făcută,
Şi ursul alb mi-e vărul drept,
Din umbra deasă, desfăcută,
Mă-nchin la soarele-nţelept.

La lămpi de gheaţă, supt zăpezi,
Tot polul meu un vis visează.
Greu taler scump, cu margini verzi,
De aur, visu-i cercetează.

Mă-nchin la soarele-nțelept,
Că sufletu-i fîntînă-n piept,
Și roata albă mi-e stăpînă,
Ce zace-n sufletul-fîntînă.

La soare, roata se mărește ;
La umbră, numai carnea crește
Și somn e carnea, se dezumflă,
Dar vînt și umbră iar o umflă...

Frumos vorbi și subțirel
Lapona dreaptă, Enigel,
Dar timpul, vezi, nu adăsta,
Iar soarele acuma sta
Zvîrlit în sus, ca un inel.

— Plîngi, preacuminte Enigel !
Lui Crypto, regele-ciupearcă,
Lumina iute cum să-i placă ?

El se desface ușurel
De Enigel,
De partea umbrei moi să treacă...

Dar soarele, aprins inel,
Se oglindi adînc în el ;
De zece ori, fără sfială,
Se oglindi în pielea-i cheală.

Și sucul dulce înăcrește,
Ascunsa-i inimă plesnește ;
Spre zece vii peceți de semn,
Venin și roșu untdelemn
Mustesc din funduri de blestem ;

Că-i greu mult soare să îndure
Ciupearcă crudă de pădure,
Că sufletul nu e fîntînă
Decît la om, fiară bătrînă,
Iar la făptură mai firavă
Pahar e gîndul, cu otravă —

Ca la nebunul rigă Crypto,
Ce focul inima i-a fript-o,
De a rămas să rătăcească
Cu altă față, mai crăiască :

Cu Laurul-Balaurul,
Să toarne-n lume aurul,
Să-l toace, gol la drum să iasă
Cu măsălarița-mireasă,
Să-i ție de împărătească.

Uvedenrode

OUL DOGMATIC

Dogma : Și Duhul Sfînt se purta deasupra apelor.

E dat acestui trist norod
Și oul sterp, ca de mîncare,
Dar viul ou, la vîrf cu plod,
Făcut e să-l privim la soare !

Cum lumea veche în cleștar,
Înoată în subțire var
Nevinovatul, noul ou,
Palat de nuntă și cavou.

Din trei atlazuri e culcușul
În care doarme nins albușul
Atît de galeș, de închis,
Ca trupul drag surpat în vis.

Dar plodul ?
De foarte sus
Din polul *plus*
De unde glodul
Pămînturilor n-a ajuns,
Acordă lin
Și masculin
Albușului în hialin :
Sărutul plin.

Om uitător, ireversibil,
Vezi Duhul Sfînt făcut sensibil ?
Precum atunci, și azi întocma :
Mărunte lumi păstrează dogma.

Să vezi la bolți pe Sfîntul Duh
Veghind vii ape fără stuh,
Acest ou-simbol ți-l aduc,
Om șters, uituc.

Nu oul roșu.
Om fără saț și om nerod,
Un ou cu plod
Îți vreau, plocon, acum de Paște ;
Îl urcă-n soare și cunoaște !

Și mai ales te înfioară
De acel galben icusar,
Ceasornic fără minutar,
Ce singur scrie cînd să moară
Și ou, și lume. Te-nfioară
De ceasul galben, necesar...

A morții frunte-acolo-i toată.

În gălbenuș,
Să roadă spornicul albuș,
Durata-înscrie-în noi o roată.
Întocma — dogma.

Încă o dată :
E Oul celui sterp la fel,
Dar nu-l sorbi. Curmi nuntă-n el.
Și nici la cloșcă să nu-l pui !
Îl lasă-n pacea întîie-a lui,

Că vinovat e tot făcutul,
Și sfînt — doar nunta, începutul.

Uvedenrode

RITMURI PENTRU NUNŢILE NECESARE

Cînd planuri sună a cădere
Şi găzduieşti la rea putere
La neagra Damă Miriam
În bande încinsă, de dinam.

Capăt al osiei lumii !
Ceas alb, concis al minunii,
Sună-mi trei
Clare chei
Certe, sub lucid eter
Pentru cercuri de mister !

An al Geei, închisoare,
Ocoleşte roatele interioare :
Roata Venerii
Inimii

Roata capului
Mercur
În topire, de azur,
Roata Soarelui
Marelui.

Înspre tronul moalei Vineri
Brusc, ca toţi amanţii tineri,
Am vibrat
Înflăcărat :

Vaporoasă
Rituală
O frumoasă
Masă
Scoală !
În brăţara ta fă-mi loc
Ca să joc, ca să joc,
Danţul buf
Cu reverenţe
Ori mecanice cadenţe.

Ah, ingrată,
Energie degradată,
Brută ce desfaci pripită
Grupul simplu din orbită,
Veneră,
Inimă
În unduire minimă :

Aphelic (a)
Perihelic (β)
Conjunctiv (dodo)
Oponent (adio !).

II

Paj al Venerii,
Oral,
Papagal !
În cristalul tău negat
Spre acel fumegat
Fra Mercur
De pur augur,
Peste îngeri, şerpi şi rai
Sună vechi :
I-ro-la-hai,

Mercur, astră aurită,
Cu peri doi împodobită
Lungi
Cu pungi
Pe boamba mare,
Oarbă, de cercetătoare,

O, Mercur,
Frate pur
Conceput din viu mister
Şi Fecioara Lucifer,

Înclinat pe ape caste
În sfruntări iconoclaste,

Cap clădit
Din val oprit
Sus, pe Veacul împietrit,
O, select
Intelect
Nunta n-am sărbătorit...

III

Uite, ia a treia cheie,
Vîr-o în broasca — Astartee ! —
Şi întoarce-o — de un grad
Unui timp retrograd,
Trage porţile ce ard,

Că intrăm
Să ospătăm
În cămara Soarelui
Marelui
Nun şi stea,

Abur verde să ne dea,

Din căldări de mări lactee,
La surpări de curcubee,
— În Firida ce scîntee
eteree.

Uvedenrode

PAZNICII

Înaltă conexiune,
Gardă eficace nunţilor,
Drum şi Carte :
Pentru sumbrul rac al lui Marte,
Pentru Jup
— Acel Trup —
Saturn centurat în aparte.
Uran ca un tiv,
Neptun aditiv ;

Cădelniţare în cor a nunţilor,
Din zece Lune, în rampă,
O foarte cerească şi amplă
Mătanie a Frunţilor !

Salut de pe scară de noapte,
La sceptrul seral,
De trei ori spiral :
Al lumii rîu static de lapte ;

Plecăciune joasă,
La faţa păroasă,
Suptă, care ajună
Apusă-n cărbunii din lună ;

Mătanie adîncă,
Îndoită încă
Norului violaceu,

Fumat lung, de soare,
La ziua-n revărsare,
Cînd pipăie sufletul meu.

Uvedenrode

UVEDENRODE

La rîpa Uvedenrode
Ce multe gasteropode !
Suprasexuale
Supramuzicale ;

Gasteropozi !
Mult limpezi rapsozi,
Moduri de ode
Ceruri eşarfă
Antene în harfă :

Uvedenrode
Peste mode şi timp
Olimp !

Ceas în cristalin
Lîngă fecioara Geraldine !

Dantelele sale
Ca floarea de zale,

Prin braţele ei
Gheţari în idei,

La soarele sfînt,
Egal — acest cînt :

Ordonată spiră,
Sunet
Fruct de liră,
Capăt paralogic,
Leagăn mitologic,

Din şetrele mari
Apari :
O cal de val
Peste cavală
Cu varul deasupra-n spirală !

Încorporată poftă,
Uite o fată :
Lunecă o dată,
Lunecă de două
Ori, pînă la nouă,
Pînă o-nfăşori
În fiori uşori,
Pînă-o torci în zale
Gasteropodale ;

Pînă cînd, în lente
Antene atente
O cobori :

Pendular de-ncet,
Inutil pachet,
Sub timp,
Sub mode
În Uvedenrode.

Uvedenrode

NASTRATIN HOGEA LA ISARLÎK

Lui Al. R.

Țara veghea turcită. Pierea o dup-amiază,
Schimbată-n apa multă a ierbii ce-nviază,
Cînd, greu și drept, pe sceptrul de pai mărunt la fir,

Gîndacul serii urcă ghiocul de porfir.
Cer plin de rodul toamnei îmi flutura — tartane —
Tot vioriul umed al prunelor gîtlane :
Grădină îmi sta cerul, iar munții — parmalîc.

Un drum băteam, aproape de alba Isarlîk
Cu ziduri forfecate, sucite minarete
Și slujitori cu ochii rotunzi, ca de erete,
Și, azmuțit cîmpiei, un fluviu leșios ;

În gînduri încărcate, cînd căutam pe jos
Argintul unei scule de preț, atunci picată :
Cuțit lucrat, vreo piatră în scump metal legată,
Greu cearcăn de cadînă, topit la un bairam ;
Nici eu nu mai știu astăzi ce lucruri căutam.

Încolăcite ceasuri ! Cu voi, nu luai aminte
Cum pe răsfrînta buză a mătcii, dinainte,
O spornică mulțime se tencuia-n pereți.
Veneau de toată mîna : prostime, tîrgoveți,
Dervișii cu fața suptă de veghi, aduși de șale,
Pierduți între pufoase și falnice pașale,
Iar ochii tuturora călătoreau afund...

Căci, răsărind prin ceaţă şi călărind pe fund,
La dunga unde cerul cu apele îngînă,
Aci săltat din cornuri, aci lăsînd pe-o rînă,
Se războia cu valul un preaciudat caic :
Nici vîsle şi nici pînze ; catargul, mult prea mic.
Dar jos, pe lunga sfoară, cusute între ele,
Uscau la vînt şi soare tot felul de obiele,
Pulpane de caftane ori tururi de nădragi ;
Şi, prin cîrpeli pestriţe şi printre cute vagi,
Un vînt umfla bulboane dănţuitoare încă.
Ce ruginiri de ape trezite şi ce brîncă

Lăsară fierul rînced şi lemnul buretos ?
În loc de aur, pieptul acelui trist Argos
Ducea o lînă verde, de alge năclăite,
Pe cînd la pupă, trase — edec ca nişte vite
Cu ţeastă nămoloasă şi cornuleţe mii,
Treceau în brazda undei şirag de răgălii.

Sub vîntul drept, caicul juca tot mai aproape.
Atunci, cu ochi de seară şi-abia deschise pleoape
(Căci, grei de-ngîndurare, nămeţi mă năpădeau),
Cu ochii ce cheamă somnul din goluri şi îl beau,
Îmi desluşii deasupra, înghemuit pe-o bîrnă,
Un turc smolit de foame şi chin, cu faţa cîrnă,
Cu mîinile şi gura aduse la genunchi.

Trei petece răzleţe i se ţineau de trunchi.
Cînd vasul fără nume trecu prin dreptul nostru,
Un fund de vad îi prinse şi pîntecul, şi rostru.
Cutreierată, apa jur împrejur undì...
Şi glăsui un paşe într-astfel :
— Efendi,
Corăbier şi oaspe în porturile mele,
Primeşte-aceste daruri şi-aceste temenele :
La nava ta se cade pe brînci ca să mă-nchin,
Că bănuiam caicul lui Hogea Nastratin.
Un zvon ne turburase. Ziceau : «E închis supt ape
Răsfăţul ce nici marea turcească nu-l încape,

Şi uşuratul hoge, mereu soitariu,
Încheie acum Bosforul cel limpede-n sicriu
Cu mîlul giulgi.» Eu, unul, n-am vrut să cred. Şi iată,
Luceşti în bucuria cetăţii înviată !

Dar ne mîhneşti c-o faţă prea tristă ; hai, curînd !
Nu sta pe punte, coabe cu pîntecul flămînd !
Noi ţi-am adus năutul dorit, şi sumedenii
De roşcove uscate, şi tăvi cu mirodenii.
— Coboară, iscusite bărbat, şi ia din plin.

Dulceagul glas al paşii muri prin seară lin.
Cum nici un stîlp ori sfoară nu tremura pe punte,
În gîndurile toate soseau ninsori mărunte
Şi unsuroase linişti se tescuiau sub cer.

Şi deslușit, cu plînsul unui tăiş de fier
În împletiri de sîrmă intrat, să le deşire,
O frîngere de gheţuri, prin creştete, prin şire,
Prin toată roata gloatei ciulite răscoli.

Pic lîngă pic, smalţ negru, pe barba lui slei
Un sînge scurt, ca două mustăţi adăugite,

Vii, *vecinici*, din gingia prăselelor cumplite,
Albiră dinţii-n pulpă intraţi ca un inel.

Sfînt trup şi hrană sieşi, hagi rupea din el.

La Isarlîk, cea albă de lespezi, gloata suie,
Dar greii paşi prin ierburi şi stuh se împletecesc.
În ochi, din lîncezi ape, cum pîlpîie gălbuie
Şi uleioasă dîra caicului turcesc !

Isarlîk

DOMNIŞOARA HUS

Surorii noastre mai mari,
Roabe aceleiaşi zodii,
Preaturburatei Pena Corcoduşa.

a) Ceas de ceară
b) Prezentare
c) Vaduri şi alaiuri
d) Cuvinte de îmbărbătare
e) Aur netemporal
f) Chemarea mosorului

a)

Cheagul alb, lăsat din seară,
Dintre limpezimi crescut,
Cu aripa ca un scut
Abia dus la subţioară,
Cel cu plisc întors de ceară roşie,
Încovrigat,

Peste inimi
Către seară
Atîrnat :
Chipul, coabe,
S-a îmbuibat în seara grasă
Ca într-o baniţă cu boabe
Şi-a zburat.
S-a îmbuibat
Şi s-a dus
Ceasul rău,
Ceasul tău, domniţă Hus !

b)

Este domnişoara Hus
(Carnaksì, Maşalà !)
Cu picioare ca pe fus,
Largi şalvari
Undeva.

Pentru ea, cinci feciori
Pricopsiţi (ah ! beizadele)
Au tăiat cinci alţi feciori,
Ce-i făceau la bezele.
Şi-au danţat cinci feciori
Pricopsiţi, la ştreangul furcii ;
Ea danţa
Acanà
Cu muscalii şi cu turcii ;

Paşi agale
Cu paşale,
Paşi bătuţi
Cu — arnăuţi.
Sprinteni, spornici,
Cu polcovnici
De tot sprinteni,
De tot sus,
De strigau, pierduţi, ibovnici :
— Işalà, domniţă Hus !

c)

S-a-mbuibat
Şi s-a dus
Ceasul rău,
Ceasul tău, domniţă Hus !
Zvelt acum,
Taie-ţi drum...

Undă, undelemn călîi,
Vîntul lunecă, înmoaie.
— Haide, saltă-ţi din călcîi
Pintenii, toţi cîinii droaie,

Şi la drum, pe uliţi mici,
Lîngă gropi, printre căsoaie,
Cînd prin ghimpi, cînd prin urzici,
Iederă de zdrenţe, soaie,
Mînă tot către Apus !

El te schimbă-n humă verde,
El milos de lin și-a pus
Mîna-i verde
Să-ți dezmierde
Și grumajii tăi umflați
(Ca șerpi tari, cocliți de bale,
Mai cocliți ca șerpii frați
Din fîntîni municipale),
Și picioarele în coji,
Numai noduri, numai dîre,
Unde ani și ger, răboj
Încrustară : cu satîre !

d)

Sună noaptea, fund de tuci.
Tu ajungi, încaleci zidul,
Scoți din traistă trei lăptuci,
Pîinea oacheșe, ca blidul.

Peste mlăștini somnul spulberi.
Duhul mlăștinii adie,
Un oraș se-ngroapă-n pulberi
Depărtat, ca de hîrtie.

Și tu plîngi că Cel-de-sus
N-are grijă de sărace,
Că ți-e trupul frînt, răpus :
Nu e nimeni să-l îmbrace,

Lacrimi mari îți prind de gît
Lungi zorzoane de nebună.
Lasă, nu mai plînge-atît,
Șterge-ți ochii, te îmbună,

Uite colo : stele ies
Ca vărsatul și pojarul,
În răsad aprins și des,
Înțesat e pălimarul ;

Uite, cerul a mişcat :
Plecăciuni îţi face ţie.
Fruntea cerul ţi-a-nchinat
Ameţit, ca de beţie ;

Cercuiţii — ochii tăi —
Gem ca pietre-n tăvăluge,
Pe cînd guri de gol, în văi
Înstelate, sus, îi suge.

e)

Hăt la cel
Vînăt cer
Împăcat la sori de ger,
Unde visul lumii ninge,
Unde sparge şi se stinge,
Sub tîrzii vegheri de smalt,
Orice salt îndrăznit :

Falsă minge
Ori sec fulger
De hanger
Repezit :

Prin Tîrziu şi Înalt
În plictisul şi căscatul lung al rîpelor de smalt,

Hai în zbor de şoarec sur,
La ăl ciur
Des şi rar,
Clătinat la rîul nopţii
De Ţiganul Aurar,
Ciuruitul prapur sur
Ce-n azur străvechi întinge
Îngălatul de azur :
Rupta lumilor meninge !

Pîn' la el,
Uşurel,
Pe arc tors fără cusur,
Îndoieşte şi întinde
Zborul tău de *şoarec sur*...

Şi cu pumnul dus mosor
Pîn' la sita din tărie,
Treieră şuierător
Spart descîntec din fetie !

f)

Buhuhù la luna şuie,
Pe gutuie să mi-l suie,
Ori de-o fi pe rodie :
Buhuhù la zodie.

Uhù scorpiei surate,
Să-l întoarcă d-a-ndarate,
Să nu-i rupă vrun picior
Cîine ori săgetător !

— Ai văzut ? Muri o stea.
Ca o smeură mustea :
Stea turtită, în hăuri suptă,
Adu-mi-l pe-o coadă ruptă,
Ruptă şi de lingură,
Să colinde singură
Toate vămile pustii,
Unde fierb, la pirostrii,

În ceaun cu apă vie,
Nărăviţii la curvie ;
În zemi acre şi amare
Cîţi au rîs de fată mare ;

În grăsime şi colastră,
Cîţi smintiră vreo nevastă.

Buhuhù, uhù, de zor
Şi înc-o dată, prin mosor,
Doar i-o da mai mult îndemn
Coadei lingurii de lemn
(Lemn de leac),
Doar l-o-ntoarce berbeleac,
Doar l-o duce, vălătuc,
Pe ibovnicul uituc !

Fluturai la vînt făină,
Zloată se porni, haină ;

Aruncai şi cu pîsat,
Pîclă deasă s-a lăsat ;
Presărai atunci mălai,
Şi tot cerul îl spălai,
Doar pe plai,
Cît un scai,
Mai juca un nour mic,
Zgriburit şi de nimic ;

Luai din sîn tărîţe coapte.
Şi tot norul, jos, în noapte,
Ca o gîlcă obrînti,
În ţărînă se trînti,
Înflori, crăpă în şapte
Nori la fel ;

De sub nori şi cîmpuri — El,
Subţirel,
Văruit în alb de lapte,

Strigoi,
Rupt din veacul de apoi,
Vrej de şoapte,
Din bici ud şi din ţăpoi
Hăituit de Miazănoapte.

Isarlîk

ISARLÎK

Pentru mai dreapta cinstire a lumii lui Anton Pann.

La vreo Dunăre turcească,
Pe şes veşted, cu tutun,
La mijloc de Rău şi Bun,
Pîn'la cer frîngîndu-şi treapta,
Trebuie să înflorească :
Alba,
Dreapta
Isarlîk !

Ruptă din coastă de soare !
Cu glas galeş, de unsoare,
Ce te-ajunge aşa de lin,
Cînd un sfînt de muezin
Fîlfîie, înalt, o rugă
Pe fuior, la ziua-n fugă...

— Isarlîk, inima mea,
Dată-n alb, ca o raia
Într-o zi cu var şi ciumă,
Cuib de piatră şi legumă,
Raiul meu, rămîi aşa !
Fii un tîrg temut, hilar
Şi balcan — peninsular...

La fundul mării de aer
Toarce gîtul, ca un caier,
În patrusprezece furci,
La raiele ; rar, la turci !
Beată, într-un singur vin :
Hazul Hogii Nastratin.

Colo, cu doniţi în spate,
Asinii de la cetate,
Gîzii, printre fete mari,
Simigii şi gogoşari,

Guri cască cînd Nastratin
La jar alb topeşte in,

Vinde-n leasă de copoi
Căţei iuţi de usturoi,

Joacă, şi-n cazane sună
Cînd cadîna curge-n lună.

Deschideţi-vă, porţi mari !
Marfă-aduc, pe doi măgari,
Ca să vînd acelor case
Pulberi, de pe lună rase
Şi-alte poleieli frumoase ;
Pietre ca apa de grele,
Ce fireturi, ce inele,
Opinci pentru hagealîc
Deschide-te, Isarlîk !

Să-ţi fiu printre foi un mugur,
S-aud multe, să mă bucur
La răstimpuri, cînd Kemal,
Pe Bosfor, la celalt mal,
Din zecime în zecime,
Taie-n Asia grecime ;

Cînd noi, a Turchiei floare,
Într-o slavă stătătoare

Dăm cu sîc
Din Isarlîk !

Isarlîk

ÎNCHEIERE

Stinsă liniştirea noastră (şi aleasă),
Isarlîk încinsă, Isarlîk mireasă !
Dovediţii, mie, doisprezece turci,
Între poleite pietre să mi-i culci :

Inima — raiaua, osul feţii spîn,
Ţeasta, nervii torşi în barbă de stăpîn
Clatină-i la Ciprul negru, în albeaţă
De sonoră vale, într-o dimineaţă !

Vis al Dreptei Simple ! Poate geometria
Săbiilor trase la Alexandria,
Libere, sub ochiul de senin oţel,
În neclătinatul idol El Gahel.

Inegală creastă, suliţată cegă,
Lame limpezi duse-n ţara *lui* norvegă !
Răcoriţi ca scuţii zonele de aer,
Resfiraţi cetatea norilor în caier,

Eu, sub piatra turcă, luat de Isarlîk
La o albă apă intru — bîldîbîc !
Fie să-mi clipească vecinice, abstracte,
Din culoarea minţii, ca din prea vechi acte,
Eptagon cu vîrfuri stelelor la fel,
Şapte semne, puse ciclic :

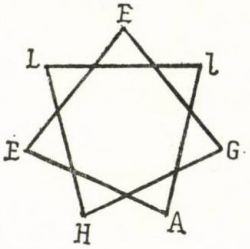

Isarlîk

lucian blaga

În deosebire de poeţii ardeleni, de la Coşbuc la Goga, pentru care satul era biografie rememorată, spaţiu pierdut şi rechemat cu nostalgii de înstrăinat, ardeleanul Blaga nu reconstruieşte satul, nu-l decolorează idilic prin reflex de nemurire, ci îl invocă şi îi dă fiinţă ca unei minuni prevăzute de conştiinţă dar venind din afara ei. Satul lui Blaga este dor, şi, înainte de asta, este spaţiul conştient plin de miasmele «inconştientului personant». *Dorul* pare a fi legătura individului cu vatra nebuloasă, care-i conferă specificitate. Totul este vag şi misterios în *dor*, o lumină care nu descoperă, dar orbeşte. «Eu cu lumina mea sporesc a lumii taină», spune poetul într-un poem-manifest ce deschide *Poemele luminii*, şi credinţa avea nevoie de o justificare teoretică pe care abia trilogiile de mai tîrziu aveau să i-o dea. Căile pline de mister ale *dorului* duc toate spre momentul zero al «infinitului ondulat», spre plaiul încă nepopulat, dar închis în conştientul purtătorilor de stil, peregrinînd în căutarea unui tărîm adecvat şi ales, în cele din urmă, intuitiv. Existenţa însăşi devine dor, «aspiraţie trans-orizontică, existenţă care în întregime se scurge spre ceva». E adusă în sprijinul unei atari convingeri poezia noastră populară. Teoretizînd dorul, Blaga dogmatizează misterul impunîndu-l ca o dimensiune ontologică. E multă aproximaţie în filosofia *Spaţiului mioritic* şi a orizonturilor inconştientului, importanţa ei pentru poezie e însă covîrşitoare. Nemulţumit de sămănătorismul extenuat şi apos, spre care înclinaţia sa naturală către sat îl împingea, Blaga încearcă să-şi scoată poezia din traiectul latent, construindu-i în ajutor un sistem

teoretic care s-o pună în altă lumină. Dacă preocupările sale eseistice s-ar fi lovit de pasivitatea gîndirii, dacă filosofia lui ar fi rămas numai un adjuvant al poeziei, ea, poezia, și-ar fi urmat cursul degringolînd în mediocritatea sămănătoristă. Întîmplarea a făcut ca intenționalitatea actului teoretic să întîlnească o structură lirică adecvată, un spirit predispus meditației și, dintr-un auxiliar gîndit ca salvator pentru poezie, filosofia ajunse să cuprindă întreg universul spiritual al poetului. Îmbrățișat de filosofie ca și cum ei i-ar fi aparținut cu adevărat, Blaga se apleacă dintr-un alt unghi asupra poeziei, modificîndu-i construcția. Imagismul și nehotărîrea stilistică a poemelor din primele volume sînt înlocuite treptat de expresii limpezi ca un rîu la izvoare, fără a fi însă și primitive metafore supuse unei extraordinare rigori a comunicării, pe scurt un limbaj poetic cu punctul de refracție în lumea efectelor și cu cel de reflecție în gîndirea mitică. E o apropiere de cele două axe — nuanța și discreția — care, crede poetul, fac specificul creației românilor. Drumul lui Blaga se poate, așadar, exprima geometric printr-o oblică începută în poezie și sfîrșită în ea, dar într-un punct la care privirea se ridică. Motivul ruperii de orizontală e filosofia. Schema aceasta ar fi : poezie-filosofie-poezie. Ar urma de aici că, autor al unui sistem filosofic de un monumentalism paradoxal, Lucian Blaga este creatorul a două viziuni poetice, sugerînd prezența a două estetici pe suprafața unui univers relativ stabil. Orgoliul de a evita culoarea generală, tipul poeziei predecesorilor și contemporanilor, mai ales ardeleni, îi deschide, ca un determinant exterior, conjunctural, drumul spre filosofie, completat și adîncit firesc de latenta frămîntare intimă : sistemul filosofic impus apoi poeziei, insinuîndu-se în ea, fie și elementar, la ultimul nivel de semnificație al textului poetic, i-a modificat vizibil compoziția.

Poemele luminii sînt primele zvîcniri ale unui suflet ce ia cunoștință de sine, cu temere și mare îndoială, ca un Columb nesigur de realitatea descoperirii sale. Totul stă sub semnul incertitudinii în prima fază poetică a lui Blaga. Poetul scrie asociind momentelor afective paragrafe largi de gîndire speculativă, încă neîntemeiată cu totul, adică nesis-

tematizată, dar extrem de mobilă, supralicitînd uneori anecdoticul pentru a se afirma : o plăcere a interpretării cum puţini au avut. Iată doar un caz :

Odată istovit de-albastru prea senin
al primăverii,
cu suflet de copil întîiul om
căzu cu faţa-n pulberea pămîntului :
«Stăpîne ia-mi vederea, ori dacă-ţi stă-n putinţă
împăienjeneşte-mi ochii
c-un giulgiu,
să nu mai văd
nici flori, nici cer, nici zîmbetele Evei şi nici nori,
căci vezi — lumina lor mă doare».
Şi-atuncea Milostivul într-o clipă de-ndurare
Îi dete lacrimile.

Ciclul poartă aparenţele liricii erotice şi ale unui panteism vag, ceea ce a dus la concluzii unice aproape toate consideraţiile critice făcute asupra-i. Dar şi dragostea şi natura sînt numai pretexte : surse de emoţie afectivă, prin care se ambiţionează subtile interpretări ale unor motive livreşti, sau, pur şi simplu, ale unor dogme. E atîta simetrie în poeme, între motivul erotic sau panteist şi speculaţia livrescă, încît nu e uşor să convii dacă emoţia afectului e subsidiară celei intelectuale, sau aceasta din urmă e un aliat secund al afectului. Între afect şi intelect există în *Poemele luminii* un transfer de importanţă, aparent echivoc, dar, la lecturi mai atente şi dese, descoperindu-şi coerenţa în reciprocitate. Vorbeam de plăcerea interpretării. Adăugăm acum şi îndoiala. Numai cine n-a trăit-o cu adevărat nu-i cunoaşte voluptatea. La Blaga îndoiala este încă nedramatică, încă naivă şi prea aproape de joc ca să poată distruge, dar permanentă. Corpul ei imaginat e lumina, una concepută cu îndoială, sporind adică «a lumii taină», expresia ei lexicală e acel *îmi pare că* atît de frecvent în *Poemele luminii. Îmi pare că* e un fel discret de a introduce comparaţia, cu mult calm şi superioară nepăsare, dar de un efect, la lectură, extraordinar. Ai impresia că te afli în centrul lirismului,

resimţi adică aproape fizic, ca în transă, contactul dintre starea de suflet şi imaginaţia poetului, senzaţiile sale chiar :

Atîta linişte-i în jur, de-mi pare că aud
cum se izbesc de geamuri razele de lună

sau :

C-un zîmbet îndrăzneţ privesc în mine
şi inima
mi-o prind în mînă. Tremurînd
îmi strîng comoara la ureche şi ascult.
Îmi pare
că ţin în mîini o scoică
în care
prelung şi neînţeles
răsună zvonul unei mări necunoscute

sau :

Tăcerea mi-este duhul.
Şi-ncremenit cum stau şi paşnic
ca un ascet de piatră
îmi pare
că sînt o stalactică într-o criptă uriaşă
în care cerul este bolta.

Îndoiala se leagă, la Blaga, de cunoaşterea intelectuală, văzută aceasta, într-o logică a poeziei, ca o pădure de beznă devenind tot mai mare pe măsură ce o parcurgi şi o cunoşti. Îndoiala este dinamica intelectului, dar, totodată, momentul premergător creării unei filosofii. În lipsa ei nici un sistem filosofic, nici o metafizică nu ar fi fost cu putinţă. Fără să cădem în patimă sceptică, absolutizînd-o, vom citi-o după Descartes, drept «îndoială» metodică, ducînd la adevăr. Adevărul acesta e, de fapt, sistemul însuşi la care filosoful ajunge. Prin urmare *Poemele luminii* vin să dea îndoielii de dinaintea adevărului (sistemului) expresie poetică. Ciclul acesta nu este opera unui filosof, ci doar a unui poet, în celelalte însă — şi în mod special în *În marea tre-*

cere, Lauda somnului și *La cumpăna apelor* — obsesiile filosofului sînt și ale poetului.

Noutatea și abundența imagistică din *Poemele luminii* au atras atenția stîrnind prelungi și aclamative reacții. Eugen Lovinescu afirma chiar, pe lîngă caracterul funcțional al imaginilor, autoritatea lor asupra poeziei [1]. Dincolo de asta, *Poemele luminii* sînt o impresionantă presimțire a «acelei mări», pe care îndoiala de aici i-o va aduce mai tîrziu aproape.

Diferențele între *Poemele luminii* și cartea următoare, *Pașii profetului*, nu sînt așa de nete, nici în ordinea textului poetic și nici în aceea a subtextului de semnificații, încît să justifice reacția lui Iorga, care se mira de schimbarea poetului, neacceptînd-o în numele cunoscutei sale aversiuni pentru abaterile de la fire, în cazul nostru de la tradiție dar și în numele unei la fel de cunoscute opacități în fața formelor moderne de lirism. Curios e că, în realitate, *Poemele luminii* nu sînt cu nimic mai puțin moderne decît *Pașii profetului* sau volumele ce au urmat, cel puțin în materie de limbaj poetic. Iar diferența dintre ele nu stă în nici un caz în pretinsa modernitate de expresie a celor din urmă. Ciclul panic din a doua carte a poetului anunță totuși întoarcerea de multe grade a lirismului din volumele următoare față de canonul liric din *Poemele luminii*. Mai întîi prin cazurile tot mai frecvente de ieșire a imagisticii de sub tutela decorativului și intrarea ei sub controlul unui mesaj suprasenzorial, încă tulbure și fragmentar. Apoi, prin tentativa deseori repetată, de a da individualului calitate cosmică, în ordinea profunzimii și a severității, renunțînd, implicit, la a-l mai dizolva în ordinea cosmică. Pan în singurătate cîntînd și zeificat prin izolare pare să fie imaginea multiplu sugestivă a acestei treceri : «Sunt singur și sunt plin de scai. / Am stăpînit cîndva un cer de stele / și lumilor / eu le cîntam din nai. / Nimicul își încoardă struna. / Azi nu străbate-n grota mea / nici un străin, / doar salamandrele pestrițe vin / și cîteodată : / Luna». Caracterul de tranziție între faze distincte

---

[1] «Imaginea nu e unul din elementele poeziei d-lui Lucian Blaga, ci pare poezia lui însăși» (*Critica și literatura* (IV), în *Sburătorul literar*, 11 febr. 1922, pag. 2).

ale poeziei blagiene pe care îl are *Paşii profetului* apare mai limpede imediat ce intră în discuţie dominanta metafizică, transcendentalitatea lirică.

În *Poemele luminii* constatăm un mister al poeziei, care avea darul de a o deschide, de a o face variat interpretabilă : dincoace, în *Paşii profetului*, dar mai ales în *În marea trecere*, *Lauda somnului* şi *La cumpăna apelor*, poezia este a misterului.

Imaginea ce şi-o face poetul despre sine («Lucian Blaga e mut ca o lebădă» va zice, mai tîrziu, în *Nebănuitele trepte*), o imagine cu numai două valori, absolutizate prin repetarea în numeroase variante stilistice : tăcerea şi eternitatea, care nu sînt altceva decît ipostaze funcţionale ale unei dihotomii triple : mister-dor, transcendent-contingent, nuanţă-discreţie, imaginea aceasta deci exprimă cu fidelitate psihologia poetului, dar trădează, în acelaşi timp, un efort de congruenţă teoretică, de adaptare sistematică a lirismului la ordinea, fie ea şi aproximativă, a premiselor teoretice. O viziune mai curînd speculativă decît subtilă asupra poeziei blagiene a făcut să se vorbească în critica mai nouă despre o obsesie a necreatului derivată într-o poetică a tăcerii, căutîndu-se în «fabuloasa absenţă a cuvîntului», ce a umplut de linişte copilăria pînă la patru ani a poetului, un nod cauzal pentru desfăşurarea ulterioară a poeziei. Fără să fie gratuită — se justifică deopotrivă prin poezie şi prin cîteva mărturisiri din *Hronicul vîrstelor* — ipoteza aceasta conduce, în cele din urmă, în mod paradoxal, la o apreciere tautologică a lirismului în sensul relevării unor trăsături numai aparent condiţionate de «poetica tăcerii», în realitate ele caracterizînd orice formă de lirism auditiv (muzica şi poezia). La Lucian Blaga, tăcerea şi necreatul au încă o semnificaţie extraestetică. Ele sînt expresia în planul formal a unei obsesii taumaturgice cu totul particulare în lirica românească. Calitatea de a face să apară tot ce numeşte, din care poezia orfică a făcut suprema definiţie a poetului, contravine metafizicii blagiene a misterului şi tainei. «Zic : Tată, mersul sorilor e bun. / El tace — pentru că i-e frică de cuvinte. / El tace — fiindcă orice vorbă la el se schimbă-n faptă» şi acest frag-

ment din *De mînă cu marele orb* denunţă limpede o foarte activă conştiinţă a dihotomiei fundamentale.

În marea trecere, Lauda somnului şi *La cumpăna apelor* sînt desfăşurări polifone ale lirismului conţinut de principalele teoreme filosofice blagiene. Unitatea acestor volume e asigurată de prezenţa în fiecare a aceloraşi motive lirice : satul ca succedaneu al originilor, evocator cu putere de conservare arhetipală, spaţiul mioritic cu alternanţa deal-vale ritmată specific, misterizarea imagistică, proces abia intuit în *Poemele luminii.* Dar poezia nu rezumă filosofia. Şi nici nu e o transcriere lirică a acesteia. De altfel, opera filosofică a lui Lucian Blaga este eminamente lirică în chiar ipotezele ei esenţiale. Poezia prelungeşte lirismul filosofiei într-un domeniu mai propriu fără să ambiţioneze traducerea în imagini a unor concepte, categorii, teorii, şi aşa destul de accentuat exprimate metaforic. Un proces permanent şi fecund de atracţie-respingere se petrece între poezia şi filosofia lui Blaga, de la *În marea trecere* pînă la *Nebănuitele trepte.* Teroarea sămănătoristă, ce l-a împins spre o justificare mai înaltă a înclinaţiei sale către sat, l-a făcut să caute în gîndirea speculativă o sursă de motive lirice, dar teroarea de sterilitatea dogmei l-a obligat pe poetul cu cel mai dezvoltat simţ al dinamismului culturii din toată literatura noastră să caute în poezie eliberarea de patosul raţionamentelor reci şi de impersonalismul, mai exact neutralitatea tonală, proprie scriiturii filosofice. Textul poetic păstrează fără îndoială, la cel mai adînc nivel al său, schema logică a sistemului teoretic însă cele patruzeci, sau poate puţin mai mult, de poeme ce rezistă unei analize estetice astăzi, suprimă notele de complementaritate cu acesta, conservînd la suprafaţa versurilor numai accentele elementare, imposibil de eludat, ale unei viziuni globale. Spaţiul mioritic, satul arhetipal şi, în planul atitudinii afective, dorul şi o mistică laicizată a eternităţii. Demonstraţia, cursul argumentării, într-un cuvînt meditaţia lipseşte. E curios că singurul poet român dublat de un filosof nu a scris nici măcar un singur poem dintre acelea pe care în chip obişnuit le numim de meditaţie. Nu se poate urmări niciunde în poezia lui Blaga — cum, bunăoară, la Eminescu — o desfăşurare progresivă a meditaţiei lirice.

Meditaţia premerge textul poetic, poate fi presupusă la viziunea lui, în nici un caz nu se consumă odată cu el. Poezia nu mai ilustrează în etape argumentaţia meditativă, ci îi multiplică într-un şir de metafore consecinţa ultimă. Explicaţia trebuie căutată în procesul atracţie-respingere amintit şi în condiţia morală a poetului, edificată acum pe transparenţa cristalină ce o dă înlăturarea lui *dubito*. Îndoiala e cu totul absentă, şi absolută e numai credinţa ; preot al unei religii întoarse, preamărind permanenţa tulburătoare a acelui «orizont cultural» pe care poetul, el însuşi, l-a inventat. Înclinaţia naturală spre sat suportă greutatea teoretizării şi trece în pură apologie : «Eu cred că veşnicia s-a născut la sat» e un fel de afirmare absolută a acestui demiurg întors, creat şi creator totodată, după cum nu lipseşte nici relativizarea lui prin raportarea la, aşa-zicînd, valul heraclitian, alteritatea perpetuă :

Cîte-s altfel — omul, leatul !
Neschimbat e numai satul
După atîţi Prieri şi toamne
neschimbat ca Tine, Doamne.

Într-un asemenea peisaj pe care istoria nu-l poate modifica, dar în care istoria acţionează asupra acelor întîmplaţi pe acolo, fiinţa cade în contemplare şi refuză titanismul sisific, oricît de fericit sau oricît de util ar fi. Satul lui Blaga e matcă de unde pleacă şi unde se întorc toate, e *arhetip* şi, ca atare, incapabil de evoluţie, e, în acelaşi timp, păstrător al fiorului iniţial şi lent devorator de sine, anunţînd faunesc apocalipsul, nesfîrşitul drum «spre soare-apune». Fără îndoială e o idee de sat, şi încă una constituţională, sugerînd adică o întreagă viziune asupra lumii. Etern fiind, satul iese din timp, nu prelungindu-l la infinit, dar suprimîndu-l. O boală de eternitate e toată poezia lui Blaga, şi satul e numai o imagine particulară a eternităţii. El, poetul, e un cîntăreţ bolnav, cu orgoliul sublim al tăinuitorilor chinuiţi de grozavele lucruri ce li s-au dat :

Purtăm fără lacrimi
o boală în strune.

Și mergem de-a pururi
spre soare-apune
Răni ducem — izvoare
deschise sub haină.
Sporim nesfîrșirea
c-un cîntec, c-o taină.

MENȚIUNI CRITICE

«Din Ardeal ne vin foarte frumoasele versuri ale d-lui Lucian Blaga. D-sa crede că ne dă *Poemele luminii*. E în datina celei mai noi școli să caute cuvinte mari și neobișnuite, dar, mai la urma urmei, cum nu fac bine cînd nu e putere, cînd puterea este, ele nu fac rău. Nu sînt poeme și nu *lumina* e ce stăpînește. Sînt bucăți de suflet, prinse sincer în fiecare clipă și redate cu o superioară muzicalitate în versuri care, frînte cum sînt, se mlădie împreună cu mișcările sufletești înseși. Această formă elastică permite a se reda și cele mai delicate nuanțe ale cugetării și cele mai fine acte ale simțirii. E și filosofie înăuntru, o melancolică, dar nu deprimată filosofie, care leagă împreună, ca în cele mai bune produse ale poeziei din toate timpurile, toate aspectele dinafară ale naturii și, înlăuntru, toate mișcările prin care — și noi o parte din intensitate, din veșnicie, și astfel părtași la incomensurabilitatea și la nemurirea ei — îi răspundem.»

N. Iorga, *Rînduri pentru un tînăr*, în *Neamul românesc*, 1 mai 1919.

«Poezia senzației nu e nouă ; o semnalăm numai prin insistența și, cu deosebire, prin realizarea ei. Senzația nu e redată direct, ci printr-o comparație : sufletescul își găsește o expresie în lumea fenomenală ; imaginea îl încadrează într-o ramă de aur. Sub acest raport, d-l. Lucian Blaga este poate cel mai original creator de imagini pe care l-a cunoscut literatura română pînă acum ; imagini neașteptate și pro-

fund poetice... Imaginea nu e unul din elementele poeziei d-lui Lucian Blaga, ci pare poezia lui însaşi. Nu este totuşi unica raţiune de a fi. Imaginile poetului au în genere caracterul funcţional ; cu toată materialitatea lor, poartă în ele şi imaterialul ; sînt expresia concretă a unor stări sufleteşti de o valoare, ce e drept, mai mult cinestezică, dar incontestabilă.»

E. Lovinescu, *Critica şi literatura*, IV, în *Sburătorul literar*, 11 febr., 1922, pag. 2.

«În *Lauda somnului* procesul de spiritualizare e mai înalt şi poetul cade într-un soi de nostalgie de Eden, într-o lîncezeală numită *tristeţe metafizică*, încercînd să depăşească spaţiul terestru, să evoce un *peisaj transcedent* şi mai ales să depăşească momentul biografic, să intre în fondul ancestral. Somnul e mediul potrivit sustragerii de sub orizontul solar şi intrării în metafizic.»

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă, 1941, pag. 795.

SUFLETUL SATULUI

Copilo, pune-ţi mînile pe genunchii mei.
Eu cred că veşnicia s-a născut la sat.
Aici orice gînd e mai încet,
şi inima-ţi zvîcneşte mai rar,
ca şi cum nu ţi-ar bate în piept,
ci adînc în pămînt undeva.
Aici se vindecă setea de mîntuire,
şi dacă ţi-ai sîngerat picioarele
te aşezi pe un podmol de lut.

Uite, e seară.
Sufletul satului fîlfîie pe lîngă noi,
ca un miros sfios de iarbă tăiată,
ca o cădere de fum din streşini de paie,
ca un joc de iezi pe morminte înalte.

În marea trecere

Primul vers : «Copilo, pune-ţi mîinile pe genunchii mei» nu are legătură de sens cu cel de al doilea : «Eu cred că veşnicia s-a născut la sat» şi poate părea superfluu, totalmente redundant, faţă cu restul textului poetic. În realitate funcţiunea lui este extrem de precisă : exprimă într-un fel imperativ un gest extatic ; cheamă la ascultare şi linişte ca înaintea unui anunţ de importanţă decisivă ; sugerează pregătirea afectivă, cufundarea în sine, abstragerea din contingent, toate gesturi preliminarii unui enunţ de dimensiunile unei Revelaţii. «Copilo, pune-ţi mîinile pe genunchii mei» vrea să fie, deopotrivă, o atenuare prin lirism a efectului unei explozii ce va să vină, provocată de transcrierea esenţială a unei Weltanschauung. Revelaţia ce urmează versului inundă simţurile, transcrierea esenţială inundă gîndirea, simţurile şi gîndirea *oricui* se va afla în faţa textului. Primul vers, pregăteşte aşadar, receptarea următorului, deosebit de puternic. «Eu cred că veşnicia s-a născut la sat» are o autoritate lirică, în planul afectului ca şi în acela al intelectului, neconcurată în poezia românească decît de autoritatea încă mai înaltă, definitivă, a lui «Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată». Forţa unor astfel de versuri se revarsă emanentist într-o succesiune de propoziţii, abia ele propriu-zis poetice, care, fără s-o diminueze, îi accentuează liniile mari, părînd că diluează prin exces verbal esenţialul, de fapt concentrîndu-l într-o dimensiune exclusiv lirică. O concentrare în trepte ce corespund zonelor succesive de emanaţie a forţei iniţiale. Mai întîi treapta (zona) afectiv-senzorială liricizată printr-o singură imagine poetică, o comparaţie simplă introdusă prin *ca şi cum* — variantă a lui *îmi pare că* aşa de frecvent în *Poemele luminii* : «Aici orice gînd e mai încet, / şi inima-ţi zvîcneşte

mai rar, / ca şi cum nu ţi-ar bate în piept / ci adînc în pămînt undeva». Apoi treapta (zona) afectiv-contemplativă liricizată, la rîndu-i, printr-o metaforă a cărei polivocitate are ca semnificaţii limită sentimentul «răcorii meditative» şi ideea accesului la transcendenţă : «Aici se vindecă setea de mîntuire, / şi dacă ţi-ai sîngerat picioarele / te aşezi pe un podmol de lut». Ambele trepte (zone) sînt, în ce priveşte compoziţia lirică, perfect simetrice. Primul vers din fiecare secvenţă lirică repetă, în ipostaze diferite, forţa celui de al doilea vers al poeziei, pentru ca următoarele să fie, de fapt, pure imagini, o comparaţie în prima, o metaforă în cealaltă. Centrul de greutate al întregii poezii e în triada : «Eu cred că veşnicia s-a născut la sat» ; «Aici orice gînd e mai încet» ; «Aici se vindecă setea de mîntuire», în care ultimii doi termeni sînt derivaţii de forţă ale primului. În fine, cea din urmă secvenţă : «Uite, e seară. / Sufletul satului filfîie pe lîngă noi, / ca un miros sfios de iarbă tăiată, / ca o cădere de fum din streşini de paie / ca un joc de iezi pe morminte înalte» e o introducere magică în semnificaţia triadei, un procedeu poetic tipic la Blaga de abandonare în lirism : o metaforă de oarecare violenţă *descrisă* într-o succesiune de trei comparaţii modale de intensitate progresivă. Avînd o funcţiune exclusiv lirică, această ultimă secvenţă, contribuie nu numai la activizarea afectivă a lectorului, impresionîndu-l prin starea de poezie conţinută ci şi la refacerea inversă a textului poetic, de data aceasta la nivelul strict al emoţiei lirice. Cu alte cuvinte aceste patru versuri de final au proprietatea de a chema în memorie, spre o a doua lectură, textul poetic în întregime, şi abia această lectură secundă şi în ce-l priveşte pe lector, involuntară din care pricină, în multe cazuri nici nu e sesizată ca atare, echivalează cu descoperirea poeziei.

EU NU STRIVESC COROLA DE MINUNI A LUMII

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
și nu ucid
cu mintea tainele ce le-ntîlnesc
în calea mea
în flori, în ochi, pe buze ori morminte.
Lumina altora
sugrumă vraja nepătrunsului ascuns
în adîncimi de întuneric,
dar eu,
eu cu lumina mea sporesc a lumii taină —
și-ntocmai cum cu razele ei albe luna
nu micșorează, ci tremurătoare
mărește și mai tare taina nopții,
așa îmbogățesc și eu întunecata zare
cu largi fiori de sfînt mister,
și tot ce-i nențeles
se schimbă-n nențelesuri și mai mari
sub ochii mei —
căci eu iubesc
și flori și ochi și buze și morminte.

Poemele luminii

VREAU SĂ JOC !

O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat !
Să nu se simtă Dumnezeu
în mine
un rob în temniță — încătușat.
Pămîntule, dă-mi aripi :
săgeată vreau să fiu să spintec
nemărginirea,
să nu mai văd în preajmă decît cer,
deasupra cer,
și cer sub mine —

și-aprins în valuri de lumină
să joc.
Străfulgerat de-avînturi nemaipomenite,
ca să răsufle liber Dumnezeu în mine,
să nu cîrtească :
«Sunt rob în temniță !».

Poemele luminii

GORUNUL

În limpezi depărtări aud din pieptul unui turn
cum bate ca o inimă un clopot
și-n zvonuri dulci
îmi pare
că stropi de liniște îmi curg prin vine, nu de sînge.

Gorunule din margine de codru,
de ce mă-nvinge,
cu àripi moi atîta pace,
cînd zac în umbra ta
și mă dezmierzi cu frunza-ți jucăușă ?

O, cine știe ? — Poate că
din trunchiul tău îmi vor ciopli
nu peste mult sicriul,
și liniștea
ce voi gusta-o între scîndurile lui,
o simt pesemne de acum :
o simt cum frunza ta mi-o picură în suflet —

și mut
ascult cum crește-n trupul tău sicriul,
sicriul meu,
cu fiecare clipă care trece,
gorunule din margine de codru.

Poemele luminii

LINIȘTE

Atîta liniște-i în jur, de-mi pare că aud
cum se izbesc de geamuri razele de lună.

În piept
mi s-a trezit un glas străin
și-un cîntec cîntă-n mine-un dor, ce nu-i al meu.

Se spune, că strămoși, cari au murit fără de vreme,
cu sînge tînăr încă-n vine,
cu patimi mari în sînge,
cu soare viu în patimi,
vin,
vin să-și trăiască mai departe
în noi
viața netrăită.

Atîta liniște-i în jur de-mi pare că aud
cum se izbesc de geamuri razele de lună.

O, cine știe — suflete-n ce piept îți vei cînta
și tu odată peste veacuri
pe coarde dulci de liniște,
pe harfă de-ntuneric — dorul surgumat
și frînta bucurie de viață ? Cine știe ? Cine știe ?

Poemele luminii

DAR MUNȚII — UNDE-S ?

Din strașina curat-a veșniciei
cad clipele ca picurii de ploaie.
Ascult și sufletul își zice :

Eu am crescut hrănit de taina lumii
și drumul meu îl ține soarta-n palme,
nemărginirea sărutatu-m-a pe frunte
și-n pieptu-mi larg
credința mea o sorb puternică din soare.

Din straşina curat-a veşniciei
cad clipele ca picurii de ploaie.
Ascult şi sufletul se-ntreabă :

Dar munţii — unde-s ? Munţii,
pe care să-i mut din cale cu credinţa mea ?

Nu-i văd,
îi vreau, îi strig şi — nu-s !

Poemele luminii

SCOICA

C-un zîmbet îndrăzneţ privesc în mine
şi inima
mi-o prind în mînă. Tremurînd
îmi strîng comoara la ureche şi ascult.

Îmi pare
că ţin în mîni o scoică,
în care
prelung şi neînţeles
răsună zvonul unei mări necunoscute.

O, voi ajunge, voi ajunge
vreodat' pe malul
acelei mări pe care azi
o simt,
dar nu o văd ?

Poemele luminii

VISĂTORUL

Spînzurat de aer printre ramuri
se frămîntă în mătasa-i
un paianjen.
Raza lunii

l-a trezit din somn.
Ce se zbate ? A visat că
raza lunii-i fir de-al lui și
cearc-acuma să se urce
pînă-n ceruri, sus, pe-o rază.
Se tot zbate îndrăzneț ul
și s-azvîrle.
Și mi-e teamă
c-o să cadă — visătorul.

Poemele luminii

STALACTITA

Tăcerea mi-este duhul —
și-ncremenit cum stau și pașnic
ca un ascet de piatră,
îmi pare
că sunt o stalactită într-o grotă uriașă,
în care cerul este bolta.
Lin,
lin,
lin — picuri de lumină
și stropi de pace — cad necontenit
din cer
și împietresc — în mine.

Poemele luminii

MELANCOLIE

Un vînt răzleț își șterge lacrimile reci
pe geamuri. Plouă.
Tristeți nedeslușite-mi vin, dar toată
durerea
ce-o simt, n-o simt, în mine,
în inimă,
în piept,

ci-n picurii de ploaie care curg.
Şi altoită de fiinţa mea imensa lume
cu toamna şi cu seara ei
mă doare ca o rană.
Spre munţi trec nori cu ugerele pline.
Şi plouă.

Poemele luminii

PAN

Acoperit de frunze veştede pe-o stîncă zace Pan.
E orb şi e bătrîn.
Pleoapele-i sunt cremene,
zadarnic cearc-a mai clipi,
căci ochii-i s-au închis — ca melcii — peste iarnă.

Stropi calzi de rouă-i cad pe buze :
unu,
doi,
trei.
Natura îşi adapă zeul.

Ah, Pan !
Îl văd cum îşi întinde mîna, prinde-un ram
şi-i pipăie
cu mîngîieri uşoare mugurii.

Un miel s-apropie printre tufişuri.
Orbul îl aude şi zîmbeşte,
căci n-are Pan mai mare bucurie,
decît de-a prinde-n palme-ncetişor căpşorul mieilor
şi de-a le căuta corniţele sub năstureii moi de lînă.

Tăcere.

În juru-i peșterile cască somnoroase
și i se mută-acum și lui căscatul.
Se-ntinde și își zice :
«Picurii de rouă-s mari și calzi,
cornițele mijesc,
iar mugurii sunt plini.
Să fie primăvară ?»

Pașii profetului

LEAGĂNUL

Doamnei Eugenia Brediceanu

Eram așa de obosit
și suferam.
Eu cred că suferam de prea mult suflet.

Pe dealuri zorile își deschideau pleoapele
și ochii înroșiți de neodihnă.

Pierdut — m-am întrebat :
Soare,
cum mai simți nebuna bucurie
de-a răsări ?

Și-n dimineața-aceea fără somn
cum colindam cu pași de plumb
într-un ungher ascuns am dat de-un leagăn.
Păianjenii-și țeseau în el măruntele lor lumi,
iar carii-i măcinau tăcerea.

L-am privit cu gîndul larg deschis.
Era leagănul,
în care-o mînă-mbătrînită azi de soarta mea
mi-a legănat
întîiul somn și poate-ntîiul vis.

Cu degetele amintirii
mi-am pipăit
încet,
încet,
trecutul ca un orb
și fără să-nțeleg de ce
m-am prăbușit
și-n hohote
am început să plîng deasupra leagănului meu.

Eram așa de obosit
de primăveri,
de trandafiri,
de tinerețe
și de rîs.
Aiurind mă căutam în leagănul bătrîn
cu mîinile pe mine însumi
— ca prunc.

Pașii profetului

ÎN LAN

De prea mult aur crapă boabele de grîu.
Ici-colo roșii stropi de mac
și-n lan
o fată
cu gene lungi ca spicele de orz.
Ea strînge cu privirea snopii de senin ai cerului
și cîntă.

Eu zac în umbra unor maci,
fără dorinți, fără mustrări, fără căinți
și fără-ndemnuri, numai trup
și numai lut.
Ea cîntă
și eu ascult.
Pe buzele ei calde mi se naște sufletul.

Pașii profetului

DAȚI-MI UN TRUP VOI MUNȚILOR

Numai pe tine te am trecătorul meu trup
și totuși
flori albe și roșii, eu nu-ți pun pe frunte și-n plete,
căci lutul tău slab
mi-e prea strîmt pentru strașnicul suflet
ce-l port.

Dați-mi un trup
voi munților,
mărilor, dați-mi alt trup să-mi descarc nebunia
în plin !
Pămîntule larg fii trunchiul meu,
fii pieptul acestei năpraznice inimi,
prefă-te-n lăcașul furtunilor, cari mă strivesc,
fii amfora eului meu îndărătnic !

Prin cosmos
auzi-s-ar atuncea măreții mei pași
și-aș apare năvalnic și liber
cum sînt,
pămîntule sfînt.

Cînd aș iubi,
mi-aș întinde spre cer toate mările
ca niște vînjoase, sălbatice brațe fierbinți,
spre cer
să-l cuprind,
mijlocul să-i frîng
să-i sărut sclipitoarele stele.

Cînd aș urî,
aș zdrobi sub picioarele mele de stîncă
bieți sori
călători
și poate-aș zîmbi.

Dar numai pe tine te am trecătorul meu trup.

Pașii profetului

TĂMÎIE ŞI FULGI

Lumini scăpate din cuptor se zbat între pereţi.
Şi trupul moale ca de in curat
şi părul ţi l-ai uns peste-o cădelniţă-n tămîie,
fir de fir,
ca să miroşi la fel c-un patrafir.

Prin sat trec sănii grele de tăceri.
Cu genele ghicesc poteca sărutărilor de ieri.
Fulgi moi şi graşi îmi troienesc
în pace lumea ca de scrum,
şi fulgi de-aramă azvîrliţi din cer
par clopoţeii atîrnaţi
de gîtul paşilor de cai pe drum.

Ciobani întîrziaţi pe uliţi simt
că cei cari s-au culcat
au clipe de tămîie şi de in
curat.

Curat.

Paşii profetului

MOARTEA LUI PAN

I

PAN CĂTRE NIMFĂ

Cu strai de broască-n păr răsai din papură,
o undă
vrea să te cuprindă şi nisipuri prind să fiarbă.
Ca dintr-o nevăzută amforă rotundă
îţi verşi mlădie trupul gol în iarbă.

Şi vîna de la tîmple îmi zvîcneşte
ca guşa unei leneşe şopîrle
ce se prăjeşte-n soare,
mişcarea ta mi-adie murmur de izvoare.

Ca pînea caldă eu te-aş frînge,
mişcarea ta mi-azvîrle clipe dulci în sînge.

Nisipuri prind să fiarbă.

Vară,
soare,
iarbă !

II

ZEUL AŞTEAPTĂ

Prin mirişte se joacă
şoareci şi viţei,
iar viţele-de-vie
ţin în palme
brotăcei.
C-o păpădie
între buze
o aştept
să vie.

Nu vreau decît
să-mi port curate
degetele răsfirate
prin părul ei,
prin părul ei
şi-apoi prin nori
s-adun din ei
ca dintr-un caer
fulgerele-aşa cum toamna
strîngi din aer
funigei.

III

UMBRA

Pan rupe faguri
în umbra unor nuci.

E trist :
se înmulțesc prin codri mînăstirile,
și-l supără sclipirea unei cruci.

Zboară-n jurul lui lăstunii,
și foile de ulm
răstălmăcesc o toacă.
Subt clopot de vecerne Pan e trist.
Pe-o cărăruie trece umbra
de culoarea lunii
a lui Crist.

IV

PAN CÎNTĂ

Sunt singur și sunt plin de scai.
Am stăpînit cîndva un cer de stele
și lumilor
eu le cîntam din nai.
Nimicul își încoardă struna.

Azi nu străbate-n grota mea
nici un străin,
doar salamandrele pestrițe vin
și cîteodată :

Luna.

V

PĂIANJENUL

Gonit de crucile sădite pe cărări,
Pan
s-ascunse într-o peșteră.
Razele fără de-astîmpăr se-mbulzeau
și se-mpingeau cu coatele s-ajungă pîn' la el.
Tovarăși nu avea,
doar un păianjen singurel.

Iscoditor micuţul îşi ţesuse mraja de mătase
în urechea lui,
şi Pan din fire bun
prindea ţînţari celui din urmă prieten ce-i rămase.

Treceau în goană toamne cu căderi de stele.

Odată zeul îşi cioplea
un fluier din nuia de soc.
Piticul dobitoc
i se plimba pe mînă.
Şi-n scăpărări de putregai
Pan descoperi mirat
că prietenul avea pe spate-o cruce.
Bătrînul zeu încremeni fără de grai
în noaptea cu căderi de stele,
şi tresări îndurerat,
păianjenul s-a-ncreştinat.

A treia zi şi-a-nchis coşciugul ochilor de foc.
Era acoperit cu promoroacă
şi-amurgul cobora din sunetul de toacă.
Neisprăvit rămase fluierul de soc.

Paşii profetului

CĂTRE CITITORI

Aici e casa mea. Dincolo soarele şi grădina cu stupi.
Voi treceţi pe drum, vă uitaţi printre gratii de poartă
şi aşteptaţi să vorbesc. — De unde să-ncep ?
Credeţi-mă, credeţi-mă,
despre orişice poţi să vorbeşti cît vrei :
despre soartă şi despre şarpele binelui,
despre arhanghelii cari ară cu plugul
grădinile omului,
despre cerul spre care creştem,
despre ură şi cădere, tristeţe şi răstigniri
şi înainte de toate despre marea trecere.

Dar cuvintele sunt lacrimile celor ce ar fi voit
aşa de mult să plîngă şi n-au putut.
Amare foarte sunt toate cuvintele,
de-aceea — lăsaţi-mă
să umblu mut printre voi,
să vă ies în cale cu ochii închişi.

În marea trecere

PSALM

O durere totdeauna mi-a fost singurătatea ta ascunsă
Dumnezeule, dar ce era să fac ?
Cînd eram copil mă jucam cu tine
şi-n închipuire te desfăceam cum desfaci o jucărie.
Apoi sălbăticia mi-a crescut,
cîntările mi-au pierit,
şi fără să-mi fi fost vreodată aproape
te-am pierdut pentru totdeauna
în ţărînă, în foc, în văzduh şi pe ape.

Între răsăritul de soare şi-apusul de soare
sunt numai tină şi rană.
În cer te-ai închis ca-ntr-un coşciug.
O, de n-ai fi mai înrudit cu moartea
decît cu vieaţa,
mi-ai vorbi. De-acolo unde eşti,
din pămînt ori din poveste mi-ai vorbi.
În spinii de-aci arată-te Doamne,
să ştiu ce-aştepţi de la mine.
Să prind din văzduh suliţa veninoasă
din adînc azvîrlită de altul să te rănească subt aripi ?

Ori nu doreşti nimic ?
Eşti muta, neclintita identitate
(rotunjit în sine a este a),
nu ceri nimic. Nici măcar rugăciunea mea.
Iată, stelele intră în lume
deodată cu întrebătoarele mele tristeţi.

Iată, e noapte fără ferestre-n afară.
Dumnezeule, de-acum ce mă fac ?
În mijlocul tău mă dezbrac. Mă dezbrac de trup
ca de-o haină pe care-o lași în drum.

În marea trecere

ÎN MAREA TRECERE

Soarele-n zenit ține cîntarul zilei.
Cerul se dăruiește apelor de jos.
Cu ochi cuminți, dobitoace în trecere
își privesc fără de spaimă umbra în albii.
Frunzare se boltesc adînci
peste o-ntreagă poveste.

Nimic nu vrea să fie altfel decît este.
Numai sîngele meu strigă prin păduri
după îndepărtata-i copilărie,
ca un cerb bătrîn
după ciuta lui pierdută în moarte.

Poate a pierit sub stînci.
Poate s-a cufundat în pămînt.
În zadar i-aștept veștile,
numai peșteri răsună,
pîraie se cer în adînc.

Sînge fără răspuns,
o, de-ar fi liniște, cît de bine s-ar auzi
ciuta călcînd prin moarte.
Tot mai departe șovăi pe drum, —
și ca un ucigaș, ce-astupă cu năframa
o gură învinsă,
închid cu pumnul toate izvoarele,
pentru totdeauna să tacă,
să tacă.

În marea trecere

PLUGURI

Prietene crescut la oraș
fără milă, cu florile în fereastră,
prietene care încă niciodată n-ai văzut
cîmp și soare jucînd subt peri înfloriți,
vreau să te iau de mînă,
vino, să-ți arăt brazdele veacului.

Pe dealuri, unde te-ntorci,
cu ciocuri înfipte-n ogor sănătos
sunt pluguri, pluguri, nenumărate pluguri :
mari paseri negre
ce-au coborît din cer pe pămînt.
Ca să nu le sperii —
trebuie să te apropii de ele cîntînd.

Vino — încet.

În marea trecere

CĂLUGĂRUL BĂTRÎN ÎMI ȘOPTEȘTE DIN PRAG

Tinere, care mergi prin iarba schitului meu,
mai este mult pîn-apune soarele ?
Vreau să-mi dau sufletul
deodată cu șerpii striviți în zori
de ciomegele ciobanilor.
Nu m-am zvîrcolit și eu în pulbere ca ei ?
Nu m-am sfredelit și eu în soare ca ei ?
Viața mea a fost tot ce vrei,
cîteodată fiară,
cîteodată floare,
cîteodată clopot — ce se certa cu cerul.

Azi tac aici, și golul mormîntului
îmi sună în urechi ca o talangă de lut.
Aștept în prag răcoarea sfîrșitului.

Mai este mult ? Vino tinere,
ia ţărnă un pumn
şi mi-o presară pe cap în loc de apă şi vin.
Botează-mă cu pămînt.

Umbra lumii îmi trece peste inimă.

În marea trecere

SCRISOARE

Nu ţi-aş scrie poate nici acum acest rînd,
dar cocoşii au cîntat de trei ori în noapte —
şi-a trebuit să strig :
Doamne, Doamne, de cine m-am lepădat ?

Sînt mai bătrîn decît tine, Mamă
ci tot aşa cum mă ştii :
adus puţin din umeri
şi aplecat peste întrebările lumii.

Nu ştiu nici azi pentru ce m-ai trimis în lumină.
Numai ca să umblu printre lucruri
şi să le fac dreptate spunîndu-le
care-i mai adevărat şi care-i mai frumos ?
Mîna mi se opreşte : e prea puţin.
Glasul se stinge : e prea puţin.
De ce m-ai trimis în lumină, Mamă,
de ce m-ai trimis ?

Trupul meu cade la picioarele tale
greu ca o pasăre moartă.

În marea trecere

AMINTIRE

Unde eşti astăzi, nu ştiu.
Vulturi treceau prin Dumnezeu deasupra noastră.
Alunec în amintire, e-aşa de mult de-atunci !
Pe culmile vechi unde soarele iese din pămînt,
privirile tale erau albastre şi-nalte detot.
Zvon legendar se ridica din brazi.
Ochi atotînţelegător era iezerul sfînt.
În mine se mai vorbeşte şi astăzi despre tine.
Din gene, ape moarte mi se preling.
Ar trebui să tai iarba,
ar trebui să tai iarba pe unde-ai trecut.
Cu coasa tăgăduirei pe umăr
în cea din urmă tristeţe mă-ncing.

În marea trecere

FIU AL FAPTEI NU SUNT

Fără de număr sunteţi fii ai faptei
pretutindeni pe drumuri, subt cer şi prin case.
Numai eu stau aici fără folos, nemernic,
bun doar de-necat în ape.

Totuşi aştept, de mult tot aştept
vreun trecător atotbun şi-atotdrept ca să-i spun :
O, nu-ţi întoarce privirea,
o, nu-mi osîndi nemişcarea.

Cresc între voi, ci umbrit de mînile mele
misticul rod se rotunjeşte în altă parte.
Nu mă blestemaţi, nu mă blestemaţi !

Prieten al adîncului,
tovarăş al liniştei,
joc peste fapte.
Cîteodată prin fluier de os strămoşesc
mă trimit în chip de cîntec spre moarte.

Întrebător, fratele mă privește,
mirată mă-ntîmpină sora,
dar încolăcit la picioarele mele
m-ascultă și mă pricepe prea bine
șarpele cel cu ochii de-a pururi deschiși
spre-nțelepciunea de dincolo.

În marea trecere

BIOGRAFIE

Unde și cînd m-am ivit în lumină, nu știu,
din umbră mă ispitesc singur să cred
că lumea e o cîntare.
Străin zîmbind, vrăjit suind
în mijlocul ei mă-mplinesc cu mirare.
Cîteodată spun vorbe cari nu mă cuprind,
cîteodată iubesc lucruri cari nu-mi răspund.
De vînturi și isprăvi visate îmi sunt ochii plini.
De umblat, umblu ca fiecare :
cînd vinovat pe coperișele iadului,
cînd fără păcat pe muntele cu crini.

Închis în cercul aceleiași vetre
fac schimb de taine cu strămoșii,
norodul spălat de ape subt pietre.
Seara se-ntîmplă mulcom s-ascult
în mine cum se tot revarsă
poveștile sîngelui uitat demult.
Binecuvînt pînea și luna.
Ziua trăiesc împrăștiat cu furtuna.

Cu cuvinte stinse în gură
am cîntat și mai cînt marea trecere,
somnul lumii, îngerii de ceară.
De pe-un umăr pe altul
tăcînd îmi trec steaua ca o povară.

Lauda somnului

SOMN

Noapte întreagă. Dănțuiesc stele în iarbă.
Se retrag în pădure și-n peșteri potecile,
gornicul nu mai vorbește.
Buhe sure s-așează ca urne pe brazi.
În întunericul fără de martori
se liniștesc păsări, sînge, țară
și aventuri în cari veșnic recazi.
Dăinuie un suflet în adieri,
fără azi,
fără ieri.
Cu zvonuri surde prin arbori
se ridică veacuri fierbinți.
În somn, sîngele meu ca un val
se trage din mine

înapoi în părinți.

Lauda somnului

FUM CĂZUT

S-aude zbor scurt și zadarnic
de gîște peste pajiști reci.
Undeva, un cîntec se pătrunde
de chemări de veci.
Un fluier seacă, altul nu s-arată.
Aleluia, privirea mi se umple de păsări și vînt.
vieții nu i-am rămas dator nici un gînd
dar i-am rămas dator vieața toată.
Cu mișcări oprite ades
văd bolți prăbușite în apă.
Din frunzele satului ies
ca dintr-o biblică șatră.
Aleluia, astăzi ca niciodată
sunt fratele obosit
al cerului de jos
și-al fumului căzut din vatră.

Lauda somnului

PEISAJ TRANSCENDENT

Cocoşi apocaliptici tot strigă,
tot strigă din sate româneşti.
Fîntînile nopţii
deschid ochii şi-ascultă
întunecatele veşti.
Păsări ca nişte îngeri de apă
marea pe ţărmuri aduce.
Pe mal — cu tămîie în păr
Isus sîngerează lăuntric
din cele şapte cuvinte
de pe cruce.
Din păduri de somn
şi alte negre locuri
dobitoace crescute-n furtuni
ies furişate să bea
apă moartă din scocuri.
Arde cu păreri de valuri
pămîntul îmbrăcat în grîu.
Aripi cu sunet de legendă
s-abat înspăimîntate peste rîu.

Vîntul a dat în pădure
să rupă crengi şi coarne de cerbi.
Clopote sau poate sicriile
cîntă subt iarbă cu miile.

Lauda somnului

ELEGIE

Tremură aceeaşi apă şi frunză
la bătăile aceluiaşi ceas.
În ce tărîm şi-n ce somn te-ai oprit ?
Cerească subt ce iarb-ai rămas ?

Se revarsă în mine drumurile
toate pe cari ai umblat.
Oglinda-ţi mai păstrează chipul
şi după ce-ai plecat.

Fără gînd, fără-ndemn, fără glas,
cu mîneca şterg ochiuri ude.
Un vecin prin zidul meu aude
răbdarea neagră a aceluiaşi pas.

Lauda somnului

IOAN SE SFÎŞIE ÎN PUSTIE

Unde eşti Elohim ?
Lumea din mîinile tale-a zburat
ca porumbul lui Noe.
Tu poate şi astăzi o mai aştepţi.
Unde eşti Elohim ?
Umblăm tulburaţi şi fără de voie,
printre stihiile nopţii te iscodim,
sărutăm în pulbere steaua de subt călcîie
şi-ntrebăm de tine — Elohim !
Vîntul fără de somn îl oprim
şi te-ncercăm cu nările
Elohim !
Animale străine prin spaţii oprim
şi le-ntrebăm de tine, Elohim !

Pînă în cele din urmă margini privim,
noi sfinţii, noi apele,
noi tîlharii, noi pietrele,
drumul întoarcerii nu-l mai ştim,
Elohim, Elohim !

Lauda somnului

TĂGĂDUIRI

Arbori cu crengi tăgăduitor aplecate
fac scoarţă în jurul unui lăuntric suspin.
Pe toate potecile zilei
cu surîs tomnatic
se răstignesc singuri
Cristoşi înalţi pe cruci de arin.

Grele din înălţime cad ciocîrlii
ca lacrimi sunătoare ale dumnezeirii peste ogor.
Pe drumuri pornit
iscodesc semnele
întregului rotund depărtat :
pretutindeni e o tristeţe. E o negare. E un sfîrşit.

Pe urmele mele coapte
moartea îşi pune sărutul galben
şi nici un cîntec nu mă îndeamnă
să fiu încă o dată.
Fac un pas şi şoptesc spre miazănoapte :
Frate, trăieşte tu, dacă vrei.
Mai fac un pas şi şoptesc spre miazăzi :
Frate, trăieşte tu, dacă vrei.
Din sîngele meu nu mai e nimeni chemat
să-şi ia începutul trăirilor,
nu, nu mai e nimeni chemat.
Pe căile vremii se duc şi vin
cu pas adînc ca de soartă
albe fecioare şi negre fecioare :
îndemnuri cereşti
să fim încă o dată,
să fim încă de-o mie de ori,
să fim, să fim !
Dar eu umblu lîngă ape cîntătoare
şi cu faţa-ngropată în palme — mă apăr :
eu nu ! Amin.

Lauda somnului

ÎNCHEIERE

Frate, o boală învinsă ți se pare orice carte.
Dar cel ce ți-a vorbit e în pămînt.
E în apă. E în vînt.
Sau mai departe.

Cu foaia aceasta închid porțile și trag cheile.
Sunt undeva jos sau undeva sus.
Tu stinge-ți lumînarea și-ntreabă-te :
taina trăită unde s-a dus ?

Ți-a mai rămas în urechi vreun cuvînt ?
De la basmul sîngelui spus
întoarce-ți sufletul către perete
și lacrima către apus.

Lauda somnului

SAT NATAL

lui Ion Pillat

După douăzeci de ani trec iarăși pe-aceleași uliți
unde-am fost prietenul mic al țărînii din sat.
Port acum în mine febra eternității,
negru prundiș, eres vinovat.

Nimeni nu mă cunoaște. Vîntul, el singur, sau plopul
de aur. Plop înălțat de-un fir nevăzut asemenea fusului.
Nedumerit turnul se va uita două ore în urma mea,
pînă m-oi pierde din nou subt dunga apusului.

Totul cît de schimbat ! Casele toate sunt mult mai mici
decît le-a crescut amintirea.
Lumina bate altfel în zid, apele altfel în țărm.
Porți se deschid să-și arate uimirea.

Dar de ce m-am întors ? Lamura duhului nu s-a ales,
ceasul meu fericit, ceasul cel mai fericit
încă nu a bătut. Ceasul aşteaptă
subt ceruri cari încă nu s-au clădit.

La cumpăna apelor

LUMINA DE IERI

Caut, nu ştiu ce caut. Caut
un cer trecut, ajunul apus. Cît de-aplecată
e fruntea menită-nălţărilor altădată !

Caut, nu ştiu ce caut. Caut
aurore, ce-au fost, ţîşnitoare, aprinse
fîntîni — azi cu ape legate şi-nvinse.

Caut, nu ştiu ce caut. Caut
o oră mare rămasă în mine fără făptură
ca pe-un ulcior mort o urmă de gură.

Caut, nu ştiu ce caut. Sub stele de ieri,
subt trecutele, caut
lumina stinsă pe care-o tot laud.

La cumpăna apelor

LA CUMPĂNA APELOR

Tu eşti în vară, eu sunt în vară. În vară pornită
către sfîrşit, pe muche-amîndoi la cumpăna apelor.
Cu gînd ducăuş — mîngîi părul pămîntului.
Ne-aplecăm peste stînci, subt albastrul neîmplinit.

Priveşte în jos ! Priveşte-ndelung, dar să nu vorbim.
S-ar putea întîmpla să ne tremure glasul.
Din poarta-nălţimii şi pînă-n vale
îmbătrîneşte, ah cît de repede, apa. Şi ceasul.

E mult înapoi ? Atîta e şi de-acum înainte,
cu toate că mult mai puţin o să pară.
Ne-ascundem — stins arzînd — după năluca de vară.
Ne-nchidem inima după nespuse cuvinte.

Poteca de-acum coboară ca fumul
din jertfa ce nu s-a primit. De-aici luăm iarăşi drumul
spre ţărna şi valea, trădate-nmiit
pentru-un cer chiemător şi necucerit.

La cumpăna apelor

CÎNTĂREŢI BOLNAVI

Purtăm fără lacrimi
o boală în strune
şi mergem de-a pururi
spre soare apune.

Ni-e sufletul spadă
de foc stinsă-n teacă.
Ah, iarăşi şi iarăşi
cuvintele seacă.

Vînt veşnic răsună
prin cetini de zadă.
Purces-am în lume
pe punţi de baladă.

Străbatem amurguri
cu crini albi în gură.
Închidem în noi un
sfîrşit sub armură.

Purtăm fără lacrimi
o boală în strune
şi mergem de-a pururi
spre soare apune.

Răni ducem — izvoare —
deschise subt haină.
Sporim nesfîrşirea
c-un cîntec, c-o taină.

La cumpăna apelor

URSUL CU CRIN

Se odihneşte subt prunii bisericii, adulmecă
arhaicul vînt. O fată i-a pus ieri în braţe un crin.

Va mai trece printr-o mie de sate.
I se va-ntinde prescură, pe drumuri stropite cu vin.

Bolnavii de oase din cele o mie de sate
în cale-i s-aştern. El îi calcă de rău. Şi de bine

el joacă, vorbe uitate spunînd lîngă umerii lor.
Spre seară boala iese din casă, din gînd şi din vine.

Are-un mers larg, cînd purcede, ca de-mpărat.
Chihlimbar — miez galben — poartă subt fruntea-n apus.
Cu mîinile — în stînga şi-n dreapta — pare că veşnic
şi-ar împărţi pădurile, ce le are în ţara de sus.

La cumpăna apelor

LA CURŢILE DORULUI

Prin vegherile noastre — site în in —
vremea se cerne, şi-o pulbere albă
pe tîmple s-aşează. Aurorele încă
se mai aprind, şi-aşteptăm. Aşteptăm
o singură oră să ne-mpărtăşim
din verde imperiu, din raiul sorin.

Cu linguri de lemn zăbovim lîngă blide,
lungi zile pierduți și străini.
Oaspeți suntem în tinda noii lumini
la curțile dorului. Cu cerul vecini.

Așteptăm să vedem prin columne de aur
evul de foc cu steaguri pășind,
și fiicele noastre ieșind
să pună pe frunțile porților laur.

Din cînd în cînd o lacrim-apare
și fără durere se-ngroașă pe geană.
Hrănim cu ea
nu știm ce firavă stea.

La curțile dorului

TREZIRE

Mocnește copacul. Martie sună.
Albinele-n faguri adună
și-amestecă învierea,
ceara și mierea.

Nehotărît între două hotare,
cu vine trimise subt șapte ogoare,
în văzduhuri zmeu,
doarme alesul, copacul meu.

Copacul meu.
Vîntul îl scutură, martie sună.
Cîte puteri sunt, se leagă-mpreună,
din greul ființei să mi-l urnească,
din somn, din starea dumnezeiască.

Cine vîntură de pe muncel
atîta lumină peste el ?

Ca lacrimi — mugurii l-au podidit.
Soare, soare, de ce l-ai trezit ?

La curțile dorului

OASPEȚI NEPOFTIȚI

Plecară iarăși voevozii daci
spre miazănoapte, de unde ne veniră,
cu oile și cu bourii.
Și ceilalți, care din răsărit sosiră
cu arapi și cu cămile
de asemeni se înduplecară
mai tîrzior, pe seară.
Fecioara-n marea zarvă nu se miră
că și-a pierdut condurii.
Vrea liniște Maria
după atîțea oaspeți,
vrea liniște de-acu, și bucuria
să fie-a ei, deplină.
Poate mai bine-ar fi
să sufle-n steaua de la poartă,
s-o stingă. Ea singură-i de vină
că sosesc atîția trași-împinși
din patru vînturi cu nechez de soartă.
De-aceeași prea senină
părere e și asinul bătrîn,
ce roade-n petice condurii
găsiți prin paie și prin fîn.

Maria n-avu timpul pînă-acum
nici măcar să-și vază pruncul
de-atîta solie din atîta drum.

La curțile dorului

SATUL MINUNILOR

Ajuns-am prin pulberi și mirişti
unde răzbat fără sfat numai unii.
Drumeaguri ades ocolit-am prin linişti
după mersul albastru al lunii.

Lîngă fîntînile darului harului
pîlpîie boalele, ţipă lăstunii.
Plin este satul de-aromele zeului
ca un cuib de mirosul sălbăticiunii.

Legi răsturnînd şi vădite tipare
minunea ţîşneşte ca macu-n secară.
Cocoşi dunăreni îşi vestesc de pe garduri
dumineca lungă şi fără de seară.

La curţile dorului

BELŞUG

— Negrule, cireşule,
gîndul rău te-mprejmuie.

Jinduiesc la taine coapte
guri sosite-n miez de noapte.

Om şi păsări, duhuri, fluturi,
nu aşteaptă să te scuturi.

Prea eşti plin de rod şi vrajă,
vine furul, pune-ţi strajă !

— Las' să vie, să culeagă,
Vara mea rămîne-ntreagă.

Stelele deasupra mea
nimeni nu mi le-a fura !

La curţile dorului

AUTOPORTRET

Lucian Blaga e mut ca o lebădă.
În patria sa
zăpada făpturii ţine loc de cuvînt.
Sufletul lui e în căutare,
în mută, seculară căutare,
de totdeauna,
şi pînă la cele din urmă hotare.

El caută apa din care bea curcubeul.
El caută apa,
din care curcubeul
îşi bea frumuseţea şi nefiinţa.

Nebănuitele trepte

RĂSĂRIT MAGIC

Aşa a fost, aşa e totdeauna.
Aştept cu floarea mea de foc în mîni.
Întrerupîndu-mi preamărite săptămîni,
puternică-mi răsare luna.

În miez de noapte un cutreier sferic.
În spaţiu — rîuri, umbre, turnuri, clăi.
Liturgic astrul mă-ntîlneşte-n văi,
dezbracă patria de întuneric.

Sus, în lumină, ce fragil
apare muntele !
Cetatea zeilor din ochii de copil

uşor se sfarmă, ca mătasea veche.
Materia ce sfîntă e,
dar numai sunet în ureche.

Nebănuitele trepte

EPITAF

Calea aici ce greu se găseşte,
Nu-i nimenea să te îndrepte.
Numai tîrziu, numai o clipă
uitată pe urmă şi ea,
îţi dezvăluie
nebănuitele trepte.

Apoi ca frunza cobori. Şi ţărna
ţi-o tragi peste ochi
ca o gravă pleoapă.
Numele sfintele —
luminile mii,
nume sub glii
îţi iau în primire cuvintele.
Încă o dată te-adapă.

Nebănuitele trepte

ÎNDEMN DE POVESTE [1]

Din clima fierbinte
a basmului, sfinte
irog inorog
c-un semn te invoc.
Din verde molatic
s-aude copita,
adînc, păduratic,
apari ca ispita.

Tîrcoale nu-mi da
şi nu adăsta !
Ci ia-o-nainte
cînd ceasul va bate,
solie cuminte
spre vechea cetate.

---

[1] În graiul cronicarilor «inorog» înseamnă «unicorn».

Cînd intri, ia seama
la podul cu vama,
la numărul casei
la curtea Frumoasei.
Cu sunet de soartă
loveşte în poartă !

Atinge cu cornul
de trei ori zăvorul,
ca-n rituri de leac
rămase din veac.
Atinge şi piatra
şi pragul şi vatra.
Şi dacă Frumoasa
îngăduie — vezi-i
aleanul amiezii.

Atinge-i coroana,
obrazul şi geana,
năframa cu lacrimi
şi perna cu patimi.
Tu las-o în schimb
privirea să-şi treacă
şi mîna oleacă
prin albul tău nimb.
C-un muget dă-mi veste —
apoi părăseşte
cetatea şi murii
spre pacea pădurii.

Nebănuitele trepte

CUVINTE CĂTRE FATA NECUNOSCUTĂ DIN POARTĂ

Nu te-mpotrivi. Tu va trebui să iai această grijă
asupră-ţi ;
în poarta, la care-am ajuns, trecînd prin această vale,
să fii straja copilăriei mele. A copilăriei
ce-o duc încă în mine.

Ea e singurul bine, izvorul a toate, prin tot anotimpul,
prin toţi anii, sub toate punctele cardinale.
Tu păzeşte, păzeşte tu izvorul să nu se usuce
la sfîrşitul ăstui timp
lăsat în umbră între floare şi poamă.
Grijeşte tu să nu se stingă secretul micul incendiu
ascuns în inima brîndușei de toamnă.

Avui şi eu odată spatele ars de urzicile soarelui
şi tălpile goale. Îţi amintesc zile stinse demult,
dar să nu crezi că mi-am trecut şi copilăria
sărind pe vremuri zăplazul. Nu, copilăria e încă aci.
Copilăria mea e aci şi astăzi.
Şi dac-aş sări şi peste poarta toamnei
la care-am ajuns, copilăria aş sălta-o cu mine,
strînsă în vine şi-n pumnii mei arşi.
Nu trebuie decît puţin să-mi ajuţi
c-un surîs sau c-un val de frumuseţe
năvălit în obraji.

Vorbele mele să nu te mire. La tîmple,
e drept, am o seamă de fire cărunte
şi cîteva gînduri aplecate-ntr-o dungă — pe frunte.
Tu stîrneşte numai o clipă îndurătoarea scînteie
ce mai mocneşte în vatră,
scînteia care aleargă şi rîde,
mugurul de lumină
ce arde în sînge ca moartea de albină.

Ci poarta e în adevăr aci ? Poarta sură
căreia n-aş vrea pe nume să-i spun ?
Tu opreşte-mă încă, să nu intru. Nu vreau să apun.

Fereşte-mă tu, să nu-mi găsesc prea grabnic împlinirea,
să nu mor mai înainte de-a muri.
Dar iată mă-ntreb : Tu, fata din poartă,
tu — cine eşti ?
Şi dacă nu eşti,
atunci unde eşti şi cum vei fi ?

Nebănuitele trepte

CÎNTEC PENTRU ANUL 2000

Vultùrul ce roteşte sus
va fi atunci de mult apus.

Lîngă Sibiu, lîngă Sibiu, prin lunci
numai stejarii vor mai fi şi-atunci.

Mai aminti-mă-va un trecător
vreunui străin, sub ceasul lor ?

Nu cred să mă vestească cineva,
căci basmul ar începe-aşa :

Pe-aici umbla şi el şi se-ntoarcea mereu,
contimporan cu fluturii, cu Dumnezeu.

Nebănuitele trepte

INIMA PĂDURII

Mire-te, dezmire-te
zilele pădurii,
zile ale facerii,
zilele răsurii.

Mire-te, dezmire-te
văile răsurii,
cari vădesc miresmele,
mîndrele şi nurii.

Mire-te, dezmire-te
cîntecul făpturii,
locul unde toate cresc,
inima pădurii.

Poezii

VARĂ DE NOIEMBRIE

Iubito-mbogăţeşte-ţi cîntăreţul,
mută-mi cu mîna ta în suflet lacul,
şi ce mai vezi, văpaia şi îngheţul,
dumbrava, cerbii, trestia şi veacul.
Cum stăm în faţa toamnei, muţi,
sporeşte-mi inima c-o ardere, c-un gînd.
Solar e tîlcul ce tu ştii oricînd
atîtor lucruri să-mprumuţi.

O, lumea, dacă nu-i o amăgire,
ne este un senin veşmînt.
Că eşti cuvînt, că eşti pămînt,
nu te dezbraci de ea nicicînd.
O, lumea e albastră haină
în care ne cuprindem, strînşi în taină,
ca vara sîngelui să nu se piardă,
ca vraja basmului mereu să ardă.

Vară de noiembrie

CÎNTECUL SPICELOR

Spicele-n lanuri — de dor se-nfioară, de moarte,
cînd secera lunii pe boltă apare.
Ca fetele cată, cu părul de aur,
la zeul din zare.

O vorbă-ţi trec spicele — fete-n văpaie :
secera lunii e numai lumină —
cum ar putea să ne taie
pe la genunchi, să ne culce pe spate, în arderea
vîntului ?

Aceasta-i tristeţea cea mare a spicelor,
că nu sînt tăiate de lună,
că numai de fierul pămîntului
li s-a menit să apună.

Vară de noiembrie

STROFE DE-A LUNGUL ANILOR

Cînd prin oraş calci lin pe străzi
sămînţa ulmilor, şi-n mers
în adevăruri limpezi crezi —
mai e nevoie de vreun vers ?

Cînd muşchiul de pădure mult
ne-alină-n vară verde dor
şi glasul picurat ţi-ascult —
mai e nevoie de-un izvor ?

Cînd în bătaia vîntului
mlădie umbli pe colnic,
pe-ntinderea pămîntului
mai e nevoie de vreun spic ?

Cînd între lipsă şi prisos
ne bucurăm de cîte sînt
şi cîntă pe subt glii un os —
mai e nevoie de cuvînt ?

Cînd îţi ghicesc arzîndu-l lut
cum altul de Tanagra nu-i,
din miazănoapte pînă-n sud
mai e nevoie de statui ?

Cînd hoinărind, alăturea,
noi mînă-n mînă ne găsim
cu ochii la aceeaşi stea —
mai e nevoie de destin ?

Cînd împlinirile ne cad
subt galaxia ca de fum
şi prin miresmele de brad —
mai e nevoie de vreun drum ?

De-ar fi să dăinuiesc nespus
în gîndul tău, pămînt ce sînt,
din răsărituri la apus
mai e nevoie de-un mormînt ?

Vară de noiembrie

RISIPEI SE DEDĂ FLORARUL

Ne-om aminti cîndva tîrziu
de-această întîmplare simplă,
de-această bancă unde stăm,
tîmplă fierbinte lîngă tîmplă.

De pe stamine de alun,
din plopii albi, se cerne jarul.
Orice-nceput se vrea fecund,
risipei se dedă florarul.

Polenul cade peste noi,
în preajmă galbene troiene
alcătuiește-n aur fin.
Pe umeri cade-ne și-n gene.

Ne cade-n gură cînd vorbim,
și-n ochi, cînd nu găsim cuvîntul.
Și nu știm ce păreri de rău
ne tulbură, pieziș, avîntul.

Ne-om aminti cîndva, tîrziu,
de-această întîmplare simplă,
de-această bancă unde stăm
tîmplă fierbinte lîngă tîmplă.

Visînd, întrezărim prin doruri —
latente-n pulberi aurii —
păduri ce ar putea să fie,
și niciodată nu vor fi.

Vară de noiembrie

BUCUREȘTI
BIBLIOTECA
„BAZAR"
756380

IZVORUL

Împărăţii s-au prăbuşit.
Războaie mari ne-au pustiit.
Numai în Lancrăm subt răzor
rămas-a firav un izvor.

Păduri s-au stins. Şi rînd pe rînd
oameni în umbră s-au retras,
veşminte de pămînt luînd.
Dar şipotul, el a rămas.

De-a lungul anilor în şir,
de cîte ori în sat mă-ntorc,
mă duc să-l văd. E ca un fir
pe care Pàrcele îl torc.

Stihuitorul

CORN DE VÎNĂTOARE

Subt o geană de dumbravă
sparg mistreţii luncile.
Cornul sună, cîinii latră,
ăuie speluncile.

Vino şi tu. Vînătoarea
drum deschide-ne pe grind,
spre arhaice izvoare
şi spre evul de argint.

Vom lăsa în urma noastră
cugetul, cetăţile
şi-om stîrni din aşternuturi
roşii vietăţile.
Veveriţa, coadă lungă,
sare ca o flacără,
S-a purces prin plai alaiul,
suliţele scapără.

Chiotind se ţin gonacii
către iezere şi stînci,
unde jneapănul se-ntinde
căţărîndu-se pe brînci.
În Arcadia de brume
ţapii negri-s fără griji,
îşi ridică numai capul
cînd din fundul văii strigi.
Sîngelui i s-or deschide
prin păduri lăcatele.
De pe frunţi de cerbi, din coarne
strîngem nestematele.
Sus, la capătul baladei,
arşi de sete fără leac,
încorda-ne-vom săgeata
după nori — prin vînt de veac.

Alte poezii

b.
fundoianu

Aparențele nu indică prea multe legături între B. Fundoianu, abia ieșitul din adolescență autor al *Privelиștilor*, și B. Fondane, îmbătrînitul dezamăgit și rătăcitor, autor al lui *Ulysse* și al șestovienelor eseuri despre Rimbaud și Baudelaire. Fizic, desigur, identitatea lor e în afară de discuție, dar psihic, dar spiritual, dar în individualitatea lor intimă confuzia nu e posibilă. Ce îi desparte e, în primul rînd, viziunea asupra existenței și, apoi, un anume sentiment al rostului în lume, modul de situare individuală în spațiul actualității lor. Reținut și nostalgic în evocarea aproape sentimentală, de pastel, a unei geografii restrînse, primul :

În tîrg miroase-a ploaie, a toamnă și a fîn.
Vîntul nisip aduce, fierbinte, în plămîn,
și fetele așteaptă în ulița murdară
tăcerea care cade în fiecare seară (...),

dezgustat și învins într-o odisee disperată, celălalt :

mi-e buzunarul gol de aur, plămînii mei sînt goi de aer,
nădăjduisem la Bon-Air să întîlnesc o altă lume,
mă săturasem să colind prin desfundata Europă —
n-aveți cumva mizerii sau crize de alt fel ?

În Fundoianu nu *coexistă* doi poeți, cum s-ar putea crede și cum, de altfel, s-a și spus ; *se succed* însă doi poeți, unul urmînd celuilalt, dar fără a fi pregătit de acesta, și aflîndu-se, între ei, în relație de perfectă independență. Ceea ce presupune, la subsol, o succesiune de psihologii care nu se leagă

și nu-și conțin negația. Una urmează alteia fără a fi cerută ; prin accident și nu în virtutea unui raport de continuitate strîmtă. Nimic din *Priveliști* nu anunță *Ulysse* sau *Titanic*. Ce au comun ambele serii este sentimentul de ghetou, aplicat unui spațiu restrîns în *Priveliști* și răsfrînt asupra întregului univers terestru în poemele franceze.

De altfel, poetul însuși avea să constate natura diferită a celor două ipostaze lirice, cînd, referindu-se la poezia *Priveliștilor*, făcea o demascare cu valoare de opțiune : Poezia aceasta s-a născut în 1917, pe vremea războiului, într-o Moldovă mică cît o nucă, într-o febră de creștere, de distrugere. Nimic din ceea ce constituia materia primă a acestui liric nu mai există în realitate... Scuza poeziei lui descriptive stă înainte de toate în faptul că descripția lui nu avea model real și se năștea din negura minții, ca o protestare intimă împotriva peisajului mecanic de gloanțe, de sîrmă ghimpată, de tancuri. Psihologic deci, Fundoianu se simțea mai autentic în poemele franceze. Poate și pentru că ele aparțineau maturității spirituale depline. În ordinea maturității poetice, însă, *Priveliștile* nu sînt cu nimic mai prejos acelora ; scara e refuzată în judecarea artei cu care au fost scrise cele două vieți ale poeziei lui Fundoianu. Afirmam că sînt doi poeți. Două mentalități. Două viziuni. Două poetice, în definitiv. N-am spus că una e superioară alteia ci numai că una e altceva decît cealaltă. Importanța lor, ca moduri poetice în sine sau în contextul, mai larg, al esteticii poeziei lirice, poate fi discutată, și cade în sarcina teoreticienilor poeziei ori a comparatiștilor s-o facă. Pentru poezia română, fără îndoială, important este poetul (și poezia) *Priveliștilor* ; celălalt nu ne aparține. Cel puțin în privința limbii.

*

Fundoianu antropomorfizează toamna într-un peisaj monoton și ruinat de puținul întîmplărilor, precum cel al tîrgului moldovenesc. Ea este, în *Priveliști*, nu un sentiment, cît o prezență însuflețită, fiinșînd difuz, un personaj al poeziei, un subiect al ei. Cu mult mai puțin un decor. Dualitatea aceasta de funcții apărea și la Bacovia, numai că acolo predominant era decorul. Un decor nenatural, valabil doar ca reflex al unui suflet care-și asumă universul, ca atare de

negăsit în absența poetului. Toamna bacoviană e o ficțiune în care se cufundă, spre a fi văzută, realitatea unui suflet. Fundoianu, dimpotrivă, face din toamna așa-zicînd obiectivă, reală, un personaj și cufundă în ea o psihologie fictivă ; unul iese afară din el, acoperind cu lumea din sine pe aceea din afară și obligînd-o să i se supună, celălalt nu se divulgă, preferă să contemple descriptiv exteriorul, notîndu-și impresiile și, mai ales, dilatîndu-le în discurs liric.

Ca personaj al poeziei, toamna lui Fundoianu însumează atributele generale ale ființei, dintre care revin cu precădere mișcarea — dar mișcarea fizică, aparentă, cu un cuvînt acțiunea — și reflexivitatea, mai mult sugerată prin evocarea și invocarea uneia dintre cerințele ei : tăcerea, liniștea. Tăcerea e condiția și, totodată, modul de a gîndi al toamnei. De fapt ele se și confundă : «auzi tăcerea lungă și gri care e toamnă», încît nu e de mirare că tăcerea apare mai des ea însăși ca un personaj. Adevărata obsesie a poemelor ea e. Într-o mulțime de ipostaze se revelă și se completează ca subiect liric. Undeva «tăcerea se aude cum s-a spălat cu apă», în altă parte «tăcerea udă s-a culcat pe spate», alteori e încremenită sau fierbe «ca un cîntec călduț de samovare», în sfîrșit trece de la somn la veghe, omenește, aproape polemizînd, trezită de zgomotul unui tren :

Tăcerea doarme cu genunchi-n gură,
cu mîna pe pleoape s-a trezit,
a spintecat-o trenul, ori îi pare
că sîngele din jur e învechit ?

Sculată de viteză se întreabă
ce-i energia asta fără somn,
și-ar vrea din nemișcare să se rupă,
cu cel puțin o umbră, ca un pom.

Tăcerea, e adesea, o formă a Urîtului ca sentiment existențial. Printr-un abuz determinist s-ar putea crede că prin Urît cele două suflete ale poeziei lui Fundoianu se leagă. Aparent numai, cîtă vreme funcțiile și, implicit, izvoarele lui diferă esențial de la unul la celălalt. Calitate a tăcerii, mai mult stare exterioară, izolată, în *Privelești*, Urîtul e, în poemele franceze, virotic, atinge totul, indiferent ce, o igrasie

violentă a sufletului, căreia poetul nu-i găseşte nici o terapeutică. Deosebirea este, altfel zis, de substanţă. Lanţul sinonimic din *Privelişti*, toamnă-tăcere-urît, are, în privinţa cantităţii de emoţii conţinute, o mobilitate limitată la intervalul dintre melancolia pasivă, solară în fond prin natura caldă a evocării poetice, şi plictisul obositor, neguros prin îngustimea orizontului ce se revelă în spatele monotoniei şi neîntîmplărilor dintr-un spaţiu, şi el prea îngust. Accentele dramatice ieşite din incertitudinea existenţială :

Şi va veni o seară cînd voi pleca de-aici,
fără să ştiu prea bine unde mă duc şi nici
de vine putrezirea, sau încolţirea vine.
Tăcerea se va pune ca un pămînt pe mine

chiar dacă se comportă ca nişte semne psihologice dezvăluind un suflet bolnav de neacomodare cu mecanismul lumii dinafară, nu au, totuşi, forţa de a domina peisajul afectiv, în general liniştit, al poemelor, părînd a fi, mai degrabă, accidente decît note caracteristice pentru structura acestora. De altfel, poetul refuză aici, în *Privelişti*, să se destăinuie fără rezerve, fie că nu este el însuşi lămurit îndeajuns asupra sa, fie că, din motive, cum singur spunea, polemice, preferă, monologului psihic, descriptivismul. Sub ochiul care priveşte nostalgic şi blînd se ascunde, deseori, un altul, ironic şi neîncrezător :

Ne-aşteaptă trenuri cu viteză nouă,
şopîrle printre şinele de fier,
şi dimineaţa cu cercei de rouă :
să răsturnăm balcoanele cu cer.

Atunci, frumos, de-a lungul şi de-a latul
pămîntului acoperit de zi,
boii cei simpli vor începe-aratul
în pacea care se va nesfîrşi.

Fără prezenţa Urîtului ca sentiment existenţial, aşa moderat cum e, şi fără nuanţa ironică ţesută în textul evocărilor, *Priveliştile* ar fi rămas simple pasteluri ; prin Urît şi Ironie, calitatea poemelor se modifică, suportînd un adaos

de suflet, de emoţie adică, şi unul de atitudine, încît descriptivismul neutru, de pastel, cedează în faţa fluxului de emoţii presupunînd efortul de participare a poetului la mişcarea lumii evocate. E o participare mai ales intelectuală, reflexivă, o încercare de a justifica imagistic un anume curs al gîndirii, de a-l justifica şi, în aceeaşi măsură, de a-l sensibiliza prin cădere în concret. Fundoianu era, pe cînd scria poemele *Priveliştilor*, deja format sub aspect intelectual, şi încă la o şcoală foarte nouă, în care avangarda artistică era numai o direcţie, completată, în alt plan, de reordonarea generală a valorilor ; mai mult, poetul trecea, printre contemporanii de aceeaşi vîrstă, drept un cunoscător fin al poeziei europene moderne. De ce atunci discrepanţa dintre mentalitatea, oarecum învechită, a *poesis*-ului său şi gîndirea lui, de timpuriu dovedindu-se modernă ? Privită dintr-un unghi mai puţin estetic şi mai mult psihologic cartea *Priveliştilor* ar putea fi considerată ca gestul de desfăşurare a unei structuri psihice moderne, dar un gest timid, manifestat indirect, prin intermediul unui pretext : Peisajul. Urîtul şi Ironia ar fi, aşa văzînd lucrurile, căile prin care, fără să abandoneze pretextul, poetul renunţă la izolarea între limitele acestuia şi încearcă instaurarea unei atitudini care să-i proiecteze eul din spaţiul restrîns şi particular al tîrgului în acela mai larg al existenţei generale. Într-un fel gestul e inutil cît timp sentimentul de ghetou, de lume fatal închisă, persistă chiar şi în condiţiile ieşirii din geografia strîmtă. Aparenţa de pastel a poemelor din *Privelişti* nu poate fi însă întru totul negată, oricît de mult ne-ar ajuta întru aceasta Urîtul şi Ironia. Marea însingurare a unui suflet dintr-odată bătrîn — substanţa decisivă a cărţii lui Fundoianu, are nevoie de un peisaj evocabil, pentru a cufunda în el o psihologie, chiar dacă fictivă :

Natură nencepută şi noapte nencepută,
lasă să-ţi culc în pene sufletul meu bătrîn,
şi lasă-mă cu boii, s-aştept din nou, în ierburi,
vara care se duce în carele cu fîn.

Că Fundoianu face «elogiul materiei vii sau inerte» (G. Călinescu) se poate cu uşurinţă susţine şi la o lectură mai nouă, dar aceasta e o constatare mult prea generală pentru a fi şi

definitorie ; în fața hazardului și instabilității resimțite, sufletește, ca atribute ale mișcării diurne, trebuia poetul să găsească măsura contrapunctică aducătoare de echilibru, cel puțin ca iluzie. Peisajul animalier și botanic, ori acela al lucrurilor au în *Privelişti* și o semnificație secundă ce ține tocmai de acest imperativ al echilibrului. În definitiv, aici, Fundoianu face din evocare un purgatoriu ; sufletul iese din el mai liniștit. Iluzionîndu-se, firește.

MENȚIUNI CRITICE

«B. Fundoianu nu este un pastelist ci un voluptos de toate ipostazele materiei, iar cînd citează porcii cu pielea uscată de amiază, porcii mergînd să doarmă în băltoacă, țăranii „cu rapăn" ca boii, boii „cu pîntecele pline de miros de trifoi", caprele bărboase, murdare de ploaie, bivolii care își deșartă prisosurile pîntecelor pe asfaltul tîrgului, nepăsători, „cu coarnele-n văzduh", erotica vacilor, el face elogiul materiei vii ori inerte [...]. Capodopera lui Fundoianu este *Lui Taliarh* odă horațiană exuberantă, plină de exaltațiile excitate ale toamnei, în care Cotnarul ia locul vinului de Falernum.»

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Fundația pentru literatură și artă, 1941, pag. 782.

«D. B. Fundoianu, teoreticianul franco-român al curentelor noi în revistele de avangardă, e și un poet român în nici o legătură, de pildă, cu suprarealismul ; inspirația sa, dimpotrivă, e tradițională, rurală am putea spune, cu boi și băligar, bucolică fără să fie idilică, cu peisagii de provincie moldovenească, în care numai accentul și notația interesantă, deși cu influențe argheziene, sînt moderniste.»

E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane, III*, București, Ed. Ancora [1928], pag. 445.

PARADĂ

Lui F. Brunea

Ca un paing, urîtul se rupe dintre ațe,
în beznă, iată, rîsul cu sîngele îl scuipi,
și nimeni nu-i furtuna de gît să mi-o agațe
și din privire ochii să mi-i desprindă, bumbi.

Ferestrele ca uliți s-au dus în vînătoare ;
pianul căzut pe labe e cel din urmă ren
și liniștea pe rana luminei pune sare ;
în lucruri zeama vie simți c-a ieșit din semn.

Vezi, toamna rupe pagini de murmure marine —
cu umbra din părete mă caut și mă-ntorc,
carne-n deșert voită bălană ca o pîine,
sufletul meu de pene cu liniște în cioc.

Căci te-ai tîrît pe pietre asemeni sufletește
cu fiecare coajă de anotimp ; și-așa,
ești vremea care-și sparge șopîrlele în clește,
urzica de prăsilă și sîmburii de stea.

Tu ești troița-n noapte cu vînătăi în oase,
cînele care umblă după cadavre-n alpi,
zăpada de tăcere în care corbii coase,
copilul piele-roșă bătut la cur de albi.

Tu ești orașu-n care uzine putreziră,
varul crescu pe șine, pe cuie și pe șipci
și s-a oprit mișcarea și timpii se opriră ;
au mai rămas din umblet fărîme de furnici.

Aiurea ! Hai aiurea ! sufletul meu urît,
din care-au mușcat ploaia, și timpul, și omida,
ca dintr-un măr, cu găuri în carne, ca un rît,
ar vrea să întîlnească grădina ta, Armida.

Ar vrea alte cuvinte, alte fecundităţi,
alţi oameni şi alţi idoli ! sufletul meu de pîslă
din pietre să-şi ciopleasca ar vrea divinităţi,
să-mpingă şi să taie mişcarea, ca o vîslă.

Unde-i pămîntu-n care s-a deşteptat Columb,
prin papagali, liane şi lubrice maimuţe ?
Mi-i silă cîteodată din mei şi din porumb
să bat monedă falsă pentru copii de struţi.

Poate mă cheamă-oceane ca piane de-ntuneric,
poate-n ficatul lumii izvoarele sunt reci
şi sunt piei de femeie uitate în Americi,
în mîini cu jurăminte, ca ramuri, pentru veci.

Poate cuvinte spuse în timp, la ore fixe,
deşteaptă-un sînge care a adormit sub coji
şi bîntuie-o furtună de diamante fixe
pe cai apocaliptici în şea cu voivozi.

Poate căzut în strada de vis, cu glezna ştirbă,
un cal pe care moartea l-a asudat pe brînci
aruncă înc-o dată în univers, cu scîrbă,
privirea cea frumoasă a morţilor din stînci.

Poate oprit cu faţa sleită-ntr-o vitrină,
miracolul mă doare încremenit în pluş,
şi-aş vrea să fiu în axa pe care manechinul
prezintă cea din urmă croială de mănuşi.

Mi-ar trebui masive de sare-n care ape
pun în plămînul ocnei ventilator marin,
peninsule ce-n coate au început să crape
şi-n care focul tînăr destupă ca un vin.

Mi-ar trebui cuvîntul să se despoaie-n pîlnii,
să mă dezbrac de mine ca peştele de solzi
şi să mă duc în lume pe cărăruia mînii,
cînd inima în carne îşi împleteşte cozi.

Mi-ar trebui potopul să schimbe-obrazul lumii
şi focul să înjunghe statornicia-n rău.
Căderi, imperii ! iată că s-au ivit nebunii,
să strîngă în poeme crîmpeiele de hău.

Poate-am greşit, părinte, cînd ţi-am cîntat natura
cuminte şi curată ca-n paradisul vechi ;
erau în mine forţa, schimbarea, setea, ura,
şi sîngele în mine mă trage de urechi.

Era în mine ceea ce sparge ca să nască,
în mine-un demon care şedea pe continent,
cu-o faţă care plînge şi una care cască,
în mine năzuinţa de-a deveni dement.

Închis în amintire ca-ntr-o obscură strofă
în vidul unde steaguri de ideale-mpung,
te-aştept să vii, trompetă de spaimă, Catastrofă —
sărut urcînd în ochii oceanelor, prelung. *

Privelişti

HERŢA

I

În tîrg miroase-a ploaie, a toamnă şi a fîn.
Vîntul nisip aduce, fierbinte, în plămîn,
şi fetele aşteaptă în uliţa murdară
tăcerea care cade în fiecare seară,
şi factorul, cu gluga pe cap, greoi şi surd.
Căruţe fugărite de ploaie au trecut,
şi liniştea în lucruri de mult mucegăieşte.
În case oameni simpli vorbesc pe ovreieşte.

---

* *«Baisers montant aux yeux des mers avec lenteur»* (Rimbaud) (n.a.).

Gîşte, cu pantofi galbeni, vin lent după-un zaplaz ;
auzi cum ploaia stinge fanarele cu gaz,
cum învecheşte frunza în clopote de-aramă,
auzi tăcerea lungă şi gri care e toamnă
şi diligenţa care vine din Dorohoi.
Pustiu, din şes, se urcă cirezile de boi,
şi cum mugesc, cu capul întors, de parc-ar suge —
cu ochii roşii, tîrgul, cuprins de spaimă, muge.

1917

III

Noaptea mînă din spate căruţele cu fînuri,
şi stele, poate rouă, mai cad şi-au mai căzut.
Copacii stau în cale, ca tot atîţia cerbi,
şi umbre, pe pămîntul moale, au desfăcut.

Ţăranii dorm pe fînul plin de mireasmă udă
şi au plămînul umed de noapte şi de fîn.
Frunze-au căzut, sau osii au scîrţîit ; ascultă ;
gîfîie respirarea pămîntului bătrîn.

Dacă n-ar fi în cale codrul pletos să-i sperie,
boii, de somn, s-ar pune jos, pe genunchii moi.
Carele merg de parcă ar sta pe loc. Septembre
chiuie singur, lîngă ùmbrele mari de boi.

Vara s-a dus, cosită în car, şi-a aruncat
stelele-n baltă, toate, cîte mai fură clare ;
şi ultima tăcere, lungă, s-a aşezat ;
vacile, mîne-n ierburi, or să le-afle amare.

Natură nencepută şi noapte nencepută,
lasă să-ţi culc în pene sufletul meu bătrîn,
şi lasă-mă cu boii, s-aştept din nou, în ierburi,
vara care se duce în carele cu fîn.

1921

IV

Bătrînii de la casa cea veche ne-au ieşit
în poartă, la grilajul de iederă coclit,
şi-aveau în ochi un zîmbet de iaz de şes, cuminte.
Îţi mai aduci aminte ? Îţi mai aduci aminte ?
Livada zvîrlea pietre în zarzări şi-n caişi.
Gutuie, după geamuri, cu pielea linsă, îşi
spuneau cuvinte-n care se-mpreunară piane.
Divanul ca o pară se înmuia, motane,
şi era bine-n vechiul fotoliu moldovean,
cu frunze de lemn smulse din lustru, an cu an.
Ne-ascund atît de bine albumele cu clampă
de-alamă tinereţea ! Trecutu-i lîngă lampă
şi plină e oglinda cu cute în obraz.
E-aşa de lungă vremea de cînd nu mai e azi
şi stearpă şi molîie ca o convalescenţă.
Aştepţi în toată seara aceeaşi diligenţă
care debarcă aceiaşi ovrei ce se întorc.
În case, ştiu vapoare ce pleacă spre New York
şi bancuri unde-oceanul a descărcat ciolane.
Un far mai face semne de spaimă prin obloane,
şi-atît. Te duci la gardul de iederă coclit :
doi tineri bat în poarta cea veche. Ai ieşit
şi ai în ochi un zîmbet încremenit cuminte,
de iaz de şes, în toamnă. Îţi mai aduci aminte ?

1922

V

În toamna asta ziua — de ce ? — s-a micşorat.
Cîmpul pustiu şi negru s-apropie de sat
de parcă vrea prin garduri de lemn să se strecoare,
să mai pătrundă încă o dată în hambare.
Mai e ceva pe-aicea şi nu-i din ce-a trecut ;
casele, după geamuri, au duşumea de lut,
şi au cerdacuri, lîngă camere goale, unse
cu baligă, de ploaie şi de urzici împunse.
Poate-ar mugi aicea, de-ar fi să fie, vaci ;

viţa se ţine-oloagă cu mîna de araci
şi-aşteaptă-acum, cînd ţîţa a încetat să-i crească,
ploaie s-o-ngălbenească, ploaie s-o putrezească.
Şoseaua ca o talpă s-a rupt de-atîtea ploi.
Trec porcii, cei cu suflet de baltă, spre noroi,
trec porci urîţi, să doarmă stupid într-o băltoacă —
ca haosul pe lume din nou să se desfacă.

1918

VI

Vacile-n Vatra-Dornii calcă-n asfaltul ud
de ierburi, cu privirea marină din trecut
şi mugetul de guşă legat, ca o talangă —
ca-n Herţa cînd tăcerea mă-nzăpezea pe-o bancă.
Îmi amintesc : amurgul căzut pe jos de somn,
în tîrgul cu şopîrle sub pietre, făr-un pom,
cu acoperişuri trase peste ferestre glugă,
ca ziua să se-ntoarcă, prin curte, ca o slugă.
Cine-aducea deodată cirezile din cîmp ?
Aveau şi-atunci ochiul de sticlă, gîtul strîmb,
dar aduceau în uliţi baliga din păşune
şi în surîs o scamă din soarele-apune.
Seara, un murmur negru creştea din sinagogi :
cereau desigur — altfel ai fi voit să rogi —
ca să-i ferească cerul, cum le-a ferit strămoşii,
de panica adusă din cîmpurile roşii.
Deodată, după geamuri se aprindeau făclii ;
o umbră liniştită intra în prăvălii
prin uşile-ncuiate şi s-aşeza la masă.
Tăcerea de salină încremenea în casă
şi-n sloiul nopţii jgheabul ogrăzii adăpa.
Bunicul între flăcări de sfeşnic se ruga :
«Să-mi cadă dreapta, limba să se usuce-n mine
de te-oi lua vreodată-n deşert, Ierusalime !»
Tavanul plin cu îngeri de ghips urca în cer.
Ce foc în sfeşnicarul obloanelor de fier !

Un suflu-n viscolire se limpezise parcă,
și casa, clătinată în noapte, ca o barcă,
se desprindea din strada tîrgului și plutea.
Somnul, ca un paharnic, fără oprire bea,
și nu mai știu cu cine vorbea bunicul. Nime
nu asculta cum dînsul plîngea, din adîncime,
și-amesteca în capul nepotului său tîmp
ruga din casa scundă cu mugetul din cîmp.

Privelişti

VIII

Linei

Un murg cu coamă creață mai paște-n iarbă soare.
Pămîntul crește-o umbră pe dînsul, de răcoare,
miroase lung cu fînuri și sperios de-amurg,
printr-un țăruș, cu-o sfoară, se ține scai de murg.
Ghicești cum gologanii și-i numără părîul ;
în liniște s-aude cum încolțește grîul (...)
Talanga scoate luna și-o sprijină-n amurg ;
nu-i nimeni să asculte cum lucrurile curg
și cum se pierd în drumuri căruțele cu paie.
Și iată : noaptea-și sparge haotica păstaie
și leapădă, prea coapte, semințele de sus ;
și numai murgul singur, legat de un țăruș,
rumegă rotogolul ce iese din genună
și-și pune la ureche petale lungi, de lună.

1918

Privelişti

ȚOCA

Te rup din reverie, prietenă și soră,
ființă despletită din somn și auroră,
balcon în vis cu bucle de pasări pentru vid.
În mușchii tăi ai cîntec, ureche ca un zid,
și străluciri de pietre pierdute, ca o mînă.
Se clatină în tine oceanele de lînă.

În părul tău din care se împletiră corzi
s-a mistuit privirea, salină de matrozi
plecaţi să se usuce la soarele din tropic.
Cît de departe-ţi pare pămîntul microscopic
de-aici, de unde omul e-un măscărici urît,
şi-oraşul îngenunche cu frunzele pe rît,
şi forţa lenevoasă de-a se căta pe sine,
şi moartea adormită cu coatele pe şine,
c-ai vrea în tine-o sevă să urci cu ochi-nchişi —
şi sîngele prea vînăt şi aspru de irişi.

1917

Privelişti

UN TREN DE MARFĂ...

Un tren de marfă a trecut,
şi, uite, curtea fabricii de gaz
ar vrea să urce-n degete să-l vadă
ca o găină albă din zăplaz.

Tăcerea doarme cu genunchi-n gură,
cu mîna pe pleoapă s-a trezit,
a spintecat-o trenul, ori îi pare
că sîngele din jur e învechit ?

Sculată de viteză se întreabă
ce-i energia asta fără somn,
şi-ar vrea din nemişcare să se rupă,
cu cel puţin o umbră, ca un pom.

Soarele-acesta, fără de cusur,
o doare-n carnea încă nencepută,
şi-ar vrea să-şi poată un minut lipi
pe-o roată faţa slută.

1922

Privelişti

LUI TALIARH

Pentru Păpuşu (Armand Pascal)

Boii urîţi şi teferi s-au limpezit în şes,
şi au ţipat cocoşii tîrziu şi fără sens.
Ileana, care doarme cu porcii de tărîţe,
s-a pus să mulgă vacei lapte stelar din ţîţe,
pămîntului să mulgă răcoare de cartof.
Toamna bacoviană geme-n ferestre : of,
prietene, dă-mi mîna şi taci ; aşa, dă-mi mîna.
Priveşte curtea, porcii, şi, rîcîind ţărîna,
cocoşii albi. Priveşte : sufletul meu e trist.
O, Taliarh, acuma, ca şi-n trecut, exist,
şi beau din vinul ăsta, şi beau din cupa asta.
Vechilul tot nu ştie ce albă-i e nevasta,
Ileana tot nu ştie decît să mulgă vaci —
şi via să-şi înnoade azurul pe araci.
Vino ; să stăm de vorbă cît ne mai ţine vrerea ;
ca mîne, peste inimi, va izbuti tăcerea,
şi n-om vedea prin geamuri, tineri şi zgomotoşi,
amurgul care-aleargă după cireadă, roş.
Ca mîne, toamna iară se va mări prin grîne,
şi vinul toamnei poate nu-l vom mai bea. Ca mîne,
poate s-or duce boii cu ochi de rîu în ştiri,
să tragă cu urechea la noile-ncolţiri.
Şi-atuncea, la braţ, umbre, nu vom mai şti de toate ;
poate-am să uit nevasta şi vinul acru ; poate...
Ei, poate la ospeţe nu vei mai fi monarh.

E toamnă. Bea cotnarul din cupă, Taliarh.

1919

Privelişti

METRU VECHI

Mamei

Prietene, prietene, e toamnă ;
un sfert de ceas, și calul ne azvîrle
la via veche unde, lîngă cramă,
e anotimpul cald pentru șopîrle.

Nu-i nimeni în hambare și în șură.
Pustiu. E-o cîrciumă aici. Vom cere,
în sticle vechi, cu lacăte la gură,
puțină reverie și tăcere.

E o podgorie întreagă-n cupă ;
ascult, ca-n vremuri vechi și cunoscute,
cum fierbe vinul copilandru după
cuiele puse-n cea din urmă bute.

În cupa asta udă, Amintirea,
imagini, amintiri mai false, cearcă
să puie-n via veche însorirea
și sufletul cel tînăr, de la poarcă.

Tata e-acolo, lîngă crama veche.
Îl văd cum chibzuiește cu vierul
(cu fierberea din vrană la ureche)
dacă sunt semne că se schimbă cerul.

În toamna șească ca o apă-ntinsă,
nucii în pace-și desfoiau amarul,
pe iazul liniștit, cu apa linsă.
De undeva, din fund, gornea pîndarul.

Veneam cu tata-ngînduraţi spre casă.
Tata tăcea. Tăceam. Și toamna numa
ofta uscat din frunze de mătasă.
Soseam cu liniștea pe noi și bruma.

Ci uită-te, prietene, n-ai teamă :
aracii cad în drumuri ? via-i gata ?
Şi spune-mi ; rîde cineva spre cramă ?
Aş vrea, deşi — ştiu bine — nu e tata,

şi nu e crama veche, nu-i vierul,
nu-s goarnele în fund, nu-i bucuria,
şi, uite, poate nu mai vrea nici cerul
să coacă toamna şi să coacă via.

1921

Privelişti

CE SIMPLU...

Ce simplu e amurgul acesta de sfîrşit
de toamnă ! Boi, pe dealuri, duc arătura-n vid.
Septembre strînge-n doniţi strugurii toţi din toamnă,
şi-n tălpile-i desculţe îi calcă sus, în cramă.
Ploaia veni cu sînge şi cu furnici, din Sud ;
cîte-un pîndar împuşcă tăcerea ca un surd,
şi liniştea s-adună din mii de cioburi sparte.
O fată, ici, în cîmpuri, a adormit pe spate,
şi-acum o duc ţăranii pe umeri ; pe sicriu
un clopot îşi desfoaie buchetul arămiu,
să prelungească parcă amiaza din vecerne ;
e miros tare umed din fînuri ; e devreme,
şi-i lîngă raclă bine oriunde te întorci.
Ca totdeauna, viaţa-i cu garduri şi cu porci,
cu vişini şi neveste care au ţîţa seacă.
În anotimp simţi pasul lui Dumnezeu cum calcă
şi numără pe mînă cîştigul din fîneţi :
mălai e pentru oameni şi mei pentru stigleţi.
Cirezi halucinate mugesc de după vie ;
femei goale, în lanuri, au pielea pămîntie,
şi ai putea pămîntul în pielea lor să-l ai.
Un popă — poate Naiba — cu mintea spre mălai,

peste sicriu, cu brațul întins, blagosloveşte.
Din curba lui, pămîntul s-a-ntins, se umflă, creşte,
şi cheamă către dînsul oamenii de noroi.
Şi oamenii se culcă cu sufletu-n noroi,
îl scuipă, îl sărută, îl blastămă, îl iartă —

şi bulgării de noapte se prăbuşesc pe moartă.

1918

Privelişti

PROVINCIE

I

Din nou tăcerea umedă în munţi —
şi-i vară totuşi, după calendare ;
capre bărboase au trecut, murdare,
şi plouă, plouă... Gîştele sub punţi
au leşinat în toamna albă, lîngă
sufletul care ar voi să plîngă.

Castanii simpli, peste bănci de parc,
lipesc cu palma mărci de-alamă late ;
tăcerea, udă, s-a culcat pe spate,
şi-un Cupidon, ciupit de timp, c-un arc,
aruncă ofticos şi paralitic
apa ascunsă-n mădularul mitic.

Au fost şi-aicea lebede-n bazin ?
(Poate şi-au dus lumina printr-o poartă.)
Bazinu-i galbăn ca o frunză moartă,
şi vara a plecat aşa de lin,
cu ochii limpezi şi cu ţîţe pline,
c-o simt şi-acuma, goală, lîngă mine.

În cea din urmă toamnă eram doi.
(Fîntînă, curgi aducerea-aminte !)
Priveam cum pleacă berzele, cuminte,
spre alte țărmuri și spre alte ploi,
și tot ca și acum stăteam pe gînduri —

și cineva cioplea ceva din scînduri.

IV

Rodicăi

În seară, porumbeii din curte, pe asfalt,
au în priviri tăcerea unui climat mai cald
și mersul lin, de parcă s-ar clătina pe-o strună.
Visez la porumbeii cei albi de pe lagună ;
apa îi face poate, atîta de cuminți ?
Ai vrea, din vechi balcoane, să le arunci seminți.
Cînd orele bătrîne aruncă-n turnuri noapte,
uzi de tăcerea lungă, de sînge și de lapte,
par niște urne pentru cenușile de morți.
Steaguri de pace, uite-i, ca și-n trecut, în porți,
și-așa cum stau, de parcă nu-i învechește timpu —
Veneție, porumbii au sufletul tău simplu.

1921

Privelişti

RUGĂ SIMPLĂ

O, ploaia primăverii care-a căzut din timp !
lasă să-mi spăl în tine picioarele desculțe,
lasă să-mi spăl în tine sufletul meu desculț !

O, ploaia răcoroasă care-a căzut din timp !
am întîlnit-o-n drumuri, oblică, pe moșie,
cu stropii grei de soare ca boabele din spicuri.

Oameni — sau poate-amurgul — în liniște ara,
țelina, spintecată la nesfîrșit, fugea,
și boii lingeau ploaia din cer în arătură.

Ploaie, spală pămîntul de baliga cuminte,
cruță pămîntul, ploaie, de uraganul rău,
bun, în deșertul mării, setoșilor de umblet,

umflă sămînța bine și fă-o să plesnească ;
sămînța de lucernă, de popușoi, de orz,
orz pentru cai, lucernă la vaci și popușoiul

fă-l, ploaie, pentru oameni cari te așteaptă-n tindă,
cu porci uscați de-amiază, cu vișini, cu pustiu
și cu neveste-n care țipă copiii surzi.

Și pune frunze-n vișini : ca să se urce-omida,
fă grîul : să nu moară guzganii de pămînt,
și salcii : să se poată bivolii scărpina.

Lasă-n ocol să fete vacile roșcovane,
lasă să se iubească, din spate, prin ogrăzi,
scurți și cu botul umed, cînii de vînătoare.

Lasă să se reverse podgoriile lumii !
Fă să se coacă via și dă-ne vinul nou,
ce osteneşte capul și limpezește trupul.

Iar mie dă-mi femeia pămîntului tău negru,
albă ca și lumina pămîntului tău negru,
bună ca și nutrețul pămîntului tău negru.

Și-n urmă, prăbușește-mi lumina din văzduh,
îngroapă-mă sub toată lumina din văzduh,
agheazmă blestemată, ploaie de primăvară.

1921

Privelişti

SEARĂ MISTICĂ

E-atîta liniște în cîmp,
că poți s-auzi în noua primăvară,
crăpat de umezeală și de seară,
cum crește spicul grîului în cîmp.

E-atîta liniște în cîmp —
plînsul cîmpiei lung, ca după ploaie ;
greoiul fum de pe gunoaie
se suie — ca alt cer — în cîmp.

Un taur stă cu-o vacă-n cîmp,
pe pata albă, pusă jos de lună,
și sperioși că se-mpreună
mugesc spre lună lung și tîmp.

1917

Privelişti

CÎNTECE SIMPLE : MĂRIOR

I

ROMANȚĂ

Era mai bine, poate, dacă ne-am fi iubit
aicea, în mirosul pădurii de molift ;
aș fi cetit, sau, poate, aș fi visat, pe-o bancă,
în liniștea ce-o face, rupîndu-se, o creangă ;
ai fi venit desigur în alb, cum scrie-n cărți,
cu rîuri de sineală în piele, ca pe hărți ;
ți-aș fi adus cu gîndul naiv, ca să te bucur,
dorințele cu sîmburi de soare, ca un strugur,
și inima-ncheiată de gura ta, ca bumb.
Poate-ar fi fost mai mare minutul și mai scump !
Dar poate fi mai mare iubirea ca iubirea ?
Vreau să te-aduc pe bancă, de-aici, cu amintirea,
cu fruntea mea alături de visul tău suav.

Vrei să vorbim cuminte și lin, ca doi bolnavi ?
Ți-aș dărui-o, poate, răcoarea din cuvinte.
Ca doi bolnavi, în toamnă, vrei să vorbim cuminte ?
Am merge la izvorul feruginos să bem
aceeași sănătate pe băncile de lemn ;
am obosi în munte ; ne-ar fi prieteni trunchii ;
și ți-aș iubi cu mîna prietenă genunchii.
Înfipți adînc în codru, ca două rădăcini,
ne deșteptăm alături și ne culcăm vecini ;
în sufletele noastre, ca plute, rîul fuge,
în carne ni se naște destinul și amurge,
și liniștea se sparge pe noi, ca un bolid.
Iată-ne pe cărarea care se rupe-n vid,
și nici nu-ți este dată s-auzi de-aici, și nu mi-i —
muzica militară după sfîrșitul lumii.

1923

II

A spart în mine toată podgoria cu struguri ?
Au spart în mine toate butoaiele cu vin ?
Dacă n-aș ști că-i toamnă, aș crede că sunt plin
pe coajă cu puroiul din bubele de muguri.

E toamnă albă — parcă e primăvară. Stau
greoi să curgă-n mine tot soarele prin membre ;
și dacă n-ar fi ziuă, ar fi crepuscul, sau
ar fi cea de pe urmă tăcere din septembre.

Dac-ai veni cu capul întors spre porumbei,
tînără ca o frunză sau ca o stea, ți-aș spune :
uite, e var pe viță ; uite, e clei pe prune
și sufletu-mi de tine se umple ca un clei.

Ți-aș spune : seara asta e ultima din toamnă,
și toamna asta, poate, e cel din urmă an,
e cel din urmă soare și cea din urmă poamă ;
și s-ar putea, femeie, să fiu un Canaán,

urît și sterp, cînd încă ți-s țîțele cu lapte ?
Sunt crama pentru toate vinațurile noi,
sunt toamna strînsă încă, fecundă, în butoi,
și sîmburele putred din fructele prea coapte...

...Cînd s-ar putea să are iar boii în april,
și să-nnoim natura ! Dac-ar cădea în tine,
în carnea ta fierbinte, ca într-un cîmp fertil,
un singur sîmbur putred din toamnă și din mine.

III

Din nou ne cheamă iarna la sobă, să vorbim.
Ciori au bătut văzduhul ca niște cuie și-mi
place-n urechi tăcerea cum scîrțîie... Pesemne
iar au pornit în uliți, căruțele cu lemne.
Amurg. De-ar bate-n ușă deodată cineva,
desigur că i-aș spune : intră ! și ai intra.
Tăcerea-n noi și-n seara căzută-ntre covoare
ar fierbe, ca un cîntec călduț, de samovare.
N-ai întreba nimica și-ai aștepta răspuns.
Ți-aș spune : o lumină din mine s-a ascuns.
Vrei să ți-i pun la sobă pantofii de mătasă ?
Ți-aș spune : ai picioare ca iepuri mici de casă ;
și vorbele-ar rămîne limpezi și grele-n noi,
ca ciorile surprinse de moarte într-un sloi.
Și mi-ar fi poate frică să nu ghicesc ce-nseamnă
făptura ta, împinsă aicea dintr-o toamnă,
cu capu-n mîni visată, deștept, de-atîtea ori !...
Am bănuit că-i iarnă afară după ciori,
și-aș fi voit să-l dărui cuiva, ca să-l ascunză,
sufletul, cît o umbră crescută sub o frunză.

1922

IV

Cum dormi, printre gutuie pe care cresc furnici,
ai ochii tare limpezi, picioare tare mici,
suflet cît o mireasmă proaspătă și gălbuie,
și pielea, cum e pielea cea linsă de gutuie.

Dac-ai rămîne goală, pe scîndură dormind,
aş crede că-i o grindă unde vierii prind,
cînd ziua-i încă bine bălană şi e toamnă,
strugurii cei mai rumeni de tămîios şi coarnă.
Dacă prin geam lumină curată, ar fi nins
subit, pe carnea tare şi tînără,-ntr-adins
te-aş fi-ncuiat în mine, să nu te-mpingă-n noapte
omida mătăsoasă din fructele prea coapte.

1921

VI

Şi va veni o seară cînd voi pleca de-aici,
fără să ştiu prea bine unde mă duc şi nici
de vine putrezirea, sau încolţirea vine.
Tăcerea se va pune ca un pămînt pe mine.
Ştiu, o să vii în seară ca de-obicei, s-aduci
pe tine umbra rece a frunzelor de nuci.
Vei înţelege-ndată că-s dus, din nemişcare,
la capul meu rămasă, ca-ntîia lumînare.
N-ai să întrebi pe nimeni de ce-ţi sunt de prisos
genunchii copţi, cerceii şi sufletul frumos.
Taci ! pentru noi privelişti se cer alte cuvinte.
Mai bine-n tine, surde, aducerile-aminte,
tumult. Dar ca un ţipăt într-însul : te iubesc —
şi aş iubi o piatră cu scrisul ovreiesc.
Toamna, în cimitirul urban din bariere,
pune tristeţea-n lespezi a stupilor cu miere,
şi în priviri, cîrceii pămîntului rotund —

şi nu pot mai departe de moarte să m-ascund.

1922

Privelişti

ORA DE VIZITĂ

Lui Gala Galaction

În seara asta capul ca o lampă
îşi arde restul fumegos de gaz —
şi cineva a pus mîna pe clampă,
şi cineva m-atinge pe obraz.

În seara asta lungă cineva
tuşeşte-n mine, scuipă şi-şi dă duhul,
şi nici măcar n-aş vrea să fug — n-aş vrea
s-ajung din nou cu mînele văzduhul !

Stau în odaie ca-ntr-un tren în care
aştept în geam să crape-un peisaj,
şi-mi ţin în mînă sufletul de soare —
sărmanul paşaport pentru voiaj.

Mă doare liniştea crescută-n mine,
mă doare întunericul crescut,
ca o mocirlă-n care dorm pe vine
bivolii negri de necunoscut.

O umbră parcă mi-a fugit din trup,
şi-n seara asta mi-i atît de bine,
că parc-aş vrea cu mînele să rup
urzicile care-au crescut pe mine.

Privelişti

EVENIMENT

D-nei Claudia Millian

Stau foi să cadă, sure foi ; un cerb,
cu piele noduroasă de pădure,
a spart, o clipă, liniştea din cer,
şi liniştea s-a clătinat, uşure.

Desigur că acuma Dumnezeu
a scoborît din cer cu sfîntu Petru
și, speriat de cîni, se lasă greu
pe piatra albă-a unui kilometru.

O fată paște caprele-n pășune,
și, iată pe pămînt s-a-ntins cu-ncetu,
să strîngă-ntr-însa ce cuvinte spune,
în șoaptă, Dumnezeu lui sfîntu Petru.

1917

Privelişti

PSALMUL LEPROSULUI

«Și leprosul care va avea această plagă pe dînsul să aibă vestmintele rupte și să strige: necurat, necurat! Necurat să fie el, în tot timpul cît va fi această plagă pe dînsul; necurat este și va locui singur; afară din tabără să fie locuința lui.»

(Leviticul 13—45)

Zorii
au primenit izvoarele din jghiaburi,
au spălat gîtul mierlei din pădure,
au spart cu plugul proaspăt arătura,
au pus în dosul plugurilor oameni,
și-au pus în palmieri atîtea flăcări,
de parcă ești în orice palmier,
de parcă-n orice flacără ești, Doamne.

Aș vrea să cad trăznit în fața ta,
tu, care n-ai nici început, nici capăt. Și-aș vrea
să te sărut în palmieri și-n flăcări,
dar teamă mi-e să nu-ți mînjesc pămîntul,
să nu-ți mînjesc curata buruiană,
să nu-ți mînjesc gîndacii de prin coji,
și lucrurile de lumină, toate,
pe care le-ai făcut în șase zile.

Căci trupul meu se crapă de buboaie,
și din obraji
vinete coji au curs vînăt puroaie ;
și ochiul meu e de privire scurs,
și mîna mea se razimă în bîtă.
Sunt o mocirlă-n care cîntă broaște
și-s raci de lut și lipitori murdare,
pucioasă e de secetă și soare.
Și sufletul meu, broască, de urît
orăcăie, o, Doamne, către tine.

O, dac-ai fi și tu ca mine, Doamne !
O, dac-ai fi și tu lepros ca mine
și de-ai avea și tu buboaie multe
și ochii scurși de lacrima luminei !
O, dac-ai plînge cînd se surpă seara,
cînd vitele se-ntorc din scăldătoare,
cînd oamenii vin cîte doi din cîmp,
cînd plînsul tău nu-i nimene să-l stîngă...
O, de-ai porni și tu pe drum, bicisnic...

Cînii cei ciolănoși te-ar strînge-n garduri,
drumeții din șosea te-ar ocoli,
nu te-ar primi la rugă sinagoga.
Fecioare, la fîntîni, cu șolduri dure,
de greață ar scuipa în sînii albi,
și pruncii care au vorbit în rugă :
«fii proslăvit, o, Doamne, ce-ai creat
pămîntul și făpturile dintr-însul»,
ar sta să-ți scuipe-n fața de văzduh
și te-ar goni cu blèsteme și pietre.
Da, Doamne, dac-ai fi lepros ca mine,
ai fi gonit cu pietre.

Au ce-am făcut eu, Doamne, că mă bîntui
cu bube, ca pe broaștele cu rîie,
cu ce-am păcătuit
ca să mă rupă-n incisivi dulăii,
ca să nu fiu primit în sinagogă,
ca pîn' și pruncii tăi să-mi svîrle pietre,
și ca fecioarele cu șolduri dure
sperios să-ntoarcă-obrazul de la mine ?

Mă miluiește, Doamne, miluiește,
și, dacă poți, mă curăță de boală.
Dar nu-mi lua și bulgărul de viață
ce-și risipește-n mine untdelemnul —
cum nu-l iei nici furnicei, nici lăcustei.

Știu bine, Doamne,
că tu ești teafăr fiindcă-s eu lepros,
că am ieșit egal din neființă,
că prosternarea mea îți dă mărire,
că neștiința mea îți dă știință,
că slăbiciunea mea îți dă putere,
că murdăria mea îți dă lumină.

Și lasă-mi plînsul, frunză clătinată,
tu, ce mi-ai scris să fiu cuibar de șerpi,
tu, care-ai hotărît să fiu lepros,
tu, care-ai pus în sufletul meu ura,
tu, care-ai vrut să fiu ca dobitocul
din împuțite vizuini din codri,
fără de pui și fără fericire...
Tu n-ai voit să fiu ca pomul tînăr,
crescut vînos la curgere de ape.
Tu n-ai voit să am și eu cocioabă,
să pot intra și eu în sinagogă,
să pot avea și eu copii sălbateci
și vreo fecioară-n prag cu dure șolduri,
și cîni la gard, pe care să-i asmuț
cînd trec pe drum leproșii cu buboaie.

Și, dacă vrei, atunci ascultă-mi voia,
lasă făptura mea necurățată
și dăruiește-mi moartea pămîntească,
așa precum e hotărîrea ta.
Și-atuncea cînd mă voi desface-n noapte,
prieten bun cu viermii cafenii,
grîu pentru încolțirea care vine,
cînd voi muri și eu ca și ceilalți,
cînd n-am să-ți mai mînjesc pămîntul, Doamne,
n-am să-ți mînjesc curata buruiană,
n-am să-ți mînjesc din lucrurile toate —

făcute-n şase zile de Scriptură —
atunci cînd voi veni la tine, Doamne,
şi cînd puroiul o să-mi fie sevă,
o, pentru vina de-a fi fost lepros,
tu, Doamne, dacă vrei să-mi faci dreptate,
pe toţi acei ce-mi asvîrliră ură
(ura celor puternici pentru slab)
o, nu-i trimite-n flăcările roşii,
o, nu-i supune dureros la cazne,
ci cheamă laolaltă toţi bărbaţii
(acei din cîmpuri şi din sinagogi),
drumeţii care-mi ocoliră drumul, [...]
dulăii care-au vrut să-mi rupă trupul,
şi lasă-i, Doamne, ca să mai învie,
să mai trăiască înc-o dată-n lume,
şi ca să ştie ce e fericirea,
îi fă pe toţi leproşi.

Da, ca să ştie ce e fericirea,
îi fă pe toţi, o, Doamne, fă-i leproşi ! [...]

Dar iartă pe fecioarele cu şoldul
de lapte alb şi ţîţele de lapte,
că ele n-au vrut nici un rău să-mi facă,
că ele, Doamne, nu ştiau ce fac,
şi chiar dacă-mi fugeau sperios din cale,
eu mă opream din drum,
şi în genunchi, pe urma din pămînt
le sărutam picioarele desculţe.

1917

Periodice

PSALMUL LUI ADAM

Pămîntul meu e încă ud de soare ;
mai las un timp să odihnească sapa ;
sunt plin de ziua prăbuşită-n cîmp,
pătruns adînc, ca pietrele şi apa.

În seara albă se ascute un greier
și sună cheile de livănțică ;
știu bine, Doamne, c-ai rămas aici,
în greier, știu, sau poate-n livănțică.

Dac-ai voi de-acum să lepezi ura,
cum broaștele se leapădă de piele,
te-ai face iarăși, Doamne, c-un toiag
și ai ieși din fiecare bulgăr.
Aș vrea să știu de ești și-acuma alb,
aș vrea să-ți urle cînii după umbră
și aș vrea să spui : Adam-Adam...
(În timp ce las să-mi odihnească sapa.)

Mi-e dor de tine și de barba ta —
eu te-am iertat de-atîta timp, știi bine,
de ce te-ascunzi în ploaie și furtuni
cînd ești în toate oasele din mine ?
Dac-am greșit atunci, să-mi cadă limba
și umerii să-mi cadă ca un mal,
dar vino să-ți sărut pe jos, în soare,
umbra ta umedă și nesfîrșită.

Dac-am greșit, de ce mi-ai dat cirezi,
și casă, și belșug, și pămînt roșu,
și o femeie-n care pot să intru,
și bucuria dragostei desculță ?
Dac-am greșit, de ce mă umilești,
de ce-mi dai toate, o, de ce-mi dai toate
și numai fumul jertfei se întoarce
ca să ne spuie că suntem pămînt ?

Nu mila ta o cerem, ci iubirea.
Privește : vitele-au mugit în seară
cu capul strîmb și sufletul murdar ;
aș vrea să pot mugi cu capul strîmb,
să n-am cirezi, belșug și pămînt roșu,
să n-am femeie în care pot să intru,
să nu știu că nu vrei să intri-n noi,
cum rîul nu poate intra în pietre.

Sunt nopţi în care stelele fac semne
şi nopţi în care cad — în van le caut
a doua zi, ca un nebun, în cîmp —
aş vrea să fie semne de la tine.
Sunt nopţi cînd lutu-mi pare mai bătrîn ;
atunci ceva în mine sparge carnea,
cum sparge vinul nou butoaiele ;
şi totuşi, Doamne, nu mă doare lutul.

Cînd strugurii plesnesc de mustul rumen,
ades, în noapte, printre boi dormind,
mi s-a părut că-ţi recunosc lumina
şi umbletul cel mulcom printre boi.
Vii mîna albă s-o întinzi prin lucruri ?
Vii să-mi creşti miezul hrănitor din spice ?
Şi turmele-s a doua zi mai multe ;
au numai peste turme eşti cioban ?

Priveşte : văd în cîmpuri fum de jertfă ;
e Abel, e băiatul meu la jertfă.
Şi el te roagă, cum te rog şi eu,
să-ţi pleci o clipă sufletul spre dînsul.
E Abel, ştiu, şi-i jertfa lui întreagă ;
e ţapul cel mai gras din cîţi avem,
şi coarnele sunt cele mai mari coarne —
ai încă vreme cît mai e amurg.

Dar cine vine-n goană peste cîmp ?
De ce atîta bucurie-n suflet
cît cîntece de aur într-un stup ?
E Cain, Cain — şi-i trimis de tine.
Îţi mulţumesc, o, Doamne, că te-nduri !
Îţi mulţumesc de dragoste, de milă,
şi c-ai primit, în semn că eşti cu noi,
jertfa de jos a fiului meu Abel !

Periodice

adrian
maniu

G. Călinescu a fixat poezia lui Adrian Maniu atît de exact și de convingător, că o reașezare, astăzi, într-o altă lumină, ar fi, cu siguranță, riscată. De altfel, critica ulterioară a rămas fidelă imaginii călinesciene, operînd schimbări numai în unghiuri minore, incapabile să modifice fundamental viziunea aceluia asupra poeziei. Oricît de recursologică s-ar dovedi, istoric, critica, sînt spații în istoria literaturii unde încercarea de a propune puncte de vedere noi pare imposibilă, fără, bineînțeles, riscul căderii în gratuitate. Poezia lui Adrian Maniu este un asemenea spațiu. Închisă de la un capăt la altul, cu alte cuvinte interpretabilă mereu în același fel, ceea ce e totuna cu a fi neinterpretabilă, ea nu cred să lase lectorului de acum altă impresie decît a lăsat celui din deceniile trei și patru ; poate, doar, să i se fi adăugat un aer de vechime, un luciu aburos de mobilă de demult. Fatalitatea receptării univoce și limitate la un singur curs de semnificații n-a dezavantajat-o atît de mult pe cît i-a dat o prestanță de caz poetic, de insulă bine conturată în peisajul poeziei românești.

După ce debutează cu proze poematice în revista lui Ion Vinea și Tristan Tzara, *Simbolul* (1912), și după o experiență simbolistă, relativ scurtă dar cu urmări definitive pentru ce avea să fie poezia lui, Adrian Maniu se va afla o vreme în primele rînduri ale *Gîndirii*, de ideologia căreia, însă, nu va fi influențat, împrumutînd, în schimb din programul ei, pasiunea pentru redescoperirea satului. Structural, ca oricărui ardelean, și încă poet — chiar dacă ardelenismul său e întrucîtva alterat prin strămutarea peste munți —, lui Maniu

nu-i lipsea vocația satului, fie și sub forma minoră a memoriei, ceea ce presupune redescoperirea aceluia prin amintirea și reamintirea unor istorii trăite sau numai aflate. Spre deosebire însă de un Coșbuc ori de un Goga, și ei purtători și reconstructori din memorie ai satului, Maniu e străin, în general, intențiilor militante (într-un sens sau altul) iar lumea rurală îl interesează în măsura în care își poate exersa în geografia și psihologia ei un condei muiat nu în cerneală, ci în paleta de culori a pictorului. Cum s-a spus (G. Călinescu), Adrian Maniu e un pictor refulat în poezie. În *Lîngă pămînt* (1924) evocarea peisajului botanic și zoologic al satului e un prilej de a-și provoca imaginația plastică într-o aventură cromatică, deseori violentă, manifestînd o atracție deosebită pentru culorile tari, născătoare de memorabile contraste :

Vechi aur picură-n găleată ; încovoiată ziua moare...
Un taur se ridică negru în seara galbenă, mugind,
frecîndu-și rapănul de crucea tremurător scîrțîitoare,
cu un Hristos ce-n zugrăveală se strîmbă schilav, înnegrind.

sau :

Hățiș de mure-albastre,
plopi negri care-n șoaptă albă se închină,
răchitele coclite,
ulmi cu frunza neliniștită
păzesc ochiul verde din scăldătoarea tăinuită,
peste care soarele leagă funii de lumină.

Efectele picturale au, din păcate, în ele o răceală ce se va accentua odată cu manierismul poetului. Stilizarea pare să fie lăsată pe un plan secund, în favoarea evocării dramatice numai în *Povestea din sat*. Dar și aici dramatismul e exclusiv al situației, prea exterior deci și prea comod. Dinamica și tensiunea culorilor provoacă mirarea ochiului, conturele sînt foarte bine trase, dar dincolo de ele rămîne o cantitate de existență fără vibrație, încît impresia ultimă pe care poemele o lasă e de organism prin vinele căruia curge un sînge sintetic. Chiar în ciclul amintit mai înainte, mai

dramatic prin situaţia... epică, artificiul e prezent sub chipul unei tonalităţi retorice, care face ca poemele să sufere de opacitate psihologică.

Modernismul lui Adrian Maniu ţine, desigur, de vocabular, mai precis de funcţia picturală a acestuia şi prea puţin de modul simţirii poetice. În tehnica poeziei şi nu în substanţa ei stă şi valoarea aşa-zicînd estetică ; patima stilizării acoperă eventuala explozie sufletească dar în imensitatea manierismului apar din cînd în cînd insule de mare luciditate psihică. Ele nu pot modifica conformaţia generală a poeziei, pot însă s-o justifice prin recunoaşterea pierderilor lăuntrice, precum în cîteva poeme din *Cîntec de dragoste şi moarte* :

Cînd frumuseţea se face pămînt,
tu mai rămîi doar, amintire ?
Dar amintirea se pierde-n cuvînt...

Cîntecul tău am vrut să-l cînt,
din tot ce este sfînt în mine,
însă în mine nici eu nu mai sînt...

Aşa stînd lucrurile, nu e nici o mirare că poetul «scrie» tablouri în tehnică bizantină, nu doar cînd e vorba de un fragment din peisajul, static sau dinamic, al naturii, dar şi atunci cînd obiectele inspiraţiei sale sînt mai greu reprezentabile : moartea, chinul, nefericirea. În definitiv, de ce i-am cere poetului să se zbuciume liric dacă farmecul poeziei lui e tocmai în impresia plastică, exterioară şi aproape întotdeauna neutră din unghiul trăirii. Un farmec de grădină veche imposibil de negat :

Pe cerul roz, în lacrimi,
nori galbeni topesc ceara ;
în evantai păunii deschid verzi curcubeie,
subt ziduri dărîmate,
în funduri de alee ;
plutind,
grădina veche
ridică-n ceaţă seara.

Flori clatină grei fluturi
cenuşă de amurg,
răzorul
ploi de stele din desfrunzire strînge
potcoava lumii bate în trandafiri de sînge,
cînd Făt-Frumos
prin neguri
îşi paşte calul murg.

e toată poezia lui — în *Drumul spre stele* ca şi în *Salomeea*, poemul preţios şi şocant, construit impecabil —, o sinteză de rafinament cult, de folclor autohton şi de luminozitate... polară.

Adrian Maniu, din perspectiva în care l-am văzut pînă aici, rezumă condiţia de *poeta artifex*, într-o poezie care impune ochiului mai mult decît sufletului. Punctele ei mai înalte — rare însă — impun şi unuia şi celuilalt. «Versul — spunea el într-o prefaţă tîrzie — îşi are, totodată, legi optice, ca un cristal de lentilă ⟨... ; el⟩ aprinde incandescent cuvintele din focarul structurii poetice, sau le îneacă în penumbră...» *Ut pictura poesis.*

MENŢIUNI CRITICE

«Poezia lui Adrian Maniu e triumful stilisticii şi al manierei. Aci nu există conţinut şi un stil, ci maniera însăşi este cuprinsul şi scopul operei de artă. Trăit în cercuri artistice poetul e înrîurit profund de mediul de atelier ⟨...⟩. Deşi nu în teme, Adrian Maniu este spiritual primul poet bizantinizant, precursor cu un deceniu al lui Lucian Blaga. De la început el are preferinţă pentru poemul-panou ori gravură ⟨...⟩. Ca şi Th. Gautier, Adrian Maniu e un artist plastic refulat care se consolează în poezie ⟨...⟩. Poezia lui Adrian Maniu, deloc descriptivă, exală un puternic miros de vopsele. Alături de primitivismul pictoric, poetul a introdus şi o manieră verbală, o speţă de infantilism asemănătoare cu aceea a lui Bacovia şi Demostene Botez ⟨...⟩. Poza

constă la Adrian Maniu, în poeziile mai mature, în a lua un aer extrem de naivitate şi a nara evenimentele presupuse sublime cu o stîngăcie de copil, amestecînd poezia cu proza.»

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă, 1941, pag. 739—741.

«De la atitudinea ironică şi „superioară" a *Salomeei* sau a *Meditaţiei*, poetul a luat toiagul vieţii simple în mijlocul naturii, şi-a prosternat sufletul în praguri de bisericuţe, şi-a purtat buzele pe icoane învechite, s-a înfrînt spre umilinţă, s-a aplecat spre pămîntul tutelar, spre ritmul popular, spre basmul românesc, spre tradiţie. Arta lui s-a simplificat, dar şi în această simplificare se simte o voinţă încordată — căci ceea ce domină în Maniu e încă inteligenţă, care, după ce îi dictase la început o ironie dizolvantă, îi dictează acum o simplitate şi de atitudine şi de expresie, ieşită dintr-o stilizare ivită, în serviciul căreia poetul pune aceeaşi viziune proaspătă, aceeaşi notaţie neaşteptată, aceeaşi formă alirică şi puţin solubilă prin prozaism voit, prin comparaţii eliptice, prin voluntare nepăsări ritmice şi de rimă, prin noutăţi de expresie spontană.»

E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane, III — Evoluţia poeziei lirice*, Bucureşti, Ed. Ancora [1928], pag. 358.

CRUCILE FÎNTÎNILOR

Pe Dealul Negru

Sătulă stă cireada sură, îngenunchiată la fîntînă ;
boi mari, în freamătul de iarbă, închid grei ochii fumurii,
izbind cu cozile în muşte ; tălăncile domol se-ngînă,
stol, graurii, scîntei de soare, s-au fugărit pe bălării.

Vechi aur picură-n găleată ; încovoiată, ziua moare...
Un taur se ridică negru în seara galbenă, mugind,
frecîndu-şi rapănul de crucea tremurător scîrţîitoare,
cu un Hristos ce-n zugrăveală se strîmbă schilav,
suferind.

Lîngă pămînt

G. Călinescu vedea în *Crucile fîntînilor* tabloul vesperal din *Zburătorul* lui Eliade «refăcut, cu o tehnică mai pronunţat picturală şi cu luciri de icoană». Poemului i s-ar potrivi încă mai bine cuvintele aceluiaşi despre o altă poezie a lui Adrian Maniu : «pentru ochi mai curînd decît pentru urechi». Pastel impresionist nu e, fiindcă descripţia departe de a sugera o privire extravagantă sau cel puţin trecută prin filtrul impresiei pure, rămîne, dimpotrivă, în limitele fotografiei de pronunţată fidelitate naturalistă. Exceptînd versul : «Vechi aur picură-n găleata» toate celelalte fac un tablou tradiţional într-o coloristică oricînd verificabilă, care deci, nu e deloc a imaginaţiei ci ţine de cea mai evidentă realitate a peisagiului. De unde vine atunci lucirea de icoană a acestui decor de mişcare leneşă cu o scenă animalieră banală ? Din «aventura» inspirată a «mijloacelor» poetice nu, căci în afara versului de mai sus poezia nu dispune de altă *metaforă,* după cum nu există decît o singură *comparaţie* şi aceea în imaginea unei metafore demascate («stol, graurii — scîntei de soare»), unicul ornament fiind *epitetul,* e drept într-o abundenţă ce concurează, aproape la paritate, substantivele. La o densitate aşa de mare a epitetelor pe unitatea de spaţiu prozodic, e de aşteptat ca funcţia lor strict stilistică să fie dublată de una propriu-zis lirică. Dintr-un număr de cincisprezece epitete simple, zece sînt vizuale iar din acestea cinci sînt culori : sură, fumurii, negru, galben, înnegrind. Funcţie stilistică au toate cincisprezece, funcţie lirică numai cîteva dintre cele vizuale. De mare efect liric sînt imaginile deduse dintr-un procedeu pictural caracteristic : asocierea culorilor contrastante. Folosit ca atare cînd e vorba de epitetele-culori : «Un taur se ridică negru în seara galbenă mugind» sau

adaptat cu fineţe de manierist cînd e vorba de epitetele dinamice («frecîndu-şi rapănul de crucea tremurător scîrţîitoare») ori de juxtapunerea a două epitete de calitate diferită («cu un Hristos ce-n zugrăveală se strîmbă schilav, înnegrind»). Din «Jocul» acesta cromatic după rigorile zugrăvelilor bizantine, pastelul îşi trage toată taumaturgia. Nu e o descriere după natură ci mai mult subtitrarea unui tablou imaginar, ce este o copie fidel transcrisă a unei scene de natură vie. De aici şi aparenta absenţă a calităţii psihologice din pastel. Nici o imagine luată singură, nici un vers luat în sine nu divulgă o stare afectivă a poetului, încît, din acest punct de vedere, toată această explozie oftalmică e pusă la cale de un orb. Impresiunile, la nivelul afectului, există totuşi ascunse într-o fază oarecum preliminară textului poetic : ele s-au produs la *vederea* tabloului faţă de care poezia e comentariu, subtitrare. Într-o astfel de situaţie chiar gestul liric, actul poetic, impulsul traducerii în cuvinte a unei opere coloristice, se constituie ca un reflex afectiv. Fără să aparentizeze vreo emoţie, pastelul în întregimea lui este produsul unei emoţii. Ca şi cum tulburat de priveliştea din faţa ochilor poetul s-ar fi exteriorizat într-un impuls poetic a cărui expresie specifică — poezia însăşi — n-a mai reţinut decît motivele emoţiei iar nu emoţia propriu-zisă. Acesta este sensul manierismului la Adrian Maniu.

26 AUGUST

Plutesc sîngerate...
frunze, ca inimi, mîini şi săgeţi...
Adîncurile bolborosesc tulburate,
luntrea-şi vîră botul, sprijinit pe lopeţi.

Trestiile molatice
fluieră...

De la o vreme,
soarele, în răsărit,
se teme...

Deodată, stolul gîştelor sălbatice,
unghi greu, fîlfîire pribeagă, înnegrind,
peste toamnă, molatica brumă...

Sfîşie aerul zbor, măcăitul sugrumă ;
fulgerul puştii coboară fulgi suri-albaştri pe grind.

Închisă, firea se face tăcută,
apa mai tristă, cerul mai luminat ;
despletite-n avînt tremurat,
două sălcii se sărută.

Lîngă pămînt

NOPTARE

Fiecare floare,
clopot care moare,
de-nviere cîntă.
Seara se avîntă.
Norii se destramă
din apus de-aramă.
Soarele revarsă
rană roşie stoarsă,
ţîşnind pe munţi goi,
sîngele în ploi.
Norii umflă poale.
Stelele, domoale,
lacrima înţeapă,
nălţînd cer în apă.
Cîmpuri de urzici,
zare vineţie,
drumul o fîşie.
Munţii se fac mici.
Satul, ghemuit,
clipeşte sfîrşit.
Liniştea-l apasă...
Fiecare casă
fumează din pipă.

«Cra !...» tăcerea ţipă.
Dracii razna zboară
din luna de ceară.

Lîngă pămînt

ÎNSEMNĂRI

Pe Braţul Sfîntul Gheorghe

Mari sălcii străvezii îşi despleteau
închipuirea unor harfe aripate,
în ceaţa înserării vechi, de înverzire nouă,
răsfrîntă pe oglinzi de ape liniştite.
De lîngă drumul cenuşiu, cu şerpuită umbră,
legănau crinii stele de ivoriu,
ca mîini ce urcă dintr-o altă lume,
tinzînd să ne oprească mersul îndrăznit,
prin vreme ce în basm sădise amintire.
Cînd însuşi gîndul fluturà spre înnoptare,
alb porumbiel a spintecat văzduhul :
îl fugărea un şoim, ţipînd, cu zbor din nor.

În negura ţesută repede la loc, se-nvăluia răcoare.
Prin giulgiul primăverii, dînd sfîrşire,
un strop de asfinţire înecase lacul.
Subt sălcii s-a înăbuşit sfielnic început de cîntec.

Atuncea crinii, mîini şi stele vestejite,
s-au frînt, lăsîndu-se cu aplecare spre pămînturi.
Încremeneau doar marile singurătăţi prin luminatul aer,
în timp ce noaptea înălţa cădere de tăceri.

Lîngă pămînt

ŢARĂ

Colinele înalţă-n seară, spinările albastre-sure.
Merg drumuri lungi, călăuzite cu procesiunile de plopi.
O mlaştină închide ochiul subt o sprînceană de pădure.
Împleticitele izlazuri sfîrşesc la rîpile din gropi.

Fîntîna spînzură în slavă burdufu-n pîrghia furcată.
Cu şarpe-n plisc, se lasă barza pe cerul de apus strivit.
Agale, vacile domoale urnesc cireada lor bălţată,
lung rumegînd în tihnă, botul le picură argint topit.

Moţaţii ciocîrlani din şanţuri sar, bulgări de pămînt zvîcniţi.
În mărăcini, pitiţi ghem, iepuri, lungesc urechile, luînd seamă :
pe luncă salvele de puşcă ; răspund ogari chelălăiţi.
Sfinţirea intră-n coborîre ; torc funigeii fir de soare...
Păduri, pămînturi şi prundişuri coclesc subt cerul de aramă.
Salcîmii fură pumni de paie din carele tînguitoare.

Lîngă pămînt

SEARĂ VECHE

Sfărîmă soarele scîntei.
O şoaptă galbenă, din tei,
a curs pomană sub tulpini.
Prin auritele alei,
pe lîngă laţul uns cu clei,
sticleţi pestriţi nuntesc în spini...
Răsună surlele oştirii...
De toamnă, cerul s-a mărit,
cu zarea ce s-a desfrunzit.
Pe cîmpuri sîngerează ştirii,
şi moare grîul încolţit.
Aştept să vie vîntul iară,
să culce frunzele în seară...

Aprind măgarii ochi de foc.
Dulăii dau străini să latre,
la jarul tremurat de şatre,
şi la al lunii palid joc.
Trec vînătorii după haită,
în iarba neagră să se-ascunză.
Departe apele se vaită...
Trecu o zi, cum cade-o frunză.

Lîngă pămînt

LUPOAICA

Soarele scrie lumini pe frunze ce-n vînt au să plece...
În pădurea înaltă, înaltă, neagră şi rece,
ierburi rouate şi flori cresc printre tulpine
Trece, aur şi fum, un roi de albine.

Pelinul alb, cu verde mireasmă amară,
coperă-n zmîrc palme de stîrc şi gheare de fiară.
Cerul, tîrziu, rupe-n sfinţiri pieptul cămăşii de nor.
Apele zac. Frunzele tac. Razele mor...

Lupoaica, cenuşe de umbră, licărind ochii cărbuni,
gîfîie nemişcată subt aluni,
ascultă temătoare şi porneşte rar spre vad.

Gata să sară prin foile ce cad,
gheare ascuţite sprijină-n pămînt
cînd îşi linge chipul din luciul răsfrînt.

Lîngă pămînt

ÎNTÎIELE STELE

Cerul s-a-mbujorat ca o fată,
umbra s-a întins peste pămînt.
Norii sparg amurgul, şi, iată,
un snop bălai pe zări s-a frînt.

Curge toată lumina din soare,
numai neguri rămîn.
De vreme ce a fost cosit bietul fîn,
moartea îmbie inimilor tristețe îmbătătoare.
Neîndurată, -ncovoierea zilei,
dînd gîndului nevinovatul chin,
alunecă lumini pe obrazul copilei.

Întîielor stele mă închin.

Lîngă pămînt

PRIVELIȘTE BLESTEMATĂ

Cerul îngroapă
stele ce scapă.
Clopotul bate
ruga de seară
iară și iară...
Luna — o gheară.
Noaptea se zbate
și ne-mpresoară.

Pomii nebuni
cresc în furtuni...
Cerul s-a-nchis...
Ultimul vis
calea coboară
dreaptă, ușoară,
pînă-n abis.

Lîngă pămînt

ȘERPOAICA

Fiară cu trup inelat și stemă în frunte...
Din adînc de codru, strecurată la fîntînă,
te-au văzut păstorii care mînă,
în primăvară, oile spre munte.

Peste pietre-ncremenind unduiri înghețate,
jucător izvor, coborît din văgăună,
din cap mic, fecioresc, pironește priviri încruntate.
Numai pe grumaz tremură, un strop de lună.

Lunecînd din mii de ani de poveste,
carne de vis, podobită cu solzi de aur,
jumătate femeie, jumătate balaur,
din tot ce-a fost, și niciodată este.

Paznică zidurilor de stînci detunate,
fără de ură, fără de milă,
punînd piezișe întrebări răsturnate,
din care țestele să crească-n prăpastie movilă...

Ochii plîng muierește, dar lucesc a fiară.
Umbra crește de moarte, în trăire nouă.
Ispitind pe drumeț vicleneşte să piară,
roșie înflorește limba crestată-n două.

Lîngă pămînt

BALADA II-a

În haină de in, cu paftale de argint,
domnița se plimbă prin chilii.
Subt ziduri de var cad trandafiri ruginii.

«Gînd deșert, în zadar te alint...»

Domnița pornește spre rugăciune,
între răzoarele de busuioc și măghiran,
și gura-leului, roșie ca un tăciune.

«Gînd pustiu, a trecut un an...»

Aleele sînt albe de scîntei :
poate pe cărarea asta a pierdut inelul
cînd dezmierda,-n trecuta primăvară,
pui de porumbiei.

«Dor fugar, ăsta ţi-a fost felul...»

Cusături alese-n boabe mici de mărgărint,
ochii se umpleau de mărgăritărele.
...Au căzut în noaptea ceea multe stele.

«Stinse, vorbele, pînă la urmă, mint...»

Alerga cu fiare-n mîini norodul,
înecînd în noapte sîngele făcliilor aprinse.
Doar în schit, pe zarzări, floarea ninse.

«Rupt-am floarea ca să piară rodul...»

Zburlind inima ca vrabia pîndită,
a împins din cui a tainiţelor poartă :
ţeasta lui rînjea în umbra răspîndită.

«Toată viaţa-i în deplin deşartă...»

Lîngă pămînt

VÎNĂTOAREA
Cronică feudală

În procesiuni, copile, subt arini,
trec veşmîntate-n văluri lungi şi albe,
în mîini cu crini.
Prin iarba ca-n renaşteri veneţiene
zmălţată-n părăluţe, bănuţei, bujori şi rouă,
surorile trec două cîte două.
Călcîie goale, şi priviri viclene,
albastre, cum sînt ochii scrişi pe àripe de fluturi.

Luceşte soarele strivit pe scuturi...

Plecînd la vînătoare, voievodul
a luat copoi, fălcoi, şi mulţi trudiţi scutelnici,
iar ca hăitaşi, ăi trenţuroşi-voioşi,
care alcătuiesc, la greu, norodul.

Din arc, săgeţile înveninate
zvîcnesc nenumărate
ţintind fazani, peste copaci, bătaie de buchete roşii,
ochind în ciutele cu ochi frumoşi pentru cînd mor,
sau şuierînd spre cîntecul de lebede ningînd rupturi
de nor,
spre ţepile de brad muntean, din care-au îngînat
îndrăgostiri cocoşii.
Şi iată cornul vînătorilor răsună.

În noapte, din mai nalt, pe cer, un corn de lună.

«Prin frunze argintii,
de ce nu vrei,
de ce nu poţi să vii ?»
răsună dorul...

...Plînge lung o goarnă :
«Să vie voievodul, să se-ntoarnă».

Smerite, slugile s-au strîns în ceată.
A jale armăsarul domnitorului nechează.
Se-ngînă sunetele, din chemare-nceată, reînviază.

Şi valea sună, codrii sună, seara sună...

Sus, peste piscuri, stă acelaşi corn de lună.

Stelele cu plîns.
E prea tîrziu...
Întregul cer e vioriu.

Stăpînul a murit, l-a rupt vrăjmaşul,
sau, mai sălbatic, lupul cenuşiu...

Copilele cu galbene făclii
bocesc pe voievodul adormit,
și-n drumul unde robii-l duc pe suliți, nesfîrșit,
bruni muguri, rănile mai lăcrimează,
iar cîinii, mîrîind, noroiu-l ling...
cînd măscăriciul curții joacă-nnebunit,
în bezna-n care numai huhurezii știu să vază.

Lîngă pămînt

FATA MORGANA

Departe...
e cetatea apusurilor moarte,
în care ceru-i roșu ca un pahar de vin,
și clopote,-n ecouri deșarte,
se-ngînă pe căi pietruite,
cu bucium de triburi ce-n cîntec revin,
cu glorii de steag trențuite.

Prin ogoare ruginesc armuri de-altădată...
Ciobanii cumpără plugarilor idolii găsiți în ogoare...
Berze heraldice trec, pe cîmpia cerurilor, în săgeată,
și înoată pierzîndu-se în apa nehotărîrilor din zare.

Clătinată, la poarta cetății pustii,
o lampă de fier
își curge uleiul și ține-în grătii
o stea ca o floare de cer.

Ochelarii portarului afumă lumina,
mîinile-i mîngîie tremurat păinjenișul lacătelor ;
e chel, dar are barbă neagră, neapărat.
Lacăt și barbă le-a pătat rugina
(sau sîngele cîtor n-au avut vina
ispravei spre care au încumetat).

Un lac de păcură cu solzi de nufăr cercuieşte,
în sforăiala bivolilor smoliţi,
şi-n papura lăncilor legănătoare,
crenelarea zidurilor dinţate...
Artere, crăpăturile zigzagatoare,
pe care hîrci de cîine pîndesc din pari ascuţiţi
şi arcaşi ţintind veninuri şuierătoare.

Deasupra cetăţii cu turnuri ciudate,
holbează la lună
o sută de guşteri şi scorpii în piatră umflate,
cîntînd şi cerşind prevestiri de furtună.

Împăratul cetăţii se plimbă uneori
subt bagdadiile străzilor înguste,
pe care atîrnă rufe curate şi prapure cernite.
El are ochii verzi ca àripile de lăcuste,
dar roşii cu lacrimile... Doi feciori
duc poalele mântii îngreuiate de ciucuri,
şi stau la picioarele stranei dăltuite,
cît el închină mătănii în vechea mînăstire,
unde călugării posaci se luminează în extaze,
şi lumînările groase se sting în fum subţire.

Tămîia leagănă-n inele evlavia ei...
Împăratul se roagă în sunet de clopot...
În geamuri colorate se sparge strigătul pîngăritelor femei,
în comanda călărilor gonind cu ropot.

Clopotniţa tremură binecuvîntări.
Ciori fîlfîind încoronează căciula de olane.
În urlet bate năvala oştilor duşmane.
La porţi ferecate călugării veghează...
Bîrna, bufnind în uşă, scînteiază.
Icoanele ţin binecuvîntarea nemişcată :
încruntînd priviri împietrite, de limpede gemă...
În cositor ferestrele vîpîie mînie închegată.
Deodată, flăcările pun oraşului stemă
încrustată cu zbor de rubine şi zmei...

Pocnesc surpături din arcade descleştate
luminate-n vijelia care a început să murmure.
Pîlpîie zugrăviţii în umbră,
ard cuiburi de ciori şi de porumbiei...
Dumnezeu trînteşte fulgere peste cetate...
În altar, cavalerii au început să fure.

Acum suie scările guzganii suri,
să fete în mântia împodobită cu hermină...
Zăvorîndu-şi chilia, alchimistul dozează mixturi,
din alambice de gresie neagră şi coarne de sticlă violetă.
Soarele a scăpătat în ruină...
Norii s-au vestejit : flori de răsuri...
Luna moartă se înalţă de cretă...

Vestesc zodiile mulţime de lucruri,
ca să rămîie neînţelese...
Coasele ţăranilor zîngăne ascuţite...
Un străin ţine aţîţătoare cuvîntări frăţeşti,
ştergînd cărămiziul mîinilor pe ziduri văruite...
Scutierii au spart ochii micilor principese...
Harapi buzaţi aduc în halebarde pîntece virgine
ciopîrţite...
Catranul zvîrlit pe rănîţi încă arde...
Solii păstrează multă ceremonie...
Şi împăratul păstrează două portocale...
Lanţurile îl strîng, durerea-l sfîşie...
O stea picură lung din a Robilor Cale...

Pînă ce în sfîrşit un alt steag îşi joacă, plescăind în vînt, schimbarea
prefacerilor fără folos de-acum...
Sînt tot mai mici buchetele de fum...
Învingătorul varsă, icnind, toată mîncarea.

În cimitir, braţul spînzurătorii
se clatină parc-ar purta clopoţei...
Drept care, împăratul bătrîn rîde, plîngîndu-şi feciorii...
şi dă cu biberonul lapte dulce orbilor căţei.

Lîngă pămînt

TÎLHARUL

Trec ereţi tărcaţi
în ceruri lovite,
de munţi despicaţi,
cu ape-ncreţite.

Ş-un rumân, lungit
la foc de frunzare,
din gînd rătăcit,
înghioldit tresare :
Paşi, cînd tropotind,
cînd foşnind încet...
L-or fi urmărind
prin negrul brădet ?
Pietre-n rostogol
pe poteca ruptă...
În podmol, piept gol
s-a gătit de luptă.

Ţîşnesc cerbi în fugă ;
orb şi zurlubatic,
chemare îndrugă
cocoşul sălbatic.

Scapără amnare.
Fraţii l-au vîndut ?
Nu-i nici o scăpare ?

Văile-au tăcut.
De argint un plumb...
descîntat doboară.

În cer, un porumb
zboară pînă-n seară,
cînd, ereţi tărcaţi,
ţipînd ascuţit,
în soare sfinţit,
l-au descoperit.

Lîngă pămînt

CÎNTEC DE LUNĂ VECHE

Frunză neagră : mătrăgună...

A rămas un ciob de lună,
lumină dulce de miere,
lună veche în scădere,
scăpătînd fără zăbavă
în sfinţirea mai bolnavă...
Din paragini de otavă.

Pe-nalt arcul cerului,
nici o stea, nici una nu-i...
Nori adînci se dărăcesc,
destrămaţi se vîrcolesc,
cearcăn vînăt ruginesc.

Lună veche, stînd să moară,
aur bătrîn, de comoară,
peste zări vrea să se-ascundă,
şi în negură se-afundă,
într-a nefiinţei ape,
singură să se îngroape.

Lîngă pămînt

LÎNGĂ PĂMÎNT

Deschide sperietoarea, spre cer, braţe greoaie ;
de dangăte de clopot, lung bălţile vuiesc,
se ghemuie subt glugă încinse şiri de paie,
a scăpărat, albastru, luceafăr ciobănesc.

Bat drum prea încărcate, vechi care cu trifoi,
umbroşi oameni de munte, dormind, trec spre cetate,
din zeghii lung miţoase, prin somn, boldind în boi.
Subt punţi de lemn curg rîuri, reci zale neîncetate.

Au tras cu puşca-n stele, sus, de la vii, pîndarii ;
morţi, paznicii şi cîinii au amuţit în arii ;
trişti greieri la întreceri sfîrşesc ţîrîitori,
cînd diavolii scot limbă de flacări pe comori.

POVESTEA DIN SAT

SALTIMBANCII

Pe strada adormită-n soare...
Soarele era sus pe cer...
A căzut o floare
dintr-o fereastră închisă cu fier,
cînd a trecut o casă de lemn,
cu un coș, cot scrîntit, care fumega.
După casă, veneau trei urși de cafea,
pe blăni cu semn de bici
și cu cercei la nas.
Unul era mare,
doi erau mici.
Pe urmă a rămas
doar floarea căzută în strada frîntă,
carne crudă smulsă din răzor,
și subt streașină o colivie care cîntă,
și pe ceruri sfîșieri de aur, dintr-un nor.

Circul s-a oprit în piața principală,
lîngă han.
Vătaful a intrat, pe mîini se spală,
bea lung, plătind grăbit un ban
sau un ducat.
Era țigan, părea-mpărat.
Nervoase, muștele mergeau pe un șervet vărgat,
și muștele mergeau tot mai încet...

La apus cerul se făcuse violet.

Copiii se-ntorceau de la școală.
Fugeau cu zmeie-n mînă,
făcute dintr-o coală.
Din poartă se-arătau codanele cu donicioara goală ;
goleau poveștile și răcoreau picioarele-n fîntînă.

Dulăi lătrau,
cît ursul mare și urșii mici
își lingeau labele albe de drum,
căutînd purici,
sau închizînd apa ochilor de fum.

Calul ostenit,
scutura coada posac,
mîncînd, pînă la urechi afundat în sac.

Copii și alde gură-cască s-au oprit ;
era sîmbătă sau joi ;
la han, în borcan, se-nvecheau bomboanele noi...
Dar toți au privit «casa pe roate»,
și, poate,
au stat pînă-n noapte, de nu s-au plictisit.

Din nimic, circul a crescut :
pînză umflată pe sfori...
Gîștele, cînd defilînd au trecut,
au putut să vadă tricolori,
lîngă un steag mare,
la intrare,
pe care sta scris : «2 bani».

Întîmplările astea nu vin în orice ani.

Se-nțelege, nu oricine putea să plătească,
să vadă «minunile extraordinare» :
foca, zisă «femeia ținuturilor boreale»,
numai fiindcă nu vrea, nu catadicsea să vorbească...
Dar ochii ei luminau întreaga față,
cînd plutea în baia de fier plină cu gheață.
Maimuțe de-a capra săreau,
strîmbîndu-se ca bolnavii adevărați,
și pișcau
solzii crocodililor împăiați ;
apoi în spatele vagonului fugeau
și rușinoasele chelii anapoda își arătau.

Și se mai spune de o cămilă,
cocoșată, cu gît zbîrcit, de centenară broască-țestoasă...
Îți făcea milă
această lighioană cu înfățișarea neomenoasă,
precum am spus...
Deși la fel
cu animalul pe care Craii de la Răsărit
au călărit, în căutarea lui Isus...

AMURG

Departe, peste han, s-a rostogolit soarele.
Pădurile o clipă s-au aprins.
Apoi porțile și-au închis zăvoarele,
liniștea s-a întins.
Se-auzeau numai cîinii, pe urmă numai izvoarele...
Luna a nins...
Pe piața și pe strada unde căzuse floarea,
ca un cireș înflorit, scuturat, a fost luna.

Dimineața, clopotele sună,
toaca toacă, lumea se adună,
iar biserica intrată-n vreme,
adîncită în pămîntul din mormintele ce cresc,
geme,
cîntec îngeresc.

Un măr sălbatic, înfurcit,
plin de omizi,
aruncă găuri de umbră pe cărămizi,
așteptînd ciori care azi n-au venit.
Într-o latură, jos, peste zid,
ogoarele întind pămînt gras.

Ochii, în soare, se închid,
dascălul cîntă pe nas,
și lumea iese de la liturghie,
cu busuioc, prescuri și azimă.
Bătrînii merg singuri, îndrăgostiții se razimă.
Cobze, ca un stup, zumzăie la o prăvălie.

Ceasornicul sforăie și bate...
Vornicul unei nunți
dă bucate
milogilor cărunți.

O pisică a miorlăit
subt mărul părăginit ?

În fundul cimitirului,
lîngă o cruce aplecată,
au găsit un copil în scutece, o fată,
și o floare roșie uscată...

Berze pe acolo n-au venit...

Comedia saltimbancilor era plecată.

BOTEZUL

Popa (avea o barbă cît un smoc de cînepă ciufulit...)
Somnoros, din cartea sfîntă, cu mormăieli a silabisit,
Întrebînd de trei ori : «Te lepezi de Satana
și de toate duhurile lui ?»...
răspunzîndu-și aparte : «Ptui, ptui, ptui !»,
și afundînd în cazanul cu apă
copila cu păr de aur și ochii verzui.

Pe urmă a fost sfat :
Cine s-o crească ?
Toți au țipat,
asta fiind o pornire firească.
Dar cum țînca era lihnită,
și sfatul ceartă ațîță,
o femeie, căreia îi murise pruncul i-a dat țîță.

Aș mai putea pomeni cîte s-au spus
despre circul care plecase,
în primăvară, spre apus,
cînd dimineața șugubeață juca peste case ;
ba chiar cum unii au învinuit
că de saltimbanci s-ar lega povestea copilului găsit.
(O legătură numai ca un fir de ață...)

MAI DEPARTE

Trecură multe împrejurări de tot felul...
Din jurnale, citite la primărie,
afla lumea cum stă războiul,
care mergea cum se știe...

Inul albăstrea senin cîmpia,
ca alt cer subt cerul înflorit.
Ciocîrlia,
în caierul norului sucit,
din care avea să fie toarsă seara,
vorbea cu pitpalacul.
Șuiera mașina de treierat,
lătrau toți cîinii pricepuți la lătrat,
și, cît era lună,
se plimba dracul...

Frunze aurii, scuturate,
urmau căderilor argintii de stele...
Venea apoi Brumarul plumburiu în ploi.
Telegraful aduna rîndunele,
sărac, pămîntul tezauriza foi...
Mai tîrziu, foile, moarte, jucau...
Într-o dimineață se deșteaptă alb pămîntul,
ca alt cer, subt nevinovăția cernută de ger ;
puful norilor îl jumulise vîntul,
care șuiera, că-i răgușise glasul,
ținînd ison lupilor în prundișuri.
Țurțurii luceau la coperișuri
ca la un copil care nu-și suflă nasul.
Cioara pucioasă trăncănea în nuci,
suna toporul crăpînd buturugi.
Erau mari oamenii făcuți de copii...
(Din zăpadă se fac oamenii cel mai bine...)
și...
cît pe cîmp dănțuiau albele albine,
în casă greierul tuciuriu murise ;
furnicile îl tîrîseră să-l gătească...

Șoarecele-de-cîmp, refugiat,
binecuvîntînd urgia războiului, găsise
în cămară merinde să tot trăiască,
de grija cîmpului scăpat.
Ronțăia cît piepturile suflau liniștite,
sau cînd basmul cerea, lîngă foc,
ascultare.
Din ăl loc,
mișcînd mustățile, privea cîteodat-obrazul copilei
adormite,
care
era acum tot mai frumoasă arătare,
la fel cu zîna codrului de tei...

Pe vatră lemnele țiuiau, strănutînd scîntei.

TREISPREZECE ANI

Am să pomenesc ultima primăvară...
Treisprezece ani au trecut...
Ar fi prea mare povară
să scriu chiar toate, cum s-au petrecut.

În sat erau reforme electorale.
Cucul număra, în livezi,
pentru copiii claselor primare.
Pe drum porneau la pășune cirezi,
mînate de un băietan fluierînd călare,
subt frasini cu miros de șoarece, mîncați de foi,
pe drumul care duce la zăvoi.
Apoi,
ca în toți anii,
toamna venea de la munte pe oi...
Pe dealuri se tîrau pluguri,
miriști ardeau, ca o jertfă de ruguri.

Copila cu păr de aur se plimbă-n pădure,
culegînd brîndușe, care n-au decît floare,
și nu mai fac frunze, iar dacă le rupi,
ți se pare că n-au avut rădăcină...

Îi venea să fure
toate stelele astea rătăcitoare...
Și gîndea : «Ce vină ai, floricică portocalie ?
Tu răsai numai ca să fii floare.
Oare
un cîntec poate fi mai mult decît cîntec ?
Și orice viață mai mult decît trecătoare viață ?»
Broaște, albe pe pîntec,
săreau prin verdeață.

Rupse, rînd, cîteva foi, să afle ce-o să vină...
Din mîini, floarea, ca o mînă, căzu vestejită...
În codru se întindea rugină...
În sufletul ei
ispită.

AMĂGIREA

Fata cu păr de aur stătea pe gînduri.
Aici îi dăduse întîlnire, în răvaș de dragoste, băiatul arendașului.
În vis o pețise un fecior de Domn, în multe rînduri ;
atunci se spovedise popii, adică nașului...

Acum rămăsese tăcută,
ochii — pierduți peste ogoare, în moșia bogată,
în care, un țăran smucind brațul, cădelnița grîul.
Pe urmă, fata privi rîul,
pe care trecea o plută,
cu oameni mici, care n-au să se apropie niciodată !

. . . . . .

«Te iubesc, dar ce-o să zică satul ?»
Se legăna molatic un tei.
Din șanț, prin mărăcini, tuli spre cîmpuri
un pui de vulpe, stacojiu ca un ovrei.

Fata, de frică, închise ochii,
și cînd rîse, simți sărutările
pe gît, pe mîini și pe rochii...

Astfel au început pierzările...

CE A ZIS SATUL

Unii spun că fata ar fi plecat
spre orașul de fabrici înconjurat,
oraș fără flori,
oraș fără cer.
Acolo, copila cu păr de aur are un palat,
și toate fericirile o cer...

Sau, la o perdea, așteaptă, văpsită,
necunoscutul de care să fie plătită...

Satul, îngrozit, a blestemat.

ADEVĂRATUL SFÎRȘIT

Sus în slăvi se vede tron de argint,
cu o pernă cernită...
Iar deasupra cine șade ?
Însăși Maica Domnului...
De acolo, păzește turma lesne căzătoare a stelelor,
goana soarelui și toate rătăcirile lunii.
De acolo, privește prin ochean
codrii verzi, galbeni, sau negri de timp...
munții și apele,
urșii și oamenii...

Vede și pe fata cu părul de aur,
din povestea satului uitat...
Din povestea ce
de-atîtea ori
cu adevărat s-a întîmplat...

O vede-necată într-o vînă albastră de rîu,
care tîrăşte-n drum,
legătura umflată cu merinde,
pîntecul mic, în care a murit alt copil...

Maica Domnului ar putea s-o schimbe în pasăre...
Dar o lasă să fie piatră şi iarbă...
Să fie piatră... şi iarbă...
Lîngă sat...

CÎNTEC DE JALE

Biet suflet, unde mai rătăceşti ?
E altă lume în flori şi stele ?
Sau în vecii fără gînd te topeşti ?

E altă viaţă, fără de moarte ?
Sau şi a noastră e vis smintit,
şi nu e nimic mai departe ?...

Cînd frumuseţea se face pămînt,
tu mai rămîi doar, amintire ?
Dar amintirea se pierde-n cuvînt...

Cîntecul tău am vrut să-l cînt,
din tot ce este sfînt în mine,
însă în mine de mult nu mai sînt...

Cîntece de dragoste şi moarte

ion pillat

Imaginea unui Pillat în pantalon bufant, plimbîndu-se sub un cer văratic, cu o carte în mînă, într-un lan de orz ori pe uliţele prăfuite ale Izvoranilor, a părut aşa de convingătoare, că toată lumea căzu de acord asupra ei, justificînd-o unii, deducînd din ea alţii, liniile de ordine ale unei biografii artistice excepţionale. Astăzi însă o atare imagine îmi pare de două ori neadevărată : pentru biografia omului şi pentru aceea a poeziei. Condiţiile receptării se vor fi schimbat, poate, dar nu perspectiva în care a fost citită poezia lui Ion Pillat în urmă cu jumătate de secol mi se pare falsă, ci interpretarea detaliată a notelor particulare. Dintr-o perspectivă dreaptă, o interpretare greşită. Tradiţionalismul (pillatian) este, fără îndoială, adevărat ; un unghi maxim fericit în care a fost înscrisă poezia ; sensurile lui subterane, însă, au scăpat observaţiei.

Mă gîndesc, bunăoară, la «afectarea artistică» pe care o descoperea Călinescu în poemele lui Pillat în dauna «sentimentului». Concluzia călinesciană a fost mai tîrziu luată ca premisă şi dezvoltată într-un raţionament a cărui nouă concluzie avea să se opună cu totul primei, axiomatizînd «sentimentalismul» poetului. Şi într-un caz şi în celălalt argumentele erau căutate în biografia intelectuală a omului, ceea ce, dacă nu e chiar fals, nici nu are o importanţă altfel decît secundară, exterioară pentru înţelegerea poeziei. Confuzia de acest tip e, în general, o obişnuinţă a istoriei criticii literare româneşti, exceptînd pe Maiorescu şi critica filogermană interbelică practicată de Blaga (în eseuri), Vianu, Ion Barbu (în articole şi interviuri), I. Sîngiorgiu ş.a., căreia

îi era caracteristică tocmai tratarea autonomă a celor două componente biografice fundamentale. Producerea ei în cazul descrierii «poesis-ului» pillatian e o nefericire şi pentru faptul că, întîmplător, latura intelectuală a biografiei lui Ion Pillat se opune, în semnificaţiile ei ultime, celei artistice. Condiţia intelectuală favorabilă, cultura poetică întinsă şi cu preponderenţă modernă, vocaţia asimilărilor teoretice i-au permis poetului să se simtă şi chiar să fie un intrat un timp, un contemporan activ al propriei sale existenţe. Poezia lui Ion Pillat este, însă, dincolo de aparenţele vocabularului, ale unei geografii agreste şi ale unei psihologii fals-rurale, o meditaţie hiperbolică asupra timpului ca *trecere*. (Critica a sesizat caracterul de obiect al meditaţiei.) Dar nu poţi medita asupra timpului decît dacă i te sustragi, dacă *stai* în afara lui, contemplîndu-l, aşa cum nu poţi sesiza mişcarea pămîntului decît dacă te ridici deasupră-i într-o poziţie relativ statică.

Estetizant în eseistică, dar cu circumspecţie, Ion Pillat e în poezie un suflet calm, contaminat de clasicism într-o variantă elegiacă, venind, probabil, din idealizarea unui fragment de biografie, recte a copilăriei, care a lăsat în el semne definitive şi autoritare. Poetul are pasiunea aducerii-aminte, chiar o obsesie a revolutului, iar tradiţionalismul său e, în primul rînd efectul plastic al exacerbării memoriei, al activităţii ei intensive numai într-o singură zonă a trecutului. Încît schimbarea este, de fapt, o repetare de gesturi într-un timp care, el, este altul. Sensul aducerilor-aminte priveşte mai ales aspectul contemplativ al gîndirii, e o recunoaştere tacită a ciclurilor reluate în aceleaşi geometrii şi a subordinei lor la ecuaţia unică mereu aceeaşi, a curgerii. «Alte măşti, aceeaşi piesă» ar fi zis Eminescu. Cînd G. Călinescu afirma aerul de capodoperă al unui poem ca *Aci sosi pe vremuri* avea desigur în vedere tocmai această înfăţişare bizară a tradiţionalismului pillatian, foarte vizibilă în poezia numită.

Spirit european, poetul *Bisericii de altădată* se retrăgea în cîmpia solară a memoriei pentru a compensa mobilitatea şi deschiderea intelectului său cu statornicia parfumată a toamnelor dintr-un spaţiu natural strict închis, unde sufletul se simte apărat de ispite străine, regăsindu-se. În spatele

evocărilor se ascunde uneori unda de mîndrie a contemplatorului, aproape o bucurie a ieşirii din timp, însoţită de gestica superioară a unui suveran ce-şi admiră supuşii defilînd :

Şi tot visînd la vremea cînd înflorire teii,
Pe cînd îmbracă ţara al iernii alb suman,
Să desluşesc cum piere trecutul, an cu an,
Pe drumuri depărtate sunîndu-şi clopoţeii.

Să stau, pe cînd afară se stinge orice şoaptă,
Privind cenuşa caldă din vatra mea, de-acum —
Şi să aud deodată cu-nfiorare cum
Trosneşte amintirea ca o castană coaptă.

Ieşirea din timp pentru a-i contempla trecerea implică seninătatea fără să excludă însă nostalgia vaporoasă la gîndul că sustragerea e numai provizorie, inevitabilă reintegrare spulberînd în cele din urmă iluzia «eternităţii de-o clipă».

Clasicismul viziunilor poetice, aşa elegiac cum e, evită mereu culorile sumbre, şi chiar gîndurile apăsătoare stau sub perdeaua monotonă a «tristeţelor limpezi» :

M-opresc să-mi aflu calea adevărată : fumul
Sătucului din vale pierind la dreapta, fumul
Topindu-se în stînga cu stolul meu în zare.
Şi eu aici. Dar umbra se-ntinde, ziua scade.

Fundamental liricii lui Ion Pillat, timpul e, pe rînd, subiect şi obiect al poeziei după cum poetul îi este supus sau i se sustrage ; contemplaţia începe numai în cea de-a doua situaţie ; în rest poetul îşi deapănă pur şi simplu amintirile, face exerciţiu de memorie ori desenează figuri familiare. Şi aici obsesia timpului, generalizîndu-se, modifică unghiurile de vedere, dar nu mai stă în prim plan meditaţia ci concluzia ei, transcrisă metaforic, din ce în ce mai condensat pînă la punctul final al morţii ca neant, timp golit. Ca o vindicaţie tîrzie, poetul închipuie degringolada timpului în moarte şi nu e de mirare că atribuie condiţia mai adevărată a comunităţii, cimitirului :

Sunt satul cel adevărat, cel unde
N-au casele nici poartă nici fereşti.
Mă calci — şi pasu-ţi dă să se cufunde
Şi timpul sună-a gol, cînd mă găseşti.

Impresia de spaţiu identificabil, de geografie răspicat conturată, o dau în poemele lui Ion Pillat toponimicile. Fără ele satul poetului s-ar aburi, pierzîndu-se de singura delimitare regională, atît sînt de absente structurile specifice. Distingem empiric «aerul» moldovean de cel muntean sau transilvănean. Dacă *Amintirilor* lui Creangă le-am fura onomastica, toponimia şi le-am munteniza limba, «aerul» moldovean ar rămîne. În primul rînd în mentalitatea generală a personajelor. Aşijderea s-ar întîmpla — pentru «aerul» transilvănean — cu Agârbiceanu ori Pavel Dan, în proză, Goga, în poezie. Satul lui Pillat, fie el Miorcani sau Izvorani, nu are un «aer» al său, e acelaşi în nordul Moldovei şi, în jos, pe Argeş, redus la ceea ce e comun şi nespecific : decorul natural larg, figura mai mult socială a indivizilor din comunitate, dinamica preocupărilor vitale. Deduc de aici că poetul face din acest «orizont spaţial» cu atribute, cum spuneam, de matcă ontologică, un pretext pentru *altceva*, mai presus de aparenţa unui reportaj liric. Ce căuta Pillat în peisajul botanic şi antropomorf al satului erau *liniştea* şi o *ordine* dintotdeauna a întregii firi, cristalizată într-o infinitate de cicluri finite. Natura calmă a unei seri la Miorcani, spre exemplu, e descrisă cu un gînd ascuns, limpezit numai în finalul poeziei :

Linişte desăvîrşită... Cu lumina ei verzuie
Pîlpîie în farul umbrei, pe un ţărm divin, o stea
Şi desfăşurîndu-şi pînza, norul, ne mai vrînd să stea,
În chip falnic de galeră spre tării încet se suie...
Dar galera se scufundă şi rămîne numai ea.

Suflete, te pregăteşte, vîntul serii bate încă...
Ce corăbii ne vor duce, vis şi trup, la Dumnezeu ?
Clopotul de seară sună de plecare şi mereu
Faruri noi se-aprind în stele pe un ţărm de crez şi stîncă,
Pe un ţărm la care poate n-o s-ajungi nici tu, nici eu.

Mai clar încă apare funcţia pretextuală a decorului viu rural în *Pe Argeş în sus* :

Cîmpia e albastră şi-n zare norii ard.
Sclipeşte Rîul Doamnei în spre apus, o clipă...
Un taur muge : puţul cu lanţ şi roată ţipă ;
Şi vrr... un zbor de vrăbii sbucneşte dintr-un gard...

. . . . . .

Pe-albastra depărtare a luncii de demult,
Trecutul meu ce arde sclipind în Rîul Doamnei
N-ai auzit, deodată rupînd tăcerea toamnei,
Vrr... timpu-n zbor, pe care cutremurat l-ascult. (s.n.)

Satul este susţinătorul psihologic al efortului poetului de a ieşi din timp pentru a contempla nostalgic şi cu nobilă resemnare, Trecerea.

Nu cred să existe o definiţie mai concisă şi mai sugestivă (în ciuda gratuitului aparent) a Artei poetice decît aceea spusă de Pillat : «Nu vorbele, tăcerea dă cîntecului glas». Şi nici una a tinereţii mai exactă şi mai deschisă ca a lui : «Pe frunza toamnei pasul sfios al căprioarei». Definiţii şi în acelaşi timp poezie adevărată, *Poemele într-un vers* au calitatea paradoxelor : sînt inviolabile şi survolează adevărul. Imagini prin excelenţă, metafore ideale, ermetice în sine, dar luminîndu-se imediat ce sînt legate de o intenţie prealabilă, ele sînt o celebrare a forţei extraordinare de care dispune Poezia : aceea de a face să apară tot ceea ce numeşte. Capacitatea taumaturgică — respinsă uneori şi azi — a fost mereu Mecca oricărui fel de poezie şi măsura ultimă, decisivă a oricărui poet.

Poezia nu începe cu distihul. Dimpotrivă, ideal ar fi ca ea să sfîrşească într-un vers singur căruia să-i fie dat a purta întreg universul în el, esenţializat şi ajuns la structura ultimă, atomică, indivizibilă a lirismului. *Poemul într-un vers* e încercarea de a elimina total redundanţa spre a ajunge la ipostaza fericită a poemului *dintr-un vers*. Cum e această concentrare, aproape barbiană, de emoţii, chemîndu-se

Seara la Voroneţ, tulburătoare prin «cîmpul de posibilităţi» interpretative şi, mai ales, prin poezia excepţională conţinută : «La sfinţii-n zugrăveală amurgu-ngenunchea» (...)

MENŢIUNI CRITICE

«...Ion Pillat nu are un lirism complex, stufos. El nu e propriu-zis nici sentimental, ci un afectat superior, care prin naştere, prin educaţie, e capabil să fie mişcat, cu toată clasa lui, de anume aspecte fine ⟨...⟩. Liricul mare e zguduit, exaltat, estetul prin structură congenitală numai plăcut afectat. Neputînd să creeze simboluri proprii, cu oricîtă materie străină, poetul se mulţumeşte să comenteze privelişti, fie că obiectul e real (în impresii de călătorie), fie convenţional. ⟨...⟩ Volumul care a consacrat pe Ion Pillat ca poet original şi tradiţionalist este *Pe Argeş în sus* ⟨...⟩, unul din momentele lirice fundamentale de după război. E în acest volum o exuberanţă poetică, o ţîşnire directă, nesilită a lirismului, de toată lauda. ⟨...⟩ Capodopera lui Pillat este însă *Aci sosi pe vremuri,* graţioasă, mişcătoare şi indivizibilă paralelă între două veacuri, înscenare care încîntă ochii şi în acelaşi timp simbolizare a uniformităţii în devenire. Ajuns aici poetul începe să-şi sistematizeze descoperirea şi s-o prefacă în „tradiţionalism", lărgind cadrul, colecţionînd cît mai multă privelişte locală, scoborîndu-se în trecut şi adunînd toate materialele specific româneşti.»

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent,* Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă, 1941, pag. 775.

«*Aci sosi pe vremuri* a fost răspîntia cea mai hotărîtoare în cariera poetică a lui Ion Pillat. Succesul acelei cufundări în trecut, pentru a afla unele certitudini de viață, îl îndeamnă pe poet să refacă încercarea. Dar punctul de concentrare nu mai este de data aceasta Miorcanii, ci Florica, de care îl leagă descendența prin mamă din familia Brătianu. Se poate spune că, sufletește, Pillat aparține la două peisagii, acela de stepă al Miorcanilor și acela de dealuri, de vii și livezi al Florichii argeșene ⟨...⟩. Privită dintr-un alt punct de vedere *Florica* poate fi considerată ca o variație pe motivul trecutului și amintirii, care a urmărit pe poet încă de la primele lui încercări ⟨...⟩. În această scufundare în trecut conștiința timpului se ascute și devine uneori senzație prezentă și nemijlocită. Experiența timpului ⟨...⟩ îl face atent la înfățișările toamnei, anotimp al roadelor și desfrunzirii, în care precipitarea vremii devine parcă mai sensibilă. Poet al amintirii, al trecutului, al pietății, al toamnei, toate aceste coarde vibrează deopotrivă în poezia lui Pillat în această vreme.»

T. Vianu, *Poezia lui Ion Pillat*. În *Scriitori români*, vol. III, București, Ed. Minerva, 1971, pag. 363, 365.

«Poezia d-lui Ion Pillat e transpunerea poeziei lui Alecsandri, prin tot progresul de sensibilitate și prin toate prefacerile limbii, pe care le-au putut înfăptui cincizeci de ani de evoluție, aceeași viziune idilică a naturii, aceeași seninătate pătrunsă însă și de un sentiment elegiac, ce-i crește emotivitatea și, deci, lirismul, și aceeași simplitate de limbă și mijloace de materializare poetică.»

E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane, III, Evoluția poeziei lirice*, București, Ed. Ancora [1928], pag. 101—102.

A PATRA ELEGIE

Pe drumul vechi pe care se lasă toamna : fumul
Sătucului din vale urcînd la dreapta, fumul
La stînga mea pe ceruri al unui stol, departe.
Și eu aici, în golul vieții. Singur între
Pămîntul ce rămîne și zilele ce zboară
În anotimpul tainic. Cu greul meu, cu pasul
Ce sună surd de parcă mă urmărește pulsul
Străvechiului meu sînge foșnind a veșnicie,
Gonindu-mă din astăzi spre nicăieri. Cu gîndul
Cules de mult, cum este cules tot cîmpu-n toamna
Tîrzie unde stărui. Aud prin ceața serii,
Din sat, lătratul jalnic al cîinelui în lanțuri.
Din cer, tot mai în zare, sfîșietorul țipăt
Al păsării pornite spre pribegie. Unde
Să merg de-acum ? Pe cine să mai aștept ? În iarnă
La staul se întoarce asin și bou s-aștepte
Pre Domnu-n scutec. Singur pe pragul îndoielii,
Pe pragul veșniciei și-al vremilor mai singur,
M-opresc să-mi aflu calea adevărată : fumul
Sătucului din vale pierind la dreapta, fumul
Topindu-se la stînga cu stolul meu în zare.
Și eu aici. Dar umbra se-ntinde, ziua scade.

Caietul verde

CASA AMINTIRII

1. ÎNTOARCERE

Prin crăpături de-obloane lumina, pete-pete,
Pătrunde prin podele, pe pat și pe perete,
Așa cum altădată încet s-a așternut
Cînd odihneam aicea sub albul așternut.
Iatacul e același, și-n tihna lui adie,
În bîzîit de muște, bătrîna melodie,
Și ornicul rostește clipita de demult —
Da, toate sunt aceleași : le văd și le ascult.

Și zilele pierdute revin. Simt că mă cheamă
Privirea mea uitată din poza prinsă-n ramă,
Cu ochii mei, cu ochii dintîi — și simt pe piept
Cum giulgiul amintirii se lasă — și deștept
Privesc cum îi atîrnă drept coviltir pe toate.
Pe zid mai e hîrtia cu flori încondeiate,
Și pușca ruginită mi-o văd pe un dulap.
I-e frică iar — o clipă — copilului de-un cap.
De cerb cu ochi de sticlă și coarne rămurate...

Adorm în paza unor descîntece curate.

2. LA CULESUL VIEI

Toamna și-a întins marama de aramă pe zăvoi ;
Taie aerul cu zboruri mici și frînte rîndunele :
Frunze cad, și-n praf de aur, de la munte, după ele,
Pică și treptat se umflă gîrla turmelor de oi.

Am lăsat pridvorul casei sub umbrarele de nuci ;
Urmărim, urmînd poteca, șipotul de apă vie ;
Pasul nostru sperie sturzii hrăpăreți, și sus, în vie,
Dulci, se pîrguiesc la soare strugurii de pe butuci.

Să-i oprească de la jafuri nu vedem nici un pîndar,
Și ciorchina rumenită, bob cu bob, o s-o aleagă...
Nu te-mpotrivi, iubito : e al lor al toamnei dar.
Lasă-te de voie bună brațul meu să te culeagă !

3. SFÎRȘIT DE TOAMNĂ

Nu mai vorbi, nu rîde, nu te gîndi, nu plînge,
Nu mai visa zadarnic : e prea tîrziu acum.
Nu vezi ce toamnă tristă ? Cu pete mari de sînge
Se iroșește frunza pornită-n zbor pe drum.
Prin codrul de cărbune plutește-al iernii fum —
Nu mai vorbi, nu rîde, nu te gîndi, nu plînge.

Cu fața ei asemeni iubirii ce-a trecut,
Pe tîmpla din Văratic, din vremuri legendare,
O sfîntă-i zugrăvită de un necunoscut.
Icoana tăinuită ce farmec straniu are !
Tăcut o șterge veacul, dar tot mai blîndă pare
Cu fața ei asemeni iubirii ce-a trecut.

4. A DOUA MOARTE

Izvorul amintirii se pierde ne-nceput...
Același fîn în floare ne urmărește-n luncă
Și rugăciunea serii nădejdea își aruncă
Pe dealul unde doarme întregul meu trecut.

Urmăm cărarea noastră în liniștea mai mare...
Acei ce ne lăsară doar dorul lor în piept
Mai mor a doua oară cu noi în înserare,
Sau ne măresc trecutul cu ochiul înțelept ?

5. LANTERNA MAGICĂ

Pe-omătul nepătat de pe cearceaf,
În umbra ce se-ncheagă în odaie,
A tresărit lumina ca un praf
Cînd și-a deschis pupila ei bălaie.

Lanterna magică, privind pieziș,
C-un singur ochi în frunte, ca-n poveste.
Și glasuri de copii în luminiș
De rîs curat țîșniră fără veste.

Acolo unde-a fost doar scrumul șters
Răsare-o lume veche și ciudată.
Scufiței Roșii-i ard obrajii-n mers.
O vezi zorind spre casa de-altădată.

Spre casa albă și cu nalbă-n prag,
În care o așteaptă blînd bunica —
Prin fumul vremii, prin trecutul drag,
Mai stau privind cum piere lin fetica.

Zadarnic cerc zăvorul ferecat
Pe care tot copilul îl descuie...
Prin vremi Scufița Roșie a plecat,
Și lupul sur mai stă pe cărăruie.

SUNT ZILE

Sunt zile cînd mi-e dorul flămînd ca un barbar,
Războinicii călare i-aș năpustii cu vîntul
Și aș cînta cu dînșii prin stepe ; iar pămîntul,
Învins ca de cutremur s-ar prăbuși. Cuvîntul
Ce mîntuie-n biserici s-ar cere în zadar.

În alte zile dorul mă leapădă sătul,
Și singura-mi dorință e ca pe țărm de mare
Să urmăresc cu ochii corăbiile-n zare,
În mine amintirea să piară călătoare,
Și umbra umbrei mele s-o am, mi-ar fi destul.

Sunt zile cînd mi-e dorul așa de bun, s-ar duce
Să dea întregu-mi suflet cum alții dau un ban
Și inima-mi deschisă la toți, s-ar face han
La care năvăli-va norodu-n lung chervan.
Sunt clipe cînd în spate aș vrea să port o cruce.

În alte zile dorul mă face rău și rece
Trăind în piatră parcă, nepăsător idol...
Și miezul vieții însuși îmi pare că e gol,
Că omul e o mască și mila e un rol
Și, orb, privesc durerea ce lîngă mine trece.

Sunt zile cînd renvie copilul. Zile cînd,
Moșneag, stinși îmi sunt ochii ca două stele moarte.
Sunt zile cînd tot pieptul iubirea mi-l împarte,
Iar altele cînd singur mă chinuiesc departe,
Închis ca într-o boltă zidită-n al meu gînd.

Necunoscutul cine-i, titanicul artist
Ce-n suflete şi trupuri se-mbracă cum îi place
— Vorbesc şi el vorbeşte, şi tac cu el cînd tace —
Străinul care-n mine pe mine mă desface,
Făcîndu-mă tot una cu-o fiară sau cu-n Christ ?

Visări păgîne

VISAI DE O CETATE

Visai de o cetate pe margine de mări...
Trec peste ea cocorii zburînd spre alte ţări.

Pe cer pier nori tîrîndu-şi penumbra de pămînt...
Fug legănînd corăbii catargele în vînt.

Intrai tăcut într-însa, umblai în lung şi-n lat...
Se înălţa doar murmur de ape, depărtat.

Urcai pe scări de piatră în turle pînă-n nori...
Se auzea doar freamăt de aripi de cocori.

Dormea pe veci cetatea : un straniu mauzoleu...
Şi cum priveam, simţit-am că mortul eram eu.

Visări păgîne

VISĂRI BUDISTE

II

De cînd pe valul vremii tot urc şi tot cobor
Sub mii de învelişuri aceeaşi suferinţă
— Împins din formă-n formă de altă năzuinţă —
De moarte nu mi-e teamă, m-am învăţat să mor.

Dar cînd dezgroapă luna capela-mauzoleu
De umbra unde mîne voi fi întins — aminte
Mi-aduc deodată straniu de vechile morminte
În care dorm de veacuri acei ce fură *eu*.

Pe lîngă-o mare albă, tăcută ca un lac,
Mă îngropă cu psalme poporul meu, nomadul.
De două ori acelaşi nu-mi fuse-n viaţă vadul :
Acuma cu nisipul de-a pururea mă-mpac.

Djebe, cuceritorul, nebiruitul khan,
Pămîntul îl călcase sub tropot de copite :
Acuma peste mine cu zboruri liniştite
Şiraguri trec cocorii gonind spre alt liman.

Cu trandafiri sălbatici sădiţi jur împrejur,
Într-o grădină unde îţi pierzi sub muşchi cărarea,
Lin odihnesc. Copacii de vînt îşi lasă floarea.
Mormîntul mi se pare că e la Nişapur.

Pe-atunci poet sufitic cuvîntul tălmăceam ;
Iar cînd m-am stins în toamnă, culegătorii viei
Priveau, uitînd Coranul cu rodul nebuniei,
Cum se strecoară pacea în ochii lui Khayyam...

Şi noaptea cîteodată mă-ntreb în care ţări
Îşi vor găsi uitarea mormintele de mine.
Dormi-voi iar sub paza grădinilor bătrîne ?
Visa-voi în cadenţa neturburatei mări ?

De moarte nu mi-e teamă, m-am învăţat să mor
Împins din formă-n formă de altă năzuinţă
— Sub mii de învelişuri aceeaşi suferinţă —
De cînd cu valul vremii tot urc şi tot cobor.

Visări păgîne

BARBARUL

E-n mine-o herghelie de armăsari. Sunt unii
Mai albi ca spuma-nvoaltă, zvîrlită-n vînt de mare,
Mai albi decît e coama Licornei legendare ;
Sunt alții, fără pată, mai negri ca tăciunii.

Toți încordați așteaptă și rînchezînd, nebunii,
Bugeacurile vremii să le despic călare.
M-aștern cu ei cîmpiei, dar prăbușit în zare
Mă ridic iar ; mai aprig sub nepăsarea lunii

M-arunc stăpîn pe altul ; mă-ntunec în pustie...
Și voi urla năpraznic în liniștea tîrzie,
Cînd calul cel din urmă va necheza spre stele ;

Tovarășe, cu mine în moarte o să sari,
Tu, cel mai fără margini al sufletelor mele !
— E-n mine-o herghelie de falnici armăsari.

Visări păgîne.

CENTAURII

VIII VEDENIE

Ca ieri izvorul curge în amfora de lut,
Dar azi, pe malul apei, altarele Dianii
Se prăbușe-n ciorchine de bozii, iar castanii
Podoaba și-o dezbracă pe templul decăzut.

Ca ieri izvorul curge, dar unde mai sunt anii
Cînd Satirul, glumețul, și Faunul, tăcut,
Veneau să-și cînte-n trestii un dor necunoscut,
Și urmă de copită în crîng lăsau Silvanii ?

Poteca e pustie și vremea depărtată
A zeilor din timpul cu visuri legendare,
Dar noaptea cel din urmă centaur, cîteodată,

Din codri plini de freamăt ieşind nemuritor,
Cu două piepturi albe sub luciul lunii, pare
Un bust uitat de veacuri pe-un soclu mişcător.

PICTOR IGNOTUS

IV FRESCA DIN URBINO

«Un farmec straniu are, pătrunzător şi tainic,
Pe care viaţa însăşi nu-l poate reînvia.
Acel ce vede-o clipă doar fresca din Urbino
Cum vrei să mai găsească frumoasă vreo femeie,
Sau inima vrăjită vrăjit să şi-o mai deie...
Şi dacă-ai fost acolo... străinule, revino !»
Din cartea lui Vasari cuvintele-înţelepte
Mă chinuiau acuma cînd pe cotite trepte
Monahul călăuză prin ganguri îl urmam,
Şi se juca pe ziduri lin umbra unui ram
Cînd printre colonade din ce în ce mai lungi
Ne-atinseră cucernic ale-nserării dungi —
Ajunşi eram cu-amurgul pe marginea grădinii.
Suflată-n aur parcă de aurul luminii,
Prin şiruri îndoite de chiparoşi subţiri,
Deodată o zărirăm în tainici licăriri
Madona măiestrită în ceasul nebuniei.
Fusese iconarul de tîmple prin biserici,
Necunoscutul meşter, zis meşterul Mariei,
Lucra cu stîngăcie icoana Maicii sfinte,
Înţepenită, dreaptă, cu zîmbetul cuminte
Prin fumul de tămîie şi psălmuiri de clerici.
Mergea din ţară-n ţară pentru-un coltuc de pîine :
Assisa ieri, azi Anzio-l primea, Arezzo mîine,
Rătăcitor pe drumuri...

Şi iată, într-o zi
Frà Bartolo egumen cu dînsul se trezi
La poarta mînăstirii papale din Urbino.

Purtînd priviri ciudate şi vorbe fără şir :
— Am întîlnit, părinte, Fecioara preacurată
În scînteieri de stele şi-n raze îmbrăcată,
Şi îi plutea în vorbă miros de trandafir.
Pe pajişti înflorite umblat-am şi mi-a zis :
— Icoana-mi zugrăveşte-o — şi noaptea ceea-n vis
Din nou am revăzut-o şi-n fiecare noapte...

Nebunul făurit-a o frescă minunată.
Lucrase-o zi ? O viaţă ?

O seară, fără plată,
Pieri «pictor ignotus» necunoscut lui însuşi.

Atîta ştie numai monahul... Triste şoapte,
Cîntări tînguitoare se înălţau din naos,
Veneau întunecate de vecinicul repaos...
Eu, cu privirea plină de rugă şi dorinţă,
Priveam Madona, blînda Fecioară din Urbino,
Cu faţa luminată de vis şi de credinţă,
Ce se pierdea în vremuri în clipa înserării,
Turburător de dulce...

Şi din adîncul zării
Tot auzeam în noapte : «Străinule, revino !»

ANOTIMPURILE

— INSCRIPŢII —

De muguri pădurea e plină şi ghiaţa şi-a spart-o izvorul,
Cocorii se-ntorc şi prin zare răzbate lung ţipătul lor.
Găsim ghiocei pe potecă păşind-o alături, iubito :
Lui Amor copilul, să-i ducem, cunună să-şi facă din flori.

*

Pe pajişti domneşte lumina, ne-ascundem în
umbră de luncă.
Cu maci înfloriţi e stropită cîmpia şi grîul pe lanuri :
Stăpîno, cu stropi mari de sînge iubirea ne este
pătată
Căci Amor arcaşul străpuns-a de-apururea inima mea.

*

Din crînguri cad frunzele moarte, se-aştern pe
nisipul cărării.
Pustie şi jalnică-i via şi viţa de struguri lipsită.
De brumă e ninsă grădina — şi Amor, băiatul
şăgalnic,
Zadarnic spre noi îşi îndreaptă săgeata şi arcul
de bronz.
Zăpada curată aduse pe noapte eri Crivăţ bătrînul.
Cu sania pe drumuri de ţară pleca-vor lin oamenii
astăzi ;
Dar posomorît sunt, şi singur privesc prin geamul
ferestrei
Pe Amor, iubitul tovarăş, de viscol trîntit la pămînt.

Visări păgîne

ECOURI MARINE

I

CORUL LOPĂTARILOR

Luceferi ard pe mare şi nu mai sunt Sirene !

Zadarnic noaptea toată veghea-vom pe carene,
Cu trupul lor de spumă şi coadă de delfin,
Prin valuri legănate să le vedem cum vin
Nebuni, în van cerca-vom să desluşim chemarea
Tritonilor ce suflă în scoici marine. — Marea
Mugind ne va răspunde că zeii ei sunt morţi...

Dar tu ce-n al tău suflet trecutul tot îl porţi,
O, călător de-o clipă pe apa călătoare,
Ridică-ţi fruntea tristă ! Pe coarda sunătoare
A lirei, ce aşteaptă vibrînd, loveşte rar.
Atunci sub nimbul lunii şi farmecul stelar,
Purtînd în páru-i alge şi albe flori marine,
Sirena va renaşte din valuri pentru tine.

Eternităţi de-o clipă

VI

VOCEA DE PE PRORĂ

Am auzit cîntarea Sirenelor pe mare...

Trecut-au nopţi şi zile de-atunci, şi-acum dispare
Iar soarele... şi struna din urmă mi s-a frînt.
Sirena nu mai cîntă şi singur stau pe proră
Şi mîine ca şi astăzi aceeaşi auroră
Trezi-va iar talazul cutreerat de vînt...
Dar marea va fi goală şi moartă şi pustie.
Zadarnic aştepta-voi Sirenele să vie
— Mai trist de-a le cunoaşte, de-a le dori mai trist —
Cînd steaua dimineţii pe valul de-ametist
Aprinde opalină lumina ce scînteie.
O lopătar, o frate, prin visu-ţi ce femeie,
Mireasă sau nevastă torcînd fuior de lînă,
Aşteaptă pe pribeagul plecat de la cămin ?
Pe cînd cu lira spartă şi inima păgînă
Tot mai ascult chemarea ecoului marin.

Eternităţi de-o clipă

FEREASTRĂ PE MARE

Fereastra ta deschisă e pe mare,
Visarea mea pe ape se deschide...

Pe mare trec trei păsări mari şi ţipă...

În pene albe poartă fremătarea
Furtunii prin catarge împînzite.
Cu vînt se umflă larga lor aripă.
Te du cu noi ! — Nădejdea mea îmi ţipă.
Şi Vis şi Dor îmi strigă-n cor : Porneşte !
Întinde-n vînturi pene de zăpadă.
Te du prin ţara norilor de spume.
Înalţă-te spre ultima Pleiadă
Şi cupa ta trupească o sfărîmă
De ţărmul şters al ultimului Thule.
Pluteşte-n larguri singur tu cu zborul,
De dragul lui şi-al vîntului din aripi !

Pe ceruri pier trei umbre mari în noapte...

Iubito, lîngă mine stai şi marea
Îţi cîntă-ncet, şi tace trist, şi-n şoapte
Se plînge iar, şi tace iar, şi cîntă.

Fereastra ta deschisă e pe mare...

Amăgiri

BALTA

Coclindu-şi putregaiul şi apele amare,
Zărirăm în arşiţa cumplită de amiaz
Pe Bărăgan, departe, lucirea unui iaz :
Opală moartă prinsă într-un inel de sare.

Ţi-am spus pe ţărmu-i : — Balta aceasta mă-nfioară.
Nu tremură pe dînsa nici cer, nici nor, nici zbor,
Şi sub povară sură şi grea de cositor
Oglinda ei nu simte lumina din afară.

Nici salcia pe maluri frunzişul nu şi-l plînge,
Nici nufărul pe apă nu rîde alb în stuf.
Pe maluri ning scaieţii zadarnicul lor puf,
Pe apă ca un blestem pustiul se răsfrînge...

Lumina serii însă se răspîndi pe iaz,
Şi se făcu din apa murdară o grădină
În care cresc din fire şi pete de lumină
Zambile şi lalele şi roze de Şiraz.

Şi cînd albastrul nopţii ne-aduse micşunele
Pe pajiştile apei şi lin le-a răsfirat,
Cînd cerul, pentru clipa de taină, şi-a lăsat
Pe-aleele lichide prundişul alb de stele,

Noi în genuncni căzurăm... Petale cu petale,
Din balta cea mai tristă, grădină ai făcut.
O, Doamne, înfloreşte şi bietul nostru lut
Cu raza pogorîtă din darurile Tale.

Grădina între ziduri

SEARĂ LA MIORCANI

Ieşi din satul alb şi vino să vedem ca de pe plajă
Cum, lăţindu-şi unduirea, urcă unduind pămîntul,
Largul ocean pacific ce-şi încremeni avîntul.
Suflete, priveşte bine şi de-acuma ţine strajă,
Căci coboară înserarea şi ne bate-n faţă vîntul.

Ritmic, lanuri nesfîrşite mişcînd valul lor de spice,
Îl pornesc din capul zării, ca să-l frîngă-n cap de sat ;
Îl izbesc de-un dig de cridă, îndîrjit şi îndesat ;
Îl resfiră printre case, ce se-ncearcă să-l despice,
Şi-n ogrăzi îmbălărite, străbătînd, l-au revărsat.

Ca un far de piatră, turnul dîrz biserica-şi ridică.
Clopotul de seară-i paznic veşnic trist şi veşnic treaz...
O cireadă răzleţită la păşune pe izlaz,
Pare-un stol de păsări albe ce se lasă fără frică
În furtuni, pe pieptul verde al înaltului talaz.

De praf alb umflîndu-şi pînza pe albastrul depărtării,
Navighează şarabane : repezi luntri de pescar,
Şi în urmă fuge drumul, ca o pîrtie de var
Peste valuri, spre coşare potmolite-n largul ţării,
Ca vapoare părăsite de demult de marinar.

Şi păreaţi în miezul serii, ce conturul vă-necase,
Voi, înalte ierbi cosite, voi, sulfine mici, şi voi,
Flori de cîmp neadunate şi culcate în trifoi :
Alge verzi şi anemone palide şi lungi sargase,
Înşirate pe nisipuri de-al refluxului şivoi.

Dar ţărani cu grebla-n mînă adunară goemonul
Lîng-o mare de fîneţe, pe un ţărm închipuit.
Şi un clopot, de departe, de vecernii a vuit,
Şi din port în port pluteşte şi se înmulţeşte zvonul
Şi treptat, din undă-n undă, cîntecul s-a mîntuit.

Se-nnoptează... şi cîmpia îşi ascunde oceanul...
Suflete ce-n scoica nopţii eşti bolnavul mărgărit,
Pentru pămîntene drumuri orice suflet e oprit,
Dar priveşte cu nesaţiu, deodată, la limanul
Oceanului ce-acuma transparenţa şi-a mărit.

Fără valuri, fără maluri şi cu luciu de fosfor,
Peste tine îşi bolteşte limpezimea ideală
Marea cea adevărată, nălucită şi reală,
Unde trupul nu mai este pentru visuri necrofor,
Unde inima nu minte, unde dorul nu înşeală.

Linişte desăvîrşită... Cu lumina ei verzuie,
Pîlpîie în farul umbrei, pe un ţărm divin, o stea,
Şi desfăşurîndu-şi pînza, norul, nemaivrînd să stea,
În chip falnic de galeră spre tării încet se suie...
Dar galera se scufundă şi rămîne numai ea.

Suflete, te pregăteşte, vîntul serii bate încă...
Ce corăbii ne vor duce, vis şi trup, la Dumnezeu ?
Clopotul de seară sună de plecare, şi mereu
Faruri noi se-aprind în stele pe un ţărm pe crez
şi stîncă,
Pe un ţărm la care poate n-o s-ajungi nici tu, nici eu...

Grădina între ziduri

FEMEIA PE PAJIŞTE

Cum goală te-ai oprit pe pragul
de cer, de iarbă şi lumină,
Visez, ori ţi-ai schimbat aevea
învoltul trup într-o tulpină ?

Ca ramuri braţe împăcate
întinzi uitînd de dor, de ură,
Şi părul tău în vînt rămîne
purtat în chip de frunzătură.

Înfăşurată-n tinereţea
copacilor din primăvară,
În tine — ca sub muşchi izvorul —
se urcă seva şi coboară.

Şi cum te odihneşti plăpîndă
pe-un plai cu plante fără număr,
O, lasă, rogu-te, visarea
să se aplece pe-al tău umăr.

Îngăduie un gînd iernatic,
zburînd cu aripi obosite,
În fîlfîit de dor să cadă
pe tine, pe nebănuite.

Deşi frunzişul supt de soare,
în ploaie veştedă revine,
O, sănătatea de-a înfige
în huma neagră rădăcine !

Grădina între ziduri

PORUNCĂ

Deschide-te naturii ca mugurul luminii
Și sparge închisoarea îngustului tău trup !
Simțirile să-ți fie albinele grădinii,
Brăzdînd în zbor văzduhul cu aurite linii,
Ca soarele să-l prindă în mierea unui stup.

Grădina între ziduri

CTITORII

Acolo unde-n Argeș se varsă Rîul Doamnei
Și murmură pe ape copilăria mea,
Ca Negru-vodă, care descălecînd venea,
Mi-am ctitorit viața pe dealurile toamnei.

Prin viile de aur ca banii dintr-o salbă,
Pe al colinei mele împodobit pieptar,
Închis-am fericirea în strîmtul ei hotar
De nuci bogați în umbră, umbrind o casă albă.

Acolo,-n pacea nopții, pe drumuri de podgorii,
Am mers tăcut alături de carele cu boi,
Cînd neaua lunii ninge pe sălcii în zăvoi,
Cînd șopotește valea de cîntecele morii.

Las altora tot globul terestru ca o minge,
Eu am rămas în paza pridvorului străbun,
Ca să culeg cu ochii livezile de prun,
Cînd alb Negoiul, toamna, de ceruri se atinge.

Și tot visînd la vremea cînd înfloriră teii,
Pe cînd îmbracă țara al iernii alb suman,
Să desluș esc cum piere trecutul, an cu an,
Pe drumuri depărtate sunîndu-și clopoțeii.

Să stau, pe cînd afară se stinge orice şoaptă,
Privind cenuşa caldă din vatra mea, de-acum,
Şi să aud deodată cu-nfiorare cum
Trosneşte amintirea ca o castană coaptă.

Pe Argeş în sus

ÎN VIE

Tot mai miroase via a tămîios şi coarnă,
Mustos a piersici coapte şi crud a foi de nuc...
Vezi, din zăvoi sitarii spre alte veri se duc ;
Ce vrea cu mine toamna pe dealuri de mă-ntoarnă ?

Nu e amurgul încă, dar ziua e pe rod,
Şi soarele de aur dă-n pîrg ca o gutuie.
Acum — omidă neagră — spre poama lui se suie,
Tîrîş, un tren de marfă pe-al Argeşului pod.

Cu galben şi cu roşu îşi coase codrul ia.
Prin foi lumina zboară ca viespi de chihlimbar.
O ghionoae toacă într-un agud, şi rar,
Ca un ecou al toamnei, răspunde tocălia...

S-a dus. Şi iarăşi sună... şi tace. Dar aud
— Ecou ce adormise şi-a tresărit deodată —
În inimă cum prinde o toacă-ncet să bată,
Lovind în amintire ca pasărea-n agud.

Pe Argeş în sus

ODAIA BUNICULUI

Nu s-a clintit nimica şi recunosc iatacul
Bunicului, pe care, viu, nu l-am cunoscut.
Rămase patu-i simplu şi azi nedesfăcut,
Şi ceasul lui pe masă şi-a mai păstrat tic-tacul.

Văd rochia bunicii cu şal şi malacov,
Văd uniforma verde de«ofiţir» la modă
Pe cînd era el junker — de mult — sub Ghica Vodă,
Cînd mai mergeau boierii în butcă la Braşov.

Şi lîngă băţu-i rustic, tăiat în lemn de vie,
Văd putina lui unde lua băi de foi de nuc.
A scîrţîit o uşă... un pas... şi-aştept năuc
Să intre-aci bunicul dus numai pînă-n vie.

Un ronţăit de şoarec sau ceasul mă trezi ?
Ecou îşi fac, în taină, ca rimele poemii...
Şi ceasul vechi tot bate, tic-tic, la poarta vremii,
Şi şoricelul roade trecutul zi cu zi.

Pe Argeş în sus

CINA CEA DE TAINĂ

Prin ulmii de sub vie, pe deal, mai ştii tu casa
Ce-albeşte ca şi oul în cuib sfios de foi ?
Mai ştii tu cerul serii cu feţe ca mătasa
Şi clopotul cirezii venind de la zăvoi...

Îţi mai aduci aminte pridvorul de viţă
Şi cina cea de taină, tacîm lîngă tacîm,
Şi masa presărată cu flori de lămîiţă,
Şi carele spre noapte gemînd pe caldarîm...

Şi cum stăteam alături, noi doi cu fericirea,
— Doar greierii ţinîndu-i isonu-n depărtări —
Şi noaptea cîmpenească, albastră ca iubirea,
Şi vorbele-ngînate mai dulci ca sărutări.

Întîia stea prin frunze creştea tremurătoare
Cînd licuriciu-n umbră trecu rătăcitor...
Prin ulmii de sub vie, mai ştii tu casa oare
Şi umbra ca un suflet, şi steaua ca un dor ?

Trecutul viu

ACI SOSI PE VREMURI

La casa amintirii cu-obloane și pridvor,
Păienjeni zăbreliră și poartă, și zăvor.

Iar hornul nu mai trage alene din ciubuc
De cînd luptară-n codru și poteri, și haiduc.

În drumul lor spre zare îmbătrîniră plopii.
Aci sosi pe vremuri bunica-mi Calyopi.

Nerăbdător bunicul pîndise de la scară
Berlina legănată prin lanuri de secară.

Pe-atunci nu erau trenuri ca azi, și din berlină
Sări, subțire,-o fată în largă crinolină.

Privind cu ea sub lună cîmpia ca un lac,
Bunicul meu desigur i-a recitat «Le lac».

Iar cînd deasupra casei ca umbre berze cad,
Îi spuse «Sburătorul», de-un tînăr Eliad.

Ea-l asculta tăcută, cu ochi de peruzea...
Și totul ce romantic ca-n basme se urzea.

Și cum ședeau... departe, un clopot a sunat,
De nuntă sau de moarte, din turnul vechi din sat.

Dar ei, în clipa asta simțeau că-o să rămînă...
De mult e mort bunicul, bunica e bătrînă...

Ce straniu lucru : vremea ! Deodată pe perete
Te vezi aievea numai în ștersele portrete.

Te recunoști în ele, dar nu și-n fața ta,
Căci trupul tău te uită, dar tu nu-l poți uita...

Ca ieri sosi bunica... și vii acuma tu :
Pe urmele berlinei trăsura ta stătu.

Același drum te-aduse prin lanul de secară.
Ca dînsa tragi, în dreptul pridvorului, la scară.

Subțire, calci nisipul pe care ea sări.
Cu berzele într-însul amurgul se opri...

Și m-ai găsit, zîmbindu-mi, că prea naiv eram
Cînd ți-am șoptit poeme de bunul Francis Jammes.

Iar cînd în noapte cîmpul fu lac întins sub lună
Și-am spus «Balada lunei» de Horia Furtună,

M-ai ascultat pe gînduri, cu ochi de ametist,
Și ți-am părut romantic și poate simbolist.

Și cum ședeam... departe, un clopot a sunat
— Același clopot poate — în turnul vechi din sat...

De nuntă sau de moarte, în turnul vechi din sat.

Trecutul viu

ANISIA

Boierul tînăr m-a-ntîlnit la iaz
Cînd soarele pe deal scăpa s-apună,
Și soarele mi l-a oprit pe iaz,
Și nu știu cînd mi l-a schimbat în lună.

Boierul tînăr a plecat de mult.
Că voi fi mamă n-am vreo bucurie...
Și multe spune satul, și le-ascult,
Și-mi dau cu bobii-n inima pustie.

Satul meu

PRUTUL

De ce nu vii cu mine la Galați,
Biet sat olog, împotmolit pe maluri ?
Și voi, căsuțe proaste, de ce stați
Tot în cămeși — sau teamă vi-i de valuri ?

Eu merg mereu, voi stați mereu pe loc,
Și totuși, ne-ntîlnim tot față-n față.
Ce vrajă-o fi, că nu pricep deloc ?
Dacă-aș porni mai dis-de-dimineață !

Satul meu

ELEGIE PENTRU MINE

Amurgul cade. Toamna și ornicul se-ntoarce.
Viața își răstoarnă nisipul vremii. Totul
Se-ntunecă, se-nchide. Da, ad-o lampă. Prinde
De geana umbrei ochiul luminii. Dă privirii
Ce-mi scapă, alta care să-mi tremure pe suflet
Cum tremură o rază de soare în aleea
De ulmi primăvăratici pe piatra ce așteaptă
În umbră, clipa albă.
Ia-mi cartea. Ia-mi ierbarul
De buchii moarte. Masca tiparului mi-o smulge,
Sub care îmi tînjește ca un obraz ființa
Curată a simțirii. Abecedarul rupe-l.
Văratec cum e cerul cu zodii ne-nțelese,
Ce-aduc de sus norocul sau prăvălesc năpasta,
Pe pagină să crească neîncepute semne.
Abecedarul uită-l, l-a împietrit cititul.
Vreau proaspăt, viu, cuvîntul, și gol, așa cum sare
Din spuma mării sprinten băiatul cu sirena
Pe brațe. Sperioasă, o clipă mai păstrează
Minunea unei nașteri străine de dorința
Ce-o cheamă. Pe nisipuri se zbate un delfin.
Și un băiat își pleacă urechea iar pe scoică
Să mai audă-n suflet vecii. Atît rămîne.

În suflet, mai departe — în zarea lui, acolo,
Privesc din umbră jocul cuvîntului. Vocala
O văd, şi văd consoana, aşa cum prinzi cu spaimă,
Copil fiind, în codri, împerecherea stranie
A unor zei de care n-ai bănuit nimica.
Acolo văd cuvîntul, nu umbra lui, conturul
Acela de cerneală, ci miezul tainei însuşi.
Un arc întins de sunet să săgeteze fuga
Ce-şi profilează forma pe stîncile simţirii,
Un pas, un zbor, un dor, un vas cu amintire,
O urnă... Nu. Mai bine o dansatoare albă,
Marame lungi ţesute cu socoteli subţiri,
Ca să răsară goală şi iar să se-nvelească,
O statuie în umbre, în melodia vie
Ce-o poartă-n mine.

Vino cu lampa-n mînă. Prinde
De geana umbrei ochiul luminii. Dă-mi privirea.
Nici un cuvînt. Dă-mi sufletul. Atît rămîne.

Caietul verde

A DOUA ELEGIE

În faţa mea, la masă, băiatul meu citeşte
Cu fruntea încreţită puţin de încordarea
Ce-l face să urmeze povestea. Raza lămpii
Uşure îl atinge pe păr bălai, şi geana
Lui lungă dă o umbră. E fiul meu. Deasupra-i
Mă văd copil, de-o vîrstă, în cadrul de-altădată.
Citesc şi eu la lampă. Mi-e fruntea încreţită
Puţin de încordarea povestei începute.
Am păr bălai. Am gene prea lungi, umbrind privirea.
În ape limpezi ramul mai bine nu-şi răspunde
De cum viaţa nouă oglindă poza veche.
Sunt eu acel din faţă ? E el cel din perete ?
Cum ? Glasul meu de-atuncea îmi spune astăzi : tată.
Dar vremea ? Unde-i vremea ? O caut şi e lipsă.

Sunt ca un om ce urcă pe munte și se-oprește
Sub zid de stînci să strige ecoului un nume,
Și-nfricoșat aude ecoul că-i aruncă
Alt nume.
Unde-i vremea ? Unde s-a dus ? Să vie.
Cenușa să i-o scurgă clepsidra. Calendarul
Să-și lase-n vîntul toamnei iar foile foșnite
În drumul ei. Tic-tacul ceasornicului bată
Cu inima-i de-a valma în pieptul meu. În sînge
Vuiască valu-i vajnic. Dar unde e ? Să vie.

Cu păr bălai în față-mi, copil, citesc sub lampă.
În poza din perete, cu păr bălai, citește
De-atîția ani băiatul meu mic. Să vie vremea !
Să izvorească tainic și turbure să curgă
Între copilul de-astăzi și cel de ieri. Ce singur,
Ce nesfîrșit de singur, aștept aici. Știu : totul
M-a părăsit. Sunt singur în trupul meu, cum singur
Sta Robinson Crusoe într-un ostrov pe mare.
Chiar fiul meu cu ochii-mi nu poate să-mi zărească
În vîrful de prăjină semnalul nalt, de pînză,
Cum flutură, cum cheamă. În zare nimeni. Vremea
Cu fumul ei de-o clipă pe cerul veșnic. Marea
Și marea, iarăși marea, și marea pretutindeni.
Zadarnic. Nici o punte. Dă-mi mîna. Ce departe
Mai tremuri. Ține-mi mîna.
E mîna mea. Sunt singur.

Caietul verde

A TREIA ELEGIE

Deodată, seara. Poarta deschisă : cîmpul, cerul,
Și-n umbră, colo, steaua de amurg. Deodată, seara
Albastră, cum e apa albastră din acvarium,
Umplînd odaia. Curge pe mobile, pe umăr,
Pe mînă. Valu-i mișcă în unduiri prin gînduri,
Se sparge-n zid, revine, se sparge iar, nălucă,
Departe, pretutindeni. Rămîne în oglindă

Prin apă fruntea albă alunecînd. Se-nchide
Pleoapa, se deschide, recade iar. Pesemne
S-a înecat acolo un om tăcut. Departe,
Cu inima în mine mai bate surd. Să intre.
Ești tu ? Sînt eu. Ia-mi trupul. E mut. E o păpușă
De pîslă părăsită pe un divan. Sunt rupte
Doar sforile. Primește-l de-acuma pentru noapte.
Ți-l dau, să faci cu dînsul ce vrei. Ești regizorul.

Pe vremea de-altădată, copil, am zărit visul.
Era la panorama dintîi, mi-aduc aminte,
Un măscărici ușure ca un balon ce suie
Și cade iar, să sară mai sus, și-n ceruri scapă,
Purta pe fața-i albă de clovn o mască toată
De aur. Era luna ? Nu știu. Era de sticlă
Și strălucea ca luna de sfînt, și era vară,
Cu greieri mulți. Comete încălecau pe noapte.
Și el juca pe-o rază. De sîrmă ? Nu, pe-o rază
De aur în lumină încolăcit. Știu bine :
Întîiul vis.

Stai. Nu vreau astfel. Vreau altfel, altfel.
Aceasta nu-i măsura de-atunci, nici jocul nu e,
Nici cîntecul. E tactul cel trist de cînd e lumea
Al inimii, al morții. Ascultă-mă, nu-i visul.
În haina ta de piele, ce vrei, burghez cuminte,
Cu gestul frînt din leagăn și calcule tocite
De veacuri, ca prundișul de ape repezi ? Spune.
Nu mai zîmbi în valsul grotesc ; cu mulțumire
Nu mă privi ca dintr-o fotografie ștearsă.
În lături ! Dar rînjește. În lături ! Dar rămîne.
Se-nchină și se-nclină, se strînge și se plînge,
Salută și sărută, iubește și bolește,
Și dă din cap ca mine, și dă din mîini ca mine,
În pantomima oarbă.

Destul, destul ! Oprește !
Cîndva la panoramă, copil, am zărit visul.
Purta pe fața-i albă... lumina lunii... albe...

Deodată, ziua. Poarta deschisă : cîmpul, cerul,
Şi-n umbră, colo, gîndul dintîi atins de-o rază
Fulgerător deodată. Un zbor de ciocîrlie
Din praştia luminei în suflet săgetînd.

Caietul verde

PĂSTORUL ŞI FAUNUL

Păstorul tînăr sta pe iarba albă
pe care dăltuit se mai vedea
Un chip de faun tînăr ; capre albe
Păşteau printre coloane iarba rea.

Pe nai, stîngaci se tot trudea să spună
Şi dorul lui, şi marea dimprejur,
Dar trestiile sub buze nu mai sună,
Zadarnic cearcă vechile măsuri.

Tăcut acuma stă atît de singur !
Lin soarele alungă umbre lungi
Pe templul risipit prin stînci şi crînguri,
Pe vremi la cari cu mintea nu ajungi.

Amurg sau somn îi picură prin gene ?
Pe aproape o făptură s-a mişcat.
Un faun calcă tînăr pe poene,
La fel cu cel în marmură săpat.

Alături de băiat mi se aşează.
De faun teamă n-a simţit —
Privea uimit doar cum o rază
S-a prins în cornul ascuţit.

Erau de-o seamă — îşi aflară graiul...
S-au înţeles deodată amîndoi !
Şi faunul i-a luat în mînă naiul,
Şi cum la gură i l-a dus : un roi

De-albine zumzăiră surd, şi marea
Vuind pe-un ţărm pustiu se auzi.
În freamăt de păduri pierea chemarea
Şi reînvia în vers de ciocîrlii...

Cît timp au stat să cînte, cin-să ştie ?
Sub luna plină parcă i-a văzut —
Cînd s-a trezit flăcăul — faţa vie,
Dar în penumbra lunii s-a pierdut...

Din nai spunea păstorul pe o piatră
Pe care dăltuit se mai vedea
Un chip de faun trist cu cap de capră —
Amurgul vînăt peste ei cădea.

Ţărm pierdut

POEMUL ÎNTR-UN VERS

Un singur nai, dar cîte ecouri în păduri...

PAN

Prin frunza rară ţapul priveşte, faun trist.

STELĂ DE DANSATOARE

Cu vălul tras pe faţă, se depărtează stînd.

IARNA

În zare zurgălăii de sănii... Suflet nins.

ARTĂ POETICĂ

Nu vorbele, tăcerea dă cîntecului glas.

AMURG

Iubirea ta m-ajunge cu umbre tot mai lungi.

NAVIGATORII

Pe zări amurgul singur cu dorul lor pustiu.

TINEREȚE

Pe frunza toamnei pasul sfios al căprioarei.

SEARĂ LA VORONEȚ

La sfinții-n zugrăveală amurgu-ngenunchea.

CIOCÎRLIA

Din prastia cîmpiei lumina cîntă sus.

POPOR NOMAD

Foc stins, cort strîns, pustiul și pulberea plecării.

POPAS

Proptiți în lănci, cu hățul pe braț, la focuri mari.

DESCĂLECĂTORII

Întîiul fum de sate, și-n vale glas de cîini.

ZILE ȘI NOPȚI

Trecură ciute albe și-ntunecați ogari.

CONAC DE ALTĂDATĂ

La scări părăginite de suflet, surugii.

VEVERIȚĂ, TOAMNA

O frunză roșie suie pe ramuri, alte cad.

BUCUREȘTI BIBLIOTECA CENTRALĂ

FRIZĂ (II)

De cînd îţi legi sandala, s-au dezlegat milenii.

PĂSTORUL

Cu fluierul la gură, cum tace, codrul cîntă.

LUNTRAŞUL

Spre moarte mă tot duce, lin, inima vîslind.

CIMITIR TĂTĂRESC

Pasc moartea capre straniu încremenind pe rîpă.

BUJORI SĂLBATECI

Pe ruguri verzi ard flăcări în inima pădurii.

PESCĂRUŞI

Din valuri spume albe au început să zboare.

Poeme într-un vers

CÎNTEC DE VREMELNICIE

Suflet : cer întins pe-o seară
Tristă ca un zvon de-argint,
Prin ce magic labirint
Păsările-n tine zboară ?

Zile cu obraz de moarte
Şi cu zîmbetul fugar,
Vreme, fumuriu ogar !
Ce aproape, ce departe...

Dau să scap — de tine nu pot.
De-nflorire și de spini
Stau legat cu rădăcini
Trainic, ca de cer, un clopot.

Scriu — și litera îngheață.
Cînt — și sunetele pier.
În cenușe doruri cer
Veșnicie și viață.

Cresc prin foile uscate
Viorele, flori adînci.
Primăvara să n-o plîngi,
Nici iubirile brumate.

Suflete, prin tine zboară
Toamne, frunze, amintiri...
Au fost vis și ispitiri :
Fă-le aripa ușoară.

Umbra timpului

CÎNTEC

Timpul care piere n-o să-l prind.
Dragostea ta mare cum s-o țiu ?
Vremea ce ne poartă n-are grind,
Drumul ce ne duce nu-l mai știu.

Mîna ta întinsă, ca un dar,
Glasul tău în seară, ca un cînt.
Fața ta întoarsă ca de var,
Ochii tăi închiși nu mai sînt.

Raza se întunecă în crîng,
Viața-și lasă umbrele în noi.
Dragostea ta mare cum s-o frîng ?
Moartea ne pîndește pe-amîndoi.

Umbra timpului

PÎNDĂ

Cade umbra timpului pe lan
Unde-s arăturile de an ?

Grîul creşte des cu spic crestat
Unde floarea-soarelui ne-a mîngîiat.

Stolul de hulubi cu zborul lin,
El să fie cel de an, de la vecin ?

Braţul morilor de vînt ori mîna ta
Azi sau ieri semn de adio flutura ?

În amurgul adumbrit de linişti mari
Caut pasărea căzută în zadar.

Pe colina iazului ceresc
Faţa mea de an n-o mai găsesc.

Umbra timpului

SCAMATORUL

Doamnelor, domnilor, de-mi daţi voie,
Cu un femur v-arăt pe tata Noe.

C-un ochi de sticlă prinsă de ochean,
V-aduc din ceruri pe Aldebaran.

Pe fir şi fără fir, din sud şi nord,
Ce glas voiţi să sune vi-l acord.

Caruso mort va mai cînta pe disc,
Vorbeşte faraonul pe-obelisc.

C-un hîrb de vas rotund, c-un ciob cu toartă
Vă-nalţ din altădată Teba moartă.

— Cu ele ce să-ncep, bătrîne vrac ?
Cu oase şi-oale sparte ce să fac ?

Ia-mi trandafirul ăsta veştejit
Şi dacă poţi redă-mi-l înflorit.

Ia-mi inima brumată fără timp,
Redă-mi-o proaspătă, de poţi s-o schimbi.

Şi dă-mi din apa vremii doar un strop,
Să-mi vină tinereţea în galop.

Umbra timpului

CEAS TAINIC

Ceas tainic, bătăile tale egale
Ca vîsle lovite pe mări
Mă duc din uitări în uitări
Spre mine, agale.

Copilul revine în casele sale,
Şi vremea cu vechi îmbătări
Îmi cheamă trecutul în ţări
De-acuma natale.

Ceas tainic, mi-aşez sub umbrarele tale
Şi zile trăite, şi zări —
Redă-mi din schimbări în schimbări
Un suflet de zale.

Cumpăna dreaptă

SINGUR

Limpede suflet, turbure sînge al meu,
Cum puteţi oare trăi împreună ?
Gemeni din naştere, duşmani mereu,
Duhul şi lutul pieziş vi se-adună.

Cum puteţi vajnic pe moarte-ncleştaţi
Ţine această strîngere stranie ?
Taci şi te miră — poate sunt fraţi !
Înfricoşată taină şi danie.

Turbure sînge, unde mă duci ?
Valuri de neguri, blestem, otravă !
Limpede suflet : cîntec de cuci,
Rîs de copil, lumină suavă !

Veşnică navă, vamă de-o zi,
La ţărm peste vreme cine v-aşteaptă ?
Sînge şi suflet, cine-o primi
Strîmba osîndă, cumpăna dreaptă ?

Cumpăna dreaptă

ion
vinea

Deşi toată lumea cade de acord, cînd e vorba de Ion Vinea, asupra importanţei sale ca activist literar, ca susţinător consecvent al «Noului» în poezia dintre războaie, ca, în fapt, conducător al celei mai durabile dintre revistele avangardei, «Contimporanul», foarte puţini sînt aceia care recunosc în prestigiul de atunci al poetului efectul, în primul rînd, al acestei activităţi de îndrumare. În general se afirmă ca motiv al prestigiului poezia ; răspîndite prin reviste — poetul refuzînd, credincios se pare unui principiu nonconformist, alcătuirea unui volum —, poemele lui Ion Vinea e greu de crezut că ar fi putut acţiona asupra conştiinţei contemporanilor în aşa măsură încît să-l acopere pe autorul lor de o glorie rapidă. Rămîne să punem mare parte din prestigiul de atunci al poetului pe seama animatorului literar şi dintr-un alt motiv : aşa cum se descoperă în *Ora fîntînilor*, antologie aproape postumă, poezia lui Vinea nu are o unitate de timbru care să faciliteze receptarea. Există în schimb o concentrare a lirismului la un centru tematic ce pare a fi convenabil structurii poetului şi în care el se regăseşte mai uşor pe sine : erotica. Poezie mare la Ion Vinea, poezie cu timbru particular este poezia erotică. Nu numai pentru că e universul lui predilect, adică o permanenţă a liricii sale, dar, mai ales, pentru că viziunea poetului în acest domeniu liric se distinge ferm în contextul poeziei erotice româneşti.

În erotică Ion Vinea e nostalgic. Iubirea e, la el, mai mult decît un sentiment ; e un fel de a trăi în amintire. Pasiunile sînt transmise ca prin ecou, deci nonviolent, acoperite mereu de melancolie. Predomină analogiile şi cosmi-

cizarea aparenţelor în aşa măsură încît personajul feminin al poemului, fără să-şi piardă notele particulare, pare a fi aşezat în mijlocul fenomenelor, dar asumîndu-le de parcă atributele lui ar epuiza constituţia acelora. Cel mai adesea femeia e pe cît de exact conturată pe atît de îndepărtată de prezentul poetului ; un dor întrupat şi predat senzaţiilor, dar totuşi un dor :

Eşti numai fîntînă bătută de vînt
sau vie făptură de sînge şi pămînt ?...
Să fiu cel ce te-ntîmpină şi te opreşte
sortit, în aria lunii, ca pe un şarpe vrăjit
împletit pe descîntecul meu să te ţiu,
să nu ştii, mai tîrziu,
dacă a fost vis sau numai un ecou,
să fiu troiţă-n deşertul paşilor tăi
şi ruga ta şoptească-se atunci între noi, — amin !

Cînd nu o caută pentru a se linişti de neştiute întîmplări, poetul o evocă, printr-un exerciţiu mnemotehnic, spre a polemiza ascuns cu mai vechile ei imagini, trase din romantismul eminescian, naturale acolo dar teribil de convenţionale în erotomania epigonilor.

Individualismul lui Vinea, recunoscut peste tot în poezie, nu ocoleşte, fireşte, erotica ; *iubirea e mai mult un prilej de a se simţi încă o dată şi definitiv singur* ; dorul e spre izolare, poetul avînd aerul că oficiază numai pentru sine un ritual al cărui obiect de fapt nu-l interesează. Poezia nu e a unui îndrăgostit, mai bine zis, nu a unui îndrăgostit obişnuit ; nici act de narcisism nu e ; subiectul liric are un suflet mai degrabă rece şi ironic decît arzător şi învolburat ; transfigurarea sub apăsarea sentimentului lipseşte, ca şi idolatria, fie ea petrarchistă ori baudelaireană, cultul femeii ; Magda, Tamara, Diana etc., au numai materialitatea Laurei nu şi funcţia ei ; cu toate acestea impresia ce se repetă e aceea de imn erotic, surdinizat — e drept — însă covîrşitor prin chiar acalmia desfăşurării lui ; monotonia vine deopotrivă din tonul nostalgic al discursului liric şi din înşiruirea redundantă a comparaţiilor şi metaforelor :

Chemarea în beznă mușcă și în taina ei călușul,
de frunte barda lăuntrică de istovește
zorile ating tîrziul nemistuit,
aruncă așteptarea jertfe în jăratec, noi.

Voi cotropi, Diana, somnul tău, de departe,
ca pădurarul care umple din corn pădurea,
ca ornicul, în umbră lărgind frunze de bronz,
ca șarpele ce-ți șuieră prin foi crin veninos.

În situație specială, în erotica lui Vinea, nu se află, cum ar fi de crezut, femeia, ci poetul însuși. El e un îndrăgostit prin autosugestie, impresionat în primul rînd de modificările pe care sentimentul erotic le provoacă în viziunea generală a celui atins de el ; își construiește în chip artificial, desigur, dese experiențe erotice, pentru a putea eventual rămîne mai multă vreme în aerul rar și purificat de legături exterioare al dialogului amoros. În efortul său de abstragere poetică Vinea acordă dragostei însemnătate terapeutică. Undeva sînt invocate acele atribute ale iubitei care pot înlesni, sensitiv, imperativul izolării :

Glasul tău doar în gînd îmi sună
pe cărările mele pierdute,
chipul în trecut își leagănă
candela lui nocturnă,
și mă afund în singurătate
ca-ntr-o pădure vrăjită.

În altă parte, printr-un fel de perfidie lirică, însingurarea se dă drept părăsire, aflîndu-și astfel un motiv aparent, iar absența pasiunii vrea să treacă drept pasiune stinsă și regret, justificînd răceala lăuntrică :

Oprește ora-n mîna ta suavă
și visul în privirea ta de fum,
trecutul ca o floare de otravă
mi-a cotropit aleile de scrum.

Nostalgia, dorul, plînsul, dezamăgirea, toate sînt adevărate în poezia lui Vinea, dar ceea ce le determină nu este aventura erotică, ci sinuosul drum al însingurării. Această

confuzie premeditată între sentimentul erotic și cel al singurătății de tip individualist face, în ultimă instanță, farmecul poeziei lui.

Secțiunea de aur a poeziei erotice adună la același spațiu cele două atitudini elementare ale insului poet în fața Femeii : Fascinația și Dragostea. Detașat de cutremurul erotic, Vinea își permite să observe cu subtilitate condiția afectivă care impune distincția de mai sus :

Inimii de rouă în leagănul de jar,
ca în evlavie să vie și în vecie
clocotul în foișor de veghe, șoaptele-ți să mi-l adie,
argintos izvor să spulbere în seceta din tine, glie,
arșiță și răcoare ești, tu nu ești Precista, Marie !

De o parte *fascinația* în fața chipului Doamnei privit cu înfiorare mută, deopotrivă implorator și extatic ; ea e, atunci, Precista, figură de icoană, aureolată și de neatins. De cealaltă, *dragostea* pentru făptura Doamnei ; îndrăgostit, insul o coboară de pe soclu, apropiindu-și-o printr-un magnetism de sentimente care, toate, converg la unul singur ; ea e, atunci, Arșiță și Răcoare, misterioasă și limpede, importantă nu prin sine dar prin pasiunea de-atîtea ori temerară a aceluia. Luate împreună poemele erotice ale lui Ion Vinea închipuie o *ars amavi* completă și cu atît mai senzațională cu cît ascunde o psihologie ce îi refuză structural actualitatea. E aproape inexplicabil cum un poet așa de orgolios în individualismul său, atît de calm și lipsit de nebunie, a reușit să concentreze în cîteva poeme o forță lirică proprie căzuților întru extaz, inculcîndu-ne iluzia unei aventuri erotice de excepție, și, ceea ce e de-a dreptul uimitor, insuflîndu-și sieși convingerea că este el însuși eroul acestei aventuri. Prin poezia erotică Vinea își amendează tendința spre izolare, însoțind-o cu un sentiment de vinovăție ; îndoiala, sub formă interogativă, e spusă o singură dată, însă decisiv :

Într-un sfîrșit, în marginea orelor moarte,
nalt și aspru, Turnul a crescut
zi cu zi, noapte cu noapte,
întemnițîndu-mă.

Singur veghez. Nici un zvon. Lumea e de mine departe.
Glasul strigă-n deşert :
unde sînt visele ? unde izvoarele ? unde eşti, mamă ?
Pumnul zadarnic izbeşte în piatră.
Cine e de vină ? cine mă desparte ?
Nimeni n-aude. Nimeni nu mă cheamă.
E tîrziu. Turnul sporeşte în noapte.

Vinea, cel adevărat este acesta ; de aici dualitatea de semnificaţii a liricii sale erotice, de aici ciudatul ei statut.

MENŢIUNI CRITICE

«Genul său e un sentimentalism despletit ca o salcie devenită violetă sau roşie, cu pierderea oricărei clătinări de jale, un pathos de imagini, nu străin de acela mai feeric al lui Adrian Maniu ⟨...⟩. Dotat cu un instinct tropic, ce-l face să se orienteze la cele mai mici schimbări ale soarelui liric, Ion Vinea e mai mult un poet de carnet poetic fugitiv foarte sensibil, dar şi nepăsător ⟨...⟩. Poetul petrece cu mici calambururi de imagini ; sau ştergîndu-şi în pur hazard pensulele pe hîrtie ⟨...⟩. El e un elegiac, dar cu plînsul smălţuit şi mătăsos ca al japonezilor.»

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă, 1941, pag. 812.

«Debutînd împreună cu Tristan Tzara în *Simbolul* din 1912, sub steaua lui Baudelaire, Vinea s-a căutat de atunci mereu, semn al voinţei, la care s-a adăugat, drept calitate principală, o inteligenţă artistică ce l-a îndrumat spre eliminarea sentimentului, a sensibleriei, a anecdoticului, spre înlocuirea, deci, a lirismului direct de confesie, printr-o expresie indirectă, reţinută, intelectualizată, prin amestecul peisagiului intern cu cel extern, şi, mai ales, prin notaţia inedită

și neprevăzută ⟨...⟩. Promotor al curentelor de după război, deși nu vedem aderența artei sale în constructivismul *Contimporanului,* apreciabil în decorativ și în linoleum, Vinea ține să-și încurce ghemul artei sale în expresii enigmatice și în libertăți față de punctuație ce nu pot, totuși, masca firul clar al unei inteligențe artistice ce se străvede.»

E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane, III. Evoluția poeziei lirice,* București, Ed. Ancora, [1928], pag. 443—444.

LANȚURI

Nu pot pleca, nu pot rămîne,
povestea e ca o tîrzie toamnă.
Trist e surîsul care s-a milostivit
șoapta destinului s-o cumințească.

Noi ducem visul nostru ca pe-un mort
ascuns de flori și nevegheat de nimeni,
pe care-am vrea să-l știm doar adormit
și nu-i aprindem nici lumini
și nu ne-ncumetăm să-l plîngem.

1930

Ora fîntînilor

DESTIN

Nainte dar ! sub gura de azur
cuprinsă lacom în sărutul zării
sirenele mă chiamă iar, — vi-o jur.
Nechează iar, spumos și-n clocot, calul
trimis de zei, nuntași cu coiful sur.

Lăsați-mă ! E ora răzbunării.
De n-aș fi brațul ce-i despică valul,
«prin drept de Cînt mă simt stăpînul mării».

1914

Ora fîntînilor

ORA FÎNTÎNILOR

Oră de liniști stelare,
clar semn de lumi fără nume,
largul în ambru și-n jar e,
Thalassa-n ritmuri apune.

Vocile sfînt de curate,
frunțile pure și ochii,
cugetul gol și curat e,
clopote cînd legănate
trec în nunteștile rochii.

Ora fîntînilor lunii,
înger șoptește prin umbre
vorbele rugăciunii
netălmăcite și sumbre.

1930

Ora fîntînilor

DECLIN

O tristeță întîrzie în mine
Cum zăboveşte toamna pe cîmp,
nici un sărut nu-mi trece prin suflet,
nici o zăpadă n-a descins pe pămînt.

Cîntecul trist, cîntecul cel mai trist
vine cu clopotul din asfințit,
îl auzi în glasul sterp al vrăbiilor
și răspunde din umilința tălăngilor.

E toată viața care doare așa,
zi cu zi pe întinderea stepelor
între arborii neajunși la cer,

între apele ce-și urmează albia,
între turmele ce-și pasc soarta pe cîmp
și între frunzele care se dau în vînt.

1915

Ora fîntînilor

IVORIU

Într-un sfîrșit în marginea orelor moarte
nalt și aspru Turnul a crescut
zi cu zi, noapte cu noapte
întemnițîndu-mă.
Singur veghez. Nici un zvon. Lumea e de mine
departe.

Glasul strigă-n deșert :
unde sînt visele ? unde izvoarele ? unde ești, mamă ?
Pumnul zadarnic izbește în piatră.
Cine e de vină ? cine mă desparte ?
Nimeni n-aude. Nimeni nu mă cheamă.
E tîrziu. Turnul sporește în noapte.

Ora fîntînilor

CASA DIN MANGALIA

Dobrogea sonoră ca lemnul de vioară
și-afundă sarcofagul între Dunăre și mare
pe valul lui Traian.

Pe prag zebrat de drumuri vechi,
la Pontul Euxin,
casa cojită de crepuscul
e o epavă mai mult
fără leagăn, fără cuvînt.

De albele arşiţi măcinată
se-ntunecă-n pleoapa olanelor nocturne
şi un trecut răspunde din fiecare treaptă
gemînd sub pasul rar.

Din somnul de praf al storurilor
ferestrele sorb lacrima
neplînsă a secetei.

În grădină cearcănul de granit
al fîntînii păzeşte
ochiul de răcoare din pămînt.

Pe arborii toamnei timpurii
se spulberă polenul sterp al pietrelor

Unde sînt glasurile de altă dată ?
poate că zvonul lor mai întîrzie
în umbrele rămase aci...
Doar dacă-n vis le mai poţi auzi.
Unde e cugetul acestui loc şi în cine
a luminat candela lui ascunsă ?...

...S-a rezimat cu fruntea de masa de nuc,
s-a odihnit cu iedera boltită în vecie,
cărţile toate le-a citit
şi stelele, una cîte una.

Palid apoi de tumultul lăuntricei aurore
a răsturnat pe oglinda lui
secolele, largurile, lumile, —
şi aruncate au fost zarurile :
— pînă cînd zăbrelele înguste ale soarelui ?
— pînă cînd cei trei sute de paşi la ţărmul fără pornire
şi monotona turmă a serilor,
masca fără răspuns a localnicilor
şi apelul patetic al farurilor ?
pînă cînd ?... din cavoul vacanţelor
izbucni într-o zi de alarmă
a lui soartă cu gură de aur.

Al lui e semnul şters de pe poartă
şi cheia ruginită la intrarea spartă,
legenda ţesută de greierii lutului
şi numele lui, ca o pasăre departe.

1923

Ora fîntînilor

POPAS

Port de corăbii ocolit, vîntul i-a şlefuit
pietrele milenare, uitatele cheiuri.
Se înfundă treptat în nisip
farul stins şi neclintit.
Orele-i dăruie lumina lor fugară.

Printre bolovanii digului în risipire
trece ca un strigoi căpitanul locului,
ochii lui şi orizontul gol
sînt de culoarea pală a părăsirii.
Freamătul singuratic al mării
sună în auzul lui ca într-o scoică.

Aici să-mi fie oare căpătîiul
pe care-mi aştern la urmă rătăcirile
unde vremea o să-mi spele visele
ca un val care se pierde în veşnicie ?...

Să-mi fie dat să mai aud o dată
goarna cîndva de mine auzită,
destinul, poate, nu s-a rostit încă
şi voi porni ducînd cuvinte noi în lume...

Aici unde mor drumurile ostenite
ca umbre lungi de zboruri nevăzute,
să-mi fie lespedea de înviere
sau poate pragul unde să aştept
pe cel din urmă oaspe care vine.

1929

Ora fîntînilor

NAUTA

Prin noapte nava spre zori,
înger pe undele iadului,
sfîșie clipele, freamătă
jertfe de jerbe de-argint.

Unde sînt străjerii tainei albastre,
Ultimul fulger s-a culcat în iesle.

Treaz gînd mă întîrzie la proră,
înainte, unde nu sînt urme,
vis întrerupt luna trece vămile.
— De ce ți-s ochii larg deschiși ?
Cine a rostit cuvintele, cine ?
Sentinela nu vorbește niciodată,
sau numai : — Domnule, poate aveți o țigară...
vîntul, umbrele, nimeni...
cuvinte printre stelele căzătoare.

Ora fîntînilor

DOLEANȚE

Gară peticită de lumini,
șine verzi sub luna de venin,
cîmp în ceruri înțepat cu spini,
ce tăcere, suflet pal și mut,
trenurile toate au trecut.

Vîntul rupe rufe de mătasă,
gîndurile au fugit din casă,
vino, rece mînă de mireasă,
pune-mi clopoței la gît
ca să-ți treacă de urît.

Ultim șir de roți, porniți alene,
felinare, tremurați din gene,
țipă, deznădejde, în sirene,
suspinați supape-n unison,
zgardă, scutură-te pe peron.

Gară luminată şi pustie,
trenurile pleacă pe vecie,
ieşi dintr-un sertar, melancolie,
cu panglici, cu bucle şi hîrtie,
că paiaţa-i fără de scufie.

1915

Ora fîntînilor

GINA (I)

Ce stor de plumb ai tras între noi doi
cînd ţi-ai lăsat pleoapele să cadă
cu umbre lungi peste lumina lor,
şi străvezii atît,
cu oboseala ultim-a petalelor !
Plăpînde, palide sigilii
ale tăcerii-n care ţi-ai zidit
însinguratul somn neînduplecat,
n-or să mai tremure,
n-or să tresară
şi n-or să mai întîmpine
fiorul lin al soarelui :
privelişti alte-nchizi acum în tine
şi-alt gînd asculţi în liniştea de piatră.

Ora fîntînilor

GINA (II)

Nicăieri în goluri, veac de veac,
defuncta voce n-o să mai tresară,
şi totuşi pasul ţi-l presimt departe
şi-a ta privire limpede, de apă,
ce tremură luminii celeilalte.
Drum fără semn ne-a despărţit în brume
şi stele sîntem rătăcind prin lume.

Tu spune-mi, poate nu-i numai poveste,
nu toate orele de noapte mint,
şi nici tîrziu
cînd lunecă iviri de lîngă vis
şi fără cînt
se leagănă în inima de lut
un clopot al singurătăţii,
atunci e poate ce zăresc aievea
privirile-mi întoarse-nspre abis.

Ora fîntînilor

DE PROFUNDIS

Plînsul vieţii suie-n fiinţă
ca fîntînile cu jerba sîngelui,
ca tăcerile cu rugăciunile.
Ce veştede-ţi sînt, iubire, mîinile,
cînd s-a dus stolul anilor copleşit,
cînd pe drum zac florile lui stinse.

Să fie ora din urmă
care se presimte, care se vesteşte,
să fie tot ce n-a fost
această împotrivire tîrzie ?

E poate lacrima ta,
e poate restriştea ta,
sau numai învinuirea mută,
sau numai blestemul, sau numai iertarea
pe care mi-o dărui ca-ntr-un bun rămas
cînd pogoară lumina căinţelor,
fără vis, pe apele moarte.

1925

Ora fîntînilor

SFINTEI DE AZI

Prin ani acelaşi chipul tău de criptă
ca un surîs plutind în amintire,
ai fost, în bezne, crinul legănat
peste comori, unde dorm drumurile.

Nici un altar văzut nu-ţi poartă numele,
nici o statuie nu-ţi iveşte pasul,
dar nu e zi care să nu-ţi închine
corola ei fragedă
şi nu e oră să nu te petreacă
prin timpul învins de o mare poveste.

Sfîntă, din vis mărturie
că visul cel mai pur ne-ntîmpină,
cum să cuprind în zvonul cuvintelor
umbra ta lunecînd fără margine,
cum să opresc în pragul lumii
fîntîna ta sorbită de uitare,
cum să te încing cu soarta sunetului
cînd mersul tău se-ntunecă
de tot ce nu-i lumină ?

Noaptea pe fruntea ta nu pogoară,
ca de o candelă ea se resfiră
şi te arată palidă veciei,
care-n fiinţa ta se limpezeşte.

1930

CHIP

Femeie de lut ars şi întunecat
în apele de chihlimbar ale amurgului,
ca un duh al sterpelor stînci te desprinzi
cu gleznele de văpaie, cu genunchii poleiţi,
cu paşi de aur vechi prin palidul nisip,
chip fără nume, gînd fără chip
spre însingurarea marilor oglinzi.

Eşti oare a Dobrogei de foc şi de var
tolănită leneş către larguri,
eşti oare a potecii de răcoare,
stelar tremurînd între larguri şi cer,
sau din ceara caldă a înserărilor ivită
şi din mireasma liturgică de pe cîmpii...

Ce rătăcire prin veac te poartă
cu pletele aspre şi negre răsfirate în şoapte,
una şi fără seamăn printre semeni,
nălucă printre vii
cu privirile-n veşnicul abis, o, tu,
cu buzele-ncinse de setea furtunilor,
departe de valsurile de vară,
de lumina balurilor din fiecare seară,
de aiurarea farurilor departe
şi de semnele de taină ale umbrelor, —
în marginea fericirii efemere
dinaintea vapoarelor aprinse pe linia subţire a destinului
cînd la picioarele tale
îşi leapădă marea
lanţurile albastre.

Cine să slujească tăcerilor tale,
cine scoica inimii să-şi asculte
în noaptea de zodii ctitorită
cînd pîndeşti la răscrucile beznelor
pe treptele solemne ale orelor
pînă-n cîntul cocoşilor
hora şi hohotul bacantelor...

Eşti numai fîntînă bătută de vînt
sau vie făptură de sînge şi pămînt ?...

Să fiu cel ce te-ntîmpină şi te opreşte
sortit, în aria lunii, ca pe un şarpe vrăjit
împletit pe descîntecul meu să te ţiu,
să nu ştii, mai tîrziu,

dacă a fost vis sau numai un ecou,
să fiu troiță-n deșertul pașilor tăi
și ruga ta șoptească-se atunci între noi, — amin !

1925

Ora fîntînilor

IOANA

În curtea de culoarea mării rîde o fată slută
și vîntul îi prinde rochia în scaieți și cucută.
Aerul e sărat și foarte vechi gardul pe unde
cîte o vită de var murdar pătrunde.

Biserica plină de bălării
și de somnul bufnițelor tîrzii
cu ochii solzi de zale
deschiși în visul de zi.
Și tîrcoale
de lilieci, pocale inverse
peste mormintele șterse,
duc putrede umbre întinse
printre făcliile stinse.

Fata care nu știe ceti,
fata cu rochia murdară
plînge pe mormintele pustii,
cheamă păsări galbene din vară.

Fată ca șopîrlele,
scoală-te de pe lespezi,
du-te unde plîng gîrlele,
viața să ți-o lepezi.
Ziua te latră cîinii
și te zmulg copiii.

Şi te-ascunzi cînd seara vine,
cînd te prind oamenii-n spini
şi-ţi dau cioburi cu lumini
şi se duc şi rîd de tine.

1916

Ora fîntînilor

FIRA

Fată cu părul ca seceta,
cu dorul ca paiul,
cu inima ca luceafărul,
mi-aminteşti satul din chenarul livezilor,
cumpăna de lemn şi jgheabul ei verde,
marginea pădurilor cu iarbă pitică
pe care zăcea cartea necitită.

Fată a trestiilor şi a tălăngilor,
în comoara codrului pasărea fluiera,
în trunchiuri ruinate plugăreau cariile,
sînul tău strivise busuioc şi mintă,
gura ta rîdea,
risipea inele
de apă firul cîntului,
ochii tăi de plantă înfloreau de-un gînd.

Fată cu trupul poleit de soare,
toamna a fost tîrzie, — vitele veneau
poticnind şi leneş şi gemînd, acasă.
Cum şedeai pe piatră şi tăceai de lung
aveai ochii celor care adorm spre ziuă,
coadele de-aramă copleşeau grumazul,
gleznele plăpînde se-ngropau în praf.

1916

Ora fîntînilor

DOR VECHI

Ochi mari de magie, ochi lungi de poveste,
în ce noapte vă dorm undele
ca eleşteiele-n fundul pădurilor
toamnele cînd le sorb aurul şi umbrele ?

Cine mă paşte, cine mă bîntuie ?
E destinul sau numai amintirea
plînsul acesta ca o desfrunzire
care mi-a troienit tristeţile ?

Vreau jarul spart al căminului,
vreau şoaptele tale aproape
şi repaosul şi suspinul
şi lumina care se stinge.

1924

Ora fîntînilor

VAIER

Să nu găsesc în mine nici un strigăt
care străbate dincolo la tine,
să fie piatra piatră şi tăcerea
o mare nemişcată de suspine,
să fie-adevărat că veşnicia
s-a şi statornicit între noi doi
iar deznădejdea-şi rupe melodia
ca vîntul fugărit prin pomii goi,
că nu se află drumuri înapoi ?

1930

Ora fîntînilor

EL

Vrăşmaşul meu nu mă pîndeşte, nu-mi bîntuie cărările,
puterile nu mi le măsură,
nu-mi numără, nu-mi cumpără prietenii,
nu-mi iese la răscruce, nu-i văd în visu-mi chipul,
privirile nu-i simt,
nu se grăbeşte, nu mă-nşeală, nu mă-ndeamnă,
greşelile nu mi le-nseamnă, —
îngemînată-i umbra noastră,
din suflul meu răsuflă, din gîndul meu gîndeşte,
sînt crucii sale trupul,
şi-l port în ritmul inimii şi-n mersu-ncet al sîngelui,
străvechi blestem, podoabă ruginită
din ruga-ntîi la ultimul suspin.

Ora fîntînilor

COMEMORARE

Oraşul tău mi-a devenit străin,
sînt douăzeci de ani de-atunci, Tamara...
Un spectru azi, din vremi, spre tine vin
cobor prin sita negrei, ştirbei uliţi,
în pietre spulber efemere urme
de paşi plăpînzi pierduţi întru păcat, —
trezit imbold al vechii răni şi suliţi, —
Tamara, poate totuşi n-ai uitat...
Dar palidele storuri dorm de mult
în tremurul amarelor tenebre.

Să-ncerc defunctul sunet e-n zadar
al degetelor veşted ram în geamuri.
Răspunde valul doar, etern tumult
şi van asalt al milenarei febre,
pornit spre ţărm din treptele-aurorii
şi-ncătuşat în rîpa de cobalt
ce ne unea, vrăjiţi de-al ei chenar,
cu ochii orbi de zodiile orii.

O şoaptă-ai fost în geamătul marin,
meduză fără soartă printre alge,
speluncii cu lăute, fum şi vin —
cînd te smulgeam la pragul gravei muzici
al vastei orgi tinzînd spre zori prin bezne.
Sibilă-n clipă, curtezană veşnic, —
te chem, Tamara, azi din ce declin ? —
treceau corăbii planetar de lesne
cînd ne-am cuprins sfinţind păgîne lespezi
cu mirul pur al cosmicului sfeşnic,
vis într-un vis, nălţînd minute repezi,
noi nimb şi rug din creştet pînă-n glezne
în noaptea dintre nopţi cea mai vitează.

Şi-un imn solemn de mute, reci columne,
în corul alb al nemişcării lor,
ne-a închinat anticul port surpat
pe scitul golf agonic, dar sonor
de freamăt şi suspine ca o scoică.

1939

Ora fîntînilor

MADRIGAL

Mi-e veche inima : un menuet
captiv în ceasul unei jucării.
L-asculţi şi-ncerci, în soarta lui, să-l scrii
altfel : să-i stingi suspinul desuet.

Împotrivit pe singurul său gînd,
se-ntoarce-n arcuri cîntecul plăpînd
şi lasă semn, ca dintr-un zbor ţinut,
rugina lui pe degete de lut.

Polen de chin pe albe cinci petale,
fie-le, Doamnă, dulce nimbul pus, –
și iartă ornicului nesupus
cînd încă plînge-n degetele Tale.

1925

Steaua somnului

AMINTIRILE FALSE

...Și cum simți iar trezitul parfum de altădată,
— pe veștede aleie fîntînile-au tăcut, —
ce dor smintit te prinde, o, inimă ciudată,
să chemi iubirea moartă ce nici nu s-a născut ?

...Pe lespedea crestată de nume și de date
a pregetat minutul întîiului sărut,
și deopotrivă seara de vînt cînd gîndul mut
a deslușit minciuna romanțelor uitate.

Azi parcul iar roiește de fluturi și polen
și mîna ta o caut, — din care vis ? — dar nu e.
Ironică pe soclu-i stă veșnica statuie
și goarnele-n cazarmă adorm pe un refren.

Tăcerea crește-n mine, bătînd. Nici o ispită ?
E noapte. Stele. Parcă sînt obosit. Și-atît.
Și ninge luna clară, o, luna nelipsită ! –
pe lespede și-n suflet petale de urît.

1914

Steaua somnului

PRO DOMO

Nu sînt și n-am fost eu vinovatul.
Ochii tăi mari în cari înflorește păcatul,
doi nuferi din beznă țesuți, mistuiți în văpaie,
lacrimi și fulgere ce se strivesc și se taie,
ochii tăi sumbri, ochi sperioși de sireapă,
ochii ce tremură, ochii ce-mi scapă,
zbenguri și jocuri de iapă sireapă,
frîu și șa la pămînt, coama-n vînt,
prinsă din goană, pe goană iar pusă,
lung izgonită și-ndelung răpusă,
ochii tăi trişti în cari se răsfață păcatul, —
nu sînt și n-am fost eu vinovatul.

1930

Steaua somnului

DEDICAȚIE

Magda, din vremi defuncte, dunele te-au crescut
turnînd pe-un șarpe trupul cu șlefuiri de scut,
ca o mireasmă noaptea prin coama ta se pierde.
Sub frunza frunții arsă, venin pîndește, verde.

Mucenicești pe gură surîsul răstignit,
arșița, Magda,-n coapse și-n sîni s-a cuibărit.
De ce păstrează lutul lihnit atîta sete ?
Să-ți fiu sorbita apă de buze și de plete.

1920

Steaua somnului

HRAM

Marie, tu nu eşti Precista, Marie,
şi nu vei da pămîntului nici un Mîntuitor.
La steaua ta mă închin singur de rugă, Marie,
stea care-mi tremură numai mie,
stea nenumită printre stele,
stearpă şi lacomă stea şi amară, Marie.

Te aştept nopţile ca pescarii
cînd le cîntă mările, Marie.
Sînii tăi luminează, pîntecele dansează,
coapsele şi genunchii tăi ca botul mînzului mîngîie,
Marie,
genele şi sprîncenele grele-s de lene ca bondarii.

Eu te cuprind în somn ca-ntr-un altar
în care ochii tăi sînt candela vie
arzînd pe întuneric, Marie.

Inimii de rouă în leagănul de jar,
ca în evlavie să vie şi în vecie
clocotul în foişor de veghe, şoaptele-ţi să mi-l adie,
argintos izvor să spulbere în seceta din tine, glie,
arşiţă şi răcoare eşti, tu nu eşti Precista, Marie.

Steaua somnului

PRIVEGHI

Ţii minte : în tăcerea din arhondaric
focul îşi închidea pleoapele cîte una.

A fost după o zi cu izvoare şi brazi
cînd porţile s-au desferecat sunînd
şi aria dintre pridvoruri ne-a surîs
cu sîngele din muşcate, cu peretele de zorele.

Seara a şovăit şi în sfîrşit a deschis
prin soarele care se întețea de moarte
cînd stupii au tăcut şi florile s-au stins
şi muntele şi-a tras broboada din cer
peste coama-i aspră de cărbune.

În odaia de var lîngă focul zdrobit
suspinul a tălmăcit clipa ;
în curtea rotundă stăvilit văzduhul
creşte-n mers de cruce cîntecul de lemn
ducînd perindarea umbrelor smerite
către hruba cu facle în muguri albi plîngînd.

Din drum de departe zurgălăi de vis
vîntul în gînduri ni-i scutura ;
o trăsură tîrzie care suia, —
şi a noastră care, spre ziuă, pleca, Doamnă, pleca.

Steaua somnului

REVEDERE

— Mă dor în mine drumurile înapoi.
— Eşti palidă, ochii tăi sînt mai mari.

— Te-am aşteptat fiindcă te-am gonit.
— Am fugit să găsesc o depărtare mai adevărată.
Peste tot locul e deopotrivă de departe şi de aproape
de tine.

— Mai sînt în sufletul tău aceeaşi ?
În ce întuneric am rătăcit ?...
— Am smuls împleteala cîntecului nostru care
s-a pierdut ca firele unui izvor dezbinat de stînci.

— Tu care ai stins celelalte poveşti,
te-am urmărit cu visul în oraşe mari cu steaua ta
deasupra.

— Am vrut să-mi crească numele ca o veste către tine.

— Te-am vrut frumos ca un catarg care se depărtează
și te-am lăsat să pleci.
— Te-am regăsit ca o rugăciune din copilărie, dar
gîndurile mele nu mai cred.

Steaua somnului

BOCET

Inima plînsă bate. A plîns și a crescut
ca un burete putred uitat afară-n ploaie.
Prin negurile rupte, pe șesul ce se-nmoaie,
sub lînced soare trece o turmă la păscut.

Prin curți, în sat, înalță carele părăsite
un braț de lemn cu cruce. Case fără stăpîni
înșiră-n geamuri poame. Și zac pe praguri cîini
zbîrliți și uzi. Din staul privesc în brume vite.

Se luptă lampa știrbă ce spînzură-ntr-un cui
să-mprăștie-n odaie lumina-i ofticoasă.
Sporește-n umezeală mireasma de gutui
și-un clinchet mă vrăjește : vecinu-ascute-o coasă.

Ce zor smintit m-alungă pe astfel de meleaguri
să-mi vindec o tristeță prin cîntec de cocoși,
pe-un petec de hîrtie să-ți potrivesc șiraguri
citite din perete de sfinți și cuvioși...

Sînt singur. Praf se cerne pe cărți. De ce nu-mi scrii ?...
Copiii mor de friguri. Sînt cuiburi goale-n lanuri.
Arar sosește poșta. Și oamenii prin hanuri
zvonesc de rău : războaie și molimi, doftorii...

1915

Steaua somnului

RĂSPUNS

Tîrziu rentors cuvînt, în ce pustiu
răsuni acum cînd nu mai eşti Mesia ?
Eu te chemam cînd dorul mi-era viu,
iar azi ce poţi să-mpaci e doar trufia.
Ce rătăcire m-a făcut să fiu
în drumul tău acel ce nu-nţelege
tăcerea ta, neînduplecata lege.
M-am depărtat cînd trebuia să viu.
O, de-ai fi fost semeaţă şi vicleană,
minciuna ta m-ar fi făcut să ştiu
mai multe decît lacrima din geană,
şi n-aş mai plînge azi că-i prea tîrziu.

Steaua somnului

GOLIA

Păcat de moarte-am săvîrşit, nevrîndu-l,
da-n clipa grea vicleanul m-a răpus, —
steag, spadă, şoim, cal, pavăză s-au dus.
A cui e vina ? Unde mi-a fost gîndul ?

Pe căi de scrum străbat grădini de iască,
din crengi se-alege-un ison de prohod,
aramă-n cer aprinde-a lunii mască
şi-mi simt pe buze-un rînjet de irod.

De ce n-am fost mai nalt decît ispita ?
puteam rămîne cel neprihănit.
Cumplitul crai îşi muşcă-n prund ursita
în care-n ceasul rău l-am îmbrîncit.

Ecou de-osîndă, veşnic acel tropot
de-avînt smintit pe-al iadului colnic,
precugetat zorind la inamic, —
îmi sună-n pomenire ca un clopot,
amar trezind în gînd, şi de prisos,

alaiu-n negre flamuri al căinţii,
strigoi călări pe-un drum de chinoros,
bătîndu-şi pieptul şi scrîşnindu-şi dinţii.

1915

Exil

BALADA

Niciodată n-are să mai treacă
pe sub poarta de fier
cel chemat departe de casă :
n-are să mai treacă, n-are să mai vie
niciodată, —
şi-a spus femeia, şi negrele-i văluri
îi flutură-n vînt, şoaptă cu şoaptă,
niciodată, niciodată.

Unde să-l caute privirile ei,
în care lume, în care adîncuri, —
e pretutindeni şi e nicăieri,
e în fundul inimii ca-ntr-un alt mormînt,
e în fiece lacrimă ce lunecă arzînd,
e în fiece stea singură lăcrimînd.

A fost aşa şi n-a fost altminteri,
nimeni nu tăgăduieşte şi nimeni nu minte :
că i-a fost surîsul cel din urmă semn
oprit în prag sub poarta de fier,
sub florile roşii, sub armele reci.
Ce tare a strîns mîna tuturora,
cum s-a înveselit ca nimeni să nu plîngă.
A fost aşa şi nimeni nu mai minte.

De la un timp nici el n-a mai minţit-o,
care-i spunea că trebuie aşteptat,
deşi ştia că dusul lui fecior
a îngenuncheat în sînge noaptea în ceţuri.

Durerea lor sporeşte cu zilele ce trec,
durerea lor sporeşte cu amintirile,
ce departe l-au dus paşii,
ce departe l-au purtat gîndurile,
ce departe crucea lui de lemn.

De unde eşti, trimite-le un semn,
de unde eşti, vino-le în vis,
de unde eşti, adună-te o clipă aşa cum te-au ştiut,
spre ochii lor întoarce-ţi vechiul chip,
usucă-le pleoapele fierbinţi
cu mîna ta de umbră.

Tu care nu mai ştii de dor,
tu cel de dincolo de chin,
spune-le liniştea, lumina
în care aşteptarea-i ca un leagăn
şi ca un cînt într-un suspin.

Exil

V.
voiculescu

V. Voiculescu este, între poeţii însemnaţi dintre cele două războaie, singurul a cărui importanţă a scăzut, cu trecerea timpului, în aşa măsură că azi e recunoscut aproape numai ca autor al *Sonetelor*... scrise la bătrîneţe, în deceniul şase, în vreme ce flacăra interesului general alunecă, peste poezia celor şapte volume publicate între 1916 şi 1940, o lumină ce se stinge. Cea mai la îndemînă explicaţie dar şi cea mai puţin subtilă ar fi aceea a incompatibilităţii dintre poezia aceasta şi gustul poetic al omului de azi. De altfel ar fi să utopizăm nepermis dacă am crede că gustul are o aşa de mare putere terapeutică încît să ne vindece definitiv de un anume tip de poezie. Dimpotrivă, nu e greu de dovedit că unele moduri poetice, căzute cîndva în dizgraţia gustului, au revenit în prim-planul atenţiei generale tocmai datorită imprevizibilei oscilaţii a acestuia. În ultimă instanţă, gustul poate favoriza sau poate întîrzia receptarea poeziei, a unui anume fel de poezie ; niciodată însă nu va reuşi vindecarea absolută. Cine crede că rondelul, bunăoară, sau poezia pastorală au fost uitate din pricina gustului riscă să pună semnul identităţii între actualitatea unui mod poetic şi receptibilitatea lui. Operaţiune şi strîmbă şi strîmtă.

Dincolo de oscilaţiile gustului, explicabile într-o ordine naturală, poezia lui V. Voiculescu este acum inactuală din nişte motive ce ţin, în primul rînd, de propria-i structură. Vina de a fi fost uitată îi aparţine. Ceea ce nu înseamnă deloc că rediscutarea ei şi, eventual, reinterpretarea, ar fi

cu neputință. Vremea nu îneacă într-atît o poezie, dacă e poezie, încît să-i anuleze sugestibilitatea.

După un debut ce stătea sub semnul sămănătorismului tîrziu, poetul se concentrează cu precădere asupra peisajului natural, evocîndu-l în spirit tradiționalist și umplîndu-l de aerul dulceag al reveriei agreste. Are un ochi foarte sensibil la detalii, e un pictor, dar unul mărginindu-se la descrierea exterioară, monocordă, a ceea ce vede ; poezia e decorativă și cu prea puțină vibrație, chiar cînd cadrul căzut sub privire ar cere-o :

Era o noapte plină cu zăpadă
Și-ntreg pămîntul sta în amorțire
Cu gîtu-n sus spre recea strălucire
Urlau doi lupi flămînzi, cerșind o pradă.

Gîtlejul lor, adînc sunînd a sfadă,
Certa în van neîndurata fire...
Doar la răstimpuri, cu nedumerire,
Clipea o stea și se lăsa să cadă.

În general, cum observase încă Lovinescu, această apăsare pe picturalul exterior sfîrșea prin căderea în ilustrativism didactic.

Atitudinea, să-i spunem, constatativă, se va menține de-a lungul întregii creații lirice voiculesciene, ca semn al unei gîndiri ce nu se putea desprinde de concretul imediat, chiar dacă, uneori, își permitea iluzia verticalității, a accesului la abstracțiune ori se închipuia simpatizînd cu speculația înaltă.

Tadiționalismul e, la Voiculescu, în egală măsură viziune și univers poetic. Ca viziune nu se deosebește prea mult de acela consacrat, poate doar aspectul bucolic al poemelor să fie mai pronunțat decît, să zicem, la Ion Pillat. În rest, cum s-a remarcat, exaltarea primitivismului (Al. Piru) sau ortodoxismul, a cărui caracteristică, la el, este că «îngerul devine un instrument mitologic elementar» (G. Călinescu). Se pare, la primă vedere, că nota particulară a liricii lui Voiculescu stă chiar în această tratare a motivelor religioase. Abundența

îngerilor, ironizată deseori, nu e însă aici reflexul liric al unei construcţii mistice. Îngerii lui Voiculescu sînt desacralizaţi şi incluşi stereotipiei active a omului, îngeri lucrativi, invadînd peisajul natural, metamorfozîndu-se, fără alegere, în fiinţe de tot felul ca şi în obiecte mişcătoare. Funcţia lor e cît se poate de laică, şi numai rareori cîte unul se prezintă drept trimis al divinităţii. *Poemele cu îngeri* fac, în planul formal al poeziei, dovada unei vocaţii plastice deosebite, ceea ce îl determina pe Călinescu să compare cîteva tablouri lirice din poezia lui Voiculescu cu pictura unui Giotto. Înclinaţia spre evocare s-a complicat în ultimele cărţi ale poetului, începînd de la *Destin,* cu anecdotica epică ; poetul e acum un povestitor în versuri, alegîndu-şi subiectele din mediul ţărănesc, refăcînd biografii şi interpretîndu-le în acelaşi spirit tradiţionalist. Predomină, în continuare, apetitul plastic, trecut însă în manieră ; un Bărăgan în amurg arată astfel :

Lumina-n zări topită şi-a scurs pe cîmpuri ceara
Şi-n hăul de porumburi trec visuri de polei
Împotmolită-n grîne abia se mişcă seara,
Dar cresc arhipelaguri de umbră-n urma ei.

Posomorîri înalte ori păsări. Aiurare.
Miraje scoase-n calea însetoşatei nopţi,
Sclipind prin somnul stepei dospită de visare
Amurgu-n fund e-o geană de crîng cu vişini copţi.

Poetul îşi reia vechile motive, apasă incontinuu pe aceeaşi clapă, încearcă, intelectual fin, să pună în lumină mai înaltă discursul evocator şi să implice o anume tensiune spirituală în obsesiile picturale, dar, în lipsa unei vocaţii filosofice sau măcar a uneia psihologice, poemele ultimelor volume suferă de o prea mare transparenţă şi de o prea mare oboseală.

Efect al inspiraţiei tîrzii, al unei recrudescenţe poetice uimitoare, *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare* sînt, fără îndoială, în ordinea perenităţii şi a importanţei, în vîrful piramidei poeziei lui Voiculescu. Nouă ca univers — în

lirica erotică poetul nu avusese nici un fel de contribuţie — poezia *Sonetelor* nu e, în adîncurile ei, opera altui Voiculescu decît cel dinainte cunoscut. Aceeaşi gîndire incapabilă să eludeze circumstanţele lumii concrete, aceeaşi încredere oarbă în puterea de fascinaţie a învelişurilor pigmentate abil, în sfîrşit aceeaşi redundanţă lirică, plăcută deopotrivă ochiului şi auzului. Ce s-a schimbat aici faţă de restul creaţiei sale e, în afara universului poetic propriu-zis, atitudinea plastică şi rolul acordat picturalului. Latura decorativă este, practic, neglijabilă, iar ochii s-au mutat, de pe conturele colorate ale reprezentărilor naturale, pe aburul misterios dinlăuntrul sufletului. Ce era înainte aventură în peisajul exterior e acum aventură în inefabil : «Dă-mi mîna, nu-i nevoie de aripi... O-mbrăţişare / Misterioasa carne se face duh în noi ; / De dincolo de ceruri se-ntinde-o aşteptare, / Perechea cea pierdută să vie înapoi...».

E foarte ciudat că poetul a fost nevoit să împrumute situaţii şi teme din sonetele lui Shakespeare pentru a se regăsi pe sine sub un cer de poezie mai prielnic. Foarte ciudat şi, în acelaşi timp, foarte semnificativ. *Ultimele sonete* sînt un act de mimetism superior, măsura ideală a unui poet care se simte mai autentic şi mai liber faţă de un model ilustru decît faţă de propria imaginaţie. O replică dată cu sensibilitate, nu atît marelui Will, cît sieşi, ca pentru a se reabilita psihologic ; o replică în care cerebralul şi sentimentalul interferează, uneori cu ascuns umor :

Croim albastre zboruri peste-un noroi bătrîn
Şi ni-e datoare viaţa că-i dăm o poezie
De care-o să asculte cîndva ca de-un stăpîn :
Noi doi lăsa-vom lumii un duh ce nu se schimbă.
Căci noi şi veşnicia, vorbim aceeaşi limbă.

Vocaţia plastică, spuneam, face legătura cu poezia anterioară. Aici ea este încărcată de emoţie. Ar fi comod să ne închipuim că o dragoste tîrzie a redeşteptat fiinţa lirică a poetului, după cum ar fi artificial, în sensul livrescului, să credem că adresantul sonetelor e marele Will ; martorul monologurilor din sonete e de esenţă androgină. Mimetismul lui Voiculescu n-are nimic polemic, e o modalitate severă

de raportare la principiul creator. Poezia, pare că spune poetul, are în comun cu acesta alibiul eternității ce o face să se sustragă verificărilor utilitare și, apoi, calitatea taumaturgică. Sonetele au o viață la vedere, care lasă toate sentimentele în libertate, după rigorile clasice ale eroticii, și o viață ascunsă, care reține dintre toate, numai melancolia. Patosul declamator, exuberanța aproape juvenilă, plăcerea maniacă a invocărilor de tip erotic, în fine jocul cu sau de-a pasiunea mortală, toate țin de aparență, în vreme ce dedesubtul lor un suflet întristat de eșec își permite, ca ultimă iluzie, să încerce drumul marii poezii prin melancolie. Capodopera celor nouăzeci de poeme e sonetul 15 :

Coboară iarna... Ursa tot mai adînc se pleacă
Și inimile noastre se-nvăluie în nori.
Ca pe-o tocită spadă bagi sufletul în teacă,
Cu umbrele durerii viața să-ți măsori :
Cît au crescut de-nalte, aproape pîn' la frunte !
Încetineala vremii viclene te-a mințit.
Tu ai crezut că timpul în fața ta e-o punte,
Și el era chiar valul ce-n urmă te-a-nghițit...
Mai e vreun țărm la care ai fi ieșit înot,
Greșeala să-ți răscumperi cu-o cît de grea dobîndă ?
Ori s-a sfîrșit aicea ? Și doar ce-a fost e tot ?
Căci iată, vine-nghețul, grăbit ca o osîndă !
O, de-ai putea nu polul cu umărul să-mpingi,
Ci-n gînduri, ca-ntr-o lampă, să sufli să le stingi !

Sonetele vin să decidă, postum, locul lui V. Voiculescu în poezia română. În fața lor și în comparație cu ele, restul creației lirice voiculesciene valorează cît un exercițiu într-un registru secund.

MENȚIUNI CRITICE

«Numai prin *Poeme cu îngeri* V. Voiculescu izbește cu acea notă care-i dă originalitate, punîndu-l de altfel într-un grup de poeți pentru care „îngerul" e un instrument mito-

logic elementar. Acum poetul este ortodoxist, tradiționalist și continuă alături de Blaga cîntarea halei metafizice ⟨...⟩. Acum apare o convenție decorativă prin care totul se preface în „îngerime" și ia aspectele „îngerești". O astfel de poezie nu e fatal artificială, adică lipsită de efluvii lirice, cum se crede, fiindcă noțiunea de artificiu e inclusă în orice poezie, însă sensul ei este grațiosul și caligraficul ca în pictura primitivilor ⟨...⟩. Spre a împlini programul tradiționalist V. Voiculescu se încearcă și în mitologia românească, evocînd pe Dochia, pe Decebal, ori exaltînd fondul scitic. Continuînd în această direcție, poetul ajunge în *Destin* la un fel de poezie narativă, aci epică, aci biografică, în care cu expresivă culoare verbală și într-o mișcare cam silnică sînt cîntați hoții de cai ori copiii de țară.»

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Fundația pentru literatură și artă, 1941, pag. 798.

«Ceea ce impresionează de la început la Voiculescu este posesiunea limbii, a unei limbi rurale, inedite și uneori inestetice, dar care, printr-o întrebuințare susținută fără nici o sforțare, imprimă întregii opere o tonalitate de expresie ce i-ar putea constitui o personalitate într-un domeniu, în care personalitatea este aproape exclusă ⟨...⟩. Inspirația rămîne, de altfel, tot tradițională, sub forma ei specific ortodoxă, formă pur teoretică și lipsită de orice misticism ; și cum limba are aceeași savoare regională — nouă e numai încercarea de spiritualizare și de interiorizare, frîngerea formei tradiționale odinioară atît de tihnită, în amplele ei volute, printr-o versificație poliritmică...»

E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane, III. Evoluția poeziei lirice*, București, Ed. Ancora, [1928], pag. 107—109.

AUTOPORTRET ROMANTIC

(la 67 de ani)

Mi-am făurit o bătrîneţe bravă,
Cu părul alb ca faldul unui steag,
Cu crîngul bărbii ţărcuind şirag,
Un chip uscat de pajişte firavă.
În pieptul liber, bîntuită navă
De al talazurilor vălmăşag,
Port încă sus, ci tot mai lîngă prag,
O inimă, răcită, dar de lavă.

Visez mereu, căci visul mi-e trezie,
Din lene mi-am făcut amică vie :
Cu ea ţin sfat cînd gînduri, mii, mă trag...

Nu mai întreb ce vremuri bat afară ;
Privesc, în mine, pulberea de seară,

Şi coborînd lăuntrica mea scară,
Mă sprijin în condei ca în toiag.

duminică, 11 noiembrie 1951,
Bucureşti, Cişmigiu.

Clepsidra

METAMORFOZA

Omidă uriaşă strivită între nori,
Vărgată cu cenuşă, cu aur şi cu sînge,
Lumina se tîrăşte spre margine de zări
Şi în gogoaşa nopţii tot mai adînc se strînge.

S-a-nchis grădina serii cu porţi de abanos...
Dar mîine răsări-va din cellalt colţ al vieţii
Un flutur, ce va umple, învoalt şi luminos,
Cu aripile-i albe tot cerul dimineţii.

Poeme cu îngeri

DOCHIA

Stă între surate harnice şi toarce...
Toarce, dar nu cîntă... Numai ochii suri
Din cerdac spre munte sperioşi întoarce :
Bîntuie departe foc peste păduri.

Muls uşor din caier de lînă seină,
Nevăzutul oaspe, doru-şi face loc.
O surată toarce, toarce şi suspină,
Dochia o prinde dulce de mijloc !

Azi ea nu mai spune ca la orice veghe :
«Arme celor teferi, flori pentru cei morţi !»
Tremurînd, în spate, îşi mai ia o zeghe...
Au răzbit duşmanii pînă lîngă porţi.

Cozile plăviţe azi le-a-ncins pe frunte
Şi-a secat izvorul basmelor cu zmei...
Trebuie să fugă mîine-n zori la munte,
Şi cu ea să ducă cîrduri de femei.

A trosnit o grindă !... Ce nebună spaimă :
Porţile cetăţii, iată-le, se sparg...
Albă cum e varul nu ştie ce-ngaimă
Şi-a rămas cu ochiul pironit şi larg.

Şovăiesc în neguri minţile ei treze,
Mierea ei din suflet s-a făcut venin :
Colo, sus, pe ziduri, de pe metereze,
Îi rînjeşte-n ţeapă capul lui Longin.

I-a-ngheţat o clipă inima sărită
Şi, aşa întreagă, s-a făcut de sloi,
Stînd între surate dreaptă şi-mpietrită
Ca o stană albă pe un plai cu oi.

Poeme cu îngeri

PE DECINDEA DUNĂRII

Pe decindea Dunării, la vale,
Printre triste mirişti cu ciulini,
Trece-n baltă, legănat agale,
Un chervan cu coviltir de rogojini.

În tot cîmpul nici un fir nu-i verde,
Mişcă vîntul albe colilii,
Drumul lung în zări pustii se pierde
Sub un cer de mari melancolii.

Boii moi se lasă pe tînjală,
Grebenele roase-i dor,
Osiile gem cu-ncetineală
Şi slomnesc un fel de doin-a lor.

Omul stă cu capul gol şi mînă,
Înfundat în maldărul din car ;
Şi-aţipit, cu jordia în mînă,
Se tot duce drum fără hotar.

Cît un urs, întins, el dormitează
Peste sarica din patru piei de oi,
Numai ghioga aprigă-l veghează,
Ghintuită cu alămuri noi.

Cînd deschide ochii, vultureşte,
Peste roata zorilor năprui,
Inima-i se umple-n piept şi-i creşte,
Parcă şesul, tot, ar fi moşia lui.

«Foaie verde firul peliniţii»...
Cîntă cărăuşul cătinel
Şi, treziţi, cu el odată cîntă sciţii
Ce-au trecut cîndva prin stepă, ca şi el !

Poeme cu îngeri

PISICA POPII

Eram ghindoc şi mergeam cu tata în codri odată,
Eu îi duceam cornul cu care chema la judecată,
Ca îngerii din cer, pe furii de lemne.
Păşeam aţintiţi la dîre şi semne.
Dacă speriam hulubii, se deşteptau gorunii ;
Copacii toţi stau smirna, căci noi li-eram stăpînii.
Pe pulpeşele trunchiuri cu vine încordate
Urcau cruciş nojiţe de iederi înnodate.
Cînd, ce giuvaer mi-a sclipit jos în iarbă ?
O sculă grea, de aur, bătută-n nestemate !
Astă-noapte, jucîndu-se de-a baba oarbă,
Zînele au pierdut-o din pletele inelate,
Sau s-a desprins din descopciatele lor rochii ?
Ah, e cu boabe de zmarand de-ţi ia ochii
Şi-n piezi cu două şiruri mărunte de rubine...
Stai, n-o fi căzut cînd şi-a frecat coarnele de tulpine
Cerbul din basme, cerbul vrăjit ?
Nu !... Spunea bunicul că-n loc tăinuit
Ies la mari răstimpuri şerpii să se bată
Cînd vor să-şi aleagă împăratul, singuri :
Şerpii din dudaie cu pielea vărgată,
Şerpii şui de apă, negri, cu urechi,
Şerpii groşi cît butea, aţinuţi prin crînguri,
De sub talpa casei, de sub poduri vechi,
Şerpi ce dorm cu anii, descîntaţi prin bozi,
Şerpi bătrîni cît lumea, şerpi mărunţi şi plozi,
Aţîţaţi de slavă, vin plesnind din cozi,
Şuierînd din scorburi, lunecînd prin găuri,
Unduind din mlaştini, şerpuind din tăuri,
Furişaţi din bîlciuri unde zac în cuşcă,
Vin şi-ncing cumplită, mută-ncăierare,
Se-mpletesc în funii, spumegînd se muşcă,
Gîtuiţi se-nnoadă, strînşi într-o-ncleştare,
Se izbesc mai ţepeni ca drugii de fier,
Şi se bat ca orbii, pînă-n zori, cînd pier
Mistuiţi în găuri, înapoi în tăuri.

Dar din cruntul sînge vînzolit în iarbă,
Cu venin și bale verzi amestecat,
Într-un cheag de aur strălucit se-nchiarbă,
Luminos, un tainic mîndru nestemat.
Cine îl găsește — asta-i isteţimea —
Se face-mpăratul a toată șerpimea.
Tăticule, tăticule ! și-n gene îmi tremură stropii.
Las-o copile, e o omidă : pisica popii,
Din ea iese un flutur ca o nestemată, cînd i-o veni sorocul !
...Am văzut cum mi-a căzut din cer zodia cu norocul !

Destin

DUDUL

Mi-ncărunţește basmul și raiul stă bătrîn.
De-acuma pentru sînge e prea cuminte visul
Pe zapisele lumii s-a șters sub lacrimi scrisul :
De-am moștenit viaţa, nu moștenesc stăpîn.

Nici flori, nici fruct. Și totuși, înfipt în lutul gros,
Dîrz plămădi azurul coroană de iluzii
Cum își urzesc mătasea în foaia crudă duzii...
Veniră viermii limpezi ai gîndului la ros.

Că azi nu mă cutremur la orice fir de vînt
Și nu mă plec furtunii în foșnet de căinţă ?
Bat slava cu nuiele, n-am umbră pe pămînt
Și-abia mai pipăi cerul cu cionturi de credinţă.

Se va-mbrăca o lume în seva mea domnească...
Eu mă tot duc în negrul afund fără de vad,
Căci jefuit din frunte de frunza mea cerească
Cu rădăcina caut un paradis în iad.

Întrezăriri

MOARTEA

Se simţea... Nu ca o umbră,
Nu ca o rece suflare,
Nici ca un duh de destrămare...
Poate, ca un zîmbet pe o-ncruntare,
Poate, o lumină dintr-o stea sumbră
Învăluită de depărtare.

Sigur n-avea arìpi, nu fîlfîia...
Nu era nici fiara la pîndă...
Mai curînd blîndă
— Negru fior de-ntrebare —
Aşteptare în nemişcare grea :
Nu ofilea floare, nu dobora stea,
Dar toţi ştiam că este Ea.
Venise să-l ia.

Bolnavul a auzit ? A văzut ?
Privirile-i pîn-atunci călătoare
Se aţintiră în necunoscut
«Cine te-a trimes ?» bîigui încetinel.
«Ah, a oftat adînc : El ?»
Pleoapele-i coborîră hotărîtoare...

Dintr-odată, neaşteptat, au stătut
Tot zbuciumul şi scîncetul de pîn-adineaur'
O cumplită linişte, o cuminţenie spăimîntătoare,
De dincolo de om, au căzut
Cu zîmbet de aur
Pe masca de lut.

1951, 25 decembrie, Bucureşti

Clepsidra

(3)

CLVII

Te miri că nu scot gheara să-mi sfîșii bîrfitorii ?
Unde-ai văzut tu leul vînînd gîndaci sau poame ?
Poetul sare lacom asupra-naltei glorii,
Cu-mbătătoarea-i carne s-aline sacra foame.
Și eu am alergat-o-n pustiul lumii voastre
Și m-am bătut cu tigrii și șerpii pentru ea,
Am fugărit-o pînă-n capcane și dezastre,
Dar cînd s-o prind. în cale-mi ieșiși tu, scumpa mea !
Tu m-ai vînat cu ochii, oțele zîmbitoare,
Și lesnicioasă pradă-ți cad astăzi la genunchi ;
Hai, inima sfîșie-mi, mi-o faci nemuritoare,
Și dulcea ta cruzime pătrunză-mă-n rărunchi :
Căci stihurilor mele le dau alte destine,
Cu nobilul lor sînge de-a te hrăni pe tine.

sîmbătă, 4 decembrie 1954

Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare

(4)

CLVIII

Din clarul miez al vîrstei rîd tinereții tale.
Trufașa-ți frumusețe în față o privesc
Și ochilor tăi, aștri tulburători de cale,
Opun intensu-mi geniu în care se topesc.
Mă-nfățișez cu duhul, nu te sărut pe gură,
Plecat ca peste-o floare te rup și te respir...
Și nu mai ești de-acuma trupească o făptură,
Ci un potir de unde sug viața și strîng mir.

Nu-mi număr anii, seva nu stă în gingăşie :
Cu ideala forţă mi-apropii ce mi-e drag,
Înjug virtuţi şi patimi la marea poezie
În care, fără urme de pulbere tîrzie,
Te-amestec şi pe tine cu sila ; pentru mag,
Pămîntul n-are margini, nici cerurile prag.

joi, 2 decembrie 1954

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(5)

CLIV

A cîta oară zorii mă prind fără de somn ?
Dă iarna buzna, anul îşi lapădă coroana,
Eu în surghiun, departe... Cînd ai să-mi curmi
prigoana,
Iar să mă chemi la tine, puternicul meu domn ?
Dar tot veghez — de-aicea — iubirea ta plăpîndă,
Ca peste o comoară-n veci hărăzită mie ;
Sînt Argus, nu c-o sută de ochi, ci cu o mie
De inimi arzătoare şi toate stînd la pîndă.
Fereşte mai cu seamă să pleci pe mare-albastră
Cu oacheşa aceea făţarnică şi rece ;
Năvalnicele-mi gînduri, gonind pe urma voastră,
Vă va stîrni tempeste, corabia să-nece :
Căci de iubesc cu ură, întreg, şi numai eu,
Nu te împart cu nimeni, nici chiar cu
Dumnezeu.

marţi, 7 decembrie 1954

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(7)

CLXI

Dintre atîtea chinuri, venite-asupră-mi hoarde,
Păstrez dureri de care nu pot să mă despart ;
Tot sufletul mi-e-n ele, ca sunetul în coarde
Ce încă vii vibrează vioara cînd s-a spart.
Ca viermele mătasei ţesusem nencetat
În jurul tău un magic cocon de poezie ;
Tu, strălucitul flutur, l-ai rupt şi ai zburat
Din gingaşa-nchisoare păzit cu gelozie.
Şi astăzi, mari otrăvuri cu care m-am deprins,
Dispreţul tău, trădarea îmi sînt trebuitoare ;
Intrate-adînc în carne-mi, ţin viaţa de învins,
Cît lipsa lor mi-ar fi şi mai ucigătoare,
Căci ele, printr-o vrajă, sînt înseşi răsturnate,
Iubirea şi credinţa, pe dos şi blestemate !

marţi, 14 decembrie 1954

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(10)

CLXIV

Perechea este ţelul, porunca sacră-a firii :
Stîrniţi din ea, vultùrii se caută prin spaţii,
Delfinele iau marea în piept, să-şi afle mirii,
Chiar stelele în ceruri se-njugă-n constelaţii...
Ca viţa către mîndrul stejar, spre tine-ntind
Ciorchinii-mi plini de patimi cu sevă-mbătătoare ;
În mrejele-adorării te-nfăşur, te cuprind,
Şi orice vers îţi scriu e înc-o-mbrăţişare.

Noi doi sîntem victime ale suavei legi,
Căci dragostea nu cată la forme-ntîmplătoare :
Dac-ai fi fost femeie, te-aş fi ales eu oare ?
De ce mă laşi acuma ? Te smulgi şi te dezlegi ?
Tăiat în jumătate şi-n pulberea zdrobirii,
Cum am să port eu singur poverile iubirii ?

Anul nou 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(11)

CLXV

Iubita mea, ai suflet adînc întortocheat
— Vast labirint, ascuns sub palatul frumuseţii —
În care-un minotaur domneşte nendurat,
Flămînd de duhul slavei şi carnea tinereţii...
Mulţi îndrăzneţi pieiră în tainiţele-i sumbre,
Feciori eroici, pradă daţi fiarei suverane...
Acum m-alătur şi eu fugarnicelor umbre,
Cobor, dar fără teamă,-n vîrtejul de capcane.
Căci tu mi-eşti Ariadna şi-mi dăruieşti un fir
Din pletele-ţi de beznă, o călăuză vie ;
Şi nu să scap din cursă îl ţin şi îl deşir,
Ci mai afund să intru în neagra-mpărăţie ;
Dedalicul tău suflet locaş mi l-am ales
Şi jur că niciodată din el n-am să mai ies.

sîmbătă, 8 ianuarie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(12)

CLXVI

Eu, ce trăiesc tot timpul printre semnificații,
Și nu mă amăgește ușor o-nfățișare,
Pot să prefir minciuna din minunate grații,
Zăresc ascuns pumnalul sub calda-mbrățișare,
Te-am străvăzut prin toate a tale pavezi grele,
Nativu-ți bloc de aur a rezistat întreg,
Supus regalei ape a răutății mele,
Cu care mușc pe oameni, să-i cerc și să-i aleg...
Căci e înțelepciune a ști să fii și rău,
Sub încercări și cazne dă probe tari simțirea...
Nu mă cruța, izbește !... iubite,-i rîndul tău :
Cu cît e mai fierbinte, lovită de-i iubirea,
Ca fierul roș, de faur bătut cu măiestrie,
La fel se oțelește și ea și se mlădie...

duminică, 9 ianuarie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(14)

CLXVIII

Ne bate primăvara în inimi !... Să-i deschidem :
Lapislazulii lumii sînt toți în ochii tăi,
Cît negurile vieții putem să le desfidem,
Alt soare să aprindem pe vechile ei căi...
E mîna ta în aer ? Sau prima rîndunică ?
E tremur lung de pleoapă ? Ori gingaș flutur viu ?
Bob roșu de măceașă mi-ntinde gura-ți mică,
Trunchi zvelt de măr cu roadă e trupul tău mlădiu...

Şi înţeleg prin tine acum întreaga fire,
Mă-apuc cu rînduiala din aspru univers,
Typhonul ce sfărîmă corăbii în neştire,
Picioru-şi scump ce calcă o biată gîză-n mers,
Zăpezi şi flori şi fructe în drum ţi se aştern,
Pe rînd, supuse toate la ritmul tău etern !

miercuri, 12 ianuarie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(15)

CLXIX

Coboară iarna... Ursa tot mai adînc se pleacă,
Şi inimile noastre se-nvăluie în nori.
Ca pe-o tocită spadă bagi sufletul în teacă,
Cu umbrele durerii viaţa să-ţi măsori :
Cît au crescut de-nalte, aproape pîn' la frunte !
Încetineala vremii viclene te-a minţit.
Tu ai crezut că timpul în faţa ta e-o punte,
Şi el era chiar valul ce-n urmă te-a-nghiţit...
Mai e vreun ţărm la care ai fi ieşit înot,
Greşeala să-ţi răscumperi cu-o cît de grea dobîndă ?
Ori s-a sfîrşit aicea ? Şi doar ce-a fost e tot ?
Căci, iată, vine-nghețul, grăbit ca o osîndă !
O, de-ai putea nu polul cu umărul să-mpingi,
Ci-n gînduri, ca-ntr-o lampă, să sufli să le stingi !

joi, 13 ianuarie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(19)

CLXXIII

Te mistuie iubirea ? Credeai că-i o păpușă,
Să-ți faci un joc cu toane, ca în copilărie,
Cînd ea-ți cerea o fire de salamandră vie,
În tainica-i văpaie să arzi făr' de cenușă.
Ea nu stă-n trup, stăpînă a cărnii și-a plăcerii,
Înflăcăratu-i spirit, urgie, le consumă ;
Își cată-n noi duh geamăn... și, de-l îmbii cu humă,
Rămîi o biată urnă cu zgurile durerii...
Te ispitește jindul să-mbraci și fericirea
Cum pui, pentru petreceri, o rochie de brocate ?
Dar trebuie-nfruntată cu spaimă, ca o moarte...
Căci ea, ca să pătrundă, îți sparge-alcătuirea,
Preface în genune lăuntrul tău, anume
Ca să încapă-acolo, cu ea, întreaga lume.

sîmbătă, 19 februarie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(21)

CLXXV

Să fie dar Iubirea o mască a Durerii ?
Alt chip al ei cînd poate adoarme și visează ?
De ce atunci în mine rămîne pururi trează,
Făr'de ogoi chiar pînă pe perina plăcerii ?
Voi doi mă chinuirăți cu-acea perfidă artă
Cu care inșii meșteri strîng roze cu duiumul ;
Strivite-n teascuri grele și stoarse le deșartă
De tot ce au în ele adînc etern : parfumul.

Închisă în cleştare, esenţa lor străbate
Departe, peste veacuri... nici moartea n-o învinge,
Şi duhul rozei umple pe toţi cîţi va atinge...
Aşijderi eu, de-a voastre torturi neîndurate,
Mă distilez în versuri, prin harul poeziei
Vă-mbălsămez în pura mireasmă-a veşniciei.

miercuri, 23 februarie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(25)

CLXXIX

Nu ! gloria iubirii nu este îmbuibarea,
Ospeţe de săruturi, orgii de-mbrăţişări,
Ci dorul lung şi taina-mpletită cu-aşteptarea
Sînt duhul ei pe-o lume de vane desfătări.
Prin înfrînări şi chinuri asceţii-ating extazul ;
Eu te ador cu-acelaşi canon ce-ntreg mă-nfrînge,
Căci dragostea nu-i apă, să-ţi umfle-n vînt talazul.
Laşi gloabele în voie ; în şreang pui purul-sînge...
Eu nu ţi-am scris, ca alţii, pe lefuri sau merinde
Simţiri gălăgioase cu arderi măsluite ;
Sonetul meu e cuget şi patimă,-mpietrite.
Cu inima ciocneşte-l, că scapără, s-aprinde...
În scoica mea închisă, dîrz, făr'de răsuflare,
Încet ia suferinţa chip de mărgăritare.

joi, 17 martie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(31)

CLXXXV

Nu mai hulesc, iubite, această tristă țară,
Nici lumea rea și strîmtă în care te-ai născut,
Cum nu urăsc țărîna vulgară și avară
Din care pomul mîndru zbucni, neîncăput...
Ci lupt s-o scap de viermii ce rod la rădăcină,
O-nnobilez cu soiul unor ființe noi.
Îți zămislesc amante cu suflet de lumină,
Îți plăsmuiesc soți vrednici din ideali eroi...
Turnate din iubire — titanice modele —
Am stors în ele sucul a sute de vieți,
Trăiesc în veci. Tu însă, mult mai presus ca ele,
Întreci aceste-nalte virtuți și frumuseți.
E oastea ideală, trimisă-n sîrg de mine
Să ia Eternitatea cu-asalt și pentru tine.

luni, 30 mai 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(32)

CLXXXVI

Urîi perfecțiunea de cum te-am cunoscut,
Reci limite rigide cu aer de-nchisoare ;
Viața-i schilodită de ea și visul moare.
Acolo niciodată tu nu ai fi-ncăput.
Îmi place-n tine sporul, viu, gata tot să spargă,
Scăderi neașteptate cu-adîncul monstruos,
Azi bunul plac, schimbarea cu unduire largă,
Lumina-n beznă, norul ca vițiul frumos ;

Dar spiritul în tine stăpînitor veghează,
Nimic nu are voie să intre nechemat ;
Rîzi, inima s-aprinde îndată cu o rază ;
Un semn, şi negrul clocot cleştar a îngheţat ;
Struneşti ca Bacchus tigrii, şi-n lanţ cu mîndrii lei,
Pe mine, înjugatul la caru-ţi, lîngă ei...

3 iunie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(33)

CLXXXVII

Eu nu-mi ador în tine iubirea mea răsfrîntă,
Cum, oglindit în ape, se contempla Narcis :
În volbura de valuri ce-ntinderea-ţi frămîntă
— Unde foiesc balauri — nu-i tihnă pentru vis.
Dar uneori eşti numai azur, rodeşti sirene,
Din spumele-ţi de patimi se zămislesc mari zei,
Îţi scoţi toţi înecaţii la ţărmuri, ca alene
În dragostea-ţi cu toane iar să te joci cu ei.
Atuncea plec în tine să-ţi cuceresc favoarea ;
Îţi flutur oriflame, pun purpura vestmînt,
Ca dogii cînd în larguri se logodesc cu marea,
În sufletu-ţi oceanic, nuntind, mereu m-avînt ;
De sus, din mîndru-mi geniu armat în Bucentaur,
Ţi-arunc, inel, iubirea-mi, cătuşă grea de aur.

vineri, 8 iulie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(35)

CLXXXIX

Nu m-au tîrît spre tine nici stearpa desfrînare,
Nici viţiul făţarnic, ci patima senină ;
Cînd fluturul îşi arde aripa-n lumînare,
El nu rîvneşte seul, ci magica lumină.
Mă sprijin pe-amintire-acum... şi-apoi pe moarte ;
Toţi ceilalţi stîlpi cu lumea deodată s-au surpat,
Iubirea putrezeşte pe undeva, departe,
Eternitatea-i încă un vis dezaripat.
M-adun de pretutindeni, mă-nchid de-o grijă sumbră,
Mi-e sufletul zadarnic şi cere să se culce ;
Prin slăvi amurgul trece misterios de dulce
Şi-n umedul lui giulgiu mă-nfăşură cu umbră...
Nici stea, nici cîntec : vine alt soi de noapte, grea,
Mai limpede ca gheaţa... şi rece tot ca ea.

duminică, 24 iulie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(47)

CCI

Iubirea-i neclintită ? Îţi schimbi numai iubiţii ?
Arunci alte noi vreascuri pe-acelaşi foc mereu ?
Gheena ta nu arde decît pe osîndiţii
La dragostea eternă ? Atunci acela-s eu.
În alba-ţi demonie căzut fără scăpare,
Presimt ce-i veşnicia cu fiecare chin,
Şi simţurile-mi şase năpîrci spăimîntătoare,
De tine asmuţite, mă-mbată cu venin.
De gerul voluptăţii durerile-mi scînteie,

Şi viţiul, deodată năprasnic diamant,
Plăcerea îmi resfiră în mii de curcubeie,
C-un capăt în edenuri, scrîşnirea-n celălant...
Şi plîng, Adam nemernic, la sacre porţi de rai,
Din iadurile-ţi nalte afară cînd mă dai...

vineri, 9 septembrie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(48)

CCII

Iubirea mea se-ntinde în timp, a ta în spaţiu ;
Tu patima-ţi împrăştii pe-un cîmp fără hotare :
Amici, cai, paji, canalii, femei, cîini, prinţi... n-ai saţiu !
În dragostea mea, veacul abia-i o sărutare.
Te-mbrăţişez, şi-o oră nu-mi descleştează braţul ;
C-un vers ţi-aşez icoana în piscuri de milenii ;
Vînez eternitatea să ţi-o-mpletesc în laţul
Cununii pentru fruntea răspîntie de genii...
N-ajunge-o viaţă ? A mea prin tine creşte ;
Mi-e-o viaţă clipa în care mă priveşti,
Belşug de nemurire surîsu-ţi dăruieşte,
Iubirea-mi leonină numai cu ea hrăneşti :
Durere, soartă, moarte sînt partea celorlalţi,
Deasupra lor, prin mine, transcenzi şi te înalţi.

luni, 12 septembrie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(49)

CCIII

Ne-nvăluiam misterul unei iubiri de zei
Ce și-au ales sălașul în lumea trecătoare ;
Ciclopeene ziduri de dragoste-nfipsei
În carnea ta uitucă și alunecătoare...
S-a năruit iubirea, de lut la temelie ;
Nici patimile — stîlpii — n-au mai rămas... Stăm sterpi...
Ne ocolesc cu grijă amici, vrăjmași : se știe,
Ruinele de temple-s cuibare mari de șerpi.
Ei șuieră din găuri ? E inima mea prinsă
— Stafie-a nemuririi cînd tainici zei eram —
Ea s-a păstrat acolo, chiar sub moloz, nestinsă,
Un ciob, dar arde-n colțul unde te adoram...
Tu te-ai întors în slava vîrtejului lumesc ;
Păcatul fericirii eu singur ispășesc.

marți, 13 septembrie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(52)

CCVI

Te-ncununam cu gînduri de slavă și mister,
Ca într-o liturghie slujită-mpătimirii,
Cerșeam extaz cu aripi de flăcări în eter,
S-ajungem ipostaza de spaime a iubirii...
Dar mi-ai părut prea fraged, prea gingaș la-nceput,
Tumultuosu-mi geniu întreg să ți se-nchine :
Ca-n dragostea-ți îngustă să-ncap, să mă strămut,
Tot ce fu greu și mare am azvîrlit din mine.
Am înghețat acolo sub bolta idolatră,
Genunchi plecați și frunte pe lespezi mi-am tocit...

N-a scăpărat o zare în golul tău de piatră.
De ce m-arunci acuma cînd încă n-am murit ?
Din ocnele iubirii, îmbătrînit, steril,
Mă-ntorc cu greu la mine, ca dintr-un crunt exil.

sîmbătă, 9 octombrie 1955

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(66)

CCXX

Am scris iubire ? Iartă... citeşte : adorare...
Sus, pîn' la tine, unde rîvneşte al meu dor.
Cuvîntul e omidă cînd eu îl vreau condor,
Să spintece vremi, spaţii cu geniul în gheare...
Stă necurmat în poartă-ţi, cu ochii la ospeţe.
Şi-ţi cere milă Timpul, hainul cerşetor ;
În scîrnava lui mînă, tot mai nepăsător
Tu zilnic zvîrli fărîme din marea-ţi frumuseţe...
Nu-s rege, nu am aur să-mprăştii, nici onoruri ;
Atît : eternitatea mi-e singura unealtă,
Să nemuresc în spirit icoana ta înaltă,
Sub ea să-ngheţe vecii cu cîrdul lor de zboruri,
Să-nmărmurească lumea de o iubire care...
...Iar scriu iubire ! Iartă... citeşte : disperare !

miercuri, 5 decembrie 1956

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(69)

CCXXIII

Acum pricep, nobleţea i-o dulce putrejune :
Cu-atît mai nobil fructul cu cît mai viermănos,
Şi rasa-i mucegaiul ajuns pînă la os,
Ca în moşmoana coaptă gustoasa stricăciune...
Clocelii blazonate tu ai scăpat aieve :
Magiile iubirii te-au strămutat la noi.
În largile risipe unde, schimbat în seve,
Trecutul nu s-adună asupră-ne, gunoi...
Pe-ai tăi de mult i-nghite o ceaţă somnoroasă ;
Strigoi ai vechii slave, ei în ruini s-au strîns...
Aici, la mine, bate furtuna generoasă
Cu fulgere de patimi, salubre ploi de plîns...
Jilavi bureţi de umbră sub tine zac ceilalţi ;
Tu glorios ca cedrii Libanului te-nalţi.

decembrie 1956

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(75)

CCXXIX

Nu-ţi spun nici un adio : cum n-ai mai exista...
Rămîi doar coaja celei pe care-o iau cu mine...
Ţi-am supt adînc esenţa şi te-am golit de tine...
Plec numai cu splendoarea şi frumuseţea ta ;
Las ochii, falşi luceferi, şi iau privirea dragă,
Las buze reci de idol şi iau sărutul lor,
Uit sînii, duc căldura şi forma lor întreagă,
Fur neagra avalanşă de păr cînd se dezleagă,
Din trup, îmbrăţişarea de vrej ameţitor...
Zvîrl inima stricată, ce-ţi şchioapătă alene,
Cu scopuri nepătrunse ţesute-n linguşiri

— Cînd prefăcute lacrimi, cînd rîsete viclene —
Capcană-n chip de suflet ascunsă-n amăgiri...
Cu tot ce-am strîns din tine curat, ca Prometeu,
Am să te-alcătui altfel, dar suflet îţi dau eu.

luni, 31 decembrie 1956

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(83)

CCXXXVII

Eu nu dau niciodată cu suliman iubirii
Şi, dintre dresuri, versul e singurul ei fard,
Dulci unduiri în trupul prea aspru al vorbirii...
Şi-i rumenă la faţă pentru că întreg eu ard.
Nu-i ţes nici mîndru vîlnic — izvod cu chip de floare —
Nici straie de imagini cu care s-o îmbrac :
În pura-i goliciune — unica ei splendoare —
Mii de-mbătări stau strînse ca dintr-un lan de mac.
În toată-a ei făptură nu e nici o greşeală :
Sub măsurate graţii, adîncul voluptăţii...
De-aceea nu se teme să ţi se-arate goală,
Asemenea zeiţei ieşită ideală
Din spasmele cu spume ale eternităţii :
Ca altădată Pàris, încununat cu laur,
Iubirii mele-ntinde-i rîvnitul măr de aur...

marţi, 14 ianuarie 1958

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(84)

CCXXXVIII

Cu nobila Virtute nu ne culcăm... fugim :
Cum poţi să strîngi în braţe un stîlp de diamante ?
Ca pe-o soţie,-n lume o scoatem şi-o cinstim
— În taină cu nădejdea cîndva s-o moştenim —
Ci-n pat urcăm păcatul, amanţi mlădii şi-amante,
Transfiguraţi de-un fulger de viţii, dăm lumină,
Şi dintr-o curtezană croim uşor o sfîntă :
Iubirea-i scurta noapte în care totul cîntă.
Dar demonul e-alături şi rîde în surdină —
Mocirla cărnii noastre răsfrînge cer şi stele,
Plecaţi să le culegem, în ea ne scufundăm.
Împerecheaţi pornirăm s-ajungem pîn' la ele,
Şi-n loc să fim scafandri pentru nomoluri grele,
Ne-am prins aripi... Iubite dă-mi gura... ne-necăm !
Necontenit viaţa are nevoie-n noi
De negre-ngrăşăminte, ca planta, de gunoi.

sîmbătă, 15 martie 1958

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(88)

CCXLII

Surîd ? Obişnuinţă... Cred c-aş putea chiar rîde :
Tu spui că-n cea mai dulce iubire-i o prigoană ?
Îmi amintesc : pe-o veche şi stranie icoană
E un martir ce-şi duce tăiatu-i cap la gîde.
Cu inima-mi aşijderi s-a petrecut de mult :
S-a strămutat în tine şi m-a lăsat strigoi...
Tu nu ştii că ea bate acuma pentru doi ?
Nu simţi în piept adaos de glorios tumult ?
Necontenit în preajma-ţi, să sug răsuflet, sînge,
M-aduce ca din groapă misterioasa sete...

Cînd plec, ajung acasă o umbră pe părete,
Ca-n palida icoană ce-aievea mă răsfrînge...
Zîmbesc ? Obişnuinţă... Cred c-aş putea chiar rîde :
Ştiu un nebun ce-şi duce cap, inimă... la gîde.

Dumineca Tomii, 1958

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

(90)

CCXLIV

Stric oare faimei tale ? Îngăduie să-ţi spun,
Oceanule de geniu ce-neci chiar şi uitarea.
Cine-ar putea, cu atîta mai mult un biet nebun,
Şi în ce chip pe lume, să pîngărească marea ?
Ţi-am bîntuit viaţa, eu, bădăranul Will :
Nu am putut ajunge năprasnica-ţi mărire !
Am cutezat atuncea, îngenuncheat umil,
Să te cobor... jos... pînă-n adînca mea smerire...
De-am tălmăcit cu umbre lumina ta regească,
De lacrimi, ca şi ochii, mi-s versurile ude.
Te-am îngînat ca pruncul ce-nvaţă să vorbească
Şi-n rîvna-i scîlciază cuvintele ce-aude...
Dar tu eşti soare veşnic : o clipă poţi ierta
Să fiu o biată gîză jucînd în raza ta.

duminică şi luni, 20—21 iulie 1958

Ultimele sonete închipuite
ale lui Shakespeare

CUPRINS

Argument 5
Cronologie 16

Tudor Arghezi 35

Mentiuni critice 43
Psalm 45
Muntele Măslinilor 46
Psalm 46
Mihniri 47
Psalm 48
Pe ploaie 49
Descîntec 50
Niciodată toamna... 51
Cîntare 51
Psalm 52
Psalm 53
Poate că este ceasul 53
Nehotărîre 54
Psalm 55
Arheologie 55
Psalm 56
Psalm 57
Jignire 58
Toamna 58
Între două nopţi 59
Restituiri 60
Despărţire 61
Psalmul de taină 61
Psalm 63
Duhovnicească 64
Voci 66
Psalm 66

De-a v-ați ascuns... 67
Ion Ion 69
Morții 70
Rada 71
Ceasul de-apoi 71
Înviere 72
Mai mult pămînt 73
Singure vin 74
De pe podul rîului 74
Dormi ? 75
Har 76
Mă uit 77
Cel ce gîndește singur 78
Psalmistul 79

G. Bacovia 83

Mențiuni critice 91
Destul 93
Plumb 95
Pastel 95
Decor 96
Lacustră 97
Gri 97
Sonet 98
Tablou de iarnă 98
Spre toamnă 99
Decembre 99
Negru 100
Nevroză 101
Rar 101
Seară tristă 102
Cuptor 103
Toamnă 103
Trudit 104
Panoramă 104
Plumb de toamnă 105
Scîntei galbene 106
Gol 106
Umbra 107
Nocturnă 107

Plumb de iarnă 107
Între ziduri 108
Ego 108
Mister 109
Poemă finală 109
Ecou de romanță 110
De iarnă 110
Tăcere 111
Controversă 112
Idei 112
Vizita 113
Perpetuum mobile 114
Aiurea 114
Dialog de iarnă 115
Frig 116
Da 116
Belșug 117
Renunțare 118

Ion Barbu 119

Mențiuni critice 128
Înfățișare 130
Elan 132
Copacul 132
Panteism 133
Peisagiu retrospectiv 134
Cînd va veni declinul 134
Umanizare 135
Gest 136
Regresiv 137
Joc secund 137
Timbru 137
Grup 138
Înecatul 138
Orbite 138
Statură 139
Încreat 139
Izbăvită ardere 140
Poartă 140
Lemn sfînt 141

Aură 141
Mod 141
Margini de seară 142
Steaua imnului 142
Desen pentru cort 143
Edict 143
Păunul 144
Riga Crypto şi lapona Enigel 144
Oul dogmatic 148
Ritmuri pentru nunţile necesare 150
Paznicii 152
Uvedenrode 153
Nastratin Hogea la Isarlîk 155
Domnişoara Hus 158
Isarlîk 164
Încheiere 165

Lucian Blaga 167

Menţiuni critice 176
Sufletul satului 177
Eu nu strivesc corola de minuni a lumi . . . 180
Vreau să joc ! 180
Gorunul 181
Linişte 182
Dar munţii-unde-s ? 182
Scoica 183
Visătorul 183
Stalactita 184
Melancolie 184
Pan 185
Leagănul 186
În lan 187
Daţi-mi un trup voi munţilor 188
Tămîie şi fulgi 189

Moartea lui Pan
I. Pan către nimfă 189
II. Zeul aşteaptă 190
III. Umbra 190
IV. Pan cîntă 191

V. Păianjenul 191
Către cititori 192
Psalm 193
În marea trecere 194
Pluguri 195
Călugărul bătrîn îmi şopteşte din prag . . . 195
Scrisoare 196
Amintire 197
Fiu al faptei nu sunt 197
Biografie 198
Somn 199
Fum căzut 199
Peisaj transcendent 200
Elegie 200
Ioan se sfîşie în pustie 201
Tăgăduiri 202
Încheiere 203
Sat natal 203
Lumina de ieri 204
La cumpăna apelor 204
Cîntăreţi bolnavi 205
Ursul cu crin 206
La curţile dorului 206
Trezire 207
Oaspeţi nepoftiţi 208
Satul minunilor 208
Belşug 209
Autoportret 210
Răsărit Magic 210
Epitaf 211
Îndemn de poveste 211
Cuvinte către fata necunoscută din poartă . . 212
Cîntec pentru anul 2000 214
Inima pădurii 214
Vară de noiembrie 215
Cîntecul spicelor 215
Strofe de-a lungul anilor 216
Risipei se dedă florarul 217
Izvorul 218
Corn de vînătoare 218

B. Fundoianu 221
Menţiuni critice 227
Paradă 228
Herţa 230
Ţoca 234
Un tren de marfă... 235
Lui Taliarh 236
Metru vechi 237
Ce simplu... 238
Provincie 239
Rugă simplă 240
Seară mistică 242
Cîntece simple : Mărior 242
Ora de vizită 246
Eveniment 246
Psalmul leprosului 247
Psalmul lui Adam 250

Adrian Maniu 253
Menţiuni critice 257
Crucile fîntînilor 258
26 August 260
Noptare 261
Însemnări 262
Ţară 263
Seară veche 263
Lupoaica 264
Întîiele stele 264
Privelişte blestemată 265
Şerpoaica 265
Balada II-a 266
Vînătoarea 267
Fata morgana 269
Tîlharul 272
Cîntec de lună veche 273
Lîngă pămînt 273
Povestea din sat 274

Ion Pillat 283
Menţiuni critice 289
A patra elegie 291

Casa amintirii 291
Sunt zile 294
Visai de o cetate 295
Visări budiste 295
Barbarul 297
Centaurii 297
Pictor Ignotus 298
Anotimpurile — Inscripţii 299
Ecouri marine 300
Fereastră pe mare 301
Balta 302
Seară la Miorcani 303
Femeia pe pajişte 305
Poruncă 306
Ctitorii 306
În vie 307
Odaia bunicului 307
Cina cea de taină 308
Aci sosi pe vremuri 309
Anisia 310
Prutul 311
Elegie pentru mine 311
A doua elegie 312
A treia elegie 313
Păstorul şi faunul 315
Poeme într-un vers 316
Cîntec de vremelnicie 318
Cîntec 319
Pîndă 320
Scamatorul 320
Ceas tainic 321
Singur 321

Ion Vinea 323
Menţiuni critice 328
Lanţuri 329
Destin 329
Ora fîntînilor 330
Declin 330
Ivoriu 331
Casa din Mangalia 331

Popas 333
Nauta 334
Doleanţe 334
Gina (I) 335
Gina (II) 335
De profundis 336
Sfintei de azi 337
Chip 337
Ioana 339
Fira 340
Dor vechi 341
Vaier 341
El 342
Comemorare 342
Madrigal 343
Amintirile false 344
Pro domo 345
Dedicaţie 345
Hram 346
Priveghi 346
Revedere 347
Bocet 348
Răspuns 349
Golia 349
Balada 350

V. Voiculescu 353

Menţiuni critice 358
Autoportret romantic 360
Metamorfoza 360
Dochia 361
Pe decindea Dunării 362
Pisica popii 363
Dudul 364
Moartea 365

Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare

CLVII 366
CLVIII 366
CLIV 367

CLXI 368
CLXIV 368
CLXV 369
CLXVI 370
CLXVIII 370
CLXIX 371
CLXXIII 372
CLXXV 372
CLXXIX 373
CLXXXV 374
CLXXXVI 374
CLXXXVII 375
CLXXXIX 376
CCI 376
CCII 377
CCIII 378
CCVI 378
CCXX 379
CCXXIII 380
CCXXIX 380
CCXXXVII 381
CCXXXVIII 382
CCXLII 382
CCXLIV 383

Tehnoredactor: OLIMPIU POPA

Bun de tipar 04.06.1974
Coli tipar: 24,5; tiraj: 10 700 ex.

Tiparul executat sub comanda
nr. 1/261 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918",
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București
Republica Socialistă România

eer

arghezi
bacovia
barbu
blaga
fundoianu
maniu
pillat
vinea
voiculescu

«Arghezi, Bacovia, Barbu, Blaga, Pillat, la care se adaugă Fundoianu, Maniu, Vinea şi Voiculescu au acoperit spaţiul poeziei dintre cele două războaie în tot ce avea acesta mai reprezentativ ca orientare ideatică şi viziune lirică. Artele lor poetice, aşa de deosebite în expresie, au comun efortul de eliberare de sub magnetismul eminescian, pe de o parte, şi dorinţa secretă de a reînvia poezia, pe de alta.»

Laurenţiu Ulici

Lei 15,50

Editura enciclopedică română